

Gemeente Assen

Programmabegroting

2018

Hoofdpijnen

1.	Inleiding	7
2.	Samenstelling college van burgemeester en wethouders	9
3.	Hoofdpijnen beleid en financiële vooruitzichten	10

Beleidsbegroting

Programmaplan

1.	Wonen in Assen	18
2.	Werken in Assen	27
3.	Meedoen in Assen	37
4.	Aantrekkelijk Assen	50
5.	Samen werken aan Assen	57
6.	Bedrijfsvoering.....	65
7.	Vastgoed en grondbedrijf	71
8.	Algemeen financieel beleid	77

Paragrafen

1.	Lokale heffingen	89
2.	Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	97
3.	Onderhoud kapitaalgoederen	103
4.	Financiering	108
5.	Bedrijfsvoering.....	113
6.	Verbonden partijen	119
7.	Grondbeleid	130

Financiële begroting

Samenvatting resultaten

1.	Programmaplan	138
2.	Lasten en baten per programma	139
3.	Lasten en baten per programma en beleidsthema	140
4.	Lasten en baten per taakveld	143

Toelichting financiële begroting

1.	Hoofdpijnen financieel beleid.....	148
2.	Wijziging besluit begroting en verantwoording (BBV)	149
3.	Kaders, richtlijnen ambities en bezuinigingen	152
4.	Analyse begrotingsresultaat 2018 en prognoses 2019-2021	166
5.	Incidentele lasten en baten 2018-2021.....	171
6.	Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2018-2021	174
7.	Geprognosticeerde balans.....	175
8.	Overzicht EMU-saldo 2017-2021.....	176
9.	Gemeentelijke reservepositie	177
10.	Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	180
11.	Gemeentefonds.....	182
12.	Overzicht investeringen.....	187

Ondertekening.....	189
---------------------------	------------

Bijlagen

1.	Productramingen 2018.....	192
2.	Analyse beloop begroting.....	200
3.	Overzicht subsidies tot en met € 50.000.....	206

Hoofdpijnen

1. Inleiding
2. Samenstelling college van burgemeester en wethouders
3. Hoofdpijnen beleid en financiële vooruitzichten

1. Inleiding

Inleiding

In de laatste begroting van deze bestuursperiode leggen wij met name het accent op het afmaken van plannen en projecten die wij tot nu toe in gang hebben gezet. Op bestuurlijk, sociaal, ruimtelijk en financieel gebied zijn er grote veranderingen geweest. Het wordt steeds duidelijker wat dit oplevert en wat er nodig is om deze resultaten maatschappelijk nog verder te verankeren. Daarnaast spelen we met deze begroting uiteraard in op actuele ontwikkelingen.

Intensieve periode

Wanneer we het begin van de bestuursperiode afzetten tegen de huidige situatie, zijn er grote verschillen. In 2014 waren de gevolgen van de economische crisis nog volop merkbaar. Dit noopte ons tot de nodige voorzichtigheid op financieel gebied. We stonden met de verschillende FlorijnAs projecten aan de vooravond van het grootschalige ingrijpen in de infrastructuur van de gemeente. De stad ging op de schop. En met de decentralisaties van Jeugdhulp, Participatie en AWBZ kregen we als gemeenten nieuwe verantwoordelijkheden. Dit betekende een periode van onzekerheid en vroeg het uiterste van de samenleving en de ambtelijke organisatie. Nu, ruim drie jaar later, kijken we met tevredenheid terug op deze intensieve periode. De financiën zijn op orde. De eerste FlorijnAs projecten zijn afgerond. En inwoners die moeite hebben om mee te doen kunnen rekenen op goede hulp en ondersteuning.

Samenwerking

Samenwerking is een belangrijke leidraad voor ons. Niet voor niets staat 'niet zorgen voor maar zorgen dat' centraal in het huidige collegeprogramma. Er is een groeiend besef dat we onze maatschappelijke ambities alleen kunnen realiseren als we optimaal gebruik maken van de inzet en kennis van inwoners en onze partners. Mede daarom zetten we extra in op het verder ontwikkelen van overheidsparticipatie en kiezen we voor een andere rol voor onze organisatie. Daarbij willen we als gemeente vooral naast inwoners en partners staan. Dat betekent minder bepalend zijn, in gezamenlijkheid werken aan gedragen plannen en ambities en aansluiten bij initiatieven vanuit de samenleving. Samenwerken gebeurt ook volop met andere gemeenten. Bijvoorbeeld op het gebied van economie en belangenbehartiging.

Nieuwbouw

Nu de economie weer aantrekt, komt er ook weer meer dynamiek in de stad. Als het gaat om woningbouw zijn er diverse projecten die versneld in uitvoering gaan. Voor 2018 verwachten wij de oplevering van 350 nieuwbouwwoningen. De uitdaging is om er samen met woningbouwcorporaties voor te zorgen dat er voor iedereen plaats is in onze stad. Ook voor mensen die nieuw in ons land zijn, mensen die minder te besteden hebben en andere kwetsbare groepen.

Investeren

Ondernemers zien weer mogelijkheden om te investeren. De ondernemers in de binnenstad gaan samen met de kwartiermaker en betrokkenen aan de slag om onderdelen van de binnenstadvisie te realiseren. De nieuw te vormen uitvoeringsorganisatie voor de binnenstad moet zich ontwikkelen als aanjager van initiatieven en activiteiten. Als gemeente zijn we hierin een van de partners. Een partner die niet bepalend is maar volop meewerkt om initiatieven en ideeën mogelijk te maken. Met ons beleid op het gebied van cultuur en evenementen ondersteunen we de ontwikkelingen in de binnenstad.

Innovatie is cruciaal voor de economische dynamiek in de stad. Daarom zetten we in 2018 de bestaande lijn voort om contacten tussen bedrijven en kennisinstellingen tot stand te brengen. We willen de sterke kanten en sectoren van Assen zoals zorg, dienstverlening en toerisme en recreatie zo goed mogelijk tot hun recht laten komen. Wij staan voor een economie die kansen biedt aan al onze inwoners. Samen met het Werkplein en ondernemers gaan we op zoek naar mogelijkheden om meer mensen met een beperking een plek te geven op de arbeidsmarkt.

Passend aanbod

Met de decentralisaties Jeugdhulp en Wmo hebben we extra instrumenten in handen gekregen om de participatie van onze inwoners te versterken. Bij het toewijzen van hulp en ondersteuning leggen we het accent op resultaat. Daarbij maken we optimaal gebruik van de expertise van zorgaanbieders om samen met de inwoner een passend aanbod aan hulp en ondersteuning vast te stellen. Samen met Vaart Welzijn willen we in 2018 meer aandacht besteden aan preventie en een meer collectieve aanpak die participatie bevordert.

Omgevingsvisie

Ondanks de vertraging bij de invoering van de Omgevingswet, gaan we onverminderd door met de voorbereidingen hierop. Met een strategische toekomstagenda die we samen met inwoners, betrokkenen en gemeenteraad opstellen, leggen we het fundament voor de omgevingsvisie. Hierin staan de gedeelde kansen en ambities van de stad voor de langere termijn. Vervolgens is het onze opgave deze ruimtelijk te vertalen in omgevingsplannen.

Duurzaam

Met het klimaatakkoord in Parijs is er een stevige ambitie neergelegd. Het realiseren hiervan kan alleen als ook inwoners en ondernemers zich daarachter scharen en hun bijdrage leveren. Daarmee stellen we inwoners en ondernemers in staat de kansen van de energietransitie te pakken en onze stad toekomstbestendig te maken. We werken toe naar grootschalige opwekking van duurzame energie. Ook bij de uitvoering van de visie Mobiliteit willen we werken aan meer duurzame vormen van vervoer.

Klanten

In 2018 willen we onze benadering van dienstverlening opnieuw bekijken. In de nieuwe benadering moeten de kansen van digitale ontwikkelingen en de wensen van onze klanten zo veel mogelijk samenkomen. Een nieuw te vormen klantenpanel denkt hierbij met ons mee. Informatieveiligheid blijft een voortdurend punt van aandacht en vraagt om investeringen.

Terughoudend financieel beleid

De financiële vooruitzichten voor de nieuwe bestuursperiode zijn gematigd positief. De aantrekkende economie draagt daaraan bij en kan ook op lokaal niveau voor nieuwe impulsen zorgen.

De accessen van het gemeentefonds vertonen een opgaande lijn. Door het lange uitblijven van een nieuw regeerakkoord bestaat er onzekerheid ten aanzien van het beleid dat het Rijk de komende jaren gaat voeren. Dat geldt ook voor het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank en de effecten daarvan op de rente op de geld- en kapitaalmarkt. Er zijn, ook gezien de andere financiële risico's die boven de markt hangen, voldoende redenen om vast te blijven houden aan het terughoudende financiële beleid en aan de spelregels waarmee we deze bestuursperiode steeds hebben gewerkt.

2. College

Burgemeester Marco Out

Bestuurlijke coördinatie, Algemeen bestuurlijke en juridische aangelegenheden, Openbare orde en veiligheid, Brandweer, Veiligheidsregio, Politie, Wettelijke taken en burgerzaken, Ambassadeursfunctie en representatie, Dagelijks bestuur SNN, Communicatie, en Lobby.

Wethouder Albert Smit - Partij van de Arbeid

Financiën en belastingen, Gebiedsgericht werken, Wijkbeleid, Grondzaken en Grondbedrijf, Internationale betrekkingen, Minimabeleid, Participatiewet en WSW, Werk en inkomen, Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, Schuldhulpverlening, Sport, Werkgelegenheid, Wonen.

Wethouder Anry Kleine Deters - D66

Coördinerend wethouder bestuurlijke en ambtelijke vernieuwing, en Regionale samenwerking, Cultuur, De Nieuwe Kolk, Deregulering, Economische zaken, Industrie, MKB/innovatie ict, Digitale overheid, Onderwijs, inclusief kinderopvang en peuterspeelzaalwerk, Personeel en organisatie ook ambtelijke huisvesting, Promotie algemeen/city-marketing, Publieke dienstverlening, Stuurgroep Binnenstad (voorzitter).

Wethouder Harmke Vlieg-Kempe - ChristenUnie

Coördinerend wethouder en voorzitter stuurgroep FlorijnAs, Jeugd en gezin, Maatschappelijke opvang, Milieubeleid/afvalbeheer-duurzaamheid, Regiovisie, Verkeer en vervoer, Verslavingszorg, Volksgezondheid.

Wethouder Ruud Wiersema - Stadspartij Plop

Antidiscriminatie, Coördinatie Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)/individuele verstrekkingen, Evenementen, Groen en grijs/openbare werken, Markten/kermessen, Monumentenzorg, Recreatie en Toerisme, Stadsvernieuwing, Vastgoed, Welzijn, Sociaal en maatschappelijk werk.

Gemeentesecretaris Theo Dijkstra

Eerste strategisch adviseur college van burgemeester en wethouders en algemeen directeur gemeentelijke organisatie.

3. Hoofdlijnen beleid en financiële vooruitzichten

Hoofdlijnen beleid

De begroting 2018 is de laatste begroting voor deze collegeperiode. Daarom leggen wij de nadruk op het afronden van de plannen en projecten voor deze bestuursperiode, waaronder de beleidsvoornemens genoemd in de Midterm review uit 2017. Daarnaast spelen we uiteraard in op actuele ontwikkelingen.

Bouwen en wonen

De effecten van de economische opleving zijn merkbaar in de woningbouw: een aantal projecten gaat versneld in uitvoering. Onze ambitie is dat we het komende jaar 350 nieuwbouwwoningen opleveren. Samen met de corporaties streven we naar een gevarieerd aanbod, zodat er voor elke doelgroep plaats is in onze stad.

Bij initiatiefnemers is er weer bereidheid tot investeren. We faciliteren de doorgroei van de stad met projecten als de ontwikkeling van het Veemarktterrein en willen een doorstart bewerkstelligen bij het Havenkwartier. Een faciliterende grondpolitiek en een actieve uitnodigingsstrategie blijven onze uitgangspunten.

De invoering van de nieuwe Omgevingswet is opnieuw uitgesteld. We blijven wel verder werken aan de voorbereiding van de implementatie van de wet. Er is een visietraject gestart. In 2018 volgen de uitwerking en vaststelling van die visie. Naar verwachting kan de nieuwe Omgevingsvisie begin 2019 worden vastgesteld.

Economie

We willen in 2018, afhankelijk van de opgaven, het economisch beleid herijken. Voor nieuwe ontwikkelingen worden middelen gereserveerd: door de verhoging van de reserve cofinanciering economisch beleid en door het reserveren van een bedrag voor de cofinanciering van de provinciale bedrijvenregeling.

In 2018 gaat de nieuwe binnenstadsorganisatie van start. Samen met de nieuwe organisatie geven we uitvoering aan de werkagenda en het

meerjareninvesteringsprogramma voor de Asser Binnenstad. In 2017 zijn daarvoor al bij de Midterm review middelen gereserveerd.

In samenhang met de cultuuragenda en de visie en uitvoeringsagenda voor de Asser binnenstad gaan we ook de kaders voor het nieuwe evenementenbeleid verder uitwerken.

In 2017 is besloten om de toekomstvisie voor Groningen Airport Eelde te steunen en bij te dragen aan de uitvoering van het businessplan. De financiële consequenties zijn in deze begroting opgenomen.

Twee grafmonumenten op de Noorderbegraafplaats met een status van rijksmonument zijn aan restauratie toe. De gemeente is op grond van de Erfgoedwet verplicht tot onderhoud.

Duurzaamheid

De energietransitie begint te versnellen. Voor duurzaamheid hebben wij daarom de lat hoger gelegd. Het eigen gemeentelijk vastgoed willen we versneld op een duurzamer niveau brengen. In 2018 wordt daarvoor een masterplan gemaakt. Het omzetten van de straatverlichting naar ledverlichting wordt in 2018 afgerond.

Bewoners en bedrijven tonen een steeds grotere interesse in duurzaamheid en energieneutraal wonen. Bij de verduurzaming maken we daarom een omslag naar samenwerking met de stad. Als gemeente proberen wij te faciliteren dat de kansen van de energietransitie gepakt worden en dat we met bewoners en bedrijven werken aan een toekomstbestendige stad.

Bij de uitvoering van de visie Mobiliteit werken we verder aan het stimuleren van meer duurzame vormen van vervoer, onder andere door de aanleg van de fietssnelweg Groningen-Assen.

Samen werken

‘Niet zorgen voor maar zorgen dat’ staat centraal in het collegeprogramma. Samenwerking is daarvoor de leidraad, maar ook de basis. We kunnen onze maatschappelijke ambities alleen realiseren als we optimaal gebruik maken van de inzet en kennis van inwoners en onze partners. Dat geldt voor alle domeinen, van zorg tot veiligheid.

Als overheid staan we naast inwoners en partners. Dat betekent dat we als overheid minder bepalend zijn, en meer samenwerken en aansluiten bij initiatieven vanuit de samenleving. Ook daarom zetten we extra in op het verder ontwikkelen van overheidsparticipatie en werken we aan een andere rol voor onze organisatie.

Samenwerken gebeurt ook volop met andere gemeenten. Bijvoorbeeld op het gebied van economie en belangenbehartiging. De NG4-vertegenwoordiging in de EU-office in Brussel wordt structureel.

Sociaal domein

De basis van de decentralisaties is op orde. Bij het toewijzen van hulp en ondersteuning leggen we het accent op resultaat. Met de expertise van zorgaanbieders wordt samen met de aanvrager een passend aanbod aan hulp en ondersteuning vastgesteld.

Met Vaart Welzijn en de andere partners willen we meer aandacht besteden aan preventie en een meer collectieve aanpak. We benutten daarvoor de organisatiekracht en netwerken van de partners in het sociale domein als buurtteams, huisartsen, sportverenigingen en scholen. Uiteindelijk moet er een gezamenlijke agenda komen voor preventie.

In het najaar 2017 hebben wij een voorstel gedaan voor een extra impuls van maatregelen in het sociaal domein te betalen uit reserve van het sociaal deelfonds. Dit in navolging van de toezegging aan de raad uit november 2016.

Bedrijfsvoering

We geven verder uitvoering aan de maatregelen om de werkdruk te verminderen. Het werkdrukonderzoek in 2016 gaf aan dat naast personele problemen in het sociaal domein er ook elders in de organisatie knelpunten zijn. Het gaat dan om de onderdelen ruimtelijke ordening, veiligheid, economie (acquisitie bedrijventerreinen) en informatieveiligheid.

De organisatie moet meebewegen in nieuwe ontwikkelingen, zoals de overheidsparticipatie en de implementatie van de Omgevingswet. We investeren daarvoor in trainingen en opleidingen.

Uit het onderzoek in 2016 bleek ook dat een deel van de medewerkers ontevreden is over de werkomgeving. Dit wordt deels veroorzaakt doordat er, in verband met de inhuizing van derden, krapte is ontstaan in het stadhuis. Met het vertrek van Catawiki in 2018 komt er weer meer ruimte voor de eigen organisatie.

We gaan in 2018 de werkomgeving, zowel de huisvesting als de ict, aanpassen om het werk van alle medewerkers zo goed mogelijk te faciliteren. Hierbij maken we gebruik van nieuwe inzichten op het gebied van ‘het nieuwe werken’.

De raadzaal is toe aan een renovatie. Het betreft vervanging van meubilair en technische installaties, maar ook maatregelen om de akoestiek te verbeteren. In de begroting wordt daarvoor een taakstellend budget opgenomen.

Financiële vooruitzichten 2018-2021

We hebben deze bestuursperiode een behoedzaam en terughoudend financieel beleid gevoerd. We hebben gebruik gemaakt van financiële kansen die zich daarin aandienen en knelpunten in het beleid en de financiën opgelost als die zich voordeden. Mede daardoor zijn we in staat geweest uitvoering te geven aan het collegeprogramma Mijn Assen, konden we bestaande knelpunten in het beleid en in de bedrijfsvoering oplossen en hebben we tussentijds ruimte weten vrij te spelen voor nieuwe beleidswensen en ambities.

We hebben onze reserves gericht en weloverwogen ingezet om beleidsdoelen te realiseren en er daarbij steeds opgelet dat de buffer die noodzakelijk is voor risicoafdekking en om financiële tegenvallers op te vangen op voldoende niveau is, en ook of er voldoende ruimte voor nieuwe beleidsinitiatieven van onze opvolgers beschikbaar blijft.

Geholpen door het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank waren we in staat de opbouw en samenstelling van onze schuldpositie aanzienlijk te verbeteren en de gemeentelijke financieringslasten aanzienlijk te beperken. We hebben een terughoudend fiscaal beleid gevoerd en zijn in staat geweest om de gevolgen van de leegstand van bedrijfsruimten en winkelpanden op te vangen zonder dat dat tot extra lastenverzwaring voor de inwoners en bedrijven in onze stad heeft geleid.

De financiële gevolgen van decentralisatie van de door het kabinet overgedragen zorgtaken hebben we binnen de bij de start in 2015 vastgestelde financiële kaders kunnen opvangen. Van dat beleid plukken we ook in 2018 weer de vruchten.

De financiële vooruitzichten zien er goed uit. Op basis van de huidige inzichten blijven de gemeentebegrotingen de komende jaren in evenwicht. Dat betekent dat we een gezonde en financieel sluitende gemeentelijke huishouding aan onze opvolgers kunnen overdragen. De sterk aantrekkende economie helpt daarin mee.

De financiële prognoses die we in de begroting 2018 voor de jaren 2019-2021 presenteren, vormen zowel het sluitstuk van de huidige bestuursperiode als het startpunt voor de volgende periode. Ze zijn belangrijk omdat ze voor komende bestuur dienen als basis voor het maken van afwegingen en beleidskeuzes in de volgende bestuursperiode.

Financiële aanpak beleidsinvulling 2018-2021

We zetten de hiervoor aangegeven financiële koers in de begroting 2018 voort. Het primaire doel in het laatste jaar van onze collegeperiode is zorgen voor continuïteit en stabiliteit.

Dat betekent dat we de financiële ruimte waarover we in 2018 kunnen beschikken, of die we op basis van de geldende spelregels kunnen vrijspelen, alleen nog willen inzetten voor het oplossen van knelpunten in het aanvaarde beleid en voor het realiseren van nog openstaande beleidswensen, die direct verband houden met de uitvoering en afronding van collegeprogramma Mijn Assen.

Daarnaast geven we gehoor aan de signalen vanuit de raad om meer ruimte vrij te maken voor de bedrijfsvoering om de daarin aanwezige knelpunten op te kunnen lossen.

We maken in de begroting 2018 geen middelen meer vrij voor nieuw beleid en willen zoveel mogelijk voorkomen dat lasten van de maatregelen die we treffen structureel doorwerken naar de volgende bestuursperiode. Daar waar die situatie zich wel voordoet zorgen we dat daarvoor dekkingsmiddelen beschikbaar zijn.

Beleidsmaatregelen 2018 - 2021

Hiervoor bij het onderdeel 'beleid' van dit hoofdstuk hebben we aangegeven waar we in 2018 in het beleid de focus op willen richten.

In het overzicht hierna geven we aan welke middelen met daaraan gekoppelde dekkingsmiddelen we daarvoor willen inzetten, respectievelijk beschikbaar zijn.

Overzicht middeleninzet beleidsmaatregelen 2018-2021		(bedragen* 1.000)			
	2018	2019	2020	2021	
Wonen in Assen					
- Invoering omgevingswet	215	p.m.	p.m.	p.m.	
- Fietssnelweg Assen-Groningen (cofinanciering)	-	100	100	100	
- Onderhoud Noorderbegraafplaats	45	-	-	-	
- Regionale uitvoeringsdienst	-	25	25	25	
- Capaciteit intensiveren ruimtelijk beleid	75	-	-	-	
Werken in Assen					
- Versterken reserve cofinanciering economisch beleid	500	-	-	-	
- Cofinanciering provinciale bedrijvenregeling	500	-	-	-	
- Capaciteit intensiveren acquisitie bedrijventerreinen	75	-	-	-	
Meedoen in Assen					
- Experimenteerruimte sociaal domein	1.400	600	-	-	
- Bedrijfsvoering sociaal domein	1.025	650	650	650	
Aantrekkelijk Assen					
- Afbouw inzet reserve De Nieuwe Kolk	0	p.m	p.m	p.m	
- Capaciteit intensiveren veiligheidsbeleid	75	75	75	75	
Samen werken aan Assen					
- Vorming reserve bussiness plan GAE	2.500	-	-	-	
- Intensiveren overheidsparticipatie	200	p.m	p.m	p.m	
- Inzet social media als dienstverleningskanaal	50	50	50	50	
- Renovatie raadzaal	-	50	50	50	
Bedrijfsvoering					
- Knelpunten bedrijfsvoering gemeentebreed	300	300	300	300	
- Verdere implementatie zaakgericht werken	200	p.m	p.m	p.m	
- Kwaliteitsverbetering informatiebeveiliging	75	75	75	75	
- Aanpassingen werkruimten stadhuis	200	-	-	-	
Totaal beleidsmaatregelen	7.435	1.925	1.325	1.325	

De beleidsvoorstellen die we in deze begroting nog voor de periode 2018-2021 doen zijn grotendeels eenmalig en/of kortdurend van karakter. Verspreid over de jaren 2018 en 2019 gaat het hierbij om een totaalbudget van € 6,9 miljoen. De overige voorstellen die in deze begroting zijn opgenomen, zijn structureel en werken door in het financieel kader voor de volgende bestuursperiode. Het gaat hierbij in totaal om € 1,3 miljoen.

De door de raad uitgesproken voorkeur om te komen tot geleidelijke afbouw van de jaarlijkse inzet van de Reserve DNK is vanaf 2019 voorlopig nog 'pro memorie' in de plannen opgenomen. Wij willen de hierin verder te maken keuzes overlaten aan het komende gemeentebestuur.

Ter toelichting op de financiële impact van de diverse voorstellen en de daarvoor beschikbare dekkingsmiddelen hierna kort het volgende.

Incidentele beleids- en dekkingsmaatregelen

Van de in de begroting 2018 voor beleidsuitvoering opgenomen incidentele middelen van € 6,9 miljoen is € 2,5 miljoen bestemd voor de vorming van een aparte bestemmingsreserve waaruit de gemeentelijke investeringsbijdrage in Groningen Airport Eelde de komende jaren kan worden bekostigd. We stellen voor om een overeenkomstig deel van de algemene reserve voor dit doel in te zetten. De algemene reserve biedt daartoe voldoende ruimte.

Daarnaast hebben we, verdeeld over de jaren 2018 en 2019, in totaal € 2,4 miljoen aan eenmalige middelen in de begroting 2018 en de jaarschijf 2019 van de meerjarenprognose opgenomen voor het uitvoeren van experimenten in het sociaal domein alsmede voor de daarmee verband houdende tijdelijke meerkosten in de bedrijfsvoering.

We stellen voor om de reserve sociaal deelfonds in 2018 en 2019 als dekkingsbron voor deze kosten in te zetten. Deze reserve is daartoe ruimschoots toereikend. Overigens impliceert dit wel dat de werkingsduur van de reserve sociaal deelfonds wordt verlengd tot en met 2019.

Verder hebben we ruimte vrijgemaakt om de reserve cofinanciering economisch beleid met € 0,5 miljoen te versterken. Ook is een budget van € 0,5 miljoen geraamd van waaruit vanaf 2018 de gemeentelijke cofinanciering voor de nieuwe provinciale bedrijvenregeling de komende jaren kan worden gefinancierd. Wij stellen voor om het ten gunste van de algemene middelen vrijvallende deel van het projectbudget revitalisering van het stadsbedrijvenpark ad € 1,1 miljoen voor dekking van beide budgetten te herbestemmen.

In 2018 is financiële ruimte benodigd om verder te kunnen werken aan de invoering van de nieuwe omgevingswet en om verder vorm te kunnen geven aan het gemeentelijke beleid op het punt van de overheidsparticipatie. In beide gevallen gaat het om een budget van € 0,2 miljoen. Voor het overige is in 2018 nog € 0,2 miljoen benodigd voor het doorvoeren van enkele aanpassingen van de werkruimten in het stadhuis en € 0,05 miljoen voor het uitvoeren van achterstallig onderhoud aan de Noorderbegraafplaats.

Laatstgenoemde budgetten kunnen worden gedekt uit de eenmalige ruimte die als resultaat van de gebruikelijke tussentijdse actualisatie van de product- en de programmabudgetten in de begroting 2018 beschikbaar is gekomen.

Structurele beleids- en dekkingsmaatregelen

Van het totaal pakket beleidsvoorstellen werkt € 1,3 miljoen door naar 2019 en de jaren daarna. Van deze middelen is circa € 1,1 miljoen bestemd voor het oplossen van de personele knelpunten in de beleidsvoorbereiding en -uitvoering en in de overige onderdelen van de gemeentelijke bedrijfsvoering.

De middelen zijn onder andere bestemd voor het intensiveren van het veiligheidsbeleid, het verlenen van ondersteuning bij de uitvoering van de taken op het terrein van de regionale uitvoeringsdienst, het verbeteren van de kwaliteit van de informatiebeveiliging, het intensiveren van het gebruik van sociale media, beleidscapaciteit ten behoeve van het groenbeheer en voor de uitvoering van privaatrechtelijke werkzaamheden.

Ander speerpunt in dit maatregelenpakket zijn de extra middelen die we willen inzetten om de knelpunten in de uitvoering van de taken in het sociaal domein op te lossen. Gelet op de ervaringen tot nu toe stellen we voor om de sinds de decentralisatie van de nieuwe zorgtaken in 2015 voor dit doel gehanteerde norm op te trekken en vast te stellen op 5% van de jaarlijks voor de uitvoering van deze taken overkomende rijksmiddelen. We sluiten daarbij aan op de lijn die inmiddels ook bij andere gemeenten wordt toegepast.

Tot dusverre hanteerden we 3% van het WMO-budget en 4 % van de budgetten voor jeugdzorg en het beschermd wonen hiervoor als norm.

Door deze aanpassing neemt de voor de bedrijfsvoering in het sociaal domein beschikbare ruimte met ingang van de begroting 2018 structureel met € 0,65 miljoen toe. Voor de begroting als geheel verloopt de bijstelling van de normering budgettair neutraal. Het betreft een verschuiving binnen het totaal van de uitvoeringsbudgetten die binnen het sociaal domein beschikbaar zijn.

Verder hebben we vanaf 2019 structurele ruimte in de meerjarenprognose ingepland bestemd voor de dekking van de lasten die voortvloeien uit de gemeentelijke cofinanciering van de aanleg van de fietssnelweg van Assen naar Groningen. Ook is ruimte gereserveerd voor het realiseren van een aantal door de raad gewenste verbeteringen in de raadzaal van het stadhuis. Door investeringslasten van bestaande gemeentelijke investeringen scherper te budgetteren ontstaat ruimte om de lasten van deze nieuwe investeringen op te vangen.

Aanvullende dekkingsvoorstellen

Om de nog ontbrekende structurele dekking voor de maatregelen die vanaf 2018 nieuw in de begroting zijn opgenomen volledig veilig te stellen en de begroting 2018 en de meerjarenprognose 2017-2021 over de gehele linie structureel sluitend te maken stellen we voor om:

- De in de meerjarenprognose 2019-2021 als buffer voor dekking van toekomstige kostentoeename als gevolg van groei van de stad deels te bestemmen voor dekking van de kosten van beheer en onderhoud van de FlorijnAs. Die kosten zijn geraamd op € 0,5 miljoen en maken vanaf 2018 voor het eerst onderdeel uit van de begroting. De volumebuffer loopt op van € 0,35 miljoen in 2019 tot ruim € 1,0 miljoen structureel vanaf 2021.

- Af te zien van het budgetteren van de aanvankelijk vanaf 2018 voorziene structurele veiligheidsmarge van € 0,3 miljoen voor het opvangen van financiële tegenvallers die mogelijk zouden kunnen ontstaan als gevolg van risico's in het beleid en de bedrijfsvoering. Uit herbeoordeling van de risico's is gebleken dat het gemeentelijk weerstandsvermogen daartoe zelf voldoende op peil is, zodat er voor dit doel geen structurele ruimte in de begroting meer benodigd is.
- In de meerjarenprognose 2019-2021 rekening houden met positieve effecten van aantrekkende economie en de effecten die dat heeft op de uitkeringen uit het gemeentefonds, de

opbrengsten van gemeentelijke heffingen en op het aantal personen dat gebruik maakt van inkomensondersteunende voorzieningen. Omdat we een behoedzaam financieel beleid voeren is daar tot nu toe niet op geanticipeerd. Nu die groei zich verder heeft versterkt en vaste vorm heeft gekregen, achten wij het verantwoord om daar alsnog toe over te gaan.

Financiële eindresultaten 2018-2021

Samenvattend ziet het totaal met beleids- en dekkingsmaatregelen dat we met de begroting 2018 ter afweging en vaststelling aan u voorleggen er als volgt uit:

Beleids- en dekkingsmaatregelen 2018-2021				
(bedragen *€ 1.000)				
Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Actualisatie en beleidsmaatregelen				
- Vertrekpunt resultaten aanvaard beleid voorjaarsnota 2017	-147	-515	-292	-292
- Uitkomst actualisatie budgetten aanvaard beleid 2017-2018	1.129	313	-1.154	-1.210
- Beleidsmaatregelen 2018-2019 incidenteel	-6.285	-600	-	-
- Beleidsmaatregelen 2018-2021 structureel	-1.150	-1.325	-1.325	-1.325
Tussenstand	-6.453	-2.127	-2.771	-2.827
Dekkingsmaatregelen incidenteel				
- Algemene reserve voor bestemmingsreserve (GAE)	2.500	-	-	-
- Reserve sociaal deelfonds voor experimenten ca	1.775	600	-	-
- Herbestemming restantbudget stadsbedrijvenpark	1.000	-	-	-
Dekkingsmaatregelen structureel				
- Optrekken bedrijfsvoeringsnorm sociaal domein	650	650	650	650
- Realistisch ramen rente en investeringslasten	600	600	600	600
- Afzien opnemen gemeentebrede risicobuffer	300	300	300	300
- Inzetten volumebuffer voor beheer FlorijnAs	-	350	500	500
- Ontwikkeling gemeentefonds en economische groei	250	500	750	1.000
Eindresultaten 2018 - 2021	622	873	29	223

Op basis van het maatregelenpakket hiervoor zijn de begroting 2018 en de meerjarenprognose 2019-2021 over de gehele linie sluitend.

Gevolgen septembercirculaire 2017

We hebben de kort voor de afronding van de begroting 2018 verschenen septembercirculaire gemeentefonds op hoofdlijnen beoordeeld en doorgerekend. In verband met de kabinetsformatie is de inhoud ervan, als verwacht, beleidsarm.

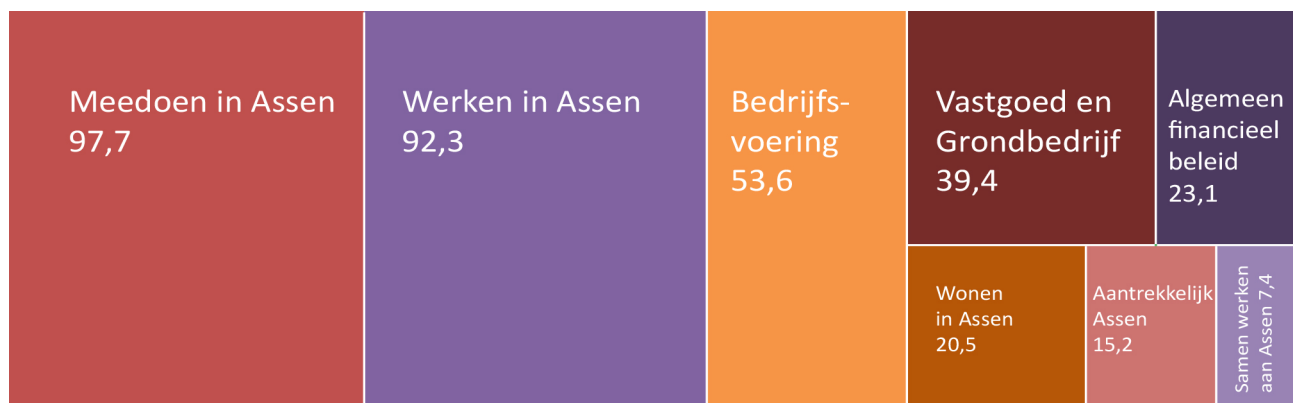
Belangrijk voor de uitkomst van de eigen financiële vooruitzichten is de ontwikkeling van de accessen. Die worden ten opzichte van de meicirculaire bijgesteld op basis van een eveneens beleidsarme miljoenennota 2018.

De geactualiseerde accresramingen die in de septembercirculaire worden gepresenteerd wijken nauwelijks af van de prognoses in de meicirculaire. Alleen het accres voor het jaar 2018 ondergaat een lichte stijging. Voor Assen resulteert die aanpassing in een positieve bijstelling van de algemene uitkering met circa € 0,25 miljoen. De accessen voor de jaren daarna muteren niet of nauwelijks.

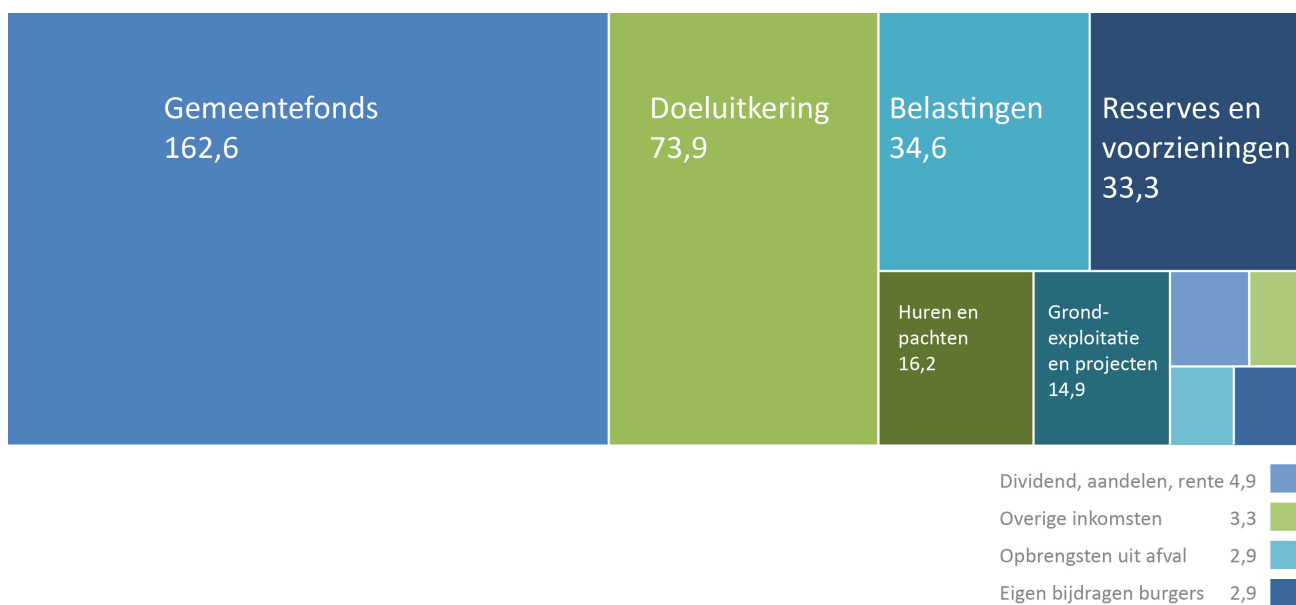
Ook overigens bevat de circulaire geen maatregelen die van directe invloed zijn op de einduitkomsten van de begroting 2018 en de bijbehorende meerjarenprognose.

Verdeling van lasten en baten

Lasten begroting 2018 € 349,1 miljoen

Baten begroting 2018 € 349,7 miljoen

Beleidsbegroting

Programmaplan

1. Wonen in Assen
2. Werken in Assen
3. Meedoen in Assen
4. Aantrekkelijk Assen
5. Samen werken aan Assen
6. Bedrijfsvoering
7. Vastgoed en grondbedrijf
8. Algemene dekkingsmiddelen

i Samenvatting

Voor 2018 verwachten wij oplevering van in totaal circa 350 nieuwbouwwoningen. We gaan uit van een taakstelling voor circa 50 te huisvesten statushouders.

We bereiden de implementatie van de Omgevingswet voor.

In samenwerking met de nieuwe binnenstadsorganisatie geven we uitvoering aan de uitvoeringsagenda voor de Asser Binnenstad.

In Diepstroeten en Kloosterveen wordt volop doorgebouwd.

Op basis van de agenda Beheer openbare ruimte maken wij uitvoeringsprogramma's. In 2018 zal er een nieuw Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (GWRP) worden opgesteld. Wij streven ernaar dat in 2018 vrijwel alle openbare verlichting is verduurzaamd.

De visie Mobiliteit wordt uitgevoerd op basis van een uitvoeringsprogramma. Verbetering van de fietsvoorzieningen en het oplossen van knelpunten zijn hierin essentiële onderdelen.

Het Publiek Vervoer (combinatie doelgroepen- en kleinschalig vervoer) gaat in 2018 van start. Wij continueren de (pilot) Cityline voor de periode 2018-2021.

Projecten uit het uitvoeringsprogramma Energietransitie 2017-2018 worden uitgevoerd. In 2018 wordt een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld. Wij faciliteren dat de kansen van de energie-transitie gepakt worden en dat onze stad toekomstbestendig is. We werken toe naar grootschalige opwekking van duurzame energie.

Wij komen met een voorstel voor de aanpak van het verwijderen van asbest-daken. In 2018 wordt de ingezette lijn omtrent afvalscheiding voortgezet.

Highlights

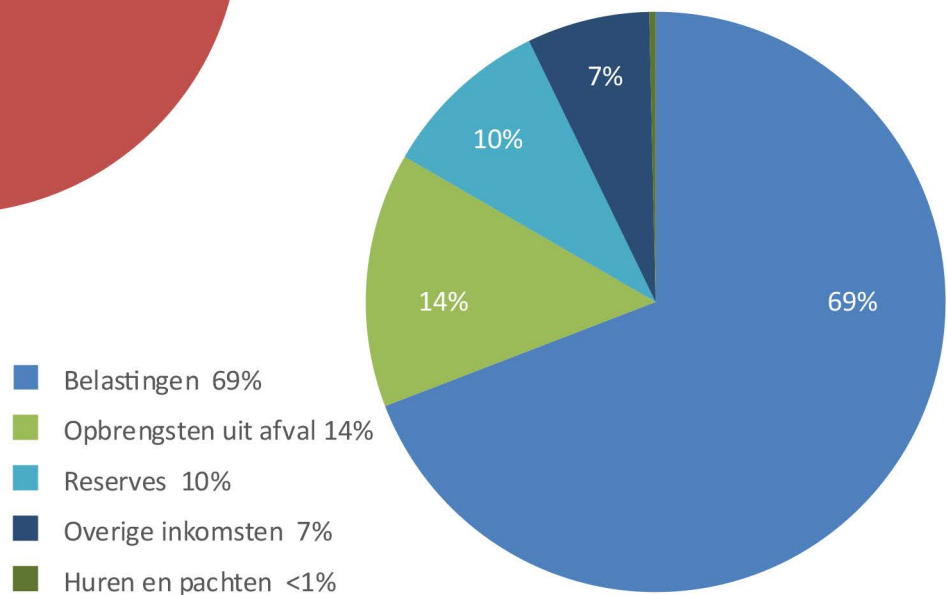
- ✓ We faciliteren de doorgroei van de stad met projecten als de afronding van Kloosterveen en de ontwikkeling van het Veemarktterrein.
- ✓ Bij de verduurzaming maken we een omslag naar samenwerking met de stad.
- ✓ Vrijwel alle openbare verlichting zal zijn verduurzaamd.
- ✓ Het Publiek Vervoer (combinatie doelgroepen- en kleinschalig vervoer) gaat in 2018 van start. Wij continueren de (pilot) Cityline voor de periode 2018-2021.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 20.535 (bedragen * € 1.000)

Baten € 20.583 (bedragen * € 1.000)

1) Woningbouw en woonplan

Wat willen we bereiken?

We willen de groei van het woningaanbod faciliteren en zetten in op stimuleren van de woonvraag.

We bieden zoveel mogelijk ruimte aan nieuwe initiatieven.

Waar nodig passen we regels aan of schaffen we ze af.

We vinden het van belang dat onze huidige en toekomstige inwoners prettig wonen in Assen. Daarom willen we een evenwichtig programma van bouwplannen op inbreidings- en uitbreidingslocaties en inzet op kwaliteitsverbeteringen in de bestaande woningvoorraad en woonomgeving.

We willen ons woonbeleid en onze prestatieafspraken met woningcorporaties actualiseren.

Om onze groeiambitie en regionale afspraken te realiseren gaan we 300 woningen bouwen, gevarieerd in aanbod en passend bij de vraag.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Woningbouw

Op basis van de Woonvisie Assen 2016 koersen we op netto uitbreiding van de woningvoorraad met 290 woningen per jaar. Dit vraagt om nieuwbouw van gemiddeld circa 340 woningen per jaar, inclusief vervangende nieuwbouw. We sturen op een evenwichtige planning en programmering voor woningbouwontwikkelingen in Assen. We zorgen voor een gevarieerd aanbod, dat aansluit bij de vraag van de markt en een goede balans tussen nieuwbouw op inbreidings- en uitbreidingslocaties.

Voor 2018 verwachten wij oplevering van in totaal circa 350 nieuwbouwwoningen op diverse ontwikkellocaties in de stad.

We zetten in op goede begeleiding en stimulering van nieuwe kansrijke initiatieven. Hierbij zoeken we naar flexibiliteit in planvorming en waar mogelijk versoepeling van regelgeving in bestemmingsplannen.

Prestatieafspraken

In het kader van de jaarlijkse cyclus volgens de Woningwet 2015 actualiseren we de prestatieafspraken met de in Assen werkzame woningcorporaties. Hierin spreken we af welke bijdragen we gezamenlijk leveren aan de uitvoering van de Woonvisie Assen 2016.

Huisvesting statushouders

De taakstellingen voor huisvesting van statushouders zijn sinds 2016 aanzienlijk afgenomen als gevolg van de sterk verminderde instroom van vluchtelingen. Voor 2018 verwachten we voornamelijk een taakstelling voor circa 50 te huisvesten statushouders. De ervaring heeft echter geleerd dat de instroom van vluchtelingen en de huisvestingstaakstellingen in korte tijd snel kunnen toenemen. We blijven de ontwikkelingen volgen om tijdig voorbereid te zijn.

Omgevingswet

We werken aan de voorbereiding van de implementatie van de wet. Dit gebeurt in vier onderdelen. Er is een visietraject gestart. De agenda wordt vastgesteld in december 2017. In 2018 volgen uitwerking en vaststelling van die visie.

Naar verwachting kan de nieuwe omgevingsvisie begin 2019 worden vastgesteld.

Op basis van de analyse van de huidige ict, werkprocessen en wetgeving zal een veranderplan worden uitgewerkt. In dit veranderplan zal worden opgenomen welke aanpassingen in plannen, verordeningen en werkprocessen nodig zijn en welke planning daarvoor geldt.

Voor 2018 zijn de kosten geraamd voor het doorlopen van de veranderprocessen. We verwachten in de eerste helft van 2018 een beeld te kunnen geven van de financiële consequenties voor de daadwerkelijke implementatie. Voorbeelden zijn kosten voor ict, benodigde formatie en eventuele veranderingen in inkomsten.

Bestemmingsplannen

De pilot actualisatie bestemmingsplan De Haar-West (TT-Circuit en omstreken) wordt naar verwachting in 2018 ter vaststelling aangeboden. De bestemmingsplannen Assen West (Bonte Wever, Schepersmaat en Baggelhuizen), Assen-Oost en Buitengebied zullen worden opgepakt in de geest van de Omgevingswet.

We zetten in op nieuwe stijlen van gebiedsontwikkeling en streven daarbij naar een open planproces met ruimte voor kleine en grote partijen. Om de meerjarige woningbouwambities te behalen, wordt in 2018 onder andere gewerkt aan de voorbereiding en uitvoering van hierna genoemde projecten.

Binnenstad

In samenwerking met de nieuwe binnenstadsorganisatie geven we uitvoering aan de uitvoeringsagenda en bijbehorend meerjareninvesteringsprogramma voor de Asser Binnenstad. In dat verband werken we ook aan het versterken van de woonfunctie door transformatie van vastgoed en herontwikkeling van locaties in de Asser Binnenstad. *Lees ook: programma 4 Aantrekkelijk Assen, onderdeel 1) Aantrekkelijke binnenstad.>>*

Havenkwartier

In 2017 hebben we een doorstart gemaakt met het Havenkwartier, naar aanleiding van de toegenomen animo van initiatiefnemers, de aantrekkende woningmarkt en de oplevering van infrastructuur rond de haven. In het Havenkwartier gaan we op basis van een gezamenlijke ontwikkelingsvisie in nauwe

samenwerking met eigenaren en marktpartijen werken aan de stapsgewijze herontwikkeling van deelgebieden. Dit zal alleen op locaties zijn waar eigenaren en/of initiatiefnemers ontwikkelmogelijkheden zien. Daarbij blijven faciliterende grondpolitiek en actieve uitnodigingsstrategie onze uitgangspunten.

Veemarktterrein

De ontwikkeling van het Veemarktterrein voorziet in een aantrekkelijk nieuw woongebied voor stedelijk wonen nabij het centrum van Assen. In het gebied komt een mooi plein dat voldoende ruimte biedt voor parkeren en evenementen. In 2018 willen we de bestemmingsplanprocedure afronden die de bouw van woningen in het gebied mogelijk maakt. Vervolgens willen we zo snel mogelijk tot uitvoering van de plannen komen, om in 2019 de eerste woningen op te leveren.

Diepstroeten

De ontwikkeling van Woonpark Diepstroeten is volop in uitvoering. Dankzij de verbeterde woningmarktsituatie is het bouwtempo verhoogd en verlopen de ontwikkelingen sneller dan gepland. Eind 2018 zal zestig procent van de in dit gebied geplande woningbouw zijn opgeleverd.

Kloosterveen

In 2018 zal er volop worden doorgebouwd in de buitenring van het centrumgebied Kloosterveeste.

Wij verwachten dat deze locatie in 2018 voor circa vijftig procent is voltooid. In Kloosterbos worden de laatste particuliere kavels bebouwd en wordt gestart met de laatste projectmatige bouw.

De Structuurvisie Kloosterveen 2017-2035 voor de verdere ontwikkeling van de wijk Kloosterveen op lange termijn is vastgesteld. We willen de doorontwikkeling van Kloosterveen zo spoedig mogelijk beginnen en geven hieraan prioriteit. We ronden de bestemmingsplanprocedure af voor een eerste fase van circa 500 woningen in de doorontwikkeling van Kloosterveen. Vervolgens wordt zo snel mogelijk gestart met de uitvoering en het in ontwikkeling brengen van dit deelgebied. Daarbij zetten we in op een gezamenlijke ontwikkeling met partijen die grondposities hebben in het gebied.

2) Openbare Ruimte

Wat willen we bereiken?

We streven naar een doelmatig ingerichte en verzorgde openbare ruimte. Dit levert een grote bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de stad.

We gaan de budgetten voor het beheer van de openbare ruimte slimmer inzetten met specifieke aandacht voor de technische kwaliteit, de beeldkwaliteit en de binnenstad.

We blijven werken aan natuurontwikkeling.

Nieuwe ontwikkelingen mogen niet ten koste gaan van groene gebieden en water.

De FlorijnAs-projecten worden aangelegd met oog voor het toekomstige beheer en onderhoud. De uitgangspunten daarbij zijn functionaliteit en doelmatigheid.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Het dagelijks beheer van de openbare ruimte richt zich op de principes schoon, heel en veilig, binnen de vastgestelde technische en beeldkwaliteitsniveaus. In 2018 worden de objecten van de FlorijnAs-projecten overgedragen naar het dagelijks beheer. Hiervoor is budget begroot. Voor de areaal uitbreidingen zoals Kloosterveen en Park Diepstroeten komen voorstellen op het moment dat deelprojecten zijn afgerond en de beheerkosten bekend zijn.

Op basis van de agenda Beheer openbare ruimte (BOR) maken wij uitvoeringsprogramma's. De eventuele financiële gevolgen kunnen aandacht krijgen in het nieuwe bestuursprogramma.

Groot onderhoud en beheer voeren we volgens de doelen van de BOR-agenda risicogestuurd uit. Bijdragen worden geleverd aan de herstructurering van de binnenstad, onder andere voor het Koopmansplein en Collardslaan.

We vervangen en herstellen riolen volgens het Gemeentelijk water- en rioleringsplan (GWRP) Assen. Het huidige plan loopt in 2018 af, en er zal een nieuw GWRP worden opgesteld.

We zetten ons in voor het optimaliseren van de waterketen, in samenwerking met andere gemeenten en de waterschappen.

Wij streven ernaar dat in 2018 vrijwel alle openbare verlichting is verduurzaamd.

De gemeente is eigenaar van beeldende kunstwerken en monumenten in de openbare ruimte, waaronder oorlogsmonumenten en grafmonumenten. Onderhoudsmaatregelen en kostenramingen zijn opgenomen in een meerjarenoverzicht. Op grond hiervan komen in 2018 circa tien kunstwerken in aanmerking voor groot onderhoud.

3) Bereikbaarheid, verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?

We garanderen de bereikbaarheid van Assen.

Met de uitvoering van het programma FlorijnAs is de grootste (toekomstige) mobiliteitsopgave in de stad opgelost.

Bij het openbaar vervoer richten wij ons op instandhouding van een goede binnenstedelijke openbaar vervoer-voorziening, al dan niet in combinatie met een efficiënt doelgroepenvervoer.

Het fietsnetwerk in Assen is voor een groot deel op orde. Onze inzet richt zich op het in stand houden ervan. Daarnaast willen we de fietsbereikbaarheid van Assen verbeteren.

Met de inzet van sensortechnologie kunnen we bestaande infrastructuur beter benutten en hoeven we minder nieuwe infrastructuur aan te leggen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

De visie Mobiliteit wordt uitgevoerd op basis van een uitvoeringsprogramma. Verbetering van de fietsvoorzieningen en het oplossen van knelpunten zijn hierin essentiële onderdelen. Verder willen wij bestaande gedragsbeïnvloedingsprogramma's op het gebied van verkeersveiligheid verbreden met duurzaamheid en gezondheid. Mogelijk leidt dit tot een uitzetting.

Het Publiek Vervoer (combinatie doelgroepen- en kleinschalig vervoer) zal in 2018 van start gaan. Wij willen de (pilot) Cityline continueren voor de periode 2018-2021. De Cityline wordt, met een gemeentelijke bijdrage, onderdeel van Publiek Vervoer. Voor de uitvoering wordt een gemeenschappelijke organisatie opgezet. De financiële gevolgen hiervan worden nog onderzocht.

Er worden extra laadpalen voor elektrische auto's geplaatst, zowel in parkeergarages als op straat.

4) Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

We willen een ambitieuze, groene gemeente zijn, die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en actief de toepassing van onder andere zonne-energie stimuleert.

Energiebesparing en decentrale opwekking van energie is gericht op kwaliteitsverbetering van woningen en het betaalbaar houden van de totale woonlasten.

Bij afval gaan we niet langer uit van afval, maar van grondstoffen die steeds beter hergebruikt kunnen worden.

Wat doen we daarvoor in 2018?

In het uitvoeringsprogramma Energietransitie 2017-2018 zijn de projecten opgenomen die we in het jaar 2018 zullen uitvoeren. Het uitvoeringsprogramma is gericht op het behalen van de doelen zoals in de visie Energietransitie zijn gesteld: 14% duurzame energie in 2020 en 10% energiebesparing. In 2018 zal een nieuw uitvoeringsprogramma worden opgesteld dat loopt tot 2020.

De energietransitie begint te versnellen. Dat is zichtbaar in de telkens lagere kosten van duurzame energie en de hoeveelheid technologische ontwikkelingen. Maar vooral in de interesse van bewoners en bedrijven. De ontwikkeling van waterstoftechnologie is daar een voorbeeld van. Als gemeente proberen wij te faciliteren dat de kansen van de energietransitie gepakt worden en dat onze stad toekomstbestendig is.

Met de campagne 'Energie van Assen' maken we de mensen bewust van de mogelijkheden en kansen. We gaan in gesprek over de mogelijkheden, maar ook de belemmeringen, die mensen zien. Ons duurzaamheidscentrum is daarvoor een fantastisch kernpunt.

We werken toe naar energieneutraal wonen. Daarvoor streven we ernaar om bij nieuwbouwprojecten geen aardgas meer aan te leggen. Voor de bestaande woningen stellen we, samen met de bewoners en andere partners, een routekaart op richting energieneutraal. We helpen (groepen) bewoners om hun woningen energiezuinig te maken en van duurzame energie te voorzien.

Samen met bedrijven werken we toe naar energie-efficiënte, toekomstbestendige bedrijvenparken. De bedrijven verkennen de mogelijkheden van de circulaire economie. Wij zijn daarbij behulpzaam.

We werken toe naar grootschalige opwekking van duurzame energie, in nauwe samenwerking en overleg met bewoners en bedrijven.

We zetten verdere stappen naar een klimaatneutrale organisatie in 2030. Hiervoor stellen we investeringsplannen op voor ons vastgoed en ons wagenpark. We stellen een aanbestedingsplan op gericht op inkoop van duurzame energie, die lokaal is opgewekt. De investeringsplannen kunnen leiden tot een uitzetting in de begroting.

De ministerraad heeft in 2015 besloten met ingang van 1 januari 2024 asbest op daken te verbieden. Verwacht wordt dat zonder inzet van de overheid de opgave niet haalbaar is en vanaf 2024 veel inzet gepleegd moet worden om het verbod te handhaven. Om het verwijderen van asbest te stimuleren en om te voorkomen dat wij in een handhavingssituatie komen, zullen wij in 2018 met een voorstel komen voor de aanpak van deze problematiek. Hierbij bekijken we wat de mogelijkheden zijn om het plaatsen van zonnepanelen te bevorderen. Een en ander zullen wij afstemmen met de provincie die mogelijk met maatregelen komt. Een stimuleringsregeling kan financiële consequenties hebben.

In 2018 wordt de ingezette lijn omtrent afvalscheiding voortgezet. Het streven is om de hoeveelheid restafval verder terug te brengen. Om dit te realiseren wordt de afvalinzameling bij hoogbouw geoptimaliseerd en wordt de huidige communicatie-inzet gecontinueerd.

Indicatoren

Indicatoren				
	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (%)	2015	8*	6	8
Ziekenhuisopname na vervoersongeval met fietser (%)	2015	11*	9	9
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	2015	207**	212	200
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2015	2,5***	14,2	11,8
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2014	3,6	2,9	6,0

Peildatum 21 juni 2017- [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

Toelichting

- * Deze cijfers zijn niet conform de werkelijkheid aangezien de politie niet consequent registreert.
- ** De prognose voor 2018 is 134 kg/inwoner.
- *** De prognose voor 2018 is 4,3% (betreft hernieuwbare energie inclusief elektriciteit).

Financiën

Wonen in Assen						
(bedragen * € 1.000)						
Beleids thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Woningbouw/woonplan	1.690	1.659	1.695	1.493	1.513	1.534
Openbare ruimte	11.952	10.631	13.895	15.332	15.505	14.132
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	206	900	326	383	313	315
Duurzaamheid	6.118	4.559	4.506	4.608	4.656	4.705
Totaal lasten	19.967	17.749	20.422	21.816	21.987	20.686
Baten						
Woningbouw/woonplan	2.271	1.424	1.424	1.424	1.424	1.424
Openbare ruimte	8.934	8.262	8.340	8.536	8.738	8.738
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	0	440	0	0	0	0
Duurzaamheid	9.605	8.643	8.871	8.928	8.985	9.042
Totaal baten	20.809	18.769	18.635	18.888	19.147	19.204
Totaal saldo van baten en lasten	842	1.020	-1.787	-2.928	-2.840	-1.482
Mutaties in reserves						
Storting reserves	2.238	1.485	113	57	0	0
Beschikking reserves	893	1.632	1.948	2.982	2.830	1.268
Totaal mutaties in reserves	-1.344	147	1.835	2.925	2.830	1.268
Resultaat	-502	1.167	48	-3	-10	-214

i Samenvatting

In 2018 bouwen wij verder aan de sociale netwerkeconomie, dit is het netwerk van Werkplein Drentsche Aa (WPDA), bedrijven, sociale ondernemers, Werkpunt! en het SW-bedrijf, die gezamenlijk werk(ervarings)plekken en beschut werk bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Als het gaat om een sluitende aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie bouwen we voort op de succesvolle netwerksamenwerking. We hebben extra aandacht voor de verbinding tussen (regulier) onderwijs en de arbeidsmarkt.

In 2018 zetten wij de bestaande lijn voort om innovatie bij bedrijven te stimuleren. Dit doen wij door verbindingen te leggen, zowel tussen bedrijven onderling als met kennisinstellingen.

Wij zetten in op de ontwikkeling van de Toeristische Recreatieve Zone en ontwikkelkansen voor het TT-circuit hebben onze speciale aandacht.

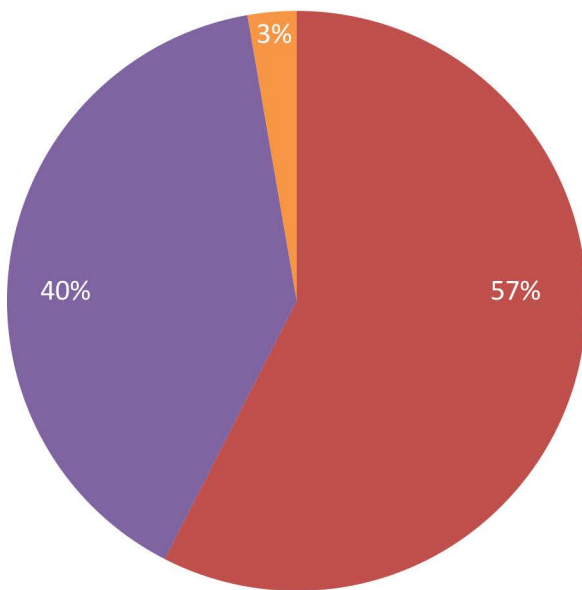
Afhankelijk van de opgaven willen we het economisch beleid herijken.

Highlights

- ✓ Versterken netwerksamenwerking met als doel meer mensen geactiveerd of aan het werk
- ✓ Uitbreiding sluitende aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie
- ✓ Versterken aansluiting onderwijs – bedrijfsleven
- ✓ Stimuleren van economische innovatie door verbinden en faciliteren.

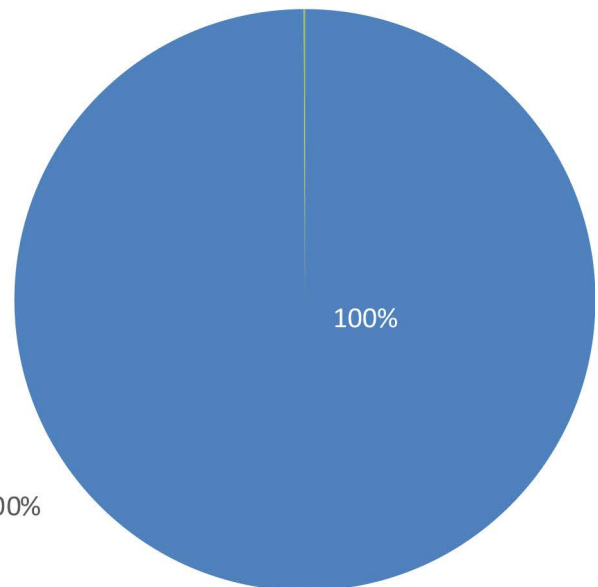
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 92.272 (bedragen * € 1.000)

- Werkgelegenheid 57%
- FlorijnAs 40%
- Economische ontwikkelingen en innovatie 3%

Baten € 69.657 (bedragen * € 1.000)

- Doeluitkering 100%
- Reserves < 1%

1) Werkgelegenheid

Wat willen we bereiken?

Werkplein Baanzicht Drentsche Aa (WPDA) is per 1 juli 2016 voor Assen de uitvoeringsorganisatie van de Participatiewet. Wat we willen bereiken is vastgelegd in een prestatieovereenkomst waarvoor de in september 2014 door de raad vastgestelde kadernota Participatiewet (participatie de norm, werk het doel) de basis vormde. Specifieke aandachtsgroepen zijn jongeren tot 27 jaar, mensen die met begeleiding snel terug kunnen keren naar de arbeidsmarkt, startende ondernemers met een bijstandsuitkering, en mensen met een arbeidsbeperking. Dit betreft mensen met een verdien capaciteit < 100%, waaronder afspraakbanen.

In de sub-regio Noord- en Midden-Drenthe richten we ons op circa 80 afspraakbanen in 2017, oplopend tot circa 700 in 2026. Dit is de totale taakstelling voor bedrijven en overheid in deze regio.

We willen zoveel mogelijk jongeren met en zonder een startkwalificatie duurzaam laten uitstromen naar werk. Per 1 januari 2017 hebben gemeenten ook de verantwoordelijkheid voor jongeren die met een startkwalificatie na een periode van werk alsnog terugvallen in de uitkering.

De uitvoerende taken van het Werkplein Drentsche Aa moeten meer verweven worden met de opdrachten in het sociale domein, zoals schuldhelpverlening, maatschappelijk werk en onderwijs.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Werkplein Drentsche Aa (WPDA) en Alescon voorzien inwoners van de juiste, passende dienstverlening, met als doel het verkrijgen van werk of een andere vorm van participatie. Mensen blijven niet onnodig lang klant van het Werkplein Drentsche Aa. Alle klanten krijgen minimaal de basisdienstverlening. Klanten die met steun binnen twee jaar naar werk kunnen, krijgen daarnaast intensieve dienstverlening.

Er zal een nieuwe prestatieovereenkomst met het Werkplein Drentsche Aa worden afgesloten voor de periode 2018-2021. Met de ervaringen die zijn opgedaan in 2016 en 2017 wordt de sturing op de output (resultaten) en outcome (maatschappelijk effect) in 2018 verder vormgegeven. Naast de evaluatie van het instrument 'prestatieovereenkomst', zal de nieuwe integrale kadernota Sociaal domein inhoudelijke input geven voor de nieuwe afspraken.

Wij verwachten dat het aantal personen dat een beroep doet op de Participatiewet zal toenemen, ondanks de aantrekkende economie en de dalende werkloosheid. Dit is inherent aan de invoering van de Participatiewet, die als doel heeft zo min mogelijk inwoners aan de zijlijn te laten staan. Daarnaast is de taakstelling die de gemeenten hebben op het gebied van statushouders van invloed op het gebruik. Ook de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en de verkorte duur van de Werkloosheidswet zorgen ervoor dat personen langer in de bijstand blijven.

Ontwikkeling BUIG : Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten

De discussie rondom de juistheid, volledigheid en houdbaarheid van het nieuwe verdeelmodel Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (Buig-budget) is nog volop gaande.

Dat geldt ook voor de omvang en samenstelling van de macrobudgetten die het Rijk naar de gemeente doorsluis. Wij blijven ons samen met andere gemeenten inzetten voor een betere en rechtvaardiger verdeling van deze gelden. In oktober 2017 wordt het voorlopig budget 2018 door het ministerie bekendgemaakt. De hieruit mogelijk voortvloeiende bijstelling wordt betrokken bij de voorbereiding van de kaderbrief 2018.

Dit budget loopt waarschijnlijk op basis van een nieuw verdeelmodel beter in de pas met de raming dan voorheen.

Afspraakbanen en beschut werk

In 2018 wordt landelijk door het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) 'gemeten' hoeveel afspraakbanen gerealiseerd zijn. Dit zijn banen voor mensen die prima kunnen werken, maar door een arbeidsbeperking niet in staat zijn om zelfstandig 100% van het minimumloon te verdienen. Het gaat om mensen die een Wajong-uitkering hebben, een Wsw-indicatie hebben of onder de Participatiewet vallen.

De gemeente faciliteert werkgevers bij het realiseren van de gestelde doelen via het Werkplein Drentsche Aa. De gemeente draagt als werkgever bij aan het realiseren van afspraakbanen binnen de gemeentelijke organisatie, onder meer via de 'pilot groen'.

Beschut werk is bedoeld voor inwoners die niet aan de slag kunnen bij een reguliere werkgever. Het Werkplein Drentsche Aa heeft de regie op nieuw beschut werk (onderdeel Participatiewet) en realiseert in nauwe samenwerking met Alescon plaatsing en ontwikkeling van mensen met een beperkte verdien capaciteit. Vooral nog is Alescon de enige aanbieder van werkplekken beschut werk. Voor beschut werk is er een wettelijke verplichting van kracht, waarbij een indicatie wordt gegeven voor het aantal te realiseren beschut werk plekken. Voor Assen is in 2018 een aantal van 26 geraamd. Afhankelijk van de vraag naar beschut werk (het aantal inwoners dat een beroep doet op beschut werk en een indicatie krijgt van het UWV) worden er plekken gerealiseerd.

Sluitende aanpak Onderwijs -Werk

Het Werkplein Drentsche Aa werkt nauw samen met scholen, het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten (RMC), bedrijven en gemeenten in de arbeidsmarktregio.

Samenwerkingsafspraken zijn geborgd in onder meer Route Arbeid, dit is een samenwerkingsverband in de arbeidsmarktregio om jongeren met een arbeidsbeperking toe te leiden naar werk. Instrumenten die hiervoor worden ingezet zijn bijvoorbeeld:

- Navigator, waarbij gericht gewerkt wordt aan de overgang van school naar werk voor jongeren op de praktijkschool of het speciaal onderwijs.
- Gilde leren, waarbij binnen een bedrijf een werkplek geboden wordt voor een klas.

- Coachproject, waarbij jongeren worden gekoppeld aan een coach uit het bedrijfsleven.
- Werkarrousel, waarbij bedrijven werkzoekenden de kans geven om zich te oriënteren op beroepen.

Jongeren worden begeleid via een Route Arbeid, of een Route Onderwijs, daarnaast zal een Route Dagbesteding worden ontwikkeld.

2) Economische ontwikkeling en innovatie

Wat willen we bereiken?

Het stimuleren van innovatie en het bewerkstelligen van crossovers is een economisch speerpunt. Hierbij werken wij samen in noordelijk verband; de Noordelijke Innovatieagenda (NIA) speelt in dit kader een belangrijke rol.

Het stimuleren van innovatie en het bewerkstelligen van crossovers is een economisch speerpunt. Hierbij werken wij samen in noordelijk verband; de Noordelijke Innovatieagenda (NIA) speelt in dit kader een belangrijke rol.

Met betrekking tot sensortechnologie heeft de gemeente haar ambitie voor een zelfstandig sensorcluster verlaten en besloten ook geen rol meer in de ontwikkeling van een zelfstandig sensorcluster te spelen.

Verbetering van het ondernemingsklimaat bereiken wij vooral door het leveren van maatwerk voor bedrijven op diverse terreinen. Dit geldt zowel voor de reeds in Assen gevestigde bedrijven, als voor de bedrijven die wij nieuw proberen aan te trekken. De focus verschuift naar het opbouwen van netwerken, verbindingen leggen, makelen en schakelen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

In 2018 zetten wij de bestaande lijn voort om innovatie bij bedrijven te stimuleren. Dit doen wij door verbindingen te leggen, zowel tussen bedrijven onderling als met kennisinstellingen. Op die manier bouwen we waardevolle netwerken. Hierbij zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met de NG4-gemeenten, Regio Groningen-Assen en in het bijzonder met de gemeente Groningen en de provincie Drenthe.

Daarnaast heeft de aansluiting tussen het bedrijfsleven en onderwijs onze specifieke aandacht. In 2017 onderzoeken we waar de meeste behoeften van het bedrijfsleven zit voor het leggen van verbindingen tussen de arbeidsmarkt en onderwijs en ook hoe we daar als overheid het beste een bijdrage aan kunnen leveren. Hiervoor wordt een advies en een plan van aanpak opgesteld. In 2018 starten we met de uitvoering daarvan.

Een specifiek voorbeeld van verbinden van bedrijfsleven, grote werkgevers en onderwijs is het Practoraat zorg en sensortechnologie. In 2018 ondersteunen we het Practoraat actief met subsidie en het leggen van verbindingen met het bedrijfsleven. Naar voorbeeld van het Practoraat en de Health Hub Roden, wil de Hanze Hogeschool het onderwijs meer op de wensen van het bedrijfsleven laten aansluiten. De Hanzehogeschool heeft de intentie om de huidige opleiding sensortechnologie in Assen te verbreden naar elektrotechniek en ict en een innovatiewerkplaats te ontwikkelen zoals de Health Hub in Roden of Entrance in Groningen. Bij dit onderzoek zijn wij en de Provincie Drenthe nauw betrokken. In 2017 wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd. In 2018 zal bij een positief besluit van betrokken partijen gestart worden met ontwikkeling en eerste uitvoering van de innovatiewerkplaats. De bedoeling van de innovatiewerkplaats is om studenten direct met in

Assen en in de regio gevestigde bedrijven te verbinden en opdrachten van het bedrijfsleven uit te voeren. De thematiek is niet alleen ict/sensor gerelateerd, maar ook andere disciplines krijgen een plek in de innovatiewerkplaats, hetgeen afhankelijk is van de behoeften van de bedrijven en de (economische) opgaven van onze gemeente.

De Toeristische en Recreatieve Zone (TRZ) bij het TT-circuit moet een belangrijke trekpleister worden in de provincie Drenthe. Voor jong- en oud, met diverse all-weather accommodaties, die betekenis geven aan sport, vermaak en ontspanning. Door op onderscheidende en vernieuwende wijze invulling te geven aan toerisme en recreatie, zal het gebied bijdragen aan (inter-) nationale naamsbekendheid. Naast het TT-circuit en de aan auto- en motorsport gerelateerde leisure in het te ontwikkelen TT-World, zijn er private initiatieven voor een IJscap, Outletcentre en Terra Experience. Deze private initiatieven zorgen voor aanzienlijke lokale werkgelegenheid en een sterke toeristische en economische impuls voor de regio. Daarnaast kan de kruisbestuiving tussen de private initiatieven kansen opleveren als het gaat om energietransitie (duurzaamheid), werkgelegenheid, onderwijs, herhaald-/combinatie-bezoek van toeristen en gezamenlijke marketing en promotie.

In 2018 kan begonnen worden met de uitvoering van de bestemmingsplanprocedure(s) van de Toeristische Recreatieve Zone. Op basis van principebesluiten van de gemeente Assen en de contracten met de initiatiefnemers, ontstaat voor deze marktpartijen een solide basis om het ontwerp voor hun gebouwen te maken en financiers/exploitanten te contracteren. Gemeente en private initiatiefnemers kunnen parallel hieraan de bestemmingsplanprocedure(s) doorlopen.

Binnen de Toeristische en Recreatieve Zone heeft het TT-circuit onze speciale aandacht. In 2018 wordt een upgrading uitgevoerd. Wanneer kansen zich voordoen, faciliteren en ondersteunen wij het TT-circuit bij de verdere ontwikkeling. Dit doen wij in nauwe samenwerking met de Provincie Drenthe.

Tot slot willen we 2018 gebruiken om het economisch beleid afhankelijk van de opgaven te herijken.

3) FlorijnAs en bedrijventerreinen

Wat willen we bereiken?

FlorijnAs

De uitvoering van de FlorijnAs zetten we voort. We richten ons daarbij op de bereikbaarheidsonderdelen. De betreffende projecten zullen binnen de financiële kaders en de afgesproken planning worden afgerond, met oog voor het toekomstige beheer en onderhoud. Functionaliteit en doelmatigheid zijn voor ons de uitgangspunten.

Bedrijventerreinen

We willen beter inspelen op de vraag naar bedrijventerrein in Assen. Monitoren van de kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar bedrijventerrein is daarbij van belang. Wanneer wenselijk willen we een flexibele invulling van onze bouwrijpe kavels mogelijk maken. Tevens brengen we gebieden gefaseerd in ontwikkeling, in afstemming op de marktvrage. Daarbij houden we vast aan onze kwaliteitsambitie.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Medio 2018 zullen grote delen van het project Stationsgebied worden opgeleverd: het nieuwe stationsgebouw, delen van het stationsplein en de inrichting van de openbare ruimte aan de oostzijde van het spoor. Dan kan ook de nieuwe autotunnel in gebruik worden genomen. Gefaseerd worden dan het tijdelijke station en de fietsenstalling ontmanteld. Met de aanleg van het nieuwe busstation en de rest van de openbare ruimte wordt begonnen in het derde kwartaal van 2018, de planning is dat dit klaar is in het eerste kwartaal van 2019.

De ingebruikname van het nieuwe stationsgebouw zal medio 2018 op gepaste wijze worden gevierd, samen met onze samenwerkingspartners ProRail en NS.

De herinrichting van de Overcingellaan/Stadsboulevard zuid is naar verwachting ook klaar in het tweede kwartaal van 2018. Met de bouw van de tunnel de Maten wordt begonnen in het vierde kwartaal van 2018, de oplevering hiervan is gepland in het vierde kwartaal van 2019. Vervolgens wordt dan nog de Dennenweg aangepakt in 2019-2020.

Ook in 2018 zullen we volle aandacht blijven schenken aan de programmatische opgaven: de bereikbaarheid van de stad, Social return on Investment (SROI) en de samenwerking met het onderwijs.

In 2020 zal het programma FlorijnAs in zijn geheel klaar zijn, conform de afspraken hierover met het ministerie van Infrastructuur en milieu.

De markt voor bedrijfs-onroerend goed is nog onvoldoende hersteld. De grondprijzen voor onze bedrijfskavels zullen we daarom in 2018 (wederom) niet verhogen.

De interesse voor de woon-werk kavels op Groene Dijk neemt toe. Ook in 2018 willen wij de kortingsregeling van €10.000 verlengen, om daarmee de ontwikkeling van Groene Dijk te blijven stimuleren.

Wij willen de westelijke hoofdontsluiting in het werklandschap Assen-Zuid weer onderdeel laten

uitmaken van de grondexploitatie. De destijds door de raad beschikbaar gestelde dekking van € 3,5 miljoen zal daartoe weer worden opgenomen in de reserve grondbedrijf. De aanleg van deze hoofdontsluiting is pas aan de orde als er sprake is van een overeenkomst met een eerste koper.

We willen beter inspelen op de vraag naar bedrijventerreinen in Assen. Waar wenselijk willen we een flexibele invulling van onze bouwrijpe kavels mogelijk maken. Samen met de ondernemersvereniging is daartoe de pilot flexibilisering Peelerpark/Messchenveld gestart. Wij constateren dat het beeldkwaliteitsplan meer flexibiliteit en mogelijkheden voor ondernemers kan bieden. Wij zijn voornemens om verbeterpunten voor te leggen aan de raad.

Voor de zomer van 2017 is de raad geïnformeerd over onze acquisitie-aanpak. Deze aanpak zetten we door in 2018.

Indicatoren

Indicatoren				
	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Funciemenging (%)	2016	56,4	49,5	52,1
Bruto Gemeentelijk Product (index (verhouding tussen verwacht en gemeten product))	2013	96	103	100
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2016	106,4	131,1	134,0
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2016	924,5	703,9	744,0
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	2016	65,4	63,8	65,8
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	2015	2,28	1,80	1,52
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners 18jr en ouder)	2016	49,2	37,7	41,3
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar)	2015	15,6	22,8	15,0

Peildatum 21 juni 2017- [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

Netto arbeidsparticipatie

Het percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking komt overeen met het percentage van steden met 50.000-100.000 inwoners. Dit percentage wordt beïnvloed door veel factoren, zoals de conjunctuur en opbouw van de beroepsbevolking in relatie tot de markt. Deze indicator is niet door gemeentelijk beleid alleen te sturen.

Werkloze jongeren

Jongeren tot 27 jaar zijn een prioritaire doelgroep binnen de dienstverlening van het Werkplein Drentsche Aa. Er zijn afspraken gemaakt over de uitstroom alsook over de registratie van deze doelgroep. In de bestuursrapportage, die twee keer per jaar verschijnt, wordt het bestuur van het Werkplein Drentsche Aa geïnformeerd. Deze

rapportage sluit niet aan op de beleidsindicator van het BBV (jongeren tot en met 22 jaar). De laatste jaren is de uitstroom van bijstandsgerechtigden in Assen hoger dan het landelijk gemiddelde. Een mogelijke verklaring voor de afwijking in Assen is het feit dat een groot deel van de bijstandsgerechtigden een inkomen heeft naast de uitkering.

Clënten die aan het werk kunnen worden hier naartoe begeleid. Het doel hierbij is altijd om zo onafhankelijk mogelijk van de uitkering te zijn (dus het liefst volledige uitstroom uit de uitkering). Wanneer dit niet mogelijk is, maar deeltijd werk wel een optie is, wordt hier op ingespeeld. Er wordt ingezet op voltijd en deeltijd werk. Wel kunnen er van periode tot periode verschillen zijn in het beschikbare werk en de bemiddelbaarheid van onze cliënten.

Bijstandsgerechtigden in gemeente Assen verloop 2016-2017

Indicator	peildatum	peildatum
	30 april 2016	30 april 2017
Totaal aantal bijstandsgerechtigden in Assen	2.148	2.231
Aantal bijstandsgerechtigden met bijverdienste (inclusief jongeren)	533 (24,8%)	418 (18,7%)
Bijstandsgerechtigden jongeren tot 27 jaar	273	268
Aantal jongeren met bijverdienste	45 (16%)	56 (20,9%)

Personen met een bijstandsuitkering

Dat het aantal bijstandsgerechtigden per 10.000 inwoners hoger ligt dan het Drentse en ook het landelijk gemiddelde is al heel lang het geval. De oorzaak ligt in het feit dat er, veel meer dan gemiddeld, Assenaren een (aanvullende) uitkering hebben naast hun inkomen (zie de toelichting bij de vorige indicator). Daarnaast heeft Assen een hoog aantal zorginstellingen waar bewoners zijn die (langdurige) zorg hebben, in combinatie met een bijstandsuitkering.

Re-integratievoorzieningen

Dit zijn voorzieningen die de gemeente inzet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te helpen om de afstand te verkleinen. Het uiteindelijke doel is het verkrijgen van een baan. Dit cijfer geeft voor Assen een vertekend beeld. Anders dan bij de meeste (intergemeentelijke) Sociale Diensten verzorgt het Werkplein Drentsche Aa veel re-integratietrajecten zelf. Deze worden niet in de landelijke cijfers zichtbaar.

Financiën

Werken in Assen		(bedragen * € 1.000)				
Beleids-thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	55.909	54.027	53.089	52.994	52.669	52.423
Economische ontwikkelingen en innovatie	1.787	1.305	1.902	1.368	1.283	1.295
FlorijnAs	30.017	58.119	36.668	6.093	223	223
Totaal lasten	87.713	113.451	91.659	60.455	54.175	53.941
Baten						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	29.537	31.061	32.819	33.500	33.949	34.286
Economische ontwikkelingen en innovatie	90	120	120	120	120	120
FlorijnAs	2.240	55.739	36.668	6.093	223	223
Totaal baten	31.867	86.920	69.607	39.713	34.292	34.629
Totaal saldo van baten en lasten	-55.847	-26.531	-22.052	-20.742	-19.883	-19.312
Mutaties in reserves						
Storting reserves	5.743	252	613	57	0	0
Beschikking reserves	33.294	2.413	50	50	0	0
Totaal mutaties in reserves	27.552	2.161	-563	-7	0	0
Resultaat	-28.295	-24.370	-22.615	-20.749	-19.883	-19.312

Meedoen in Assen

i Samenvatting

Niet zorgen voor, maar zorgen dat. De titel van het collegeprogramma vertaalt zich zowel in een veranderende rol van onze organisatie, als in onze manier van werken binnen en buiten het sociaal domein. Positieve voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld STILA, Vaart Welzijn, de TT-organisatie en de totstandkoming van de binnenstadsvisie.

In 2018 gaan we door op de ingeslagen weg. Daarbij ontstaat steeds meer ruimte voor meer preventieve maatregelen. Voorbeelden hiervan zijn de samenwerking met huisartsen, de preventiecoalitie gezond@assen, het programma gezond in de stad en de maatregelen rondom passend onderwijs.

© Highlights

- ✓ Preventiecoalitie, met als doel een gezamenlijke agenda voor preventie.
- ✓ Samenwerking met huisartsen verbreden naar ouderenzorg.
- ✓ Hernieuwde en verbrede opdracht voor cliëntondersteuning.
- ✓ Versterken informele zorgstructuur.
- ✓ Aanpakken kinderarmoede.

Transformatie

Wat willen we bereiken?

Niet zorgen voor, maar zorgen dat. De titel van het collegeprogramma vertaalt zich zowel in een veranderende rol van onze organisatie, als in onze manier van werken in het sociaal domein.

Dit betekent meer verantwoordelijkheid en regie bij de samenleving neerleggen. Dit betekent ook normaliseren in plaats van problematiseren.

Samen met inwoners, vrijwilligers en professionals zetten we in op meer preventie en op het versterken van de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners.

Door samen te werken met partners in het sociale domein benutten we ook hun organisatiekracht om de hiervoor genoemde transformatiedoelen te bereiken. Denk hierbij aan partners als huisartsen, sportverenigingen en scholen.

Waar het nodig is, kunnen inwoners op passende ondersteuning blijven rekenen. Wij vinden het belangrijk dat inwoners deze ondersteuning eenvoudig kunnen vinden en dat deze aansluit bij hun echte vraag. In 2017 is er een toegang voor Wmo en jeugdhulp die ervoor zorgt dat inwoners op een snelle en effectieve manier de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Iedereen is in twee stappen op de juiste plaats. Voor complexe situaties en multi-problematiek is er casusregie. De toegang is digitaal, telefonisch en fysiek te benaderen.

Binnen de toegang hebben de buurtteams van Vaart Welzijn vooral een taak op het gebied van preventie en het gebruik van algemene en voorliggende voorzieningen. De gemeente zorgt voor de indicatiestelling van maatwerkvoorzieningen, gespecialiseerd casemanagement jeugd en de registratie van de voorzieningenadministratie.

We willen de monitoring in het sociale domein versterken, om zo meer inzicht te krijgen in het bereiken van de hiervoor genoemde transformatiedoelen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

We gaan door op de ingeslagen weg.

Het resultaatgerichte inkoopmodel voor Wmo en Jeugdwet blijft ook in 2018 uitgangspunt voor de individuele maatwerkvoorzieningen.

De buurtteams verstevigen hun positie in de wijken nog verder.

Samen met 12 andere organisaties in de stad werken we aan een preventiecoalitie, gezond@assen. Het doel is gezamenlijk een agenda voor preventie te formuleren.

Verder gaan we uitvoering geven aan de agenda voor informele zorg die in het Platform informele zorg is geformuleerd.

Via het Drenthe-brede programma Optimaal leven hebben we aandacht voor inwoners met langdurige psychische kwetsbaarheid. In het Asser Platform wonen, zorg en welzijn sluiten we hierop aan.

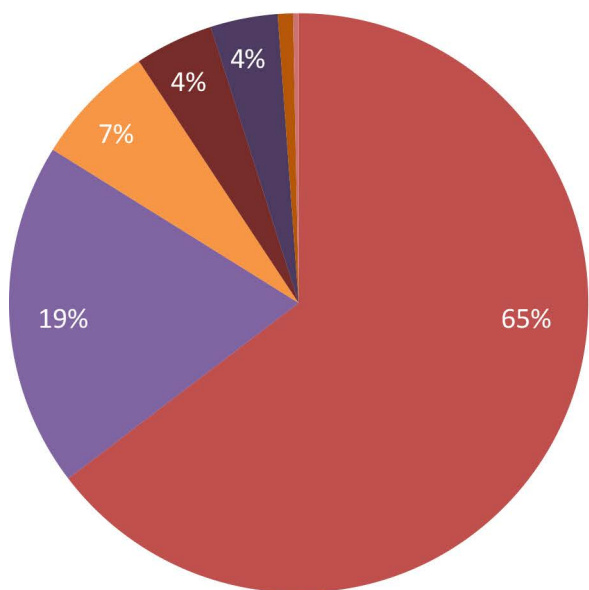
Met de komst van de praktijkondersteuners Jeugd bij de huisartsen is er een goede basis voor de samenwerking met huisartsen gelegd. In 2018 verkennen we de mogelijkheden van samenwerking op het gebied van ouderenzorg.

Eind 2017 sluiten we het implementatiejaar van de Aanpak casusregie af. In 2018 is het uitvoerende veld aan zet voor de verdere implementatie. Uiteraard blijven we hier nauw bij betrokken.

In de nieuwe raadsmonitor Sociaal domein leggen we een verbinding met de door de raad geformuleerde kaders.

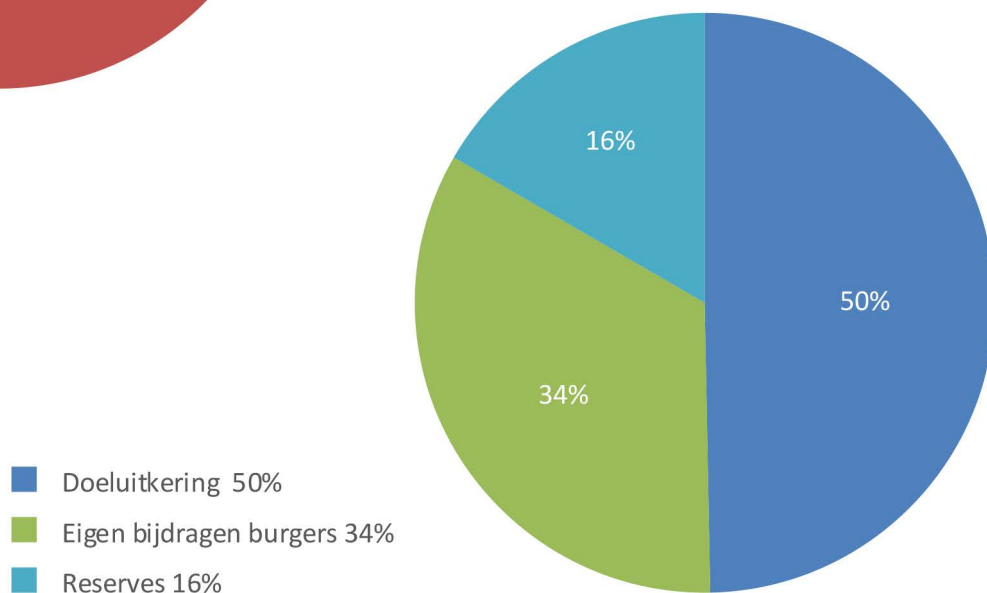
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 97.722 (bedragen * € 1.000)

- Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk 65%
- Jeugdzorg 19%
- Onderwijs 7%
- Mijn Buurt Assen 4%
- Meedoenbeleid 4%
- Schuldhulpverlening 1%
- Sport < 1%

Baten € 8.623 (bedragen * € 1.000)

- Doeluitkering 50%
- Eigen bijdragen burgers 34%
- Reserves 16%

1) Jeugdhulp

Wat willen we bereiken?

Zorgvragers krijgen de regie meer in eigen hand en schakelen zoveel mogelijk een eigen netwerk in. In de jeugdhulp wordt daarom primair ingezet op preventie en lichte ondersteuning. Daarmee verminderen we de inzet van duurdere of specialistische zorg.

We hebben sub-regionaal en regionaal voor de komende twee jaren opnieuw individuele maatwerkvoorzieningen jeugdhulp ingekocht.

Uit de eerste betrouwbare cijfers over het aantal kinderen met jeugdhulp, zien we dat we in Assen meer jeugdhulp verstrekken dan het landelijke gemiddelde percentage. We hebben afgesproken te laten onderzoeken waardoor dit wordt veroorzaakt.

Ook blijven we inzetten op het afschalen van de zwaarte van in te zetten ondersteuning.

De stroomlijning van het preventieve aanbod aan collectieve voorzieningen en lichte ondersteuning wordt verder opgepakt. Het motto is dat we niet streven naar meer inzet, maar naar het verbeteren van de inzet die er al is.

We denken aan de juiste knoppen te draaien om een daling in ondersteuning en ondersteuningszwaarte te bewerkstelligen: dit door de vroegtijdige signalering goed op orde te hebben, het ingeregeld raken van de buurtteams en de toegangen en de verbinding tussen de vindplaatsen van ondersteuning door middel van heldere zorgroutes en samenwerkingsafspraken.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Veiligheid voorop

De landelijke inspectie heeft onze keten 'signalering en aanpak onveiligheid bij kinderen' doorgelicht. De Drentse verwijsindex (DVI) is volgens de inspectie een belangrijke signaleringsbron om jeugdigen met hulp in beeld te hebben en als ketenpartners onderling kennis en informatie te delen. Het werken met de DVI blijkt geen vanzelfsprekendheid. Hiertoe zullen we nadrukkelijk de regierol gaan vervullen.

Net als bij volwassenen is het garanderen van voldoende crisis(opvang)plekken voor jeugdigen een gezamenlijke opgave van gemeenten en zorgaanbieders in Drenthe.

Veilig Thuis Drenthe (VTD) heeft afgelopen anderhalf jaar ingezet op de uitvoering van een verbeterplan, gericht op verbetering van met name dienstverlening, processen, termijnen en registratie. Hiervoor zijn in 2016 en 2017 extra middelen beschikbaar gesteld. Op basis van begrote aantallen verrichtingen, de doorontwikkeling van de noodzakelijk in te zetten kwaliteit en de duidelijke Inspectiekaders is de verwachting dat in 2018 voor VTD een budget van € 4,1 miljoen nodig is. Het Asser aandeel hierin bedraagt € 580.000. In 2018 stemmen we met VTD de visie op Veilig Thuis en de benodigde structurele financiering verder af.

Analyse zorggebruik

Een eenduidige oorzaak voor het hogere Asser jeugdhulppercantage blijkt lastig te achterhalen. Onze inzet blijft om met de grootste jeugdhulpaanbieders samen op te trekken in de duiding en terugdringing van de jeugdhulp.

Preventieve inzet

We vinden een preventief aanbod belangrijk en besteden hier veel tijd aan. Denk bijvoorbeeld aan de extra inzet van Jeugdmaatschappelijk werk, SWAG (Samen Werken aan Grip op je eigen leven), de POH-jeugd (jeugd die gebruik maakt van de praktijkondersteuner geestelijke gezondheidszorg in de huisartsenpraktijk) bij de huisartsen, programma Homestart. Via de financiering van programma's als Samen Vroeg Erbij, Samen vroeg erbij Blijven en Yoop ligt er een sterke relatie naar het onderwijs.

Een aandachtspunt is het veranderende Landelijk professioneel kader Jeugdgezondheidszorg (LPK), dat wordt uitgevoerd door de GGD. De vraag is welke additionele taken de GGD naast het basispakket voor 0-18 jarigen gaat uitvoeren. Dit betekent een afweging in het bestaande preventieve jeugd-/gezinsaanbod en de daarin te maken lokale keuzes. Wij gaan hierover met de GGD in gesprek.

Dyslexiezorg

De Jeugdwet maakt gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de diagnose en de behandeling van dyslexie. Over de uitvoering liggen de afspraken nu vast in een protocol tussen onderwijs, dyslexie-behandelaren en gemeente. In 2018 willen we met de ketenpartners verder verkennen of we de gemeentelijke schakel geheel uit de zorgroute kunnen halen. Daarmee verwachten we dat de uitvoering van de dyslexiezorg efficiënter en effectiever uitgevoerd kan worden.

Passende hulp voor kinderen bij echtscheiding

We willen voorkomen dat kinderen last krijgen van de (v)chtscheiding van hun ouders. De afgelopen jaren is er in Noord-Nederland onderzoek gedaan naar effectieve interventies bij (v)chtscheidingsproblematiek. Ondersteund door het ontwikkelde taxatie-instrument worden onze lokale medewerkers van onder andere Vaart Welzijn, de GGD en de Praktijkondersteuners bij de huisartsen (POH-ers Jeugd) gefaciliteerd om goed te kunnen inschatten welke hulp de meest passende is.

2) Wet maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is bedoeld om inwoners in staat te stellen mee te doen aan de samenleving en gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en participatie. Wanneer een inwoner een vraag om ondersteuning heeft, brengt de gemeente samen met deze inwoner de vraag in kaart. Daarbij komt nadrukkelijk aan de orde wat de inwoner en zijn sociaal netwerk zelf kunnen doen om de vraag op te lossen en wat er nodig is om de eigen kracht van inwoner en netwerk te versterken. De ondersteuning van de gemeente is daarbij aanvullend.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Toezicht en handhaving

Vanuit de gezamenlijke inkoop in NMD-verband zijn we aangesloten op het landelijke informatieknooppunt zorgfraude (IKZ). Door deze aansluiting is het mogelijk om meer informatie te delen waarmee effectiever opgetreden kan worden tegen zorgfraude. Convenantpartijen zijn onder andere de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD), de Belastingdienst, het Openbaar Ministerie en Zorgverzekeraars Nederland.

Inwoners met langdurige psychische kwetsbaarheid

Rondom deze inwoners zijn het afgelopen jaar veel initiatieven en projecten ontplooid. Eén van die projecten is de start van de spoedpoli, een ander de inzet van zogenoemde psycholances. Voor de financiering hiervan leveren de gemeenten in Drenthe in 2018 een bijdrage van € 1 per inwoner. In 2019 gaat dit vallen onder de Zorgverzekeringswet.

Crisisbedden voor verstandelijk beperkten

Er is een grotere behoefte aan crisisbedden voor inwoners met een verstandelijke beperking. Hierover gaan wij samen met andere gemeenten in Drenthe in gesprek met het Centrum voor Verstandelijke beperking en Psychiatrie.

Cliëntondersteuning

Werken aan vindbaarheid en herkenbaarheid, het verbreden van de huidige doelgroep naar ook gerichte ondersteuning op verzoek van kwetsbare ouderen, mensen met een psychiatrische aandoening en cliëntondersteuning aan nieuwe doelgroepen (statushouders). Dit zijn onderdelen van de hernieuwde opdracht in 2018 aan de uitvoerende partijen in de stad. Op basis van monitor- en verantwoordingsafspraken willen we een scherper beeld van de geleverde cliëntondersteuning in onze stad.

Ombudsfunctie

Met de structurele invulling van het spreekuur geven we vorm aan een laagdrempelige en herkenbare voorziening, op eigen locatie en eigen website, waar mensen terecht kunnen met vragen of klachten over de uitvoering van de gemeentelijke taken.

Verslavingszorg

Wij willen in de aanpak van verslavingszorg toe naar meer inzet op preventie. Door middel van een nieuwe contractering worden hierover met de desbetreffende aanbieder Verslavingszorg Noord-Nederland (VNN) nieuwe afspraken gemaakt.

3) Leefbaarheid en welzijn in wijk en stad

Wat willen we bereiken?

Om alle Assenaren mee te laten doen is het belangrijk dat burgers zélf verantwoordelijkheid nemen en werken aan een actieve, bereidwillige samenleving. De gemeente stimuleert en faciliteert met ruimte, werkt aan het versterken van netwerken, het vernieuwen van de welzijnsaanpak en het ondersteunen van de inwoners. Hierdoor moet de gezamenlijke initiatiefkracht van inwoners in de stad toenemen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Mijn Buurt Assen

Binnen het samenwerkingsverband Mijn Buurt Assen blijven de gemeente, Actium en Vaart Welzijn werken aan een betere leefomgeving. Zowel fysiek als sociaal.

De grootschalige fysieke werkzaamheden zijn gericht op de drie 'robuuste gebieden'. Groot onderhoud, sloop/nieuwbouw en omvangrijke vernieuwingen in de openbare ruimte zijn gestart. In 2018, het laatste jaar van de periode van de nu toegekende budgetten ad € 2,5 miljoen, vindt in de Lariks de start plaats van nog jaren doorlopende wijkvernieuwing. In de Oude Molenbuurt zijn de activiteiten in 2018 voornamelijk gericht op de voorbereidende werkzaamheden om in de jaren daarna het uitvoeringsprogramma tot uitvoering te laten komen. In Assen Oost zijn de fysieke projecten in 2018 nagenoeg afgerond. Voortzetting van de werkzaamheden na 2018 zal met name gericht zijn op de Lariks en de Oude Molenbuurt en vraagt om doorlopende investeringen, ook na 2018.

Vanuit de werkzaamheden in de fysieke leefomgeving worden kansen gecreëerd en verbindingen gemaakt met de sociale leefomgeving. Betrokkenheid van de buurt bij de invulling en uitwerking van de fysieke leefomgeving staat centraal. Gebiedsgericht Werken (GGW) is het uitgangspunt waarbij wordt ingezet op een sterke samenwerking en een vergroot netwerk.

Naast de fysieke inzet worden in heel Assen verschillende initiatieven van buurtbewoners gestimuleerd en gefinancierd. Eigen initiatief en verbinding zijn hierbij belangrijke speerpunten. De doorontwikkeling van Mijn Buurt Assen op het gebied van naamsbekendheid en toegankelijkheid zal leiden tot nog meer initiatieven en daarmee meer kansen op een verbetering van de leefomgeving.

Vaart Welzijn

Vaart Welzijn geeft in Assen verder vorm en inhoud aan de vernieuwing van het welzijnswerk. De buurtteams bieden, volgens het principe licht waar het kan en intensiever waar nodig, ondersteuning aan vrijwilligers(-organisaties), mantelzorgers en ondersteuning bij opvoeden, financiële problemen, geestelijke en lichamelijke gezondheid.

In 2018 wordt meer ingezet op collectieve acties, waar voorheen een individuele aanpak gebruikelijk was. Daarbij wordt verbinding gemaakt met de uitvoeringsprogramma's van Mijn Buurt Assen.

Naast de inzet op de oorspronkelijke opdracht aan Vaart Welzijn uit 2015, zijn aanvullende opdrachten verstrekt voor sport en bewegen, ondersteuning aan mantelzorgers, jeugdmaatschappelijk werk en jongerenparticipatie.

Met het jaarplan 2018 sturen wij op de resultaten en het maatschappelijk effect van de inzet van de buurtteams. Door te monitoren en te analyseren verkrijgen we meer inzicht in de omvang en complexiteit van de ondersteuningsvraag en sturen we op de verbinding van Vaart Welzijn met de ketenpartners.

Netwerk Informele Zorg

Het vervolg van de vorming van de Agenda Informele Zorg door het Netwerk Informele Zorg, staat in 2018 in het teken van het daadwerkelijk versterken van die informele netwerkstructuur in de praktijk. De belangrijkste agendapunten zijn het verbeteren van eenduidige en heldere communicatie over de ondersteuningsmogelijkheden, het verbeteren van samenwerking tussen mantelzorgers, professionals en vrijwilligers, inzicht bieden in financiële stromen en mogelijkheden, verbetering mantelzorgwaardering en inzicht in en verbeteren van respijtzorgmogelijkheden.

Wijkgebouwen

Op basis van de onderzoeksresultaten naar de situatie van wijkgebouwen in Assen vindt bijstelling van het beleid plaats. Belangrijke uitkomst is dat de welzijnsdoelstellingen leidend zijn en vastgoed faciliterend. De uitwerking hiervan krijgt in 2018 verder vorm.

4 en 6) Schuldhulpverlening en armoedebestrijding

Wat willen we bereiken?

Het hebben van schulden en het langdurig leven in armoede is een blokkade voor inwoners om te kunnen participeren.

Schuldhulpverlening is daardoor onmisbaar. Wij willen dat de schuldhulpverlening voor onze inwoners nabij en snel is, met een zo laag mogelijke drempel. De GKB, de buurtteams, het WPDA en vrijwilligersorganisaties werken nauw samen en vullen elkaar aan. Niet alleen het acute probleem moet worden opgelost, maar de oplossing moet ook duurzaam zijn.

De organisatie van de GKB is voorbereid op de toekomstige ontwikkelingen zoals de gemeentelijke herindelingen in de provincie Groningen en de veranderingen in de markt. In 2017 is daarom gestart met een toekomstverkenning.

Bij inwoners met een laag inkomen willen wij financiële rust en zekerheid bieden en voorkomen dat ze in financiële problemen raken. Inwoners in armoede willen we meer perspectief bieden. Daarbij vinden we het vooral belangrijk dat kinderen niet worden gedupeerd door de financiële situatie van hun ouders.

Gelijke kansen voor alle kinderen, daar streven we naar met de ondersteuning via de Meedoenregelingen en de Stichtingen Leergeld, Kinderhulp, Jarige Job, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Armoedebeleid

Omdat er veel parallellen zijn tussen de aanpak van armoede en schulden, is het beleid in 2017 samengevoegd. We zetten in 2018 vooral in op preventie en vroegsignalering. Dit doen we met het plan van aanpak preventie en de aanpak van betalingsachterstanden, de Vaart €rin.

De Meedoenregeling is een openeinderegeling om gezinnen en huishoudens te ondersteunen die onder de inkomensgrens van 120% leven. De kosten hiervan zijn in de loop van de jaren gestegen van € 1,9 naar € 2,5 miljoen. Om de maatregel goed tot zijn recht te laten komen zijn hiervoor gedurende de collegeperiode jaarlijks € 300.000 extra ambitiemiddelen ingezet. Deze ambitiemiddelen komen met ingang van het jaar 2020 geheel te vervallen. Als de kosten op het huidige niveau blijven, zal een tekort in de begroting ontstaan.

Ontwikkelingen GKB (prestatieovereenkomst)

De deelnemende gemeenten en de Gemeenschappelijke regeling GKB ronden in 2017 de toekomstverkenning af. Voor 2018 worden weer nieuwe prestatieafspraken vastgelegd (tellen en vertellen).

Kinderarmoede

In mei 2017 is vastgesteld dat de structurele middelen die het Rijk beschikbaar stelt, geheel ten goede komen aan kinderen die in armoede leven. In 2018 willen wij 400 kinderen meer bereiken met de vangnetregelingen dan in de voorgaande jaren. Om dat doel te bereiken wordt samengewerkt met meerdere vindplaatsen, waaronder de scholen. We faciliteren signalering en toeleiding door communicatietools in te zetten voor goed gebruik van het 'Kindpakket Assen', en maken afspraken met organisaties die actief mee (gaan) doen.

5) Sport

Wat willen we bereiken?

Met sport willen we ons vooral richten op Gezondheidsbevordering (gezonde leefstijl) en meer Meedoen.

Daarmee zetten we actief in op preventie, in het bijzonder bij jongeren en kwetsbare groepen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Als we het over sport hebben bedoelen we vaak breedtesport. Deelnemen aan sport staat daarmee in het teken van meedoen. En met breedtesport bedoelen we eigenlijk gezond bewegen. Gezond bewegen draagt bij aan een gezonde leefstijl. Gezonde leefstijl wordt daarmee steeds meer ingezet als preventiemiddel op het gebied van gezondheid.

Deelname aan sport bevorderen we door sportdeelname via sportverenigingen zo laagdrempelig en betaalbaar mogelijk te houden. Waar mogelijk ondersteunen we verenigingen om hun maatschappelijke rol zo goed mogelijk te kunnen spelen. We doen dit ook door ruimte en financiële mogelijkheden te bieden aan sportactiviteiten voor mensen met een beperking.

De buurtsportcoaches die hierbij kunnen ondersteunen zijn ondergebracht bij onze partners in het veld, waaronder Vaart Welzijn, het Wielercentrum, GGZ, Van Boeijen en COSIS (Promens Care).

Met het programma GIDS (Gezond in de Stad) willen we preventie meer plaats geven. GIDS richt zich vooral op samenwerkingspartners (zorg- en welzijnsaanbieders) uit de stad. Samen met hen wordt aan een visie op gezondheidsbevordering gewerkt. In 2018 is er bijzondere aandacht voor de ketenzorg ondergewicht/overgewicht (verbonden aan JOGG: jongeren op gezond gewicht) en voor kwetsbare ouderen.

7) Onderwijs

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat er kwalitatief goede peuteropvang in Assen blijft bestaan en gaan dit borgen in de ontwikkeling van Alles-in-1-scholen. Ook streven we naar een groter bereik van peuters. Voorschoolse voorzieningen zijn aantrekkelijk en dichtbij. Op alle scholen wordt voor- en vroegschoolse educatie geboden (VVE).

Wat doen we daarvoor in 2018?

Harmonisatie

In 2018 starten wij met de uitvoering van de Harmonisatiewet voor voorschoolse voorzieningen. Verspreid over de stad wordt in samenwerking op vrijwel alle scholen in 2018 geïntegreerde peuter- en kinderopvang aangeboden, inclusief een aanbod voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

Daarnaast borgen we de opbrengsten van de Brede School, zoals bereikbaarheid van naschoolse activiteiten en een doorgaande lijn op de schakelmomenten in de schoolloopbaan.

We hebben alle kwetsbare jongeren (16-23 jaar) die niet naar school gaan of geen werk (meer) hebben in beeld en zorgen ervoor dat ze weer naar school gaan of werk hebben. We richten ons met name op scholieren van Pro Assen en Van Liefland en op leerlingen die een mbo-2 diploma hebben.

De groep jongeren die zelfstandig de weg naar de arbeidsmarkt vindt, profiteert zo goed mogelijk van een match tussen opleiding en werkgelegenheid.

We willen dat er een goede verbinding is tussen ondersteuning op school en thuis. Speerpunt is preventie in de zin van: licht en collectief waar mogelijk en zwaar en individueel waar nodig.

Met behulp van de kindgebonden financiering kunnen ouders peuteropvang afnemen bij organisaties die voldoen aan de gestelde kwaliteits- en subsidie-eisen.

De gemeente faciliteert de schoolbesturen die de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de uitvoering van het aanbod peuteropvang en VVE. Op basis van de kwartaalcijfers monitoren wij het proces en de deelname aan de peuteropvang, halverwege 2018 staat de eerste evaluatie gepland.

Passend Onderwijs

We gaan verder met de gezamenlijke uitvoering van de Ontwikkelagenda Passend Onderwijs met als doel samenhang tussen onderwijs en ondersteuning/zorg aan kinderen en hun ouders. Ons jeugdmaatschappelijk werk, leerplicht, jeugdzorg en buurtwerk werkt samen met de schoolinterne zorg, met focus op vroegtijdig interveniëren en inzet van nieuwe methodieken zoals SWAG. We bieden samen met het speciaal onderwijs maatwerk voor de meest kwetsbare kinderen. We onderzoeken of daarvoor onderwijs-zorgarrangementen opgezet kunnen worden.

Voortijdig schoolverlaten (VSV)

We zetten samen met organisaties als scholen en WPDA de verbrede sluitende (regionale) aanpak VSV in om jongeren met een verwachte afstand tot de arbeidsmarkt goed voor te bereiden op werk, activering of dagbesteding.

Onderwijshuisvesting

In het najaar van 2017 wordt gestart met de bouw van de Kloostertuin in Kloosterveen, eind 2018/begin 2019 wordt deze nieuwe school naar verwachting opgeleverd.

Aanpak laaggeletterdheid

Met de opening van het Taalhuis in De Nieuwe Kolk (2017) is de basis gelegd voor het terugdringen van laaggeletterdheid in Assen. In 2018 ligt het accent op het herkennen en signaleren van laaggeletterdheid door professionals. Om meer laaggeletterden te bereiken gaat het Taalhuis haar netwerk versterken in de wijken en uitbreiden met onderwijs en werkgevers.

Indicatoren

Indicatoren	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2016	0,73	0,58	2,01
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2016	10,82	17,29	26,88
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2014	1,6	1,5	2,0
Niet sporters (%)	2014	51,6	53,7	49,9
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2015	2,30	1,29	1,45
Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	2015	6,67	5,73	6,58
Achterstandsleerlingen (% 4 t/m 12 jarigen)	2012	6,66	9,53	11,61
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2016	14,1	11,3	10,7
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2016	1,2	1,1	1,2
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	2016	0,8	0,5	0,5
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (Aantal per 1.000 inwoners)	2016	75	52	54

Peildatum 21 juni 2017- [waarsstaatjegemeente.nl](http://www.waarsstaatjegemeente.nl)

Toelichting indicatoren

Assen scoort op de indicatoren telkens rond het landelijke of Drentse cijfer. Een aantal uitzonderingen hierop:

Schoolverzuim: de RMC-aanpak lijkt te werken.

Aantal jongeren met jeugdhulp:

Wij onderzoeken de oorzaak hiervan.

Maatwerkarrangementen Wmo: Assen is een stad met relatief veel ouderen en relatief veel zorgaanbod.

Financiën

Meedoen in Assen		(bedragen * € 1.000)				
Beleids-thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	20.141	19.233	18.801	18.808	18.945	19.053
Wmo, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	51.172	59.680	63.160	63.207	62.681	62.885
Mijn Buurt Assen	4.556	4.969	4.283	4.236	4.070	4.137
Meedoenbeleid	3.275	3.914	3.668	3.512	3.375	3.388
Sport	378	2.870	300	329	334	339
Schuldhelpverlening	799	801	829	843	857	872
Onderwijs	5.570	6.244	6.681	6.773	6.894	7.004
Totaal lasten	85.890	97.710	97.722	97.708	97.156	97.678
Baten						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	261	0	0	0	0	0
Wmo, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	2.913	2.995	2.899	2.899	2.899	2.899
Mijn Buurt Assen	355	0	0	0	0	0
Sport	10	1.000	0	0	0	0
Schuldhelpverlening	-47	0	0	0	0	0
Onderwijs	3.814	4.447	4.289	4.271	4.282	4.282
Totaal baten	7.307	8.442	7.188	7.170	7.181	7.181
Totaal saldo van baten en lasten	-78.583	-89.268	-90.534	-90.538	-89.975	-90.497
Mutaties in reserves						
Storting reserves	11.065	3.050	0	0	0	0
Beschikking reserves	0	1.585	1.435	635	35	35
Totaal mutaties in reserves	-11.065	-1.465	1.435	635	35	35
Resultaat	-89.648	-90.733	-89.099	-89.903	-89.940	-90.462

i Samenvatting

In 2018 gaat de nieuwe binnenstadsorganisatie van start. Het TT-festival is hiervan een onderdeel.

De cultuursubsidies tot € 50.000 zijn tot 2019 vastgelegd. Dit betekent dat we in 2018 dit subsidiebeleid gaan herijken. Wij gaan de kaders voor het nieuwe evenementenbeleid in 2018 verder uitwerken, in nauwe samenhang met de cultuuragenda en de visie en uitvoeringsagenda 2018 Aantrekkelijke binnenstad.

Wij gaan in drie parkeergarages groot onderhoud uitvoeren, om de kwaliteit op orde te houden. In het uitwerkingsprogramma van de Binnenstadvisie hebben wij aandacht voor het betaald parkeren in de binnenstad.

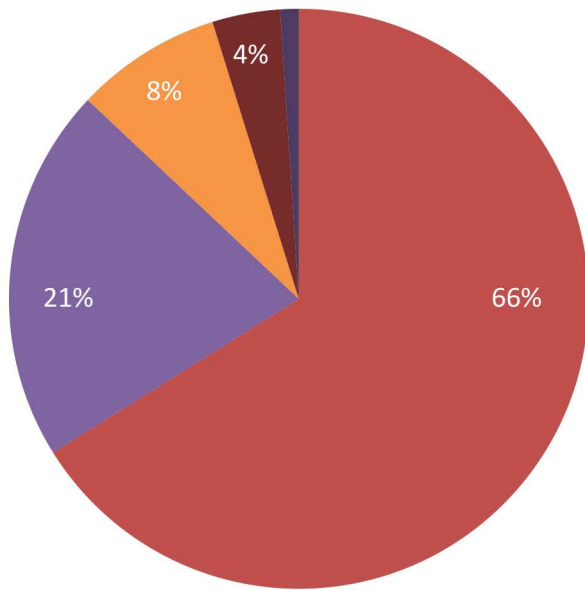
Wij willen aan de hand van voorspellende veiligheidszorg voorkomen dat inwoners slachtoffer worden van criminaliteit.

🎯 Highlights

- ✓ Starten met de Binnenstadsorganisatie.
- ✓ Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda 2018 Aantrekkelijke binnenstad.
- ✓ Subsidiebeleid cultuur herijken.
- ✓ Uitwerken evenementenbeleid.
- ✓ Onderhoud aan drie parkeergarages.
- ✓ Aanpak ondermijnende criminaliteit.
- ✓ Werken met voorspellende veiligheidszorg.

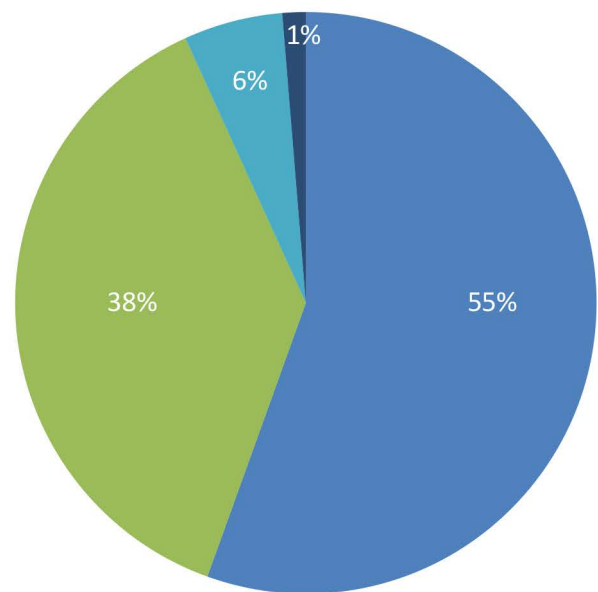
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 15.165 (bedragen * € 1.000)

- Cultureel Hart 66%
- Veiligheid 21%
- Evenementen 8%
- Parkeren 4%
- Aantrekkelijke binnenstad 1%

Baten € 3.998 (bedragen * € 1.000)

- Belastingen 55%
- Reserves 38%
- Overige inkomsten 6%
- Doeluitkering 1%

1) Aantrekkelijke binnenstad

Wat willen we bereiken?

De kwaliteit van onze binnenstad is goed en dat moet zo blijven. Het voorzieningenpakket met museum, De Nieuwe Kolk, parkeerfaciliteiten en goede bereikbaarheid is een goede basis voor verdere ontwikkeling van een aantrekkelijke binnenstad. Samen met eigenaren, ondernemers, (culturele) instellingen en andere organisaties zetten we ons in voor behoud van kwaliteit. We werken samen met partners aan een nog aantrekkelijkere binnenstad.

We hebben aandacht voor leegstand. We faciliteren een kwalitatief goede en creatieve invulling van lege plekken. Alleen een attractieve en verzorgde binnenstad met voldoende aanbod in funshoppen, cultuur en uitstraling, kan de concurrentie aan met de omliggende gemeenten.

Wat doen we daarvoor in 2018?

In 2018 gaat de nieuwe binnenstadsorganisatie van start. Het TT-festival is hiervan een onderdeel.

In de uitvoeringsagenda 2018 Aantrekkelijke binnenstad staat wat we gaan doen en daar gaan we een Meerjareninvesteringsprogramma aan koppelen, voor de investeringen vanuit de gemeente. In 2018 gaan we door met de quick wins en maatregelen uit de visie Binnenstad.

Voorbeelden zijn de Oudestraat, Collardslaan-Kop Vaart en het Masterplan voor het Koopmansplein.

Tevens starten we met een strategienota als opmaat voor het nieuwe bestemmingsplan binnenstad.

2) Cultureel Hart

Wat willen we bereiken?

Belangrijk voor de aantrekkelijke binnenstad is het Cultureel Hart. Door een intensieve samenwerking in hun programmering zorgen culturele instellingen en organisaties in Assen voor een verrassend aanbod voor inwoners en gasten. Met deze programmering willen we (cultureel) Assen nog beter op de kaart zetten en de belevingskwaliteit voor bezoekers en inwoners verhogen. Daarnaast willen we hiermee meer bezoekers trekken en hun verblijf in de stad verlengen.

De instellingen in De Nieuwe Kolk krijgen tijd en ruimte om hun inhoudelijke samenwerking te laten groeien. Wij sturen op een solide financiële basis en een gezond maatschappelijk rendement. Halverwege deze bestuursperiode volgt hiervoor een ijkmoment.

Wat doen we daarvoor in 2018?

De basis voor cultuur in Assen staat stevig. De Nieuwe Kolk is in 2017 gefuseerd en waar het eerste jaar vooral in het teken heeft gestaan van de consolidatie van de fusie, wordt in 2018 een aantal verdiepingsslagen gemaakt. Hierbij houden we rekening met de aanbevelingen van onderzoeksbureau BMC. Podium Zuidhaege gaat zijn derde jaar als zelfstandige instelling in, waarmee het einde van de opstartperiode in zicht is. Aan het eind van 2018 moet duidelijk zijn of Podium Zuidhaege de opgaande lijn heeft weten vast te houden en binnen de huidige subsidiekaders in staat is om de gevraagde prestaties te leveren.

De cultuursubsidies tot € 50.000 zijn tot 2019 vastgelegd. Dit betekent dat we in 2018 dit subsidiebeleid gaan herijken. In dat kader willen we ook een pilot starten voor een tegemoetkoming in de kosten van individuele muzieklessen.

De opgave voor 2018 is om de kracht van cultuur op het gebied van economie, participatie en educatie samen met de culturele partners nog beter te gaan benutten, met behulp van een gezamenlijke cultuuragenda. De rol van de gemeente daarbij is die van verbinder, facilitator en aanjager.

3) Evenementen

Wat willen we bereiken?

Assen is een 'sterk merk'. De ambitie is om op termijn toe te groeien naar een professionele citymarketingorganisatie in samenwerking met het bedrijfsleven en andere stakeholders. Hiervoor pakken wij samen met de stakeholders de kansen op, waarbij wij vooral een faciliterende taak hebben. We vragen hiervoor een bijdrage van de stakeholders.

Evenementen maken de binnenstad extra aantrekkelijk. Wij blijven inzetten op een sterk evenementenbeleid. De MKB Binnenstadvereniging krijgt een belangrijke rol bij de planning en aansturing daarvan. Deze wordt opgevolgd door de nieuwe binnenstadsorganisatie met ingang van 2018. Het evenementenbudget kan ook ingezet worden voor het ondersteunen van bijvoorbeeld exposities die een groot publiek trekken.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Wij werken in 2018 de kaders voor het nieuwe evenementenbeleid verder uit, in nauwe samenhang met de cultuuragenda en de visie en uitvoeringsagenda voor versterking van de Asser binnenstad. Evenementen zijn immers belangrijk voor een stad en kunnen een bijdrage leveren aan economische groei en het creëren van een aantrekkelijke stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven (citymarketing). Het doel is om duidelijke en eenvoudige kaders vast te stellen, waarbinnen evenementen in Assen kunnen plaatsvinden, met een goede informatievoorziening voor zowel organisatoren als bezoekers van de evenementen. Deze kaders gebruiken we vervolgens om de verdeling van het evenementenbudget over de diverse (terugkerende) evenementen te herijken.

4) Parkeren

Wat willen we bereiken?

Onze parkeervoorzieningen zijn op orde, bezoekers van de binnenstad worden goed gefaciliteerd.

We zetten maatregelen in die moeten leiden tot een financieel gezond parkeerbedrijf.

We willen een betere bezetting van onze parkeergarages en minder auto's op straat.

Aantrekkelijkheid van de binnenstad blijft in dit kader een belangrijk speerpunt, het parkeerbeleid ontwikkelt zich verder binnen die context.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Wij gaan in drie parkeergarages groot onderhoud uitvoeren om de kwaliteit op orde te houden. Wij vervangen daarbij onder andere de apparatuur.

Knelpunt

Ondanks de maatregelen van de afgelopen jaren, hebben wij naar verwachting nog geen gezond parkeerbedrijf. Wij zien nog steeds een daling in het aantal parkeerders in de binnenstad. Daarom is een jaarlijkse onttrekking uit het parkeerbedrijf niet langer houdbaar.

In het uitwerkingsprogramma van de binnenstadvisie hebben wij aandacht voor het betaald parkeren in de binnenstad.

Onze communicatiestrategie blijft gericht op het gemak en altijd plaats voor parkeren.

5) Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Wij willen dat Assen een veilige stad is en blijft. Veiligheid is kerntaak van de lokale overheid. Het algemene beeld is dat de criminaliteit in de stad daalt, maar dat de overlast stijgt, in het bijzonder de overlast van bijzondere doelgroepen zoals mensen in psychische nood. We willen dat de stijgende trend van overlast daalt. Daarnaast werken we structureel aan de verbetering van de veiligheid in Assen. Wij willen dat inwoners, instellingen en bedrijven hun verantwoordelijkheid blijven nemen en wij zijn hierbij voor hen een samenwerkingspartner.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Wij gaan samen met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum een ondermijningsbeeld van Assen maken. Bij deze vorm van criminaliteit wordt misbruik gemaakt van de samenleving en wordt het vertrouwen en het gevoel van vertrouwen geschaad. Dit soort criminaliteit wordt vaak gepleegd in criminele samenwerkingsverbanden. Voorbeelden zijn mensenhandel, witwassen, drugsproductie en -handel. Aan de andere kant heeft onze samenleving te maken met terrorisme. We gaan samenwerken met de Nottinghamshire Police om kennis en ervaring uit te wisselen.

Wij gaan in 2018 door met onze korte klap acties om, bijvoorbeeld bij woninginbraken, fietsendiefstallen en autokraken, snel preventieve informatie te verstrekken. Daarmee willen we voorkomen dat onze inwoners en bezoekers slachtoffer worden van criminaliteit. Wij ontwikkelen eenzelfde aanpak voor het thema voorspellende veiligheidszorg. Daarbij wordt op basis van een grote hoeveelheid gegevens van politie, gemeente en andere partijen gekeken naar de kans op criminaliteit, zelfs voordat er sprake is van een toename.

Indicatoren

Indicatoren	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	2016	113,0	90,8	137,4
Harde kern jongeren (aantal per 10.000 inwoners)	2014	2,0	1,1	1,3
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2015	2,8	1,5	2,4
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2016	6,3	4,4	5,3
Diefstal uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2015	1,9	2,9	3,8
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	2016	7,0	4,9	5,6

Peildatum 21 juni 2017- waarstaatjegemeente.nl

Toelichting

De gemeente Assen heeft een overlast gevende groep. Die bestaat deels uit jongeren en inmiddels jongvolwassenen. De groep is geprioriteerd en voor elk groepslid is een plan van aanpak gemaakt. Hoewel wij goede resultaten boeken, blijven wij op zoek naar nieuwe manieren om de overlast van deze groep terug te dringen.

De politie werkt goed samen met de ondernemers in de binnenstad. Beeldmateriaal van beveiligingscamera's maakt dat het proces van aangifte van de winkelier tot veroordeling van de winkeldief sneller verloopt.

De dalende trend in geweldsmisdrijven zet door en gaat richting het landelijk gemiddelde.

Er is de afgelopen jaren een sterke daling van het aantal woninginbraken in Assen.

Financiën

Aantrekkelijk Assen		(bedragen * € 1.000)				
Beleidsthema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Aantrekkelijke binnenstad	426	295	157	160	163	166
Cultureel Hart	9.828	9.886	10.025	10.189	10.335	10.432
Evenementen	1.235	1.227	1.238	1.072	906	915
Parkeren	550	224	573	572	574	574
Veiligheid	3.404	3.515	3.172	3.196	3.227	3.290
Totaal lasten	15.442	15.147	15.165	15.189	15.205	15.377
Baten						
Aantrekkelijke binnenstad	22	25	25	25	25	25
Cultureel Hart	250	25	52	52	52	0
Evenementen	432	194	194	194	194	194
Parkeren	1.989	1.702	2.203	2.203	2.203	2.203
Veiligheid	483	77	17	17	17	17
Totaal baten	3.176	2.023	2.491	2.491	2.491	2.439
Totaal saldo van baten en lasten	-12.267	-13.124	-12.674	-12.698	-12.714	-12.938
Mutaties in reserves						
Storting reserves	194	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	2.872	2.306	1.507	1.507	1.507	1.507
Totaal mutaties in reserves	2.678	2.306	1.507	1.507	1.507	1.507
Resultaat	-9.589	-10.818	-11.167	-11.191	-11.207	-11.431

Samen werken aan Assen

i Samenvatting

In 2018 wordt overheidsparticipatie verder uitgebreid. De raad gaat experimenteren met een raads werkgroep die meer verbinding moet creëren tussen het bestuur, de raad en de inwoners van Assen.

We blijven samen werken aan opgaven zowel binnen de gemeente als met partijen daarbuiten.

We gaan door met de SDA-samenwerking op alle onderdelen die al lopen. De regiovisie Groningen-Assen wordt in 2018 geactualiseerd. Op het regionale niveau van de regiovisie blijven we samenwerken aan de versterking van de economie. Om de woningmarkt optimaal te kunnen bedienen, zorgen we voor regionale afstemming van de woningbouw. In 2018 continueren we de werkzaamheden aan de FlorijnAs. In regioverband wordt met het Rijk gewerkt aan een programma slimme en groene mobiliteit en de regio gaat invulling geven aan het programma Fiets.

De samenwerking binnen het SNN wordt gecontinueerd. De bestuurlijke samenwerking wordt minder bureaucratisch en steden krijgen als drijvende kracht een grotere positie. In 2018 wordt een vervolg gegeven aan de vruchtbare samenwerking met NG4.

We blijven inzetten op het versterken van ons netwerk met Duitse steden en ondernemers en nemen deel aan bijeenkomsten en samenwerking in projecten van de Eems Dollard Regio. In onze samenwerking met Poznan en Nottinghamshire leggen we in 2018 de focus op kennisuitwisseling.

Onze visie op dienstverlening wordt in 2018 geactualiseerd. In 2018 zetten we in op de uitbreiding van het zaakgericht werken.

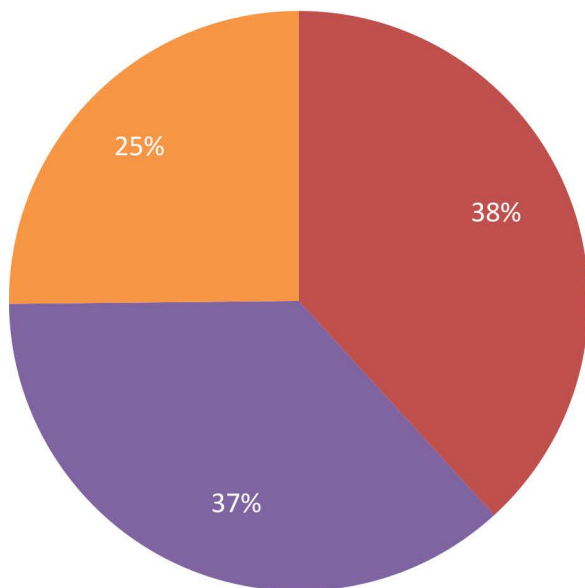
Voor de kwaliteitsverbetering van de basisregistraties, gaan we in 2018 luchtcontroles uitvoeren.

Highlights

- ✓ In het kader van overheidsparticipatie wordt geëxperimenteerd met een raadswerkgroep.
- ✓ De regiovisie Groningen – Assen wordt geactualiseerd.
- ✓ De samenwerking binnen het SNN wordt gecontinueerd: de positie van de steden wordt versterkt.
- ✓ Uitvoering luchtcontroles voor de kwaliteitsverbetering basisregistraties.

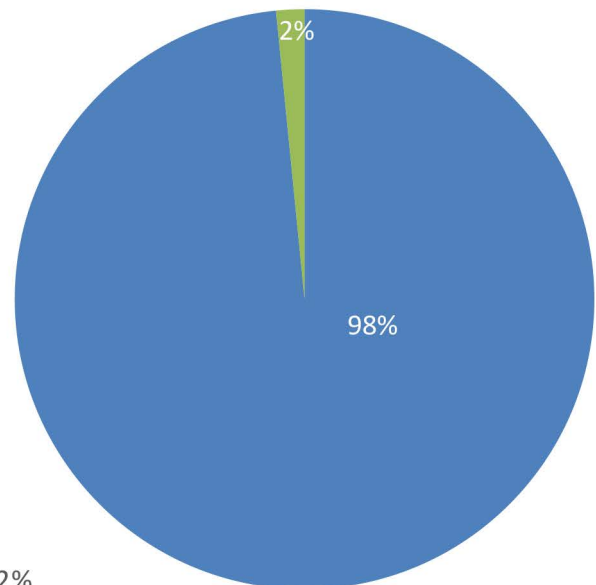
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 7.353 (bedragen * € 1.000)

- Regionale samenwerking 38%
- Bestuur 37%
- Dienstverlening 25%

Baten € 1.144 (bedragen * € 1.000)

- Belastingen 98%
- Overige inkomsten 2%

1) Bestuur

Wat willen we bereiken?

Bestuur

De actuele ontwikkelingen vragen om een nieuwe stijl van besturen. Als college dragen wij een gezamenlijke verantwoordelijkheid om te besturen en taken uit te voeren. Centraal hierbij staat het uitgangspunt dat we niet zorgen voor, maar zorgen dat. We betrekken inwoners, ondernemers, organisaties en adviesraden actief bij nieuwe ontwikkelingen én bij de uitvoering van bestaand beleid. Hiermee geven we concreet invulling aan de actieve, bereidwillige samenleving.

De raad heeft aangegeven regelmatig de inwoners van Assen te betrekken bij de besluiten die de raad moet nemen.

Organisatie

De ambtelijke organisatie moet in staat zijn onze stijl van besturen te faciliteren en te ondersteunen. De organisatie zal steeds meer onderdeel worden van een netwerk of keten van partners om de gemeentelijke taken uit te voeren. Vanuit het uitgangspunt 'inhoud bepaalt vorm' kunnen wijzigingen in de bestaande organisatiestructuur aan de orde zijn.

Wat doen we daarvoor in 2018?

De raad gaat in 2018 door met het organiseren van rondetafelgesprekken en informatieavonden waarbij de raad belanghebbende inwoners en organisaties uitnodigt en bevraagt over actuele dossiers die in de raadsvergaderingen op de agenda staan.

Daarnaast gaat de raad experimenteren op grond van voorstellen van een raads werkgroep. Die beoogt om meer verbinding te realiseren tussen de raad en de inwoners van Assen, en een grotere betrokkenheid te verwezenlijken van de inwoners bij het bestuur van de gemeente.

In maart 2018 vinden raadsverkiezingen plaats. In verband daarmee wordt incidenteel een bescheiden bedrag uitgetrokken voor uitgaven die daarmee te maken hebben.

Onze medewerkers werken samen aan opgaven. Binnen de gemeente en, steeds meer en vaker, daarbuiten met andere partijen. We bekijken per opgave wat nodig is en zoeken daarbij de juiste medewerkers en organisatievorm. Daarbij zorgen wij er voor dat de medewerkers beschikken over de benodigde kennis en vaardigheden om aan deze opgaven te werken.

Collegeonderzoeken

Sinds 2014 worden collegeonderzoeken alleen uitgevoerd wanneer er een concrete vraagstelling aan ten grondslag ligt. De onderzoeken worden uitgevoerd middels de quick scan methodiek.

De uitvoering gebeurt op hoofdlijnen en er is sprake van een korte doorlooptijd.

2) Regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

Samenwerking Drentsche Aa

De bedrijfsvoeringsamenwerking met Aa en Hunze en Tynaarlo groeit wat ons betreft verder uit. Door lange tijd met elkaar samen te werken, worden we er beter in en bereiken we sneller samenwerkingsvoordelen. We werken daarbij niet naar een vaststaande vorm toe, maar onderzoeken per onderwerp of samenwerking loont en welke vorm daarbij past (projectmatig, samenvoeging, netwerkconstructie).

Regiovisie Groningen – Assen (RGA)

De samenwerking binnen het verband van de regiovisie Groningen-Assen wordt voortgezet. We onderschrijven de nieuwe koers naar een netwerkorganisatie en een klein programmabureau. Daarbij zetten wij het Economisch Platform met ondernemers en kennisinstellingen voort. Wij stellen samen met de stad Groningen de economische agenda op voor de regio en zoeken aansluiting bij de Noordelijke Innovatie Agenda (NIA).

Verkeer

In de Regio Groningen - Assen wordt het programma Bereikbaarheid onveranderd voortgezet. In het kader van het (rijks)programma Beter Benutten-ervolg wordt intensief gewerkt aan intelligente transportsystemen (ITS).

Wat doen we daarvoor in 2018?

In 2018 gaan wij verder met samenwerking op het gebied van de Omgevingswet, de juridische functie, ict en de buitendienst. Op deze onderdelen werken we projectmatig samen of in de vorm van een netwerkmodel. Ook blijven we gezamenlijk (met de gemeente Noordenveld) de security officer (CISO) en privacyfunctionaris inzetten. We monitoren de onderdelen waarop samenvoeging, dan wel intensieve samenwerking via het netwerkmodel is gerealiseerd. Onderdelen in het werkmodel zijn belastingen, personeelsadministratie (PSA), inkoopadvisering en Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT).

In 2018 wordt de regiovisie geactualiseerd en herzien. Besluitvorming hierover is voorzien in 2019.

Economie

Op regionaal niveau werken we samen aan het versterken van de economie. Samen met de gemeente Groningen hebben we hierin het voortouw, waarbij we nadrukkelijk de andere gemeenten opzoeken en betrekken. Verder bepalen de ondernemers met name de agenda en koers van het Economisch Platform, waarin we de samenwerking en verbinding tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheid verder willen versterken. Vanuit deze samenwerking wordt gewerkt aan de versterking van het economisch klimaat van de regio met concrete acties.

Woningbouw

We stemmen de woningbouw regionaal af om de woningmarkt in de regio optimaal te bedienen.

In 2018 continueren we de werkzaamheden aan de FlorijnAs. Die wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het programma Bereikbaarheid van de Regio Groningen-Assen (RGA).

Voor de werkzaamheden aan de FlorijnAs is met een Beter Benutten-bijdrage het project Assen Slim Bereikbaar opgezet. Met mobiliteitsmanagement

In Beter Benutten 2 heeft Assen het project Minder Hinder Assen/Assen Slim Bereikbaar.

proberen we de overlast van de werkzaamheden te beperken.

In regioverband wordt met het Rijk gewerkt aan een programma slimme en groene mobiliteit 2018-2021. Dit is een vervolg op Beter Benutten.

De regio geeft invulling aan het programma Fiets, gericht op intensivering van het fietsgebruik.

NG4

De steden Assen, Groningen, Leeuwarden en Emmen zijn als NG4 onderdeel van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). De samenwerking binnen de NG4 draagt constructief bij aan gezamenlijke standpuntbepaling. Onze agenda binnen de NG4 is gericht op het verstevigen van de samenwerking, innovatie en strategische positionering richting Europa.

De samenwerking op NG4 niveau werpt steeds meer zijn vruchten af. In 2018 geven we een vervolg aan de samenwerking met NG4. Hiervoor is een aantal speerpunten met elkaar afgesproken, onder andere over de samenwerking in onze EU-office in Brussel. De NG4 blijft een grote rol spelen in de onderwerpen die geagendeerd worden op noordelijk niveau en bepaalt in 2018 hoe deze grotere rol eruit gaat zien. Besloten is de EU-office structureel in te stellen en op te nemen in de meerjarenbegroting, onder programma Werken, beleidsproduct Economische ontwikkeling.

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)

Binnen de NG4 geven wij er de voorkeur aan om op de huidige voet binnen het SNN door te gaan; de grote stedelijke kernen zijn de economische trekkers van Noord-Nederland en moeten op grond daarvan ook in de toekomst een aparte positie binnen het SNN houden. Dit betekent ook dat de NG4 in de toekomst een grotere rol wil gaan spelen als het gaat om het agenderen van onderwerpen. Als belangrijk onderdeel hiervan willen wij vanuit de NG4 de Noordelijke Innovatieagenda verder concretiseren.

Het SNN is in 2017 een toekomstdiscussie gestart onder de noemer SNN 3.0. Als uitgangspunten zijn hiervoor, met instemming van de NG4, vastgesteld:

- Behoud van het sterke beeldmerk in nationaal en Europees verband.
- Bestuurlijke samenwerking wordt 'lichter' en minder bureaucratisch.
- De vorm van samenwerken en de keuze van partners kunnen van geval tot geval verschillen, waarbij steden als drijvende kracht meer positie krijgen.
- De bestuurlijke samenwerking is gericht op verbinding en faciliteert en ondersteunt samenwerkingsvormen met private partijen, kennisinstellingen en intermediaire organisaties rond inhoudelijke opgaven.
- Bij de uitwerking van de financiële en juridische kaders bepalen wij in NG4-verband onze positie.

Eems Dollard Regio (EDR)

We sluiten actiever aan op de Eems Dollard Regio vanwege de kansen in dit gebied met 2,8 miljoen inwoners. Vanuit het Europese INTERREG-project Smart Regio's North ontwikkelen wij de samenwerking

We blijven in 2018 inzetten op het versterken van ons netwerk met Duitse steden en ondernemers en we nemen deel aan bijeenkomsten en samenwerking in projecten van de Eems Dollard

met Bremen en Oldenburg verder. Deze samenwerking heeft tot doel om voor het bedrijfsleven en kennisinstellingen projecten te ontwikkelen die tot nieuwe bedrijvigheid gaan leiden.

Internationale samenwerking

Wij werken samen met Poznan binnen de kaders van de Samenwerkingsovereenkomst Assen - Poznan 2015-2019. Die heeft als doel om concrete activiteiten te ondersteunen, zodat wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van de steden en de verbetering van levenskwaliteit.

Groningen Airport Eelde (GAE)

Wij streven ernaar onze positie als aandeelhouder van Groningen Airport Eelde af te bouwen.

Regio. Voorbeelden hiervan zijn de al lopende samenwerkingen met Emden en de regio Bremen-Oldenburg.

Wij hebben een praktische vorm van samenwerken ontwikkeld met Poznan en Nottinghamshire. Die continueren wij. Doel van de samenwerking is kennisuitwisseling. In 2018 brengen we werkbezoeken aan elkaar over evenementen en het thema veiligheid. We nodigen elkaar uit bij projecten, waarvoor EU-subsidies worden aangevraagd. Ook daar blijven we zoeken naar mogelijkheden om samen te werken.

In 2017 is besloten om de toekomstvisie voor Groningen Airport Eelde te steunen en bij te dragen aan de uitvoering van het businessplan. De financiële vertaling voor 2018 is afhankelijk van het besluit dat door de raad genomen wordt.

3) Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Dienstverlening

We blijven inzetten op de verdere verbetering van digitale dienstverlening. De toegang is duidelijk en onderling wordt er goed samengewerkt waardoor de klant in twee stappen op de juiste plaats is. Waar mogelijk schaffen we bestaande regels af of vereenvoudigen we ze. Door de drie decentralisaties moeten we ook nieuwe regels maken. Uitgangspunt is dat 'niet zorgen voor, maar zorgen dat' in deze regels doorklinkt.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Door de toenemende digitalisering is de visie op dienstverlening continu in beweging. Met de invoering van zaakgericht werken per april 2017 is een belangrijke basis gelegd voor de digitalisering van de dienstverlening: het grootste deel van de processen die met burgers en bedrijven te maken hebben, staan generiek ingericht in het zaakstelsel. Voor 2020 moet het zaakgericht werken doorontwikkeld worden tot een volledig digitaal werkende gemeente. Voor 2018 staat het leggen van koppelingen met andere systemen, het specifiek maken van nu generiek ingerichte zaaktypes en de afronding van de op te nemen zaaktypes op de rol. Om te zorgen voor een steeds beter (samen-)werkende gemeente die klanten steeds beter en efficiënter kan bedienen, is een stevige rol voor de projectleider en zijn projectteam noodzakelijk. De kosten zijn bedoeld voor de uren van de medewerkers, de nog aan te wijzen projectleider

en het leggen van koppelingen. Hiervoor wordt een gedetailleerd plan geschreven.

Om te blijven anticiperen op de Europese en landelijke trends en ontwikkelingen omtrent de dienstverlening, wordt de visie op dienstverlening in 2018 geactualiseerd. Er zal een nieuw klantforum worden georganiseerd waarin we in gesprek gaan met onze klanten.

Kwaliteit en integriteit

Wij zijn aanspreekbaar op de kwaliteit en integriteit van ons eigen handelen en dat van de ambtelijke organisatie.

Servicewaarden

Onderzoek onder onze klanten heeft opgeleverd dat niet de 'harde normen' maar vooral de 'zachte waarden' belangrijk gevonden worden in de dienstverlening.

Het gaat dan om klantgerichte houding en gedrag, duidelijkheid en betrouwbaarheid. Hieruit zijn de volgende servicewaarden voortgekomen, ons 'gastheerschap':

- Wij behandelen u met respect.
- Wij werken oplossingsgericht.
- Wij gebruiken begrijpelijke taal.
- Wij maken voor u het proces inzichtelijk.
- Wij komen onze afspraken na.

Kwaliteitsmetingen

De huidige kwaliteitsmetingen worden in 2018 verder uitgebreid. Naast het meten van onze website en telefonie, gaan wij kwaliteitsmetingen uitvoeren voor het fysieke kanaal baliebezoek. Daarnaast gaan we starten met het uitvoeren van kwaliteitsmetingen voor onze processen waaronder de Meldingen Openbare Ruimte.

Informatiebeheer/Basisregistraties

We maken een laatste kwaliteitsslag waardoor onze basis op orde is en geven uitvoering aan het Nationaal Uitvoerings Programma om de elektronische overheid mogelijk te maken (dit betreft de volgende geografische informatievoorziening en basisregistraties: Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Wet waardering Onroerende Zaken (WOZ), Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netwerken (WION) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT).

We blijven inzetten op kwaliteitsverbetering van de basisregistraties. Komend jaar gaan we inzetten op luchtfotocontroles voor de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Op 1 januari treden de basisregistraties Ondergrond (BRO) en Infrastructuur onder- en bovengrondse leidingen (WIBON) in werking. Hiervoor zijn extra inzet en extra metingen noodzakelijk.

Indicatoren

Indicatoren

	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Demografische druk (%)	2017	73,7	79,2	69,0

Peildatum 21 juni 2017- waarstaatjegemeente.nl

Toelichting demografische druk

Onder het thema Gemeenteprofiel staat de demografische druk, uitgedrukt in twee cijfers:

Groene druk: % 0 - 15-jarigen ten opzichte van de groep 15-64-jarigen. Deze zijn voor Assen, Drenthe en Nederland respectievelijk: 27,4; 26,0; 25,2.

Grijze druk: % 65 jaar en ouder ten opzichte van de groep 15 – 64-jarigen. Deze zijn voor Assen, Drenthe en Nederland respectievelijk 28,8; 34,6 en 27,8.

In de begroting zijn deze cijfers opgeteld tot één getal, respectievelijk 56,2; 60,6; 53.

Financiën

Samen werken aan Assen

(bedragen * € 1.000)

Beleidsthema	Realisatie		Begroting		Meerjarenprognose	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten						
Bestuur	3.566	2.733	2.693	2.723	2.734	2.745
Regionale samenwerking	177	134	310	319	324	326
Dienstverlening	1.758	1.628	1.850	1.487	1.401	1.448
Totaal lasten	5.501	4.495	4.853	4.529	4.459	4.519
Baten						
Bestuur	240	0	0	0	0	0
Dienstverlening	1.237	1.136	1.144	994	994	1.002
Totaal baten	1.477	1.136	1.144	994	994	1.002
Totaal saldo van baten en lasten	-4.024	-3.359	-3.709	-3.535	-3.465	-3.517
Mutaties in reserves						
Storting reserves	0	0	2.500	0	0	0
Beschikking reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	0	0	-2.500	0	0	0
Resultaat	-4.024	-3.359	-6.209	-3.535	-3.465	-3.517

Bedrijfsvoering

i Samenvatting

De maatschappelijke opgave realiseren we bij voorkeur samen met inwoners, ondernemers en organisaties, waarbij we als gemeente vaak niet meer de trekker zijn, maar faciliteren en adviseren.

Voor onze medewerkers betekent dit een verdere doorontwikkeling in houding en gedrag, om goed mee te kunnen bewegen met de veranderende omgeving en opgaven.

Hierbij faciliteren we onze medewerkers door middel van opleidingen, trainingen, et cetera.

Daarnaast pakken we in 2018 ook de werkomgeving aan.

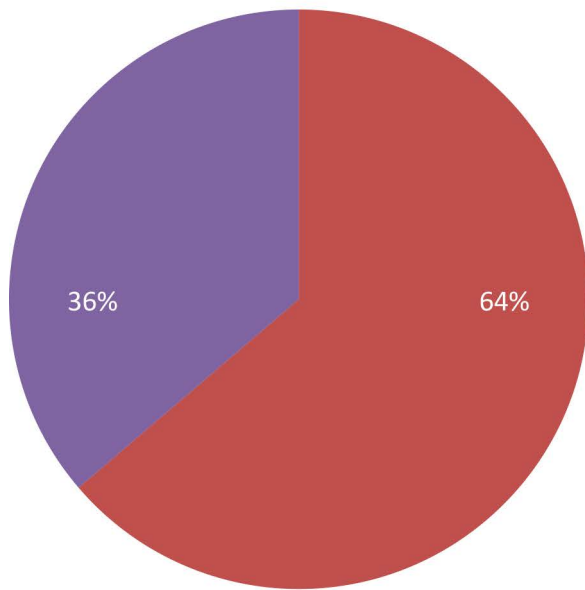
Informatieveiligheid, integriteit en privacy blijven hoog op de agenda staan, evenals ons financieel verbeterplan.

© Highlights

- ✓ Flexibel meebewegen als ambtelijke organisatie, onder andere als gevolg van overheidsparticipatie.
- ✓ Uitvoering geven aan maatregelen in het kader van het werkdrukonderzoek.
- ✓ Informatiebeveiliging, privacy en integriteit blijvend onder de aandacht.
- ✓ Implementatiefase Financieel verbeterplan.
- ✓ Focus, Samen en Continu verbeteren!
- ✓ Investeren in de organisatie.

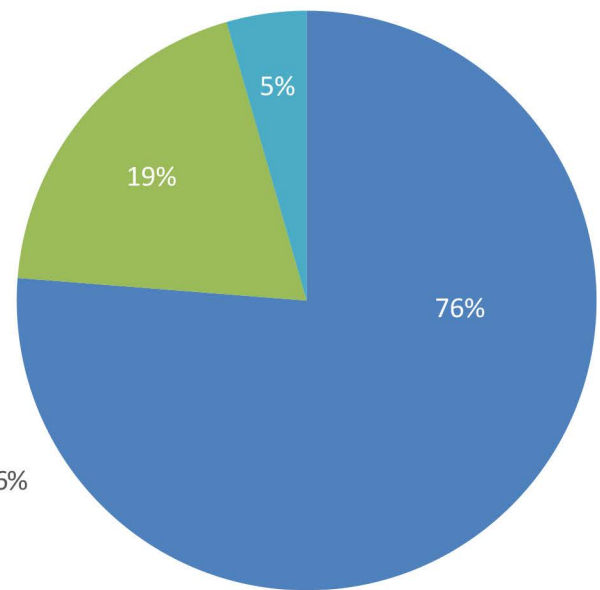
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 53.552 (bedragen * € 1.000)

- Directe taken 64%
- Ondersteunende taken (overhead) 36%

Baten € 8.406 (bedragen * € 1.000)

- Grondexploitatie en projecten 76%
- Overige inkomsten 19%
- Reserves 5%

1) Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?

Samenwerking

Niet 'zorgen voor' maar 'zorgen dat'. Dat is wat ons betreft de nieuwe rol van de gemeente. Het gaat om ruimte geven, meedoen en waar nodig ondersteunen. Deze collegeperiode gaan we vormgeven aan dit nieuwe samenspel tussen gemeente en Asser samenleving.

Dit vraagt om een andere houding van inwoners en het lokale bestuur. Er is ruimte om te experimenteren en te leren. We gaan op zoek naar nieuwe financiële arrangementen met publiek en privaat geld. We geven ruimte aan de dynamiek van de Asser samenleving en sluiten hierop aan door heldere kaders te stellen en waar nodig knopen door te hakken. We zetten in op de maatschappelijke opgaven die kunnen rekenen op een stevig draagvlak in de Asser samenleving.

We werken op meerdere gebieden samen met onze buurgemeenten om kennis te delen, kwetsbaarheid te verminderen, kosten te besparen en/of de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren.

Ambtelijke organisatie

De ambtelijke organisatie bestaat uit professionals die met veel inzet en loyaliteit uitvoering geven aan onze beleidsvoornemens. Wij hebben er dan ook vertrouwen in, dat zij in staat zijn onze stijl van besturen te faciliteren en te ondersteunen. Dit vraagt om het anders organiseren van het ambtelijke werk en een andere opstelling van de ambtelijke organisatie ten opzichte van de buitenwereld. De organisatie zal steeds meer onderdeel worden van een netwerk of keten van partners om de gemeentelijke taken uit te kunnen voeren. Hierbij staan de klant, de klantvraag en het toevoegen van waarde voor de klant centraal.

De toenemende digitalisering, de extra gemeentelijke taken (decentralisaties), de strakker wordende wet- en regelgeving met bijpassend sanctiebeleid maken het noodzakelijk om de informatieveiligheid verder te verbeteren en te borgen (zie ook RKC-rapport informatiebeveiliging). Informatiebeveiliging is een kwestie van balans blijven zoeken, telkens risico's afwegen en daarbij

Wat doen we daarvoor in 2018?

Om niet 'te zorgen voor', maar 'te zorgen dat' gaat het (interne) ontwikkelteam overheidsparticipatie deze werk- en denkwijze intern stimuleren en (door)ontwikkelen. In 2018 doen we daarvoor het volgende:

- Er worden trainingen en opleidingen georganiseerd.
- We maken een plan van een aanpak voor (inter)actieve communicatie en implementeren deze werkwijze.
- Er wordt een aanpak opgesteld voor het wegnemen van belemmerende regels.
- Overheidsparticipatie wordt in het personeelsbeleid geïntegreerd.

De ambtelijke organisatie wordt, mede gezien bovengenoemde ontwikkeling, flexibeler en slagvaardiger. Onze medewerkers slagen er steeds beter in om mee te gaan in de veranderende omgeving en opgaven. Dit vergt aanvullend een doorontwikkeling in houding en gedrag. Als werkgever faciliteren wij onze medewerkers door middel van opleidingen en trainingen. Zo laten wij het opleidingsbeleid aansluiten bij de visie van de organisatie.

We werken aan de hand van drie leidende principes: focus, samen en continu verbeteren. Deze leidende principes gelden voor hoe we willen werken én voor hoe we de organisatie willen ontwikkelen. Waar nodig worden keuzes voorgelegd of extra aandacht gegeven aan opgaves (focus) en gaan we de samenwerking intern en extern verder verbeteren.

Het doorontwikkelen van concernsturing, via de lijnen van de programma's en de opgaven, helpt ons hierbij.

bewust keuzes maken. Wetende dat 100% veiligheid niet haalbaar is.

We willen ervoor zorgen dat onze 'boekhouding' zo ingericht wordt dat deze goed aansluit op de wettelijke richtlijnen van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten). We willen hiermee tevens de sturing verbeteren.

We gaan zaakgericht werken in 2017 breed implementeren. Dit zorgt voor een transparante werkwijze waar zowel de organisatie in brede zin van profiteert als de klant voordeel uit kan halen.

In 2016 is een onderzoek uitgevoerd naar psychosociale arbeidsbelasting (PSA) van alle medewerkers. In 2017 en ook in 2018 wordt gewerkt aan het verbeteren van de geconstateerde werkdruk. Zo is in 2018 werkdrukbeleving een standaard gespreksonderwerp in de gesprekcyclus met onze medewerkers. Daarnaast worden diverse activiteiten ter verbetering van de samenwerking in gang gezet. Ook blijven we onze medewerkers trainen op het gebied van omgaan met agressie en weerbaarheid.

Uit het PSA-onderzoek is tevens gebleken dat een deel van de medewerkers ontevreden is over de werkomgeving (geluidsoverlast, klimaatproblemen, ict, tekort aan werkplekken). Dit wordt deels ook weer veroorzaakt doordat er, in verband met de inhuizing van zowel Werkplein Drentsche Aa als Catawiki, krapte is ontstaan in het stadhuis. Het vertrek van Catawiki zorgt in 2018 voor ruimte in het stadhuis.

We gaan in 2018 de werkomgeving, zowel de huisvesting als de ict, aanpassen om het werk van alle medewerkers zo goed mogelijk te faciliteren. Hierbij maken we gebruik van nieuwe inzichten op het gebied van 'het nieuwe werken'.

Vanwege de drie decentralisaties, het werken met nieuwe soorten gegevens in de digitale ketens en toenemende cybercriminaliteit hechten wij groot belang aan informatieveiligheid. Daarom voeren wij de Baseline informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten (BIG) in. En zetten we continu acties in gericht op de mens, organisatie en techniek om de informatieveiligheid te behouden en waar noodzakelijk te verbeteren. Bewustwording is daarbij essentieel. Integraal verantwoording afleggen geschiedt door ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). ENSIA integreert de horizontale en verticale verantwoording van diverse basisregistraties.

De Europese wetgeving, de algemene verordening gegevensbescherming (AVG), privacy, is in 2018 in werking. Om hier aan te voldoen, worden er beleid, privacy impact analyses en diverse aanvullende maatregelen uitgevoerd.

Ook in het jaar 2018 blijft integriteit volop actueel. Er worden masterclasses integriteit georganiseerd voor alle medewerkers, managers, het college, de griffie en de raad. Tijdens deze masterclass komt aan de orde hoe de formele gemeentelijke kaders eruit zien en waar de grens ligt tussen integer handelen en niet-integer handelen. En hoe gemakkelijk een eenvoudige vraag van een burger kan leiden tot een potentieel integriteitsvraagstuk. Daarnaast zullen onderwerpen

gerelateerd aan integriteit regelmatig aan bod komen op intranet.

2018 is het afrondende jaar voor het financieel verbeterplan. De geselecteerde informatiesystemen op de gebieden planning- en controlcyclus, (waaronder de programmabegroting), stuurinformatie en procesbeheersing worden geïmplementeerd. Daarnaast wordt de beheer- en de control-organisatie heringericht.

Bezuinigingen

Voor de bedrijfsvoering gold een bezuiniging die oploopt tot € 2,6 miljoen in 2018. Deze bezuiniging is niet haalbaar zonder keuzes te maken in de uitvoering van taken of de verhoging van belastingen.

Bij de voorjaarsnota 2017 is ervoor gekozen om de bezuinigingen te herijken. Dit betekent dat een deel van de resterende taakstelling is afgevoerd. Het overblijvende deel is verwerkt in de begroting 2018 en het meerjarenperspectief.

Indicatoren

Indicatoren	2017	2018
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)	8,36	8,73
Bezetting (Fte per 1.000 inwoners)	8,65	8,42
Apparaatskosten (Kosten in € per inwoner)	715	740
Externe inhuur (Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	p.m.	p.m.
Overhead (% van totale lasten)	35,4	36,2

Toelichting

Voor een toelichting op de ontwikkeling van de indicatoren, en de kosten van de bedrijfsvoering wordt verwezen naar de verderop in deze begroting opgenomen paragraaf Bedrijfsvoering.

Financiën

Bedrijfsvoering							(bedragen * € 1.000)
Beleids-thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021			
Lasten							
Kosten directe taken	50.817	32.959	34.130	33.513	34.087	34.701	
Kosten overhead (ondersteunende taken)		19.021	19.422	19.671	19.890	20.134	
Totaal lasten	50.817	51.980	53.552	53.184	53.977	54.835	
Baten							
Inkomsten directe taken		724	660	674	687	701	
Inkomsten overhead (ondersteunende taken)	7.237	1.034	962	962	962	962	
Toerekening aan projecten, investeringen en grondbedrijf		6.167	6.409	6.228	6.346	6.465	
Totaal baten	7.237	7.925	8.031	7.864	7.995	8.128	
Totaal saldo van baten en lasten	-43.580	-44.055	-45.521	-45.320	-45.982	-46.707	
Mutaties in reserves							
Beschikking reserves	223	0	375	0	0	0	
Totaal mutaties in reserves	223	0	375	0	0	0	
Resultaat	-43.356	-44.055	-45.146	-45.320	-45.982	-46.707	

Vastgoed en grondbedrijf

i Samenvatting

De vastgoedportefeuille wordt verder geprofessionaliseerd.

Gebouwen worden nader onderzocht op toegankelijkheid, asbest en duurzaamheid.

Er wordt uitvoering gegeven aan het verbeteren van de brandveiligheid.

Bij nieuwe gebiedsontwikkeling leveren we maatwerk. Dat doen we door een gefaseerde aanleg van

bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. We houden hiervoor nauwlettend economische en marktontwikkelingen in de gaten.

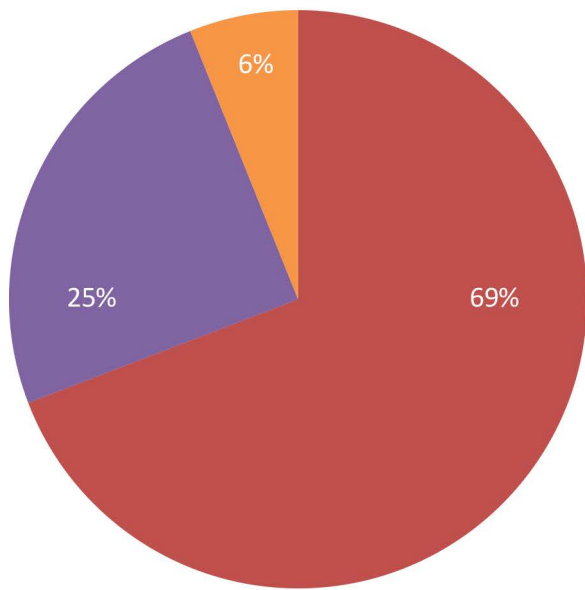
We laten een masterplan voor het verduurzamen van het hele gemeentelijke vastgoedbestand opstellen. Hierin wordt op hoofdlijnen beschreven hoe het vastgoed klimaat neutraal gemaakt kan worden, en voorzien van kostenramingen.

© Highlights

- ✓ Er wordt een Masterplan opgesteld voor verduurzaming vastgoed.
- ✓ Plan van aanpak asbestsanering gemeentelijk vastgoed wordt opgesteld.
- ✓ Onderzoek naar toegankelijkheid voor minder validen van openbaar gemeentelijk vastgoed.
- ✓ Verlengen van de pionierskorting op Groene Dijk.
- ✓ Bestemmingsplan voor woningbouw op het Veemarkterrein en een eerste fase in Kloosterveen.

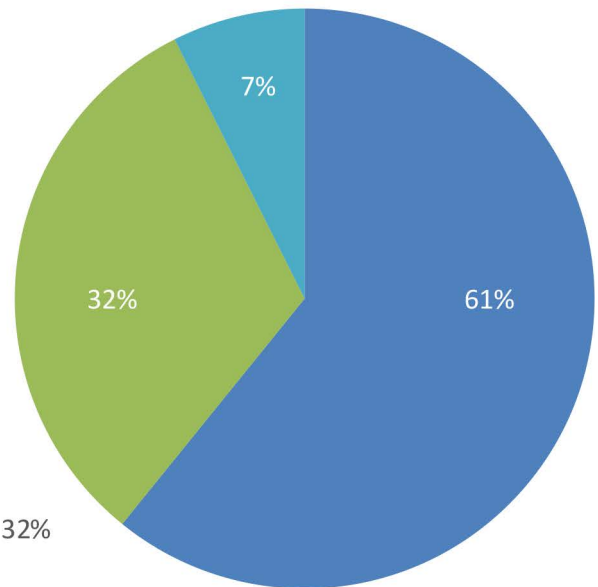
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 39.363 (bedragen * € 1.000)

- Vastgoed 69%
- Grondbedrijf 25%
- Vastgoed, overhead 6%

Baten € 26.545 (bedragen * € 1.000)

- Huren en pachten 61%
- Grondexploitatie en projecten 32%
- Reserves 7%

1) Vastgoed

Wat willen we bereiken?

We zetten in op een vastgoedportefeuille die is afgestemd op de behoefte van de gemeente Assen.

We hebben een transparante vastgoedorganisatie waarbij gebouwen voldoen aan de wetgeving, brand- en toegankelijkheidseisen. Hierbij wordt de vastgoedportefeuille op professionele wijze beheerd.

We werken aan een verdere verduurzaming van ons vastgoed.

Voor 2018 en 2019 gaan wij de taakstellende bezuinigingen (anders werken) van respectievelijk € 175.000 en € 250.000 per jaar op de bedrijfsvoering van Vastgoed realiseren.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Met betrekking tot aan- en verkopen voor het gemeentelijk vastgoed wordt een reële afweging gemaakt van de zakelijke en maatschappelijke belangen, alvorens tot aan- of verkoop over te gaan. Aankopen voor nieuwe ontwikkelingen of vanuit de FlorijnAs worden waar mogelijk kostenneutraal beheerd.

Voor de ontwikkeling van het Stationsgebied in de FlorijnAs was het noodzakelijk om het ABN AMRO kantoor aan de Overcingellaan te kopen. Hiervan wordt het groene deel gesloopt. De verwervingskosten worden gedekt vanuit de FlorijnAs, om het gebouw te kunnen verhuren zal voor € 600.000 in het gebouw geïnvesteerd worden. Catawiki gaat het gebouw huren. Het effect op de begroting is nihil, maar geeft wel een uitzetting van de kosten en opbrengsten. Het gebouw Noordersingel 29 (het voormalige vrouwenhuis), zal hierdoor in de loop van 2018 vrijkomen. Er wordt onderzocht wat de mogelijkheden voor dit gebouw zijn.

Er wordt een plan van aanpak opgesteld om gemeentelijk vastgoed met asbestdaken te saneren, omdat de daken in 2024 asbestvrij dienen te zijn. *[lees ook programma 1 Wonen in Assen, kop 4 Duurzaamheid >>]*

We gaan onderzoeken of alle panden voldoen aan de toegankelijkheidseisen voor minder validen en er zal een plan van aanpak worden opgesteld om waar nodig hiervoor maatregelen te treffen.

In 2017 is de bouwkundige staat van al het gemeentelijk vastgoed opgenomen. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in deze begroting. Ook werken we verder aan de digitalisering en ontsluiting van alle vastgoedgegevens, opdat er beter zicht ontstaat in de gemeentelijke vastgoedportefeuille.

Het herstelonderhoud van de gebouwen van Bedrijfsvoering, Sport en de multifunctionele accommodaties blijkt over de afgelopen jaren, op basis van het afgesproken onderhoudsniveau, een structureel tekort te laten zien, dat met name voortkomt uit storingen vanuit de installatietechniek. Voorgesteld wordt om de stelpost voor herstelonderhoud met € 1 per m² te verhogen, het gaat hier om een uitzetting van circa € 115.000.

Daarnaast blijven we de komende jaren het herstelonderhoud monitoren.

De werkzaamheden in het kader van brandveiligheid worden verder uitgevoerd en afgerond. Ook wordt een aanvang gemaakt met het oplossen en herstellen van de lekkageproblemen in de Triade garage.

In de parkeergarage van Kloosterveste staat een lift die veel storingen geeft en die vervangen dient te worden. De kosten hiervan bedragen € 150.000. Dit geeft een uitzetting van de kapitaallasten van € 9.400.

In 2017 is gestart met het verduurzamen van drie panden, in samenwerking met onze contractpartners (installateurs en aannemers). Het betreft het Markehuus, Podium Zuidhaege en sporthal Peelo. In 2018 kan er besluitvorming plaatsvinden, waarna de aanbesteding en uitvoering volgen.

In 2017 is ook gestart met de voorbereiding van de renovatie van Sporthal Marsdijk, hierin wordt ook onderzocht hoe de sporthal verder te verduurzamen. Uitvoering vindt mogelijk in 2018 plaats.

Naast deze pilots wordt er een masterplan voor het verduurzamen van het hele eigen vastgoedbestand opgesteld. Hierin wordt op hoofdlijnen beschreven hoe het vastgoed klimaat neutraal gemaakt kan worden, en kan worden voorzien van kostenramingen. Aanleiding is het raadsbesluit met daarin de ambitie om in 2030 een klimaat neutrale organisatie te zijn. De plannen kunnen leiden tot een uitzetting in de begroting. Als dit aan de orde is, komen wij met een voorstel.

Op dit moment (juli 2017) is de taakstellende bezuiniging op de exploitatie van Vastgoed van € 100.000 behaald. Door verkoop, sloop en overdracht van vastgoed is een bezuiniging op de exploitatielasten gerealiseerd van circa € 135.000. Voor 2018 dient derhalve nog een bezuiniging te worden gerealiseerd van € 40.000 en in 2019 aanvullend € 75.000. Met de verwachte overdracht van het Mercuriustheater in 2018 wordt de bezuinigingsdoelstelling voor 2018 ook gehaald.

2) Grondbedrijf

Wat willen we bereiken?

Met het grondbedrijf worden gebiedsontwikkelingen voor woningbouw en bedrijventerreinen gefinancierd en daarmee mogelijk gemaakt. In het grondbedrijf zijn ook de strategische aankopen ondergebracht ten behoeve van (aanstaande) gebiedsontwikkelingen. Het gemeentelijk grondbeleid is niet leidend, maar een middel om ruimtelijke opgaven te realiseren.

Als gevolg van de economische omstandigheden en veranderende groeiprognozes heeft ons college bij zijn aantreden een aantal versoeringen, optimalisering en verschuivingen doorgevoerd binnen het grondbedrijf. We zochten naar de juiste balans tussen onzekerheden en weerstandsvermogen voor een adequate risicoafdekking binnen onze grondexploitaties. 'Niet (altijd) zorgen voor, maar zorgen dat ' betekent ruimte geven en zo nodig ondersteunen. Waar inwoners en ondernemers het initiatief nemen tot gebiedsontwikkeling kan de gemeente faciliteren en hoeven we niet zelf te ontwikkelen en te realiseren.

In controle zijn en blijven over de gemeentelijke grondexploitaties bij wijzigende wetgeving en marktomstandigheden is een belangrijk speerpunt. In de paragraaf Grondbeleid is nader uitgewerkt hoe we hieraan in 2018, maar zeker ook daarna, kunnen voldoen.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Het herstel van de woningmarkt zet aantoonbaar door. Op de markt voor bedrijfsonroerendgoed is dat (nog) niet het geval. De grondprijzen voor onze bedrijfskavels zullen we daarom in 2018 (wederom) niet verhogen.

Met de programmering voor kaveluitgifte sluiten wij aan bij de meest actuele onderzoeken. Wij constateren echter ook dat we de afgelopen jaren de verkoopprognose niet hebben gerealiseerd.

De interesse voor de woon-werk kavels op Groene Dijk neemt toe. Ook in 2018 willen wij de kortingsregeling van €10.000 verlengen, om daarmee de ontwikkeling van Groene Dijk te blijven stimuleren.

De structuurvisie Kloosterveen leggen wij op een zo kort mogelijk termijn voor aan de raad. Direct daaropvolgend in 2018 komen wij ook met een bestemmingsplan en de bijbehorende grondexploitatie voor de eerste woningbouwfase.

De woningbouw grenzend aan het nieuwe Veemarktterrein vergt een nieuw bestemmingsplan. In 2018 leggen wij een plan voor aan de raad. Tevens zal dan de grondexploitatie worden herzien. Daarvoor wordt een koopovereenkomst met een ontwikkelaar getekend.

Wij willen de hoofdontsluiting in het werklandschap Assen-Zuid weer onderdeel laten uitmaken van de grondexploitatie. De investeringsraming binnen de FlorijnAs wordt daartoe verlaagd met € 5 miljoen. De voor de westelijke hoofdontsluiting benodigde € 3,5 miljoen zal daartoe weer worden overgeheveld van de reserve Grote projecten naar de reserve Grondbedrijf. De aanleg van deze hoofdontsluiting is pas aan de orde als er sprake is van een overeenkomst met een eerste koper.

In de Toeristische en Recreatieve Zone (TRZ) hebben wij ingezet op faciliterend grondbeleid. Indien een meer actieve rol van de gemeente wenselijk is, heeft dit uiteraard invloed op onze inzet van kennis en middelen.

Financiën

Vastgoed en grondbedrijf						
(bedragen * € 1.000)						
Beleids-thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Vastgoed	34.040	27.146	27.074	27.212	27.699	28.093
Vastgoed, overhead		2.093	2.396	2.205	2.207	2.217
Grondbedrijf	1.859	8.029	5.146	6.919	5.421	5.731
Totaal lasten	35.899	37.268	34.616	36.336	35.327	36.041
Baten						
Vastgoed	15.117	15.437	15.904	15.901	15.899	15.896
Vastgoed, inkomsten overhead		280	244	247	249	252
Grondbedrijf	3.060	4.943	8.431	6.117	6.310	5.833
Totaal baten	18.177	20.660	24.579	22.265	22.458	21.981
Totaal saldo van baten en lasten	-17.723	-16.608	-10.037	-14.071	-12.869	-14.060
Mutaties in reserves						
Storting reserves	4.234	227	4.747	167	1.532	886
Beschikking reserves	3.428	3.829	1.966	1.402	1.005	1.073
Totaal mutaties in reserves	-805	3.602	-2.781	1.235	-527	187
Resultaat	-18.528	-13.006	-12.818	-12.836	-13.396	-13.873

i Samenvatting

De begroting 2018 is de laatste begroting in de bestuursperiode 2014-2018. Afhechting van de ambities en bezuinigingen uit het collegeprogramma 'Mijn Assen' staan daarin centraal. Daarnaast lossen we in de begroting 2018 een aantal nog openstaande knelpunten en beleidswensen in het aanvaarde beleid op. Het starten van nieuw beleid is aan de nieuwe raad. De gemeentelijke financiële huishouding blijft het komende jaar gezond en sluitend.

De financiële vooruitzichten voor de nieuwe bestuursperiode zijn gematigd positief. De aantrekkende economie draagt daaraan bij en kan ook op lokaal niveau voor nieuwe impulsen zorgen.

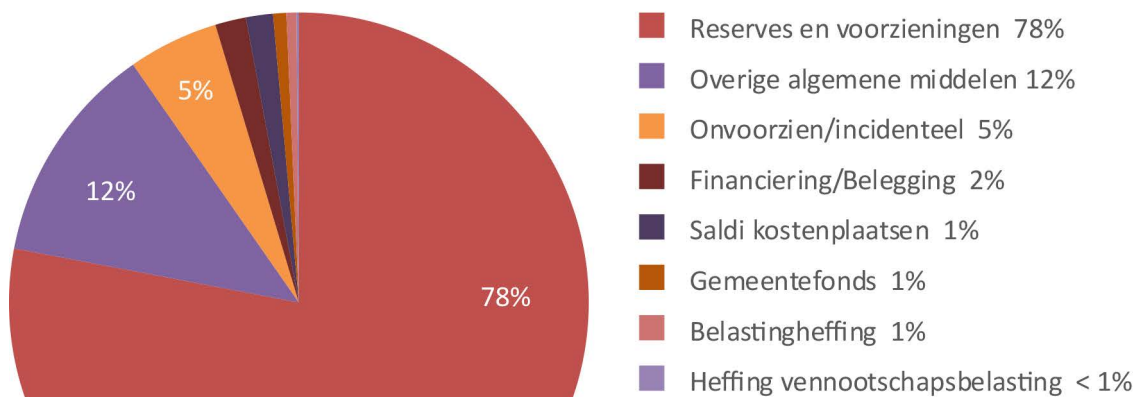
De accessen van het gemeentefonds vertonen een opgaande lijn. Door het lange uitblijven van een nieuw regeerakkoord bestaat er onzekerheid ten aanzien van het beleid dat het Rijk de komende jaren gaat voeren. Dat geldt ook voor het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank en de effecten daarvan op de rente op de geld- en kapitaalmarkt. Er zijn, ook gezien de andere financiële risico's die boven de markt hangen, voldoende redenen om vast te blijven houden aan het terughoudende financiële beleid en aan de spelregels waarmee we deze bestuursperiode steeds hebben gewerkt.

Highlights

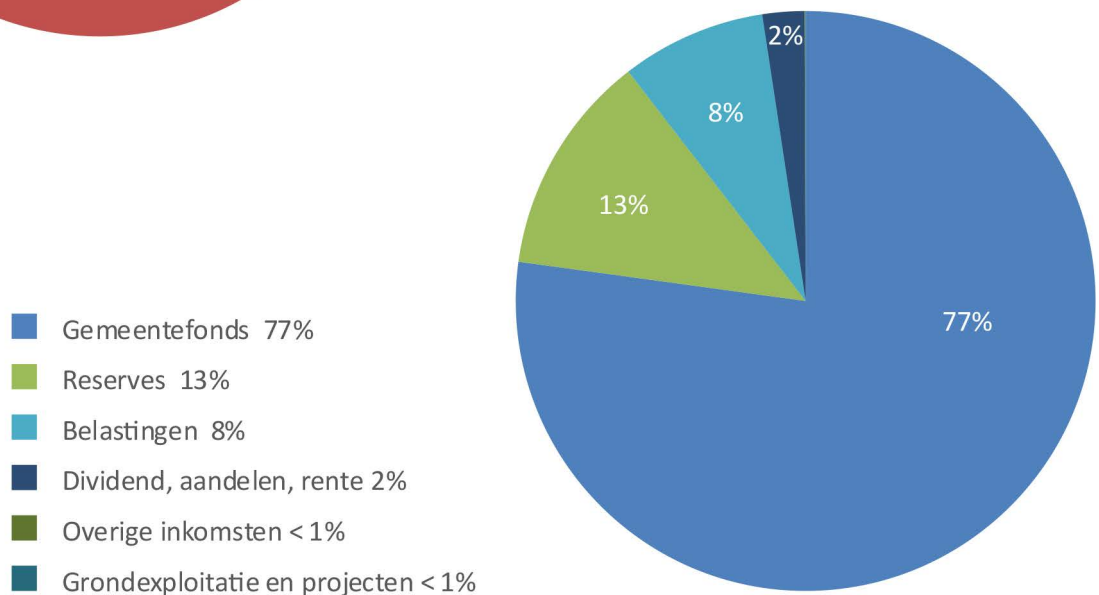
- ✓ Financiële positie gezond en sluitend.
- ✓ Laatste knelpunten en wensen Collegeprogramma 'Mijn Assen' opgelost.
- ✓ Bezuinigingsopgave 2014-2018 voltooid.
- ✓ Start vernieuwde planning en control cyclus.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 23.138 (bedragen * € 1.000)

Baten € 210.766 (bedragen * € 1.000)

Wat willen we bereiken?

Financieel gezond en in evenwicht

We zorgen dat onze financiële positie gezond blijft, de gemeentelijke begroting duurzaam in evenwicht is en het gemeentelijk weerstandsvermogen op voldoende niveau is om met de beleidsuitvoering samenhangende financiële risico's op te kunnen vangen.

We besteden de beschikbare middelen zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht. De besteding van de gemeentelijke middelen is rechtmatig.

We zetten in op haalbare en betaalbare ambities.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Financieel gezond en in evenwicht

De begroting 2018 en de bijbehorende meerjarenramingen zijn, met inbegrip van de ruimte voor uitvoering van de ambities uit het collegeprogramma 'Mijn Assen', sluitend.

We geven in 2018 verder uitvoering aan het in de nota 'Minderen met Maat' vastgestelde financiële beleid en maken daarbij gebruik van de afgesproken financiële spelregels. We blijven koersen op repressief financieel toezicht.

We geven met de daarvoor in de begroting beschikbare middelen van € 1,5 miljoen uitvoering aan de in 2018 voor het laatst in de planning staande beleidsintensiveringen. We maken ruimte vrij voor het oplossen van een aantal nog in het aanvaarde beleid aanwezige knelpunten en beleidswensen. We zetten daarvoor de vrij besteedbare reserves in.

We hechten de bezuinigingsopgave 2014-2018 definitief af en houden daarbij rekening met de verlaging van de op de bedrijfsvoering rustende taakstelling waartoe de raad bij de voorjaarsnota 2017 heeft besloten. Ook in 2018 blijven we de voortgang ervan monitoren.

De risico's die de financiële positie in gevaar kunnen brengen zijn in beeld en de impact ervan is bekend. Het toepassen van beheersmaatregelen waarborgt dat deze risico's 'in control' zijn. De paragraaf 'weerstandsvermogen' in deze begroting geeft dat weer.

We houden ook in 2018 vast aan het vertrekpunt dat de beleidsuitvoering in het sociaal domein budgettair neutraal moet plaatsvinden. Dat wil zeggen: binnen de middelen die we hiervoor van het Rijk ontvangen. De reserve sociaal domein blijft in 2018 als vangnet beschikbaar. We willen de werkingsduur van deze reserve verlengen.

We zorgen dat de gemeentelijke grondexploitatie in control is, en financieel onafhankelijk en fit blijft. We hanteren reële waarderingsgrondslagen en zorgen voor adequate risicoafdekking.

We houden vast aan de voor de realisatie van de FlorijnAs-projecten geldende financiële kaders. Vanaf 2018 is € 0,5 miljoen ruimte in de begroting

Reservepositie

De omvang van onze reserves is afgestemd op het doel waarvoor ze zijn ingesteld. De gemeentelijke bestemmingsreserves en het gemeentelijk weerstandsvermogen blijven op peil.

beschikbaar voor beheer en onderhoud van die projecten.

We wikkelen de invoering van de vernieuwde begrotings- en verantwoordingsvoorschriften (BBV: Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) in de begroting 2018 definitief af. We zorgen gelijktijdig dat we blijven voldoen aan de verscherpte controle-eisen van de accountant. De maatregelen in het financieel verbeterplan zijn daarvoor de basis.

Reservepositie

We zetten de algemene en bestemmingsreserves gericht en gedoseerd in voor de beleidsuitvoering en realisatie van nieuwe ambities. De algemene weerstandsreserves zijn op peil; ze voldoen aan de daarvoor vastgestelde ondergrenzen.

De in de begroting 2018 geraamde mutaties in de reserves zijn in overeenstemming met de door de raad vastgestelde kadernotitie 'Reserves en voorzieningen'. Tekortsituaties in reserves zijn niet aan de orde.

De reservepositie wordt voor het eind van de bestuursperiode op nut en noodzaak doorgelicht. De resultaten zijn input voor de financiële kaderstelling 2018-2022.

Bestemmingsreserves worden, met uitzondering van de amortisatiereserves, in 2018 niet geïndexeerd. Eventuele voortzetting van deze lijn is onderdeel van de financiële kaderstelling voor 2018-2022.

De voeding van en onttrekkingen aan de amortisatiereserves zijn aangepast aan en afgestemd op het met ingang van 2017 herziene rentestelsel. De raad heeft te kennen gegeven te opteren voor een gefaseerde afbouw van de jaarlijkse inzet van de reserve Weiersstraat/De Nieuwe Kolk. Over de wijze waarop dit zijn beslag moet gaan krijgen worden bij start van de komende bestuursperiode afspraken gemaakt.

De reserve sociaal domein blijft in 2018 beschikbaar als vangnet voor risico's en nieuwe initiatieven in de beleidsuitvoering in dat domein. Aan de raad zal worden voorgesteld de werkingsduur van de reserve te verlengen.

We zorgen er voor dat de frictievoorziening bestemd voor dekking van de kosten van herplaatsbaar en boventallig personeel voldoet aan de daarop rustende

Betere sturing en verantwoording

Een compactere en begrijpelijker presentatie van de programmabegroting, voor- en najaarsnota en het Jaarverslag vergroot de sturingsmogelijkheden van de raad. Het gaat daarbij om het beleid, de besteding van de middelen en de daarmee te bereiken maatschappelijke effecten.

verplichtingen en aan het begin van de nieuwe bestuursperiode op voldoende peil is.

De gemeentelijke voorzieningen zijn afgestemd op de daarop rustende verplichtingen en voldoen aan externe regelgeving.

Betere sturing en verantwoording

Beleidsvorming en het voeren van het gesprek over de daarmee te bereiken en bereikte resultaten vinden vanaf 2018 plaats met behulp van de nieuwe gemeentelijke financiële verordening, de kaderbrief en het in combinatie daarmee verder vernieuwde en uitgebreide planning- en control instrumentarium waaronder de nog door de raad vast te stellen kadernota's.

De kwaliteit van de beleidsmatige en financiële informatie in de planning- en control producten wordt werkende weg verder verbeterd. Centraal daarin staan compacte en smart geformuleerde beleidsteksten rondom de 3W-vragen (Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Wat gaat het kosten?), gekoppeld aan daarvoor beschikbare budgetten met heldere toelichting.

Onvoorzien/incidenteel

Wat willen we bereiken?

Onvoorzien

Om ervoor te zorgen dat er financiële ruimte beschikbaar is voor dekking van lasten van niet in de begroting voorziene ontwikkelingen, bevat de programma- begroting een budget voor 'onvoorzienne uitgaven'.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Onvoorzien

Het budget voor onvoorzienne uitgaven in de programmabegroting 2018 bedraagt € 372.000.

Daarnaast voorziet de begroting 2018 in een budget voor incidentele uitgaven. De omvang hiervan bedraagt € 795.000.

Beide budgetten kunnen in de loop van het begrotingsjaar door het college van burgemeester en wethouders worden ingezet voor beleidsuitvoering en kostendekking van activiteiten die op dat moment nog niet in het betrokken begrotingsprogramma zijn geraamd.

Als het college van deze mogelijkheid gebruik heeft gemaakt, stelt het de raad daarvan in kennis.

Belastingheffing

Wat willen we bereiken?

Belastingheffing

We heffen gemeentelijke belastingen als algemeen dekkingsmiddel. Voor de heffingen en rechten (leges) geldt het uitgangspunt van kostendekkendheid. We beperken de gemeentelijke heffingen en rechten (leges) tot diensten die wij uitvoeren op grond van onze wettelijke taak.

Belastingheffing

We geven uitvoering aan het voor de bestuursperiode 2014-2018 vastgestelde fiscale beleid. We houden daarbij rekening met de tussentijds door de raad aangenomen amendementen over de tariefstelling van de onroerendezaakbelastingen.

Verder houden we bij de tariefstelling 2018 rekening met de bepalingen omtrent de kostendekkende uit het, met ingang van 2017 in werking getreden vernieuwde BBV.

Voor 2018 betekent een en ander dat:

- De tarieven en de raming van de opbrengsten van de onroerende zaakbelastingen worden gebaseerd op de Woz-waarden (waardering onroerende zaken) per 1 januari 2017.
- De tarieven van de Ozb (onroerendezaakbelasting) aan de inflatie worden aangepast.
- We afzien van het toepassen van boventrendmatige verhoging van de Ozb-tarieven uit de nota 'Minderen met maat'.
- We niet overgaan tot compensatie van de derving van belastingopbrengsten, bijvoorbeeld als gevolg van leegstand van bedrijfspanden.
- We de opbrengst van de Ozb met inbegrip van die maatregelen voor 2018 ramen op een totaalbedrag van € 16,6 miljoen.
- We het tarief voor de toeristenbelasting voor 2018 vaststellen op € 1,25 per nacht per persoon.
- De tarieven voor de precario de inflatie volgen en dat we, wanneer dat met het oog op reële tariefstelling noodzakelijk is, zo nodig een inhaalslag uitvoeren.
- De tarieven van het rioolheffing en de afvalstoffenheffing de kostenontwikkeling blijven volgen. Dat geldt waar mogelijk eveneens voor de tarieven van de overige gemeentelijke heffingen.

We zetten de samenwerking op het gebied van de heffing en invordering van de belastingen met de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze in 2018 voort en stroomlijnen de onderliggende administratieve processen.

We blijven de ontwikkelingen rondom de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied en de uitwerking van mogelijke afspraken daarover in een regeerakkoord nauwlettend volgen. Een verruiming van het belastinggebied resulteert niet vanzelfsprekend in verruiming van de gemeentelijke middelen. De intentie is om de effecten die dit op de rijksbegroting heeft via het gemeentefonds te vereffenen.

Vennootschapsbelasting

Wat willen we bereiken?

Vennootschapsbelasting

Activiteiten die de gemeente als ondernemer verricht vallen vanaf 2016 in principe onder de heffing van de vennootschapsbelasting. Indien met de uitvoering van die activiteiten (fiscale) winst wordt behaald, is daarover vennootschapsbelasting verschuldigd.

Het maken van winst is in Assen geen op zichzelf staand beleidsdoel. Het maakt geen onderdeel uit van de maatschappelijke effecten die we met ons beleid willen bereiken. Het is, als daar onverhoopt wel sprake van zou zijn, slechts een bijkomend effect van het beleid.

Om die reden is er in principe dan ook niet of slechts marginaal sprake van belastingdruk uit hoofde van de vennootschapsbelasting.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Vennootschapsbelasting

We voldoen in 2018 in de beleidsuitvoering en in onze administratieve processen aan de vereisten, die de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht daaraan stelt.

We hebben op basis van de in de wet opgenomen criteria vastgesteld welke ondernemersactiviteiten we als gemeente uitvoeren, en welke kosten en opbrengsten aan de uitvoering van die activiteiten zijn verbonden.

We zijn op basis van dat inzicht in staat om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre, die activiteiten onder de heffing van de vennootschapsbelasting vallen, en welke vennootschapsbelasting we op grond daarvan in 2018 verschuldigd zijn.

We gaan er als vertrekpunt vanuit dat we in 2018 geen, of in zeer beperkte mate, vennootschapsbelasting aan het Rijk moeten afdragen.

Wat willen we bereiken?

Financiering

We financieren de gemeentelijke uitgaven efficiënt en risicomijdend. Wij doen dat binnen de wettelijke kaders en met inachtneming van het eigen 'treasurystatuut'

Wat doen we daarvoor in 2018?

Financiering

Er is doorlopend inzicht in lopende en komende gemeentelijke geldstromen. De sturing daarop is gericht op beperking van de schuldenlast, kostenefficiency en op het voorkomen van renterisico's. We werken binnen de kaders van de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en het geactualiseerde eigen treasurystatuut.

We zorgen voor op maat gesneden financiering bestemd voor uitvoering van de publieke taak. Om daar goed invulling aan te kunnen geven werken we verder aan verbetering van het inzicht in lopende en toekomstige geldstromen.

Het rentebeleid in de begroting 2018 en de meerjarenprognose 2019-2021 blijven gestoeld op duurzaamheid, financiële stabiliteit en op het voorkomen van budgettaire schommelingen.

Het interne rentebeleid, en het daaraan gekoppelde rente-omslagstelsel, voldoen aan de voorschriften en bepalingen in het vernieuwde BBV. Het omslagpercentage is voor 2018 bepaald op 2,2 %. Zo mogelijk maken we in 2018 verder gebruik van de gunstige rentestanden op de geld- en kapitaalmarkt.

We bewaken de houdbaarheid van onze schuldpositie. We zorgen ervoor dat we ook op langere termijn aan onze rente- en aflossingsverplichtingen kunnen voldoen. We benutten kansen om de gemeentelijke schuldpositie en de rente- en aflossingsverplichtingen te verlichten.

We zorgen voor een adequaat beheer van de gemeentelijke deelnemingen en beleggingen.

Wat willen we bereiken?

Financiële verhouding/Gemeentefonds

De uitkering uit het Gemeentefonds is algemeen dekkingsmiddel en bestemd voor gemeentebrede kostendekking.

Wat doen we daarvoor in 2018?

Financiële verhouding/Gemeentefonds

We zetten de algemene uitkering in haar volle omvang in voor dekking van de kosten van het gemeentelijk beleid.

We hebben de algemene uitkeringen voor de periode 2018-2021 voorlopig bepaald op basis van de meicirculaire 2017. Voor het jaar 2018 resulteert dat in een algemene uitkering van € 162,3 miljoen. De hierin inbegrepen integratie-uitkering sociaal domein bedraagt in totaal € 71,7 miljoen. Voor de uitvoering van het wsw-deel is daarnaast € 13,2 miljoen geraamd.

In verband met de demissionaire status van het kabinet was de inhoud van de meicirculaire beleidsarm. Op basis van de beleidsafspraken in het nieuwe regeerakkoord, de rijksbegroting 2018 en de daarvan afgeleide gemeentefondscirculaire vindt zo nodig bijstelling van de eigen raming en prognoses plaats.

De bijstelling van de accessen en de ontwikkeling van de integratie-uitkering sociaal domein zijn van direct belang voor het financiële beeld in de begroting 2018. De bijstelling van de accessen is afgestemd op de werkelijke uitgaven in de rijksrekening 2016 en op de in de rijksvoorjaarsnota 2017 op basis van het huidige rijksbeleid voorziene doorontwikkeling daarvan. Die leveren weliswaar een positief beeld op, maar zijn vrijwel volledig terug te voeren op bijstellingen van de loon- en prijsontwikkelingen in de lopende en komende rijksbegroting.

Op gemeentelijk niveau zullen hieruit onder meer de budgettaire gevolgen van de nieuwe Cao-gemeenten en de stijging van de ABP-premies gedekt moeten worden.

De bijstellingen van de macrobudgetten in het sociaal domein, zijn grotendeels terug te voeren op reguliere loon- en prijsbijstelling en op toekenning van volumemiddelen. Het betreft dus nominale en geen reële verbeteringen.

Het tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het kabinet gesloten akkoord over de financiering van de extra kosten van de verhoogde instroom van asielzoekers eindigt met ingang van 2018.

De middelen die in 2016 en 2017 voor dit doel als decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds waren gelabeld, worden in 2018 weer via het accres aan het fonds toegevoegd. Het gaat om een totaalbedrag van € 190 miljoen. Voor Assen bedraagt de toevoeging ruim € 0,7 miljoen.

Er vinden vanaf 2018 geen rechtstreekse uitnamen uit het gemeentefonds meer plaats voor bekostiging van activiteiten van derden waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Kwaliteitsinstituut Nederlandse gemeenten (KING) en de Waarderingskamer. Deze organisaties zullen de bijdragen zelf bij de gemeenten in rekening gaan brengen. Het gaat in principe om een technische aanpassing die, als alles volgens plan verloopt, budgettair neutraal zou moeten verlopen.

De raming voor de in dit verband door Assen te betalen bijdragen is vanaf 2018 opgenomen in het begrotingsprogramma 'Samen werken aan Assen'.

Het gemeentefonds voorziet in overgangsmaatregelen om de financiële pijn van de herijking van het gemeentefonds en de invoering van de verdeelmodellen sociaal domein tijdelijk te verzachten. Daardoor wordt de jaarlijkse schade tot maximaal € 15 per inwoner beperkt. Dit betekent voor Assen dat we 'pas' vanaf 2020 met dit maximale nadeel te maken krijgen. Tot die tijd ontvangt Assen op grond van de zogenaamde 'cumulatieregeling nadeelgemeenten' jaarlijks een financiële tegemoetkoming. In 2018 bedraagt deze nog € 1,7 miljoen. De raad heeft bij de behandeling van de begroting 2017 besloten deze middelen als algemeen dekkingsmiddel in te zetten.

Van de in de afgelopen kabinetsperiodes door het Rijk opgelegde bezuinigingen staat op dit moment alleen de korting in verband met gemeentelijke schaalvergroting (de schaalkorting) nog open. Deze korting loopt jaarlijks structureel op en komt op macroniveau vanaf 2025 uiteindelijk uit op € 975 miljoen structureel. Voor Assen betekent dit dat de algemene uitkering jaarlijks met circa € 0,24 miljoen wordt verlaagd. De uiteindelijke omvang ervan op basis van het huidige kabinetsbeleid zal voor Assen circa € 4,0 miljoen structureel gaan bedragen. Op dit moment is daarvan, in het kader van de bezuinigingsopgave 2014-2018, € 1,0 miljoen gedekt. Voor de nog komende kortingen van € 3,0 miljoen zal vanaf 2019 in de begroting dekking moeten worden gevonden.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is een brede discussie gestart om de grondslagen van het gemeentefonds te herzien. We zullen daar input voor leveren.

Overige algemene middelen

Wat willen we bereiken?

We besteden de beschikbare (overige) algemene middelen zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht. De middelen zijn beschikbaar voor het dekken van kosten van de gemeente voor brede beleidsuitvoering.

Wat doen we daarvoor in 2018?

We geven mede met behulp van de in 2018 beschikbare overige algemene dekkingsmiddelen uitvoering aan het gemeentelijk beleid.

Financiën

Algemeen financieel beleid		(bedragen * € 1.000)				
Beleids thema	Realisatie 2016	Begroting 2017 2018		Meerjarenprognose 2019 2020 2021		
Lasten						
Belastingheffing	125	193	130	142	155	158
Financiering/Belegging	316	144	398	408	418	428
Gemeentefonds	150	160	170	180	190	200
Overige algemene middelen	2.997	-627	2.850	-150	550	900
Voorzieningen	777	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	-3.684	-622	348	348	348	348
Saldo afrondingen	0	0	-1	-4	-12	-8
Totaal lasten	680	-752	3.895	924	1.649	2.026
Baten						
Belastingheffing	16.194	16.375	17.084	17.538	18.000	18.470
Financiering/Belegging	19.963	4.389	4.927	4.839	4.574	4.477
Gemeentefonds	184.644	158.223	162.633	163.399	163.665	165.158
Overige algemene middelen	1.017	-673	62	312	562	812
Voorzieningen	283	0	0	0	0	0
Totaal baten	222.101	178.314	184.706	186.088	186.801	188.917
Totaal saldo van baten en lasten algemene dekkingsmiddelen	221.420	179.065	180.811	185.164	185.152	186.891
Mutaties in reserves						
Storting reserves	25.696	2.157	18.046	1.209	1.138	1.071
Beschikking reserves	14.864	9.539	26.060	1.897	1.784	1.784
Totaal mutaties in reserves	-10.832	7.382	8.014	688	646	713
Resultaat algemene dekkingsmiddelen	210.588	186.447	188.825	185.852	185.798	187.604
Heffing vennootschapsbelasting	30	30	30	30	30	30
Onvoorzien/incidenteel	0	305	1.167	1.412	1.856	1.835
Resultaat algemeen financieel beleid	210.558	186.112	187.628	184.410	183.912	185.739

Beleidsbegroting

Paragrafen

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Paragraaf 01

Lokale heffingen

Algemene beleidslijn

De paragraaf Lokale heffingen geeft inzicht in het beleid, de beleidsvoornemens, de ontwikkelingen en de uitvoering van dit beleid, zoals dat voor de lopende bestuursperiode in het collegeprogramma 2014-2018 zijn vastgelegd en wordt gerealiseerd.

Het fiscale beleid wordt uitgevoerd volgens de fiscale wetgeving, de jurisprudentie en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, die gelden voor het belastingrecht.

Daarnaast zijn rechtvaardigheid, redelijkheid en billijkheid zowel bij de heffing als bij de invordering bepalende elementen. Verder is van belang dat de belastingheffing doelmatig plaatsvindt.

Bij de bestemmingsheffingen, zoals de afvalstoffenheffing, rioolheffing, begraafrechten, leges en marktgeld is het uitgangspunt kostendekking. Hier geldt het profijtbeginsel. Winst maken op deze heffingen mag niet; de burger betaalt gemiddeld niet meer dan de kostprijs.

De onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting zijn algemene belastingen. Dit zijn algemene dekkingsmiddelen. De tarieven voor deze belastingen zijn, voor zover ze niet leiden tot onredelijke en willekeurige belastingheffing, vrij.

De parkeerbelasting wordt geheven in het kader van parkeerregulering. Primair wordt de opbrengst aangewend voor dekking van de parkeerkosten, een surplus gaat naar de algemene middelen.

Belastingsoorten

Belasting	Omschrijving
Onroerendezaakbelasting (ozb)	Belasting op het eigendom en het gebruik van onroerende zaken.
Toeristenbelasting	Belasting op het overnachten in bijvoorbeeld een hotel of bed and breakfast.
Precariobelasting	Belasting voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond.
Parkeergelden (straat parkeren)	Belasting voor het in de stad parkeren aan de straat.
Afvalstoffenheffing	Belasting op de mogelijkheid om afval ter inzameling aan te bieden aan de afvalinzamelingsdienst.
Rioolheffing	Belasting op de mogelijkheid om afvalwater en/of hemelwater af te voeren via de gemeentelijke riolering.
Overige leges	Het betreft Bouwleges, Begraafrechten, Liggelden, Marktgeden en burgerdiensten (met name reisdocumenten en rijbewijzen). Leges worden ook wel 'retributies' genoemd. Een retributie is een betaling aan de overheid waar een individueel aanwijsbare tegenprestatie van die overheid tegenover staat. Dit betreft een dienst aan een individu of het ter beschikking stellen van gemeentebezit.

Fiscaal beleid en tarieven

In het collegeprogramma 2014-2018 is als fiscale afspraak opgenomen “Gemeentelijke belastingen stijgen met het inflatiepercentage en gemeentelijke heffingen zijn kostendekkend”.

Het tarievenbeleid is dan ook terughoudend, waarbij de tarieven van de gemeentelijke belastingen jaarlijks worden aangepast aan de inflatie volgens het consumentenprijsindexcijfer.

Onroerendezaakbelasting

Voor de onroerendezaakbelastingen geldt per 1 januari 2018 een verhoging van de ozb-tarieven van 1,5 % (juniraming 2017 van het Centraal Planbureau (CPB)). Voor de meerjarenprognose 2019-2021 is als aanneme een jaarlijkse indexatie van 1,7% van toepassing. Naast deze aanpassing aan de inflatie, wordt de generieke waardedaling gecompenseerd door de tariefsverhoging, en de generieke waardeverhoging door de tariefsverlaging. De totale opbrengst uit de onroerendezaakbelasting blijft daardoor met de aanpassing aan de inflatie - reëel - gelijk.

Toeristenbelasting

Deze algemene belasting is op advies van het Recreatieschap Drenthe in de afgelopen jaren steeds met € 0,05 verhoogd. Het tarief voor 2018 bedraagt € 1,25 per nacht per persoon.

Overige heffingen

De overige heffingen en tarieven zijn kostendekkend of trendmatig verhoogd met 1,5 % (juniraming 2017 van het Centraal Planbureau);

Bestemmingsheffingen

De opbrengsten van de bestemmingsheffingen zijn maximaal kostendekkend.

Afvalstoffenheffing en rioolheffing

Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn voorzieningen getroffen voor egalisatie van tarieven zodat jaarlijkse schommelingen worden voorkomen.

Voor riolering is eveneens een voorziening getroffen voor investeringen (zogenaamde spaarvariant)

Rente

De rentevisie en het rentepeil zijn conform 2017. De interne omslagrente is 2,2%.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

We passen de beleids-, reken- en spelregels toe conform het vernieuwde BBV.

Bovenstaande uitgangspunten resulteren voor het belastingjaar 2018 in de volgende opbrengstramingen:

Belastinginkomsten

De hier gepresenteerde opbrengstraming 2018 bedraagt € 34,6 miljoen bruto. In 2017 was dit € 33,3 miljoen.

Deze raming is bepaald met in achtneming van bovenstaande uitgangspunten en algemene prijs- en volumeontwikkelingen.

De samenstelling van de voor 2018 geraamde opbrengst, het beloop daarvan in vergelijking met de ramingen voor 2017, plaats in de tarieventabel, de vigerende fiscale verordeningen en onderlinge verhouding (grafisch) zien er als volgt uit.

Opbrengst gemeentelijke heffingen in cijfers (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	raming 2017	raming 2018	mutatie
Onroerendezaakbelasting	15.880	16.619	739
Rioolheffing	6.235	6.301	66
Afvalstoffenheffing	5.687	5.628	-59
Parkeergelden (straatparkeren)	1.702	2.203	501
Overige legesopbrengsten	1.445	1.445	0
Bouwleges	1.250	1.250	0
Begraafrechten	679	679	0
Toeristenbelasting	370	400	30
Precario	73	73	0
Bruto totaal	33.321	34.598	1.277
Af: kwijtschelding	701	701	0
Totaal	32.620	33.897	1.277

Vigerende verordeningen gemeentelijke heffingen

Omschrijving	vigerende verordening	tarieven - tabel
Onroerendezaakbelasting	Verordening heffing OZB 2013	1
Toeristenbelasting	Verordening heffing en invordering toeristenbelasting 2013	3
Precario	Verordening heffing en invordering precariobelasting 2013	4
Parkeergelden (straatparkeren)	Verordening heffing en invordering parkeergelden 2015	8
Afvalstoffenheffing	Verordening heffing en invordering van de afvalstoffenheffing 2013	2
Rioolheffing	Verordening riolrechten 2015	5
Bouwleges	Algemene rechtenverordening 2014, onderdeel II Fysieke leefomgeving A Omgevingsvergunning	9
Begraafrechten	Verordening heffing en invordering Lijkbezorgingsrechten De Boskamp 2013	10
	Verordening heffing en invordering Lijkbezorgingsrechten Noorder- en Zuiderbegraafplaats 2013	10
Overige leges- opbrengsten	Liggeldverordening 2013	7
	Verordening marktgelden 2013	6
	Algemene rechtenverordening 2014, deel I Algemene dienstverlening	9
	Algemene rechtenverordening 2014, deel II Omgevingsvergunning publieke dienstverlening fysieke Leefomgeving	9
	Algemene rechtenverordening 2014, deel III Dienstverlening vallende onder de Europese richtlijn; conform APV	9
	Algemene rechtenverordening 2014, deel III Dienstverlening conform Europese Richtlijn; conform Brandbeveiligingsverordening 2012	9

De opbrengst en tariefstelling van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolrecht nader belicht:

Geraamde opbrengsten onroerendezaakbelasting 2018						(bedragen *€ 1.000)
Heffing	grondslag	% tarief 2017	% tarief 2018*	opbrengst 2017	opbrengst 2018	
ozb eigenaren woningen	woning	0,1790	0,1738	8.994	9.196	
ozb gebruikers niet-woningen	niet-woning	0,2995	0,3065	2.702	3.031	
ozb eigenaren niet-woningen	niet-woning	0,3709	0,3778	4.336	4.392	

* Tarieven worden in december 2017 vastgesteld

In de meicirculaire 2017 van het Gemeentefonds is een passage opgenomen over de zogenoemde macronorm onroerendezaakbelasting (OZB). Daarin wordt aangegeven dat volgens het onderzoeksinstituut COELO de totale landelijke onroerendezaakbelasting-opbrengst in 2017 met € 67 miljoen stijgt (1,69%), terwijl de macronorm in 2017 1,97% bedraagt. Deze norm is in 2017 dus niet overschreden.

De macronorm voor 2018 bedraagt 3,1% (1,5% reële trendmatige groei van het bruto binnenlands product (BBP) en 1,6% prijsontwikkeling Nationale Bestedingen (op basis van het Centraal Economisch Plan 2017)). Assen blijft daar met een tariefstijging van 1,5% ruim onder. In de categorie niet woningen gebruikers is als gevolg van een afname in de leegstand en een correctie in de omvang van de vrijstelling in verband met de motie De Pater verwerkt.

Geraamde opbrengsten afvalstoffen- en rioolheffing 2018						(bedragen *€ 1.000)
Heffing	grondslag	% tarief 2017	% tarief 2018*	opbrengst 2017	opbrengst 2018	verschil
Afvalstoffenheffing						
eenpersoonshuishouden	huishouden	142,01	138,84	1.562	1.527	-35
meerpersoonshuishouden	huishouden	213,74	210,31	4.125	4.101	-24
Rioolheffing	aansluiting	180,59	181,04	6.235	6.301	66

* Tarieven worden in december 2017 vastgesteld

Vernieuwd Besluit begroting en verantwoording (BBV)

De onroerendezaakbelasting, precariobelasting, parkeergelden (straat) en toeristenbelasting, zijn zoals aangegeven algemene belastingen waar geen specifieke rechten tegenover staan. De milieuheffingen (afvalstoffenheffing en rioolheffing) zijn specifieke belastingen, daartegenover staat het specifieke recht dat belastingplichtigen hebben om hun afvalstoffen en afvalwater kwijt te kunnen, onafhankelijk of er daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt. Deze milieuheffingen worden hieronder volgens de nieuwe BBV-eisen gepresenteerd. Tegenover de bouwleges, begraafrechten, leges burgerdiensten en overige leges staan eveneens specifieke gemeentelijke tegenprestaties.

Als gevolg van een wijziging in het Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet de gemeente in de paragraaf lokale heffingen aangeven hoe deze milieuheffingen en leges aan de wettelijke eis van kostendekkendheid voldoen.

De in april 2016 gepubliceerde vernieuwde BBV-regels hebben ook op andere onderdelen in de bestaande financiële aanpak stelselwijzigingen tot gevolg.

Het gaat om de verlaging en de herverdeling van de gemeentelijke rentelasten en om de uniformering, standaardisering en verdeling van de gemeentelijke overhead.

In beide gevallen is sprake van ingrijpende aanpassingen die wijzigingen in de opbouw en in de omvang van de betrokken kosten tot gevolg hebben, en ook tot verschuivingen in de toerekening ervan aan de gemeentelijke producten en taakvelden leiden. Deze manier van toerekening van overhead aan de diverse heffingen wordt in de geactualiseerde financiële verordening vastgelegd en eind 2017 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

De opbouw en samenstelling van, en het inzicht in, de mate van kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing en rioolheffing is hierop vooruitlopend al alvast in onderstaande tabel opgenomen. Tezamen met het aanbieden van de tarieventabel 2018 worden de leges in december 2017 voor de raad nader toegelicht, zodat voorafgaand aan het nieuwe jaar aan alle actuele BBV-vereisten wordt voldaan.

Heffing en kosten 2018 (bedragen *€ 1.000)

Omschrijving	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Bouwleges	Begraafrecht	Overige leges
Kosten taakveld	3.067	3.801	p.m.	p.m.	p.m.
Kosten taakveld Overig (bedrijfsvoering)	2.152	955	p.m.	p.m.	p.m.
Kosten taakveld Inkomensregelingen	375	328	p.m.	p.m.	p.m.
Inkomsten taakveld	-1.538	-100	p.m.	p.m.	p.m.
Netto kosten taakvelden	4.056	4.984	p.m.	p.m.	p.m.
Toe te rekenen kosten					
Overhead	947	790	p.m.	p.m.	p.m.
Btw	625	527	p.m.	p.m.	p.m.
Totale kosten	5.628	6.301	p.m.	p.m.	p.m.
Opbrengst heffingen	5.628	6.301	1.250	679	1.429
Dekkingspercentage	100%	100%	p.m.	p.m.	p.m.

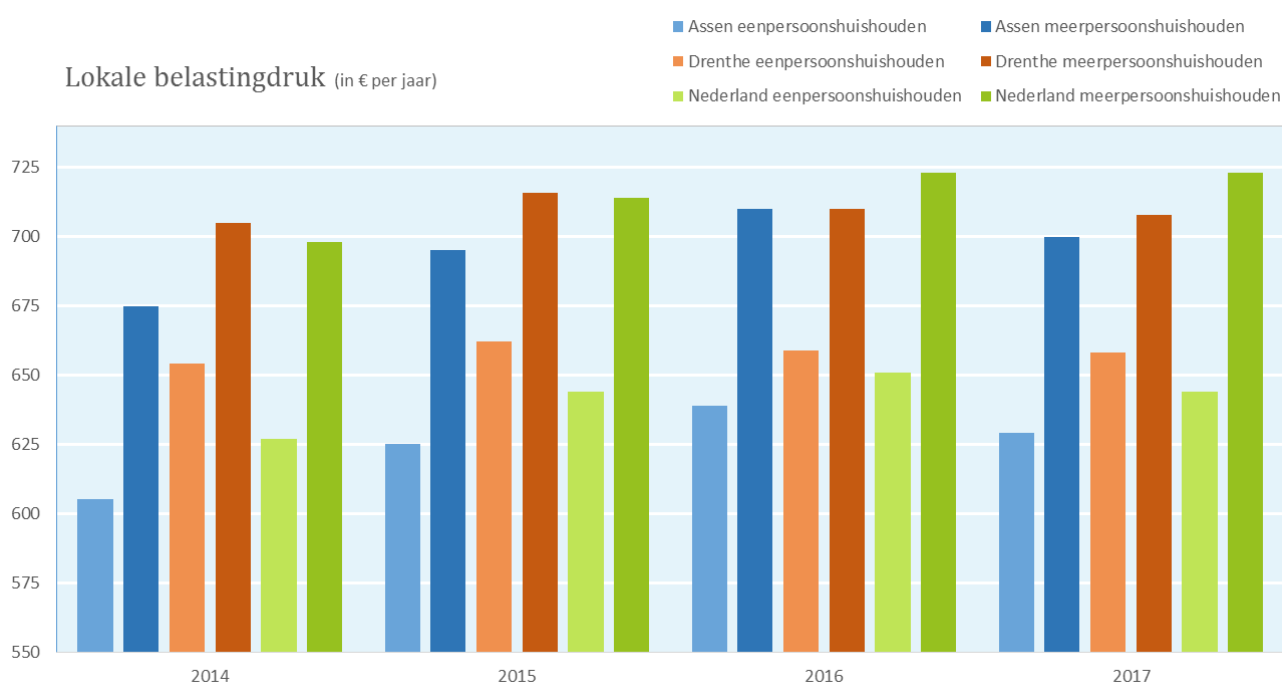
Lokale belastingdruk

Belastingdruk

Bij de bepaling van de belastingdruk voor huishoudens wordt gekeken naar belastingen die gerelateerd zijn aan het wonen. Dit betekent dat de belastingdruk per huishouden wordt berekend aan de hand van de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen gebruikers en eigenaren van woningen. Deze berekening is een indicatie.

Vanaf 2017 is de belastingdruk één van de verplichte beleidsindicatoren. De belastingdruk wordt zowel voor één- als voor méérpersoonshuishoudens berekend door het COELO in Groningen, met als meest actuele stand 2017. De onroerendezaakbelastingen en milieuheffingen zijn daarvoor leidend. Hieronder wordt de Asser lastendruk vergeleken met het Drents en het landelijk gemiddelde.

Lokale belastingdruk (in € per jaar)

Uit deze grafiek blijkt dat Assen zowel ten opzichte van het Drentse gemiddelde van 12 gemeenten als ten opzichte van het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten een lager dan gemiddelde belastingdruk per huishouding heeft. Dit geldt zowel voor één- als voor méérpersoonshuishoudens.

Eveneens blijkt uit het meerjarenoverzicht dat de lastendruk in Assen voor belastingjaar 2017 meer is gedaald dan gemiddeld in Drenthe en landelijk.

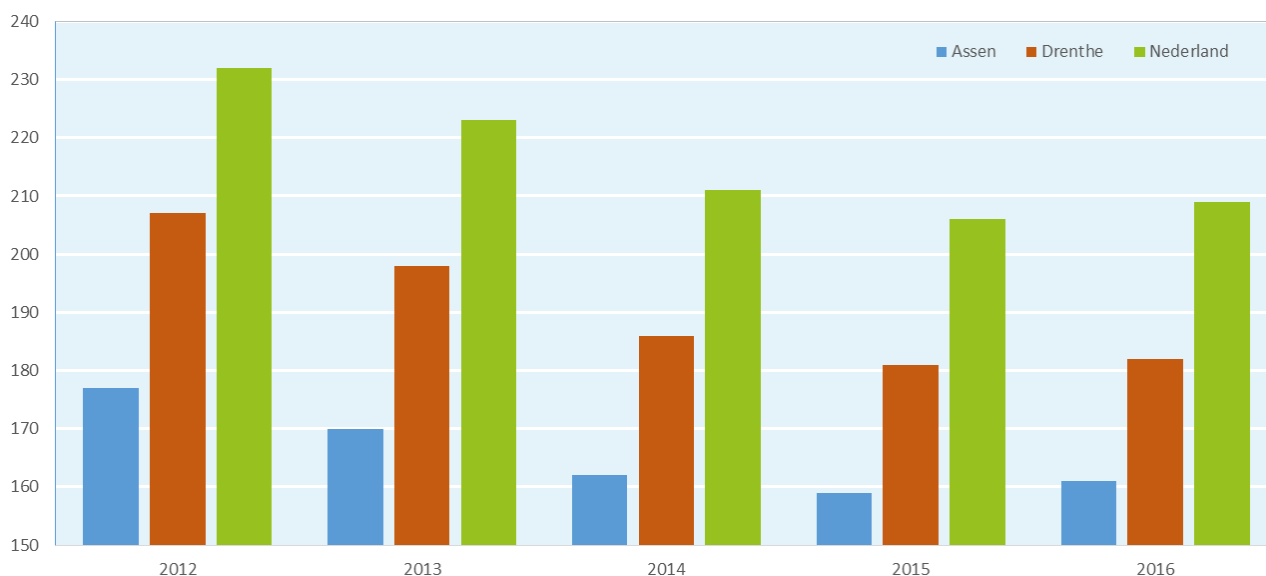
Wet waardering onroerende zaken (WOZ)-

Een andere verplichte indicator betreft de ontwikkeling van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ)-waarde van woningen. Vanaf 2012 tot en met 2016.

Assen heeft een relatief grote hoeveelheid goedkopere huurwoningen, namelijk 30% coöperatie huurwoningen ten opzichte van 24,7% gemiddeld in Drenthe. Met ingang van 2016 is goed zichtbaar dat de trend van dalende waarden in 2012-2015, vanwege de aantrekkende economie en woningmarkt, is gewijzigd.

De algemene trend in de woningwaarde wordt jaarlijks in de onroerendezaakbelastingen gecompenseerd via het tarief, om tot een voldoende belastingopbrengst te komen. Stel dat de waarde gemiddeld 5% stijgt, dan daalt het tarief 5% om tot dezelfde opbrengst te komen. Alleen de prijsindex leidt tot een hogere opbrengst.

Ontwikkeling woningwaarde 2012-2016 (gemiddelde woningwaarde in €* 1.000)

De waardepeildatum ligt volgens de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) één jaar voor het begin van het kalenderjaar waarvoor de waarde wordt vastgesteld.

Vandaar dat de laatst beschikbare waarde (2016) naar peildatum 1 januari 2015 is vastgesteld.

Kwijtscheldingsbeleid

De beleidsvrijheid van gemeenten bij de uitvoering van de landelijk vastgestelde kwijtscheldingsregeling(en) is beperkt. Op grond van deze regelingen kan Assen alleen kwijtschelding verlenen voor de afvalstoffenheffing, rioolheffing en onroerendezaakbelasting.

Binnen deze regelingen heeft Assen gekozen voor toepassing van de 100 % bijstandsnorm. Dit betekent dat, afgezien van vermogen, aanvragers met een inkomen op bijstandsniveau in principe voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Het is ook toegestaan normpercentages van 90 of 95 te hanteren. De 100%-norm is de bovengrens.

Verder heeft Assen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen voor belastingsschulden van ondernemers die op bijstandsniveau leven.

De derving van kwijtschelding is in totaal € 701.000 en wordt uitgevoerd door werkplein Drentse Aa.

Indicatoren

Indicatoren				
	Peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in € per jaar)	2014	605	654	627
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in € per jaar)	2015	625	662	644
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in € per jaar)	2016	639	659	651
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in € per jaar)	2017	629	658	644
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in € per jaar)	2014	675	705	698
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in € per jaar)	2015	695	716	714
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in € per jaar)	2016	710	710	723
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in € per jaar)	2017	700	708	723
Gemiddelde WOZ-waarde (in €* 1.000)	2012	177	207	232
Gemiddelde WOZ-waarde (in €* 1.000)	2013	170	198	223
Gemiddelde WOZ-waarde (in €* 1.000)	2014	162	186	211
Gemiddelde WOZ-waarde (in €* 1.000)	2015	159	181	206
Gemiddelde WOZ-waarde (in €* 1.000)	2016	161	182	209

Zie waarstaatjegemeente.nl , klik op dashboard en dan op BBV.

Paragraaf 02

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre gemeentelijke risico's kunnen worden afgedekt door weerstandscapaciteit. Voldoende weerstandsvermogen voorkomt dat een financiële tegenvaller ons direct dwingt tot bezuinigen.

Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden. Daarvoor zetten we weerstandscapaciteit en risico's tegen elkaar af.

Risicobeheersing

Uitgangspunten

In 2011 is de kadernota 'Weerstandsvermogen en risicomangement' vastgesteld.

Met het principe van integraal management is het sturen op risico's een vast onderdeel van de bedrijfsvoering en het toezicht en de sturing op verbonden partijen.

We hanteren een buffer van € 100 per inwoner in de Algemene Reserve voor het opvangen van risico's.

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit is ten minste 0,8.

Risico's met structurele gevolgen tellen twee jaar mee omdat wordt aangenomen dat het beleid in twee jaar omgevormd kan worden.

Voor het Grondbedrijf wordt de iflo-norm (inspectie financiën lagere overheden) van het ministerie gehanteerd, gecombineerd met een risicoanalyse.

Weerstandscapaciteit zijn alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Assen beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden.

Activiteiten

Met de kadernota hebben we een goed fundament gelegd voor risicomangement. We blijven continu werken aan verbeteringen als het gaat om benoemen van en sturen op risico's. Met het houden van risicosessies werken we aan een verdere bewustwording in de organisatie als het gaat om risicomangement en een aanscherping van de verschillende rollen.

Voor het houden van risicosessies is een basisset beschikbaar om vanuit een standaardwerkwijze aan de slag te kunnen gaan. Uiteraard zijn er mogelijkheden voor maatwerk. Aan de hand van de Rismanbrillen worden risico's geïnventariseerd, met vermelding van oorzaken en gevolgen. Vervolgens worden actiehouders en beheersmaatregelen benoemd. Periodiek vindt een update van de risico's plaats en indien zich nieuwe omstandigheden voordoen worden eventuele nieuwe beheersmaatregelen benoemd.

Wij rapporteren aan de raad in ieder geval over risico's boven € 200.000. Daarnaast worden politiek bestuurlijke risico's gemeld. Deze risico's zijn meestal niet financieel te vertalen, maar wel belangrijk voor het gemeentelijk risicoprofiel. Het melden van risico's aan de raad gebeurt via de planning- en controlcyclus en eventueel als onderdeel van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Programma 1 Wonen in Assen

Officierswoningen

Het complex aan de Oranjestraat verkeert volgens de woningbouwcorporatie in een slechte bouwkundige staat en heeft vochtproblemen. Er is gezocht naar mogelijkheden om het complex te slopen en over te gaan tot vervangende nieuwbouw. Door het toekennen van de monumentenstatus aan de officierswoningen aan de Oranjestraat zijn deze plannen niet meer voor de hand liggend. Er wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht.

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

De vastgestelde bezuinigingstaakstelling van tien procent blijkt niet haalbaar. Het bestuurlijke proces hierover richting deelnemers wordt gestart. De indicatie van de extra bijdrage van Assen is € 100.000 structureel.

Programma 2 Werken in Assen

Decentralisatie Participatie

De van het Rijk ontvangen middelen decentralisatie Participatie zijn in principe taakstellend.

In de sociale werkvoorziening wordt door het Rijk minder subsidie per arbeidsplaats gegeven. Dit heeft te maken met de verwachte afname van mensen die gebruik (kunnen) maken van de sociale werkvoorziening. Nieuwe mensen stromen niet meer in en het aantal mensen in de sociale werkvoorziening neemt jaarlijks met ongeveer 5% af. Daarmee gepaard gaat een sterkere afname van de rijksbijdrage dan de terugloop van het aantal medewerkers van de sociale werkvoorziening. Dit gegeven leidt landelijk tot een structureel tekort op de sociale werkvoorziening. In 2016 is in GR-verband een plan van aanpak vastgesteld om het oplopend tekort bij Alescon, vanwege de afname van de rijkssubsidie met € 500 per socialewerkvoorzieningsplek, deels op te vangen. De uitvoering van dit plan moet ertoe leiden de oplopende gemeentelijke bijdragen niet hoger te laten zijn dan € 4 miljoen, zoals is vastgelegd in de meerjarenbegroting van Alescon. De volgende fase van de transitie van Alescon zal mogelijk gepaard gaan met frictiekosten, waar de deelnemende gemeenten aan zullen moeten bijdragen.

Wet Bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen gemeenten (Buig)

Voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen ontvangen wij volgens artikel 69 van de Participatiewet rijksmiddelen het Buig-budget. Vanaf 1 januari 2015 wordt het Buig-budget landelijk verdeeld volgens een nieuw verdeelmodel, waarmee de noodzakelijke kosten beter kunnen worden ingeschat. Het model is inmiddels op een aantal punten aangepast en doet meer recht aan de werkelijke situatie. De bijdrage aan de gemeente Assen is inmiddels weer terug op een reëel niveau. Voor het jaar 2018 wordt rekening gehouden met een bijdrage van € 32,8 miljoen (Bron: begroting 2018 WPDA).

De groep die in aanmerking komt voor een afspraakbaan en beschut werk is toegenomen. Het plaatsen van deze mensen brengt een verstrekking van loonkostensubsidie met zich mee voor een langere periode. De verwachting is dat de loonkostensubsidie in de toekomst zal toenemen.

FlorijnAs

Het risico van de FlorijnAs-projecten kan nog steeds volledig worden gedekt door de risicoreserve. Naar aanleiding van de actualisatie van de risico's medio 2017 is de conclusie dat het aantal risico's afneemt. Dit is een logisch gevolg van de fase waarin het programma zich nu bevindt, vrijwel volledig in de uitvoering. Er moet nog één project worden aanbesteed, zijnde de tunnel de Maten. Hier ligt nog een risico op overschrijding van het projectbudget. Dit kan worden opgevangen binnen de algemene risicovoorziening van het programma.

Binnen de afzonderlijke projecten van de FlorijnAs is ook nog een bedrag opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

Programma 3 Meedoen in Assen

Decentralisatie Sociaal Domein

De drie decentralisaties zorgen voor een taakverzwaring van de gemeente. Bovendien zijn ze alle drie een openeinderegeling. Een deel van de nieuwe taken is overgekomen met een bezuiniging. Uitgangspunt is dat de nieuwe taken binnen het daarvoor door het Rijk verstrekte budget worden uitgevoerd. Door het openeindekarakter en de kortingen is sprake van een risico dat wij goed monitoren. Daarbij laten zowel het eerste als het tweede jaar van de decentralisaties voor Assen een overschot zien. Door de strengere toelating op basis van andere wetten dan de Wmo zullen de gemeentelijke uitgaven voor ondersteuning van inwoners die thuis (blijven) wonen naar verwachting de komende jaren toenemen. Tegelijkertijd neemt de rijksbijdrage af. Hierdoor kan het overschot in een tekort omslaan.

Decentralisatie Jeugd

Inzicht in het interventieniveau van de verleende jeugdhulp - variërend van lichte vormen tot zwaardere vormen van ondersteuning - is van groot belang. De monitor van de Jeugdhulpregio Drenthe biedt dit inzicht. Verschuiving naar lagere interventieniveaus is het streven, maar kent wel grenzen. Dit geldt met name voor de extramurale vormen van jeugdhulp. De herbeoordelingen laten een lichte daling van het beroep op ondersteuning zien.

Decentralisatie Wmo/Beschermd wonen

De rijksuitkering voor Beschermd wonen is op basis van de historische verdeelsleutel aangepast. Als gevolg hiervan is de uitkering voor de centrumgemeente Assen naar boven bijgesteld. De herbeoordelingen laten een lichte daling van het beroep op ondersteuning zien.

Armoede en schuldhulpverlening

Al een aantal jaren zijn de kosten van schuldhulpverlening, via de gemeenschappelijke regeling gemeenschappelijke kredietbank Drenthe (GKB), hoger dan het bedrag dat daarvoor in de gemeentelijke begroting beschikbaar is.

In de toekomstverkenning van de GKB wordt de kostenbeheersing ook betrokken. Het weerstandsvermogen van de GKB heeft als gevolg van de exploitatietekorten, die in de afgelopen jaren zijn ontstaan, een minimum niveau bereikt.

Onverwachte toekomstige tegenvallers kunnen binnen het eigen vermogen niet meer worden opgevangen. Er is te weinig kostenflexibiliteit om de dalende opbrengsten op te kunnen vangen. Dit heeft met name te maken met het feit dat de grootste kostenpost het personeel is en er momenteel een zeer kleine flexibele schil is om fluctuaties in het werkvolume op te vangen.

In 2017 zien we het aantal aanmeldingen in het eerste half jaar teruglopen. Dit is een trend die nu al een aantal jaren zichtbaar is en leidt mogelijk tot personele frictiekosten. Om het risico voor de drie GR-gemeenten te beperken, wordt onderzoek gedaan naar een scenario van een aparte werkorganisatie voor de dienstverleningsovereenkomst (DVO)-gemeenten. Dit scenario gaat mogelijk gepaard met personele frictiekosten.

Programma 4 Aantrekkelijk Assen

Exploitatie betaald parkeren

De uitgevoerde investeringen in parkeervoorzieningen zijn gedaan op basis van de in het verleden verwachte groei van het aantal inwoners. De veronderstelde groei van het aantal parkeerders blijft uit. Er blijft sprake van een dalend aantal parkeerders in de binnenstad, waarbij wel de verblijfsduur hoger is dan verwacht. Het maatregelenpakket dat in 2015 is ingevoerd heeft een deel van de teruggang opgevangen, maar het is nog onzeker of dit structureel is.

Ondanks de maatregelen van de afgelopen jaren, hebben wij naar verwachting nog geen gezond parkeerbedrijf. Wij zien nog steeds een daling in het aantal parkeerders in de binnenstad. Daarom lijkt een jaarlijkse onttrekking uit het parkeerbedrijf niet langer houdbaar.

Programma 6 Bedrijfsvoering

Dekking overhead

De FlorijnAs-projecten zullen eind 2018 grotendeels zijn afgerond. Hierdoor neemt de vraag naar capaciteit van de eenheid Leefomgeving af, en daalt de dekking die vanuit de projecten wordt gegenereerd voor de overheadkosten. Dit betekent dat er voor 2019 een herijking moet plaatsvinden van de opgave in de projectenportefeuille.

Programma 7 Vastgoed en grondbedrijf

Exploitatie vastgoed

De exploitatie van het gemeentelijk vastgoed is een dynamisch proces. Er is sprake van marktwerking met betrekking tot de verhuur van objecten. Tijdens de looptijd kan leegstand ontstaan, of onderdelen kunnen eerder vervangen dienen te worden dan geraamd.

De huurprijzen bij de multifunctionele accommodaties staan onder druk. Het hanteren van kostprijs dekkende huur heeft, met de huidige marktrente, tot gevolg dat deze boven de markthuurligt. Hierdoor ontstaat het risico dat partijen elders gaan huren of dat de huurprijzen aangepast dienen te worden.

Inbouwpakketten De Nieuwe Kolk

Met betrekking tot de inbouwpakketten van De Nieuwe Kolk zijn afspraken gemaakt welke partij welke kosten draagt. De gemeente draagt een deel van de kosten waarvan de verwachting is dat deze pas in 2023 tot kosten zal leiden. Gezien het feit dat onderdelen eerder stuk kunnen gaan, is het risico aanwezig dat een deel van deze kosten eerder gemaakt moeten worden. Hiervoor wordt 10% van de te verwachten kosten aangehouden.

Herstelonderhoud

Met betrekking tot het herstelonderhoud zien we de afgelopen jaren telkens een overschrijding van de geraamde kosten. Voor 2016 is de overschrijding € 470.000. De kosten van herstelonderhoud zijn gebaseerd op een kengetal per vierkante meter vloeroppervlak. De extra kosten worden met name gerealiseerd bij gebouwen met meerdere gebruikers en of grote groepen. Het betreft hier met name de multifunctionele accommodaties, de gebouwen van bedrijfsvoering en sport en ontspanning. In de begroting is rekening gehouden met een verhoging van de stelpost herstelonderhoud van € 1 euro per m². Hiermee wordt het risico verlaagd.

Huurachterstanden

Binnen de gemeentelijke panden wordt huur geïnd. In een aantal gevallen loopt de betaling van de huur achter op de geprognosticeerde inkomsten.

Grondexploitaties

Risico's op grondexploitaties moeten binnen het Grondbedrijf worden opgevangen. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting per exploitatiegebied een analyse gemaakt van kosten, opbrengsten en risico's. Risico's die cijfermatig niet zijn meegenomen in een calculatie onder onvoorzien, moeten worden afgedekt door de weerstandsreserve binnen het Grondbedrijf. De weerstandsreserve is rekenkundig bepaald op basis van de Iflo-norm en wordt onderbouwd door risicoanalyses.

Sportvrijstelling

Naar aanleiding van Europese btw-regelgeving zal mogelijk per 1 januari 2018 de btw-sportvrijstelling worden gewijzigd. De btw op de exploitatiekosten zal dan namelijk een kostenpost vormen. Mogelijk worden we dan ook geconfronteerd met terug te betalen herzienings-btw op de investeringen. De aanvullende btw-last zal ongeveer € 200.000 per jaar bedragen.

Programma 8 Algemeen financieel beleid

Extra rijksbezuinigingen

De kans bestaat dat er in het kader van het in de maak zijnde nieuwe regeerakkoord opnieuw afspraken worden gemaakt over kortingen op het gemeentefonds die afslanking dan wel efficiencyverbetering van het openbaar bestuur tot doel hebben. Die korting zou de bestaande en uit de vorige kabinetsperiode stammende 'schaalkorting' gaan vervangen en mogelijk ook hoger zijn. Het verschil zou er verder in kunnen bestaan dat een nieuw kabinet deze nieuwe korting in hoger tempo wil doorvoeren. De huidige schaalkorting bedraagt macro rond € 1 miljard en wordt te beginnen vanaf 2015 in 11 in omvang oplopende stappen geëffectueerd. Van de korting moet in de periode 2018-2025 in totaal nog € 800 miljoen. worden gerealiseerd. Voor Assen resulteert dat in die periode in een daling van de inkomsten met € 3 miljoen. Hiervoor moet de komende jaren nog dekking worden gevonden. Indien een nieuw kabinet besluit tot versnelling en verhoging van de korting zal dat eerder en tot een hoger bedrag beslagleggen op de gemeentelijke middelen en op de Asser begroting als geheel. Het nieuwe regeerakkoord zal uitsluitel moeten gaan gegeven over de uiteindelijke financiële impact.

Kengetallen weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen	(bedragen * € 1.000 per 1 januari 2018)
	Begroting 2018
Weerstandscapaciteit in reserves (A)	44.066
Risico's (B)	24.730
Weerstandsvermogen absoluut (A-B)	19.336
Weerstandsvermogen ratio (A/B)	1,78

De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt 1,78
Bij de vaststelling van de kadernota
Weerstandsvermogen en Risicomanagement is
afgesproken dat een ratio van 0,8 voldoende is en 1,0
ruim voldoende.

Er wordt dus voldaan aan de afgesproken norm. Voor
het bepalen van de weerstandscapaciteit is een aantal
componenten als pro memorie meegenomen
waardoor de feitelijke weerstandscapaciteit hoger is.

Weerstandscapaciteit	(bedragen * 1.000)
	Begroting 2018
Algemene reserve	19.033
Algemene reserve Grondbedrijf	12.058
Weerstandsreserve Grondbedrijf	11.425
Risicoreserve FlorijnAs	1.550
Bestemmingsreserves exclusief verplichtingen	p.m.
Stille reserves	p.m.
Onbenutte belastingcapaciteit	p.m.
Nieuwe beleidsruimte	p.m.
Totaal	44.066

Risico's	(bedragen * 1.000)
	Begroting 2018
Decentralisatie Sociaal Domein	1.850
Exploitatie vastgoed	990
Grondexploitaties en projecten	4.500
Algemeen en bedrijfsvoering	11.665
Overige beleidsterreinen	5.725
Totaal	24.730

Kengetallen financiële positie

Kengetallen financiële positie	(percentage %)		
	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	67 %	90 %	84 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	65 %	87 %	83 %
Solvabiliteitsratio	40 %	28 %	31 %
Structurele exploitatieruimte	3 %	-1 %	-1 %
Grondexploitatie	15 %	16 %	14 %
Belastingcapaciteit	98 %	96 %	95 %

Met ingang van begroting 2016 / rekening 2015 worden bovenstaande kengetallen opgenomen om inzicht te geven in de ontwikkeling van de financiële vermogenspositie. Het gaat om nieuwe, op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorgeschreven financiële indicatoren.

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de netto schuldenlast ten opzichte van jaarlijkse baten. Ten opzichte van begroting vorig jaar is de verhouding verbeterd als gevolg van een lagere schuldenlast.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan en wordt bepaald als verhouding tussen eigen vermogen en totaal vermogen. Ten opzichte van begroting vorig jaar is de verhouding verbeterd als gevolg van toename van het eigen vermogen.

Structurele exploitatieruimte geeft de structurele ruimte aan om de lasten te dragen. Ten opzichte van begroting vorig jaar is de verhouding tussen lasten en baten ongewijzigd en geeft een minimaal nadeel. Dit is exclusief mutatie reserves.

De ratio grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de jaarlijkse baten van de gemeente. Ten opzichte van begroting vorig jaar is de ratio verbeterd als gevolg van een lagere voorraadwaarde.

De belastingcapaciteit laat zien hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ten opzichte van begroting vorig jaar is de gemiddelde belastingdruk iets gedaald ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het landelijk gemiddelde is echter een voorlopig cijfer op basis van voorgaand jaar.

paragraaf 03

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

Inleiding

De belangrijkste kapitaalgoederen van de gemeente bestaan uit wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen vergen onderhoud en worden geëxploiteerd. Deze paragraaf biedt inzicht in de beleidskaders voor de instandhouding van de kapitaalgoederen.

Algemene beleidskaders

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is gericht op de gewenste niveaus voor beeldkwaliteit en technische kwaliteit. Het beheer en onderhoud vindt

risicogestuurd plaats. Groot onderhoud en vervangingen vinden plaats als er sprake is van een wettelijke verplichting, er bestuurlijke nalatigheid dreigt, de veiligheid naar algemene maatschappelijke maatstaven niet meer gewaarborgd is, als er exploitatietekorten en/of kapitaalverlies dreigt of wanneer bij de uitvoering samengewerkt kan worden met andere partijen of projecten.

Wij hebben in de notitie IBOR Assen (2010) de beeldkwaliteitsniveaus vastgesteld voor de verzorging van de Openbare Ruimte (IBOR). In 2016 is het niveau verlaagd vanwege de bezuinigingen.

Beeldkwaliteit per gebied

Beeldkwaliteit 2018	Centrum, Kloppend hart, oude centrum, centra	Wijken	Bedrijven-terreinen	Buiten-gebied	Recreatief Groot groen	Representatieve ontmoetingsplekken, entree	Verbindingen hoofdroutes
Groen	B	B	C	C	C	B	B
Meubilair	B	B	C	C	C	B	B
Reiniging	A	B	B	B	B	B	B
Verharding	B	B	C	C	C	B	B
Civiele Kunstwerken	B	B	C	C	C	B	B

Financiële kaders

De kosten van de instandhouding bestaan onder andere uit kosten voor onderhoud, kapitaallasten, beheer en exploitatielasten. De flexibiliteit in de onderhoudsbudgetten is beperkt, omdat onderhoud vroeg of laat altijd moet worden uitgevoerd om bijvoorbeeld kapitaalverlies te voorkomen.

De hoogte van de budgetten is mede afhankelijk van de gekozen (beeld)kwaliteit. Hiervoor hebben wij diverse beheersvisies opgesteld, waarin beleidsdoelstellingen voor de diverse kapitaalgoederen zijn vastgesteld. In het vervolg van deze paragraaf is per soort kapitaalgoed op hoofdlijnen een relatie met de relevante beleidskaders gelegd.

Rioolbeheer en waterzuivering

Beleid

In het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan Assen (GWRP 2013-2018) hebben wij de gezamenlijke visie en ambities van de gemeente en de waterschappen vastgelegd op het gebied van water in relatie tot ruimtelijke ordening.

Om een goed inzicht, afstemming met andere belangen en prioritering te krijgen is een voortschrijdende planning nodig. Daarbij kijken wij steeds vier jaar vooruit met een doorkijk naar de werkvoorraad daarna (vijf tot zes jaar). Wij maken een integrale afweging voor de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde van de levensduur en slijtage van de inrichting, maatschappelijke vragen en bijvoorbeeld functiewijzigingen. De plannings worden afgestemd op de wensprogramma's van Gebiedsgericht Werken (GGW).

In 2018 komen wij met een voorstel voor een nieuw GWRP 2019-2024. Hierin kunnen nieuwe keuzes en afwegingen worden gemaakt.

Financiën

De uitgaven met betrekking tot de riolering worden gedekt door inkomsten uit rioolheffing. De kosten van vervanging van rioleringen worden geactiveerd. Daarnaast is een onderhoudsvoorziening beschikbaar. De geraamde stand van de voorziening is eind 2017 € 9,8 miljoen en is op een voldoende niveau.

Afwijkingen en risico's

In het rioolbeheer voorzien wij geen afwijkingen in kwaliteitsniveau, financiën en/of risico's door achterstallig onderhoud en dergelijke. De rioolheffing zal zich dan ook volgens het GWRP 2013-2018 ontwikkelen. In het beheer van de waterwegen houden wij rekening met mogelijke afwijkingen wat betreft kwaliteitsniveau, financiën en/of risico's. Riolen zijn op middellange termijn aan vervanging toe. Dit kan tot een verhoging van de rioolheffing leiden.

Groenbeheer

Beleid

De Groenstructuurvisie en Het Groene Frame zijn toetsingskaders voor de ontwikkeling van ruimtelijke plannen en de basis voor het ontwikkelen van groenplannen. Ook is de Groenstructuurvisie onze kapstok voor het opstellen van de Groenbeheervisie. Deze geeft algemene kaders voor het beheer van het openbaar groen en richtlijnen voor het dagelijks onderhoud. Verder staan hierin de uitgangspunten voor het opstellen van gebiedsgerichte beheerplannen. De kwaliteitsniveaus voor het beheer zijn door de raad vastgesteld.

Ons Stedelijk Speelbeleidskader geeft de kaders en ambities weer voor het buitenspelen in Assen voor de lange termijn. Wij hebben in 2015 in het kader van de bezuinigingen het beleid rond de vervanging van speeltoestellen gewijzigd. Bij einde levensduur wordt het speeltoestel weggehaald en niet vervangen.

Samen met burgers en instellingen houden we het onderhoudsniveau van ons buurtgroen op peil. De

uitgangspunten voor de verzorging en de verzorgingsniveaus van de openbare ruimte zijn in de nota Integraal beheer openbare ruimte vastgelegd.

Financiën

Het huidig budget is toereikend voor regulier beheer op basis van de afgesproken kwaliteitsniveaus. Binnen de beheerbudgetten is geen ruimte voor het renoveren/vervangen van verouderd groen en uitbreiding van areaal.

Afwijkingen en risico's

De uitwerking van de bezuinigingstaakstellingen heeft tot gevolg dat de beeldkwaliteit en technische kwaliteit van de openbare ruimte daalt. Daarnaast is groen aan vervanging toe. In de komende jaren zal dan ook vaker een onvoorziene bijdrage uit de algemene middelen beschikbaar moeten worden gesteld. In het kader van de Agenda BOR wordt bekeken of er structureel extra middelen beschikbaar kunnen komen.

Begraven

Beleid

Onze doelen zijn het zorgen voor kwalitatief goed begraven op korte en lange termijn, het waarborgen van de begraafcapaciteit, het bieden van kwalitatief goede begraafplaatsen waar kostendekkend wordt begraven en het op peil houden van de bijdrage die de begraafplaatsen leveren aan de groene kwaliteit van Assen. Het begraven moet voldoen aan de Wet op de Lijkbezorging.

Financiën

De uitgaven met betrekking tot begraven worden gedekt door de inkomsten uit begraafrechten.

Afwijkingen en risico's

Er start een onderzoek naar mogelijkheden om begraven betaalbaar te houden. Dit onderzoek richt zich (met name) op de kostenstructuur en mogelijke aanpassingen hierin, nieuwe ontwikkelingen (nieuwe vormen van begraven) en de capaciteitsprognose voor de komende 20 jaar. De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2018 verwacht.

Twee graven op de Noorderbegraafplaats met een status van rijksmonument zijn aan restauratie toe. Hiervoor zijn in deze begroting incidentele middelen opgenomen.

Wegbeheer

Beleid

Uitvoering van het wegenonderhoud vindt plaats op basis van beeldkwaliteitsniveaus en technische kwaliteit en is met name gericht op het behoud van de verkeersveiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.

Het groot onderhoud en de vervangingen vinden plaats aan de hand van structureel uitgevoerde technische inspecties, metingen, visuele weginspecties en zijn gebaseerd op risicogestuurd beheer, op het behoud van de verkeersveiligheid en duurzaamheid (voorkomen kapitaalvernietiging).

Bij de planning kijken wij vier jaar vooruit met een doorzicht naar de werkvoorraad daarna. De planning wordt continu afgestemd op het rioolvervangingsprogramma, projecten van gebiedsgericht werken en andere planontwikkelingen in de openbare ruimte.

Wij maken een integrale afweging van de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde levensduur en slijtage van de inrichting, maatschappelijke vragen en functiewijzigingen.

Financiën

De nota Wegbeheer geeft inzicht in de werkwijze en financiering van het dagelijks en groot onderhoud en vervangingen van de verhardingen.

In de productbegroting zijn middelen opgenomen voor groot onderhoud en vervanging van verhardingen. Deze zijn gebaseerd op een werkvoorraad van de komende vier jaar met een meerjaren doorkijk. Op basis hiervan blijkt dat de komende vier jaar de beschikbare budgetten toereikend zijn. Zowel de prognose van de werkvoorraad als de hiervoor benodigde middelen zullen jaarlijks worden herzien en geactualiseerd.

Afwijkingen en risico's

Als gevolg van het risicogestuurd beheer wordt er meer ingezet op het dagelijks onderhoud. Het groot onderhoud en vervanging van verhardingen worden hierdoor geheerprioriteerd. De druk op de middelen voor het dagelijks beheer neemt hierdoor toe.

Door afstemming te zoeken met projecten van gebiedsgericht werken en andere planontwikkelingen in de openbare ruimte kunnen geplande onderhoudsprojecten eerder en/of later worden uitgevoerd dan in de meerjarenplanning beoogd was. Dit leidt tot verschuivingen in de middelen van de meerjarenraming.

Het huidige budget is toereikend voor de komende vier jaar. De druk op de middelen neemt op de middellange termijn toe als gevolg van het ouder worden van het areaal aan verhardingen.

Door het structureel actualiseren van de meerjarenraming wordt het verloop van het groot onderhoud en de vervanging van verhardingen in beeld gebracht in relatie met de beschikbare middelen. Na deze periode is de inschatting dat er niet voldoende budget beschikbaar is.

Door vroegtijdig de meerjarenplanning te actualiseren zal het effect tijdig inzichtelijk worden gemaakt. Ieder jaar zal een afweging worden gemaakt om al dan niet extra budget beschikbaar te stellen of geplande groot onderhoud projecten te heroverwegen of een andere prioriteit te geven.

Overige Infrastructuur

Beleid

Het onderhoud van de overige infrastructuur vindt plaats op basis van beeldkwaliteitsniveaus en technische kwaliteit. Het in stand houden vindt plaats aan de hand inspecties en is gebaseerd op risicogestuurd beheer.

Financiën

De beheerplannen geven inzicht in de werkwijze en financiering van het onderhoud van de overige infrastructuur. In de productbegroting van overige infrastructuur zijn de vervangingsinvesteringen vanwege einde levensduur opgenomen. De stand van

de voorzieningen voor groot onderhoud en vervanging van onder andere civiele kunstwerken en verkeersregelinstallaties is geactualiseerd en daarmee voor de komende jaren op niveau. Wij kiezen voor grootschalige vervanging van openbare verlichting. Hiervoor is budget beschikbaar gesteld.

De geraamde stand van de voorziening voor kunstwerken is eind 2017 € 2,8 miljoen en is op niveau.

Afwijkingen en risico's

Niet van toepassing.

Maatschappelijk vastgoed

Beleid

Bij de inzet van gemeentelijke gebouwen voor beleidsdoelen kijkt de gemeentelijke organisatie kritisch naar effectiviteit en efficiëntie. Een betere bezetting van gebouwen door bijvoorbeeld multifunctioneel gebruik kan als gevolg hiervan leiden tot een kleinere vastgoedportefeuille.

Financiën

In 2017 heeft een nieuwe inspectie van het vastgoed plaatsgevonden. Op basis van deze inspectie wordt het gedifferentieerd onderhoud van de gebouwen de komende jaren voortgezet. Soberheid en doelmatigheid zijn daarbij de uitgangspunten. Per gebouw of gebouwtypologie is een bepaald onderhoudsniveau afgesproken, dat als basis heeft gediend voor de inspecties van het vastgoed.

Bij de nieuwe inspectie en de daaruit volgende meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) zijn een aantal zaken gecorrigeerd:

- Er heeft een uitgebreidere inspectie van de gebouwen plaatsgevonden, met name op installatietechnisch niveau.
- De onderhoudscycli van gebouwelementen zijn aangepast, in de eerdere MJOP waren de cycli te lang.
- Prijsstijgingen van 2014 tot 2017 zijn meegenomen, evenals verwachte prijsstijgingen voor de komende jaren.

Al deze wijzigingen hebben geleid tot een reëler beeld van de onderhoudslasten. Op basis van de uitgevoerde inspecties zijn de onderhoudsvoorzieningen op peil gebracht.

Afwijkingen en risico's

Met betrekking tot de inbouwpakketten van De nieuwe Kolk zijn afspraken gemaakt over welke partij welke kosten draagt. De gemeente draagt een deel van de kosten waarvan de verwachting is dat deze pas in 2023 tot kosten zal leiden. Gezien het feit dat onderdelen eerder stuk kunnen is het risico aanwezig dat een deel van deze kosten eerder gemaakt moet worden. Hiervoor wordt 10% van de te verwachten kosten aangehouden.

Budgetten onderhoud kapitaalgoederen

Tabel Budgetten onderhoud kapitaalgoederen		(bedragen * € 1.000)				
categorie	product	Begroting		Meerjarenraming		
		2017	2018	2019	2020	2021
Rioolbeheer	Riolering beheer en onderhoud	3.091	2.962	3.186	3.388	3.388
	Watergangen	838	809	809	809	809
	Waterwegen	189	190	190	190	190
	Totaal	4.118	3.991	4.185	4.387	4.387
Groenbeheer	Plantsoenen	1.807	1.980	2.007	2.034	2.062
	Bossen en natuurterreinen	24	24	24	24	24
	Kinderboerderijen	25	25	25	25	25
	Groenonderhoud recreatieterreinen	77	0	0	0	0
	Speel terreinen	279	262	264	266	268
	Totaal	2.212	2.291	2.320	2.349	2.379
Begraven	Begraven	191	190	190	190	190
Maatschappelijk vastgoed			29.239	29.270	29.417	29.916
Wegen		931	2.330	2.500	2.549	2.642
Overige infrastructuur	Bermen	0	18	18	18	18
	Schoonhouden openbare ruimte	570	599	609	619	629
	Verkeersregelingen	313	444	448	452	456
	Kunstwerken	757	1.520	1.550	1.569	1.609
	Klein Straatmeubilair	21	21	21	21	21
	Openbare verlichting	1.003	700	704	709	714
	Totaal	2.664	3.301	3.350	3.388	3.447

Tabel beleidsdocumenten								
documentnaam	vastgesteld	wegen	overige infra	riolering	groen	begraven	gebouwen	
Uitvoeringsplan verhardingen	2014	✓						
Beleidsplan openbare verlichting	2008		✓					
Beheersplan kunstwerken	2011		✓					
Beleidsplan graffiti en wildplakken	2011		✓					
Beleids- en beheersplan verkeersregelinstallaties	2013		✓					
Gemeentelijke Rioleringsplan Assen (GWRP 2013 2018)	2013			✓				
Beheer van het openbaar vaarwater in Assen 2008 2013	2008			✓				
Groenstructuurvisie	2006				✓			
Groenbeheervisie	2008				✓			
Beleidsnota Natuur- en Milieueducatie	2009				✓			
Stedelijk Speelbeleidskader	2009				✓			
Het Groene Frame					✓			
Beleidsnotitie begraafplaatsen	2006					✓		
Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen	2011					✓		
Inrichtings- en beheerplan De Boskamp	2011					✓		

Financiering

Rentebeleid

Algemene beleidslijnen

Er is doorlopend inzicht in lopende en komende gemeentelijke geldstromen. De sturing daarop is gericht op beperking van de schuldenlast, kostenefficiëntie en op het voorkomen van renterisico's. We werken binnen de kaders van de Wet Financiering decentrale overheden (wet Fido), het besluit begroting en verantwoording (BBV) en het gemeentelijke treasurywet. We zorgen voor op maat gesneden financiering die louter is gericht op de uitoefening van de publieke taak.

Het rentebeleid is gestoeld op duurzaamheid, financiële stabiliteit en op het voorkomen van budgettaire schommelingen. Het interne rentebeleid en het daaraan gekoppelde rente-omslagstelsel voldoen aan de voorschriften en bepalingen uit het vernieuwde BBV.

We bewaken de houdbaarheid van onze schuldpositie. We zorgen ervoor dat we ook op langere termijn aan onze rente en aflossingsverplichtingen kunnen voldoen. We benutten kansen om de gemeentelijke schuldpositie en de rente- en aflossingsverplichtingen te verlichten.

Actualisering van het gemeentelijk treasurywet staat voor 2018 in de planning. Dit is een van de verbeteracties waaraan in het kader van het Financieel Verbeterplan uitvoering wordt gegeven.

Rentemaatregelen

Het Besluit Begroting en Verantwoording en de daar onderdeel van uitmakende 'Notitie rentebeleid' geven regels met betrekking tot de raming en verantwoording van de rente in de gemeentelijke exploitatie. Bijstelling van de interne rekenrente c.q. het omslagpercentage en het hanteren van een meer marktconforme calculatierente voor de eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente) zijn daarvan het meest ingrijpend. Beide moeten een reële afspiegeling zijn van de werkelijk te verwachten rentelasten. Als resultaat daarvan is de omslagrente in

de begroting 2017 verlaagd van 5 % in de bestaande situatie naar 2,2% nu.

Voor de gemeentelijke exploitatie heeft deze aanpassing geen voordeel opgeleverd. De te ramen externe rentekosten middelen zijn ongewijzigd, alleen de verdeling ervan is gewijzigd. Die verdeling is een 'gesloten systeem'. Tot 2017 werden de externe rente-effecten centraal, binnen het programma Algemeen financieel beleid van de begroting, geraamd en zichtbaar gemaakt. Doordat die effecten vanaf 2017 in het omslagpercentage zijn verwerkt, is die situatie gewijzigd en zijn de positieve rente-effecten naar de andere onderdelen van de begroting verschoven, waardoor de rentelasten daar zijn afgenomen.

Het gaat om een zuiver technische, op de interne financiële huishouding gerichte operatie. Een externe doorwerking in bijvoorbeeld de verlaging van huur- en grondprijzen, is niet mogelijk en veroorzaakt ongewenste nadelige begrotingseffecten. De Notitie rentebeleid en de daarin opgenomen stellige uitspraken en adviezen van de commissie BBV treden voor het eerst in 2018 in werking.

Renteverwachtingen (rentevisie)

De verwachtingen met betrekking tot de ontwikkeling van de rente op de internationale geld- en kapitaalmarkt zijn bepalend voor de rentekosten die voor de financiering van lopende en komende uitgaven in de begroting 2018 en de gemeentelijke exploitatie moeten worden opgenomen. Bij de invulling van het eigen rentebeleid staan de zorg voor stabiliteit en continuïteit in de gemeentelijke financiële huishouding centraal.

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is op dit moment onveranderd laag. Via herstructurering van de leningenportefeuille is in 2016 en 2017 zo optimaal mogelijk van die situatie gebruik gemaakt. Die herstructurering heeft geresulteerd in een aanzienlijke vermindering van de jaarlijks verschuldigde rente.

De gemiddelde rente op de huidige leningenportefeuille kon door die aanpak voor een lange periode worden verlaagd tot rond 2 %. Mogelijkheden voor verdergaande structurele verlaging zijn daarmee de eerst komende jaren uitgeput. Het interne rente-omslagpercentage en de interne renteverdeling zijn hierop met ingang van de begroting 2017 afgestemd.

Het maken van inschattingen over de ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt is lastig. Die wordt beïnvloed

en mede bepaald door economische, monetaire en politieke factoren en ontwikkelingen. Het Centraal Economisch Plan 2017 gaat er in haar middellange termijn verkenningen voor 2018-2021 vanuit dat de lage rente op de kapitaalmarkt, gezien de internationale verhoudingen en ontwikkelingen, voorlopig aanhoudt. Het plan gaat er vanuit dat op termijn weer sprake zal zijn van een stijging van de rente. Wij sluiten in de begroting 2018 op deze lijn aan. Dat betekent dat we voor 2018 de volgende rente-uitgangspunten hanteren:

Rente-uitgangspunten 2018

omschrijving/begrotingsjaar	2016	2017	2018
calculatierente interne financiering	4,5%	2,2%	2,2%
calculatierente externe financiering tot kasgeldlimiet	3,0%	2,1%	2,0%
calculatierente externe financiering boven kasgeldlimiet	4,5%	2,1%	2,0%
Indexatie amortisatie reserves algemene dienst	4,5%	2,2%	2,2%
Rentebijbeschrijving overige reserves	0	0	0
rente verrekening met Grondbedrijf	4,5%	1,5%	1,5%
calculatierente interne doorbelasting	5,0%	2,2%	2,2%

Financieringsbehoefte

De omvang van de gemeentelijke financieringsbehoefte voor 2018 is met inachtneming

van de bepalingen in het Besluit begroting en verantwoording als volgt bepaald.

Tabel Financieringsbehoefte		(bedragen €* 1.000)	
cat.	Omschrijving	Omvang	Totaal
1.	Te financieren activa		
	Algemene dienst	393.788	
	Grondexploitatie	19.864	
	Totaal		413.652
2.	Beschikbare financieringsmiddelen		
	Vaste geldleningen	182.722	
	Reserves en voorzieningen algemene dienst	167.386	
	Reserves en voorzieningen grondexploitatie	23.482	
	Totaal		373.640
3.	Gecalculeerde financieringsbehoefte 1 januari 2018		40.012

* De cijfers in de tabel financieringsbehoefte zijn gebaseerd op de situatie van juli 2017

Rentebegroting en -toerekening

Rentebegroting

De interne rekenregels zijn vanaf 2017 aangepast aan de nieuwe wet en regelgeving. Het vernieuwde Besluit begroting en verantwoording (BBV) schrijft voor, dat de gemeente voor de renteomslag moet uitgaan van het gewogen gemiddelde van de rente, die de gemeente betaalt voor de lopende geldleningen. Het gaat dan om alle geldleningen: de vaste geldleningen (looptijd van één jaar of langer) en kasgeldleningen (looptijd van minder dan één jaar). De raming van de

rentelasten voor de geldleningen die de gemeente in 2018 mogelijk aan moet gaan wordt gebaseerd op de renteverwachtingen (rentevisie). Voor 2018 is de rente-omslag bepaald op 2,2 %.

De voor 2018 gekozen rente-uitgangspunten, het voor het komende jaar gecalculerde financieringsvolume en het voor de interne verdeling van de rente te hanteren omslagpercentage hebben voor 2018 de volgende rentebegroting als einduitkomst.

Rentebegroting 2018				(bedragen * €1.000)
	resultaat 2016	begroting 2017	begroting 2018	
Lasten				
Rente vaste geldleningen	4.517	4.256	3.689	
Rente reserves en voorzieningen	8.857	3.656	4.287	
Rente kortgeld financiering	-14	629	509	
Rente rekening-courant Grondbedrijf	-291	-		
Overige rentekosten	26	p.m.	110	
Vergoedingsrente gemeentelijke heffingen	-	p.m.	-	
Voordeel renteomslag	3.691	622		
Totaal lasten	16.756	9.163	8.596	
Baten				
Rente geldleningen uitgegeven (u.g.)	-	9	4	
Rente overtollige financieringsmiddelen	-	-	-	
Rente grondexploitatie	-	301	298	
Rente investeringen	16.520	8.853	7.946	
Bouwrente	246	-	-	
Nadeel renteomslag	-	-	348	
Totaal baten	16.756	9.163	8.596	

De nieuwe begrotings- en verantwoordingsvoorschriften schrijven voor dat de gemeente in de begroting de wijze van rentetoerekening opneemt. Dit onderdeel is daarom aan de financieringsparagraaf toegevoegd.

Renteschema		(bedragen * € 1.000)	
cat.	Omschrijving	Rente	Totaal
a.	Externe rentelasten korte en lange financiering		
	Vaste geldleningen	3.689	
	Korte termijn financiering	510	
	Totaal a		4.199
b.	Externe rentebaten		-
	Saldo rentelasten en baten		
c1.	Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-298	
c2.	Rente projectfinanciering die aan betreffende taakveld moet worden toegerekend	110	
c3.	Rentebaten door verstrekte leningen die aan taakveld moet worden toegerekend		
	Totaal c		- 188
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		4.011
d1.	Rente over eigen vermogen	3.669	
d2.	Rente over voorzieningen	619	
	Totaal d		4.288
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		8.299
e.	Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		7.950
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		-348
	Renteomslagpercentage		2,2

Risicobeheer

Rentefluctuaties kunnen sterk en onverwacht zijn. Stijging van de rente betekent verzwarende van de gemeentelijke lasten. Dit nadeel zal de gemeente dan binnen haar begroting moeten opvangen. Om dit risico te beheersen zijn er voorschriften. De gemeente moet zich houden aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

De renterisiconorm is het bedrag dat de gemeente maximaal in een jaar mag (her)financieren. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente maximaal mag lenen in de vorm van geldleningen met een looptijd korter dan 1 jaar. Deze normen zijn:

Renterisiconorm en kasgeldlimiet		(bedragen respectievelijk in percentage en * € miljoen)		
norm	percentage	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018
Renterisiconorm	20,0	€ 77,7.	€ 67,5	€ 64,6
Kasgeldlimiet	8,5	€ 33,0	€ 28,6	€ 27,4

De gemeentelijke treasuryactiviteiten zijn in 2018 onveranderd gericht op op maat gesneden en risicomijdende financiering van de gemeentelijke uitgaven. Die activiteiten worden uitgevoerd binnen de wettelijke kaders en met inachtneming van de bepalingen in het eigen treasurystatuut.

Bij de voorziening in de dagelijkse financieringsbehoefte maken we optimaal gebruik van de gunstige rentestanden op de geld- en/of de kapitaalmarkt.

Kredietrisico

De begroting 2018 voorziet niet in het verstrekken van geldleningen aan derden of garanties voor geldleningen, die aan derden verstrekt zijn. Hierover wordt in voorkomend geval separaat door de raad besloten. De gemeente voert een zeer terughoudend beleid met betrekking tot het verstrekken van geldleningen en garanties voor geldleningen.

Dit is alleen aan de orde als met het verstrekken van een geldlening of een garantie een publiek belang gediend is en de raad dit erkend heeft. Daarnaast zal de geldlening of garantie met voldoende zekerheden, zoals in een hypotheek of pandrecht, omgeven moeten zijn.

Op basis van in het verleden genomen besluiten is in 2018 sprake van de volgende aan derden verstrekte geldleningen.

Overzicht aan derden verstrekte geldleningen			(bedragen * € 1.000)	
Kredietnemer	Risico/zekerheid	Schuld- restant	% totaal	
Enexis Aandeelhoudersleningen; verstrekt ter financiering van netwerkbedrijf; aflossing gebeurt in vier termijnen tot en met 2019	Nauwelijks risico, solvabel bedrijf.	1.329	27	
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Startersleningen	De ingelegde gelden komen terug via het revolvingstelsel.	2.647	54	
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Zonneleningen	De ingelegde gelden komen door tijdsverloop in de vorm van aflossing terug.	698	14	
Gemeentelijk personeel Hypothecaire leningen ten behoeve van aankoop van een woning	Recht van hypotheek.	222	5	
Alescon Geldleningen ten behoeve van hypothecaire geldleningen personeel	Gering risico; mede omdat Alescon een gemeenschappelijke regeling is.	5	0	
Totaal		4.901	100	

Paragraaf 05

Bedrijfsvoering

Algemeen

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft aanvullende informatie op het programma Bedrijfsvoering.

Uitgangspunten

De loonsomraming voor 2018 is gebaseerd op de formatie die de directie voor het jaar 2017 heeft vastgesteld. Vertrekpunt voor de loonsom is het salarisspeel eind 2017. Hierbij is rekening gehouden met een stijging van 4%. Deze stijging is bedoeld om de effecten van de nieuwe Cao Gemeenten en de aanpassing van de ABP-premies per 1 januari 2018 op te kunnen vangen. Begin juli 2017 is een principeakkoord gesloten over de nieuwe Cao Gemeenten met een looptijd van 1 mei 2017 tot 1 januari 2019. Hierin is een loonsverhoging opgenomen van totaal 3,25%. De aanpassing van de ABP-premies is nog niet bekend.

Verder is rekening gehouden met de gevolgen van jaarlijkse periodieke verhogingen.

Naast de loonsom is voor beheerskosten binnen de bedrijfsvoering een aantal normbedragen van toepassing. Zo bedraagt het budget voor vorming en opleiding 1,38% van de loonsom. Voor vergoedingen aan het personeel is een (gemiddeld) bedrag van € 115 per fte beschikbaar. Voor de overige personeelskosten is gerekend met een bedrag van € 242 per fte. De

toegepaste prijsindex op de prijsgevoelige bedrijfsvoeringsbudgetten bedraagt 1,2%.

Met ingang van de begroting 2018 is de formatie in het kader van de transities Sociaal Domein integraal binnen de teams opgenomen. Daarnaast zijn extra middelen opgenomen om de knelpunten in de uitvoering van de taken in het sociaal domein op te lossen.

Voor het oplossen van personele knelpunten in de beleidsvoorbereiding en -uitvoering en in de overige onderdelen van de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn extra middelen opgenomen. Deze middelen zijn onder andere bestemd voor het intensiveren van het veiligheidsbeleid, het verlenen van ondersteuning bij de uitvoering van de taken op het terrein van de regionale uitvoeringsdienst, het verbeteren van de kwaliteit van de informatiebeveiliging, het intensiveren van het gebruik van sociale media, beleidscapaciteit ten behoeve van het groenbeheer en voor de uitvoering van privaat juridische werkzaamheden.

Het nog in te vullen resterende deel van de bedrijfsvoeringsbezuinigingen voor het jaar 2018 maakt integraal onderdeel uit van de ramingen.

Middeleninzet bedrijfsvoering

Begroting kosten bedrijfsvoering			(bedragen * € 1.000, laatste kolom in %)		
omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	mutatie 2017-2018	
				in €	in %
Personeelskosten	39.511	39.898	43.702	+3.804	+9,5%
Beheerkosten	6.493	9.112	7.001	-2.111	-23,2%
Kapitaallasten	2.434	2.970	2.850	-120	-4,0%
Storting voorzieningen IKB en werktijdenregeling	1.465	0	0	0	0%
Storting frictievoorziening	279	0	0	0	0%
Inkomsten bedrijfsvoering	-1.194	-1.758	-1.622	136	-7,7%
Mutatie reserve	-223	0	0	0	0%
Totaal kosten bedrijfsvoering	48.765	50.222	51.931	+1.709	+3,4%

Personeelskosten

Bij de bepaling van de loonsom is rekening gehouden met salaris, autonome en formatieve ontwikkelingen en de invulling van de bezuinigingen.

De belangrijkste ontwikkeling is de structurele en incidentele opname van de formatie in het kader van het sociaal domein van totaal ruim € 3,0 miljoen. Dit betreft deels een verschuiving van beheerskosten naar personeelskosten (€ 2,0 miljoen). De extra benodigde structurele middelen ten behoeve van het sociaal domein worden gedekt binnen het totaal van de rijksmiddelen. De voor dit doel gehanteerde norm dient daarvoor opgetrokken te worden naar 5% van de jaarlijks voor de uitvoering van deze taken overkomende rijksmiddelen. Verder zijn de personeelskosten gestegen om, zoals hiervoor reeds aangegeven, personele knelpunten op te lossen.

Beheerskosten

De daling van het budget voor beheerskosten wordt grotendeels veroorzaakt door het verschuiven van het bedrijfsvoeringsbudget Sociaal Domein (€ 2,0 miljoen) naar de personeelskosten.

Kapitaallasten

De kapitaallasten nemen af met 0,1 miljoen, als gevolg van de herijking van de gemeentelijke investeringen

voor de bedrijfsvoering. Deze herijking maakt voor een deel onderdeel uit van de invulling van de gemeentelijke bezuinigingsopgave voor de bedrijfsvoering.

Inkomsten

De mutatie op de inkomsten is het gevolg van een budgettair neutrale verschuiving tussen de personeelskosten en de inkomsten in de bedrijfsvoering.

Kosten directe bedrijfsvoering en kosten ondersteuning (overhead)

Onderstaande tabellen geven inzicht in de omvang van de bedrijfsvoeringskosten van het primair proces en de kosten van overhead. Personeelskosten van medewerkers en overige kosten die direct verband houden met de uitvoering van het beleid worden gerekend tot de directe kosten. Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces worden gerekend tot de overhead. Deze kosten bestaan uit alle loonkosten van de zogenaamde PIOFACH-functies (Personeelszaken, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering Communicatie en Huisvesting), ict-kosten, huisvestingskosten, uitbestedingskosten bedrijfsvoering en rentekosten die niet zijn toe te rekenen aan het primaire proces.

Begroting kosten directe bedrijfsvoering				
(bedragen * € 1.000, laatste kolom in %)				
Omschrijving	Begroting 2017	Begroting 2018	Mutatie 2017-2018	
			in €	in %
Personeelskosten	27.111	30.052	+2.941	+10,8%
Beheerkosten	4.813	3.084	-1.729	-35,9%
Kapitaallasten	1.035	995	-40	-3,9%
Inkomsten bedrijfsvoering	-724	-660	64	-8,7%
Totaal kosten bedrijfsvoering	32.235	33.471	+1.236	+3,8%

Begroting kosten ondersteuning (overhead)				
(bedragen * € 1.000, laatste kolom in %)				
Omschrijving	Begroting 2017	Begroting 2018	Mutatie 2017-2018	
			in €	in %
Personeelskosten	12.787	13.650	+863	+6,7%
Beheerkosten	4.299	3.917	-382	-8,9%
Kapitaallasten	1.935	1.855	-80	-4,1%
Inkomsten ondersteuning	-1.034	-962	72	-7,0%
Totaal kosten ondersteuning	17.987	18.460	+473	+2,6%

In de tabel overheadkosten zijn geen huisvestingskosten opgenomen. Huisvesting die wordt gerekend tot de overhead heeft betrekking op

kantoorruimten. Dit zijn ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de gemeentelijke organisatie.

Deze kosten vallen onder het programma Vastgoed.
Dit betreft een totaalbedrag van € 2.152.000.

De totale lasten van de ondersteuning (overhead) ten behoeve van het primaire proces bedragen daarmee € 20,6 miljoen.

Begroting toerekening kosten bedrijfsvoering			(bedragen * € 1.000, laatste kolom in %)		
Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Mutatie 2017-2018	
				in €	in %
Programma Bedrijfsvoering directe taken		28.240	29.712	+1.472	+5,2%
Programma Bedrijfsvoering overhead	43.356	15.815	15.810	-5	+0,9%
Programma's overig	72	0	0	0	0%
Vastgoed	105	0	0	0	0%
Projecten en investeringen	4.437	5.374	5.522	+148	+2,8%
Grondexploitatie	794	793	887	+94	+11,7%
Totaal kosten bedrijfsvoering	48.765	50.222	51.931	+1.709	+3,4%

Projectmatige dekking

In de personeelskosten is rekening gehouden met de voorziene projectenportefeuille voor 2018. Dit vertaalt zich in een bijgestelde toerekening van bedrijfsvoeringskosten aan projecten, investeringen en grondexploitaties.

Effect op programma Bedrijfsvoering

Alle hiervoor genoemde ontwikkelingen leiden per saldo tot een uitzetting op het programma Bedrijfsvoering van € 1.467.000 (+ 3,3%). Hier staat binnen de begroting een gedeeltelijke dekking tegenover vanuit de beschikbare rijksmiddelen sociaal domein.

Personeelsformatie

Belooft personeelsformatie 2016 – 2018			(in fte's laatste kolom in %)	
	jaarrekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	% mutatie 2017-2018
Direct		401	442	+10,2%
Overhead	556	161	172	+6,8%
Totaal	556	562	614	+9,3%

Ontwikkeling personeelsformatie

Ten opzichte van 2017 neemt de totale personeelsformatie toe met 52 fte. De formatie is met 42 fte toegenomen als gevolg van de (extra) opname van de formatie in het kader van het Sociaal Domein.

De hiervoor beschikbare middelen zijn met ingang van 2018 formatief omgezet. Ten behoeve van het oplossen van personele knelpunten is de formatie toegenomen met 8 fte. Verder is nog sprake van diverse kleine mutaties onder meer als gevolg van de invulling van de bezuinigingsopgave.

Toerekening van de formatie

In onderstaand overzicht staat de verdeling van de formatie in fte naar programma's, projecten en grondbedrijf.

Personele inzet per programma begroting 2018		
Programma / Beleidsthema	uren (*1.000)	fte
Wonen in Assen		
Woningbouw/woonplan	51	36
Openbare ruimte	128	90
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	5	4
Duurzaamheid	50	35
Totaal Wonen in Assen	233	164
Werken in Assen		
Werkgelegenheid, inclusief transitie Participatiewet	7	5
Economische ontwikkelingen en innovatie	8	5
Totaal Werken in Assen	15	10
Meedoen in Assen		
Jeugdzorg, inclusief transitie Jeugdzorg	22	16
Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk, inclusief transitie AWBZ/Wmo	61	43
Mijn Buurt Assen	20	14
Sport	3	2
Onderwijs	19	13
Totaal Meedoen in Assen	126	89
Aantrekkelijk Assen		
Aantrekkelijke binnenstad	2	2
Cultureel Hart	4	3
Evenementen	5	4
Parkeren	11	7
Veiligheid	19	14
Totaal Aantrekkelijk Assen	41	29
Samen werken aan Assen		
Bestuur	5	3
Regionale samenwerking	19	13
Dienstverlening	74	52
Totaal Samen werken aan Assen	97	68
Bedrijfsvoering	244	172
Vastgoed	42	30
Projecten, waaronder FlorijnAs / Investerings	55	39
Grondbedrijf	9	7
Derden	10	7
Totaal	872	614

Investerings

Investerings in bedrijfsmiddelen		(bedragen * € 1.000)
Investering		2018
Automatisering hardware		522
Automatisering software		636
Vervoermiddelen		-
Kantoorinventaris		86
Overige investeringen		15
Totaal investeringen bedrijfsvoering		1.259

Bezuinigings

Relatie programma's en bedrijfsvoering

De bezuinigings op de programma's hebben ook een relatie met de bedrijfsvoering en de wijze van uitvoering van het takenpakket van de gemeente. In die zin zijn bezuinigings op de programma's en de bedrijfsvoering onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Realisatie bezuinigings bedrijfsvoering

De sinds 2011 tot en met 2017 vastgestelde bedrijfsvoeringsbezuinigings zijn in de afgelopen jaren volledig structureel ingevuld. Totaal is een

bedrag van € 11,4 miljoen aan bezuinigings gerealiseerd in de bedrijfsvoering. Bij de voorjaarsnota 2017 is ervoor gekozen om de bezuinigings te herijken. Binnen de bedrijfsvoering zijn geen reële mogelijkheden meer beschikbaar om de resterende opgave volledig in te vullen, zonder dat de kwaliteit van de dienstverlening en de beleidsvoorbereiding en -uitvoering daar schade van ondervinden. Een deel van de resterende taakstelling is om deze reden afgevoerd. Het overblijvende deel is verwerkt in de begroting 2018 en het meerjarenperspectief.

Bezuinigings bedrijfsvoering		(bedragen * € 1.000)				
	taak 2017	taak 2018	taak 2019	taak 2020	taak 2021	
1 Uitvoeringsprogramma 2011 - 2014	5.793	5.793	5.793	5.793	5.793	
2 Aanvullende bezuinigings 2012-15	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200	
3 Nota Verder bouwen	1.730	1.980	1.980	1.980	1.980	
4 Begr.2014; dekking achterblijvende overhead	450	450	450	450	450	
5 Minderen met Maat	1.000	2.100	2.100	-2.100	2.100	
Correctie bij voorjaarsnota 2016	-144	-582	-307	-307	-307	
Correctie bij begroting 2017	-500	-500	-500	-500	-500	
Correctie bij voorjaarsnota 2017	-155	-818	-870	-777	-702	
Totale bezuinigings bedrijfsvoering	11.374	11.623	11.846	11.939	12.014	
Toename bezuinigingsopgave t.o.v. 2017		249	472	565	640	

Bezuiniging gemeentelijke huisvesting

Onderdeel van de bezuiniging op de gemeentelijke huisvesting betrof extra baten als gevolg van inhuizing van het Werkplein Drentsche Aa en verhuur van werkplekken aan derden. Zoals bekend zal Catawiki begin 2018 vertrekken uit het stadhuis. De ruimte die daarmee vrijkomt, willen we weer gaan inzetten voor eigen medewerkers en ook om onze nieuwe manier van werken (andere rol overheid, werken in netwerken) te ondersteunen. Uiteraard heeft dit als consequentie dat de huuropbrengsten zullen dalen. Hiermee is rekening gehouden in de begroting.

Frictievoorziening

De frictievoorziening is toereikend om de financiële consequenties van medewerkers die eind 2016 boventallig waren op te kunnen vangen. Indien medewerkers boventallig worden als gevolg van nieuwe bezuinigingen kan een aanvulling op de huidige frictievoorziening noodzakelijk worden. Bij het opmaken van de jaarrekening wordt de benodigde voorziening voor het boventallige personeel beoordeeld.

Meerjarenprognose

Meerjarenprognose Bedrijfsvoering		(bedragen * € 1.000)		
Omschrijving	Begroting	Meerjarenprognose		
	2018	2019	2020	2021
Kosten bedrijfsvoering				
Personeelskosten	43.702	43.524	44.343	45.208
Beheerkosten	7.001	6.819	6.886	6.954
Kapitaallasten	2.850	2.840	2.747	2.672
Inkomsten bedrijfsvoering	-1.622	-1.636	-1.649	-1.663
Totaal kosten bedrijfsvoering	51.931	51.548	52.327	53.172
Toerekening bedrijfsvoering				
Programma Bedrijfsvoering	29.712	29.306	29.796	30.326
Programma Bedrijfsvoering overhead	15.810	16.013	16.186	16.381
Projecten en investeringen	5.522	5.325	5.425	5.527
Grondbedrijf	887	903	920	938
Totaal toerekening	51.931	51.548	52.327	53.172

Paragraaf 06

Verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Assen heeft een aantal verbonden partijen die voor de gemeente taken uitvoeren of met wie de gemeente samenwerkt om doelen voor de Asser samenleving te bereiken. Achter het begrip 'verbonden partijen' gaat een grote verscheidenheid schuil aan organisaties, constellaties, inhoud en geld.

De financiële belangen van de gemeente in deze partijen varieert van enkele duizenden euro's tot vele miljoenen euro's. Volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV) moeten gemeenten in de begroting een paragraaf 'verbonden partijen' opstellen.

Het doel van deze paragraaf is op een centrale plaats inzicht verschaffen in, en informatie verstrekken over, alle partijen waarmee de gemeente bestuurlijke en financiële banden onderhoudt. Inzicht hierin is relevant omdat betrokken partijen direct of indirect belast (kunnen) zijn met uitvoering van beleid dat door de gemeente aan de betreffende partij is overgedragen en daarmee gemeentelijke middelen gemoeid kunnen zijn en financiële risico's worden gelopen.

Kadernota en uitvoeringsnota

In de notitie Verbonden partijen van de commissie BBV is geregeld dat de visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen vastgelegd moeten worden in een nota Verbonden partijen. Medio 2017 heeft de raad de kadernota Governance verbonden partijen vastgesteld. Met deze kadernota hebben we de spelregels bepaald voor de wijze waarop wij omgaan met verbonden partijen. Deze nota geeft richting aan governance, aan de hand van het instellen, sturen, controleren en evalueren van de samenwerking met verbonden partijen. Hierdoor kan invulling worden gegeven aan de beoordeling (van het uitvoeren van de op afstand gezette taak door een verbonden partij) en verantwoording door een verbonden partij.

Daarnaast heeft het college medio 2017 de uitvoeringsnota Verbonden Partijen vastgesteld. Deze uitvoeringsnota vormt een handreiking voor het college en de ambtelijke organisatie bij het vormgeven, onderhouden, evalueren en heroverwegen van samenwerkingsrelaties met verbonden partijen. Dit onder andere op basis van de kenmerken van een verbonden partij, een samenhangend risicoprofiel van een verbonden partij en het toepassen van het gewenste stuur- en beheersinstrumentarium (soft controls en hard controls) per verbonden partij. Daarnaast biedt deze nota duidelijkheid over interne rollen en de daarbij behorende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Definitie verbonden partijen

De gemeente heeft verschillende mogelijkheden om het publiek belang te behartigen. Eén daarvan is, op afstand zetten van publieke taken en deze onderbrengen bij een verbonden partij: een privaatrechtelijke of een publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Volgens de BBV wordt bestuurlijk belang gedefinieerd als: 'Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde

van stemrecht' en financieel belang als: 'Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt'. Een organisatie waarin de gemeente alleen een financieel belang heeft, met name bij subsidierelaties, is daarom geen verbonden partij volgens de definitie in het BBV.

Alescon, GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-1.564	1.792	1.032	15.059	15.261	-4.760

Doel	Participatie en re-integratie van werkzoekenden (WSW) voor zes Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	Door dalende rijksmiddelen lopen de exploitatietekorten op. De gemeenten ontvangen een rijksbudget dat gerelateerd is aan het aantal arbeidsjaren. Alescon kan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) niet kostendekkend uitvoeren. Dit leidt tot een extra gemeentelijke bijdrage, die wij dekken uit de Participatiewet re-integratie. De financiële risico's worden verdeeld op basis van het aantal arbeidsjaren. Uit de meerjarenraming bij de begroting 2017 bleek dat de gemeentelijke bijdragen oplopen tot een tekort in 2020 van € 6,08 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat het rijkssubsidiebedrag voor de jaren 2017-2020 jaarlijks met € 500 per aja daalt. De rijkssubsidie daalt uiteindelijk tot het niveau van het wettelijk minimum loon. Dat betekent dat een steeds kleiner wordende doelgroep (de populatie van de Wsw loopt jaarlijks ongeveer met 5% terug) steeds hogere lasten met zich meebrengt. Het bestuur heeft daarom de directie van Alescon opdracht gegeven om een plan van aanpak te maken om deze ontwikkeling te dempen. Daarbij heeft het bestuur als uitgangspunt voor de bezuinigingsopgave een totale maximale gemeentelijke bijdrage van € 4 miljoen meegegeven. Dit is verwerkt in de begroting 2018. De totale Asser-bijdrage 2018 aan Alescon bedraagt € 14,5 miljoen, waarvan € 12,9 miljoen aan rijksmiddelen.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Bank Nederlandse Gemeenten nv, Den Haag

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.*	4.163.000	4.486.000	145.348.000	149.514.000	p.m.

Doel	Bank, bijdragen aan maatschappelijke voorzieningen tegen zo laag mogelijke kosten.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder; samen met de Nederlandse staat, provincies en gemeenten stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 85.301 aandelen (0,15%) a € 2,50.
Ontwikkelingen	De BNG heeft een triple-A rating. Dit is een kwalificatie van de kredietwaardigheid die afgegeven wordt door De Nederlandse Bank.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Ad * De met betrekking tot de vermogenspositie opgenomen cijfers hebben betrekking op de jaarrekening 2016 van het bedrijf. Mogelijk over 2018 te ontvangen uitkeringen zijn pro memorie opgenomen.

CBL (Cross Border Lease) Vennootschap bv , Den Bosch

(bedragen in \$ * 1.000)					
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
\$ 0.	\$ 120	\$ 70	\$ 0	\$ 0	-\$ 50
Doel	Deelneming in CBL-fonds ter afdekking van eventuele verliezen voortvloeiende uit in het verleden afgesloten CBL-overeenkomsten met Amerikaanse investeerders.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder samen met 6 provincies en circa 115 gemeenten.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) met een waarde van € 0,01 per aandeel.				
Ontwikkelingen	<p>Het General Escrow Fonds is in juni 2016 geliquideerd en grotendeels uitbetaald. Hierbij heeft Assen € 37.600 aan uitkering ontvangen. Het restant zal medio 2017 grotendeels vrijvallen en daarna worden uitgekeerd.</p> <p>De vennootschap blijft in principe bestaan tot mei 2019, omdat ze partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten. Het bestuur van de vennootschap is wel in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p> <p>Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap van totaal € 20.000.</p>				
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.				

C.S.V. Amsterdam bv , Den Bosch

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
0	800	600	0	0	- 200
Doel	Bundeling belang in verband met potentiële schadevordering op de Staat met betrekking tot indirect geleden schade als gevolg van de splitsingswetgeving.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.				
Ontwikkelingen	De looptijd is afhankelijk van de periode dat claims die tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend, worden afgewikkeld. Het risico, en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders, is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap van totaal € 20.000.				
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.				

Drents Archief, Regionaal Historisch Centrum, GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-87	147	147	100	87,5	-

Doel	Behartigen van gezamenlijke belangen van Rijk en gemeente voor archivering. Het Drents archief is de archiefwaarplaats van gemeente Assen. Ook archiefbescheiden, collecties, en documenten in het rijksarchief- uit provincie Drenthe worden hier bewaard.
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	Nieuw in 2018 is de ontwikkeling van het (landelijk) e-Depot om overheidsinformatie duurzaam te beheren en beschikbaar te stellen. Het Nationaal Archief werkt daarin samen met de Regionaal Historische Centra in het programma Digitale Taken Rijksarchieven.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Eems Dollard Regio (EDR), GR, Nieuweschans

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Doel	Economische en culturele stimulering.
Bestuurlijk belang	Lid openbaar lichaam.
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.
Ontwikkelingen	We blijven actief aansluiten bij de Eems Dollard Regio vanwege de kansen in dit gebied met 2,8 miljoen inwoners. De samenwerking met Bremen en Oldenburg, die vanuit het Europese INTERREG-project Smart Regio's North is ontstaan, wordt voortgezet en daar waar mogelijk verder ontwikkeld.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Enexis Holding nv, Den Bosch

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	3.704.000	3.804.000	3.814.000	p.m.	200.000

Doel	Nutsbedrijf, distributie en transporteren van energie, netwerkbeheer.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, de Drentse gemeenten bezitten een kleine 2%, Assen bezit 568.290 aandelen ad € 1 per aandeel.
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 568.290 aandelen (0,38 % na gedeeltelijke aandelenverkoop).
Ontwikkelingen	In 2016 heeft Assen 293.879 aandelen Enexis Holding verkocht. Het risico voor de aandeelhouders is zeer gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft meer dan 50% eigen vermogen.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Drenthe (GGD), GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-2271	2.262	2.428	3.103	3.103	0

Doel	Uitvoering van wettelijke taken van de gemeente op het gebied van de publieke gezondheidszorg, een bijdrage leveren aan de publieke gezondheidszorg met afstemming op de curatieve gezondheidszorg en de geneeskundige hulpverlening voor 12 Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	<p>Ook voor 2018 volgt de GGD de lijn van de afgelopen jaren, waarbij loon- en prijsstijgingen in principe worden opgevangen binnen de lopende begroting. Net als in voorgaande jaren wordt ook in de meerjarenbegroting uitgegaan van de nullijn, wat betekent dat de gemeentelijke bijdragen nominaal niet stijgen. De meerjarenraming is sluitend, maar de GGD geeft aan dat de verwachting is dat het handhaven van de nullijn op termijn niet houdbaar is.</p> <p>Ten aanzien van Veilig Thuis wordt in nauw overleg met gemeenten jaarlijks bekeken hoeveel budget nodig is voor de uitvoering van de taken van Veilig Thuis. Op basis van begrote aantallen verrichtingen, de doorontwikkeling van de noodzakelijk in te zetten kwaliteit en de duidelijke inspectiekaders is de verwachting dat in 2018 een budget van € 4,1 miljoen nodig is. De deelnemende gemeenten dienen daar € 1,6 miljoen aan bij te dragen. Het Asser aandeel hierin bedraagt € 572.000 en is als extra last in de gemeentelijke begroting 2018 meegenomen.</p> <p>Binnen het bestuur van de GGD wordt gesproken over een nieuwe verdelingssystematiek op het onderdeel Jeugd Gezondheids Zorg. Deze nieuwe verdeling zal dan ingaan bij de begroting 2019.</p>
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Gemeenschappelijke Kredietbank Drenthe (GKB), GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-1.050	530	543	17.057	17.013	17

Doel	Op maatschappelijk en zakelijk verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan onder andere geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, bewindvoering, en wettelijke schuldsanering van natuurlijke personen.
Bestuurlijk belang	GR van 3 Drentse gemeenten, lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Handhaving kostendekkende exploitatie.
Ontwikkelingen	Eind 2016 is de verkenning gestart van de deelnemende gemeenten en de GKB naar de mogelijke toekomstscenario's van de GKB. De aanleiding is gelegen in de risico's die de deelnemende gemeenten dragen ten opzichte van de invloed die zij hebben op de omzet (inkoop van diensten). Er zijn op dit moment nog 18 DVO-gemeenten. In de afgelopen jaren is zichtbaar geworden dat onder meer door keuzes van gemeenten in het sociaal domein de afname van diensten terugloopt. De opbrengsten kunnen als gevolg van de gemeentelijke herindeling in de Provincie Groningen (die nog niet uitgekristalliseerd is) substantieel dalen. Daarnaast is er een marktbeveging gaande waarbij private partijen dezelfde diensten aan kunnen bieden als de GKB. De GKB heeft een beperkte flexibele schil qua personeel, dat betekent dat bij krimp er meer frictiekosten worden gemaakt. Daarnaast zijn de algemene reserve, en andere voorzieningen, de afgelopen jaren niet aangevuld en wel steeds ingezet om de tekorten op te vangen. Het betekent dat de reserves niet meer toereikend zijn om risico's op te vangen. De vraag naar beschermingsbewind is nog steeds fors en de uitstroom gering, waardoor de doorlopende caseload gestaag stijgt. Vanwege de dalende opbrengsten zal de formatie in 2018 moeten inkrimpen met 13 fte naar 111 fte. Ook in de meerjarenbegroting daalt het aantal fte's verder naar 95 in 2020.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Groningen Airport Eelde nv, Eelde

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	11.374	11.554	3.582	3.292	p.m.

Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf. Voornamelijk de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling, en de exploitatie van het luchtvaartterrein, inclusief het verrichten van daaraan verbonden handelingen van commerciële of financiële aard.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder (10%) en lid raad van toezicht met Provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten Tynaarlo en Groningen.
Financieel belang	Deelneming in kapitaal.
Ontwikkelingen	Wij zullen samen met onze medeaandeelhouders uitvoering geven aan het door raden en staten gekozen toekomstperspectief van de luchthaven. In 2017 is besloten om de toekomstvisie voor Groningen Airport Eelde te steunen en bij te dragen aan de uitvoering van het businessplan. De financiële consequenties zijn in deze begroting opgenomen. Wij blijven echter daarnaast streven naar het afbouwen van onze positie af als aandeelhouder.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

PBE (Publiek Belang Elektriciteitsproductie) bv *), Den Bosch

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
0	1.620	1.600	0	0	- 20

Doel	Schuldsanering van natuurlijke personen.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.
Ontwikkelingen	<p>Het General Escrow Fonds is in 2016 geliquideerd en uitbetaald aan de aandeelhouders (zie Verkoop Vennootschap bv). Desondanks dient deze vennootschap in principe nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de overdracht van EPZ aan RWE dan wel Delta zijn afgesloten. Het bestuur van de vennootschap is wel in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p> <p>Het financiële risico en de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders zijn beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap van totaal € 1,5 miljoen.</p>
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Recreatieschap Drenthe, GR, Diever

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-75	663	670	682	682	0

Doel	Bevordering recreatie in de breedste zin van het woord voor 12 Drentse gemeenten en 1 Friese gemeente.
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage, aandeel Assen 7,5% van de apparaatskosten.
Ontwikkelingen	<p>Het Recreatieschap Drenthe wil in 2018 verder gaan met de kwaliteitsimpuls en verdiepingsslag in zijn taken. Er zijn globaal prestatieafspraken gemaakt op basis van voortzetting van het bestaande beleid. Vanwege de bezuinigingen heeft de omvang van het Fonds Recreatie & Toerisme behoorlijk ingeboet. Om de slagkracht van het Fonds weer te vergroten is een extra bijdrage van € 45.000 in het Fonds noodzakelijk. Het Asser aandeel hierin ad € 3.000 is meegenomen in de huidige gemeentelijke begroting 2018. De stichting recreatievoorzieningen Drenthe is inmiddels ontbonden en het Recreatieschap heeft deze activiteiten overgenomen. De jaarlijkse bijdrage ad € 8.000 wordt in het vervolg aan het Recreatieschap uitgekeerd.</p>
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Regio Groningen-Assen 2030, GR zonder meer, Groningen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
931	6.943	2.525	1.570	2.000	0

Doel	Samenwerking ten behoeve van regio-ontwikkeling.
Bestuurlijk belang	Deelname in convenant; lid van stuurgroep en DB.
Financieel belang	Bijdrage in fonds/investering subsidie(s).
Ontwikkelingen	In 2018 wordt gestart met actualisatie van de Regiovisie 2019 (vertaald in de speerpunten economie, bereikbaarheid en kwaliteit stad & land). Groningen en Assen werken samen om de economie te versterken. Mobiliteit van morgen is duurzaam en slim. Ontwikkelingen in duurzame energie en nieuwe technologie gaan voor een fundamentele omslag in onze regio zorgen. De regio levert een belangrijke financiële bijdrage aan de FlorijnAs-projecten. De woningmarkt is sterk in beweging; recent aangepaste afspraken rond de woningmarktaansturing staan in de Woningmarktanalyse Regio Groningen – Assen 2017 – 2030. Regio Groningen – Assen ondersteunt projecten die het gebied nog mooier, sterker en krachtiger maken.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Regionaal Uitvoeringsorgaan Drenthe (RUD), GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-681	717	736	3.134	4.600	19

Doel	Uitvoeren van milieutaken ten aanzien van bedrijven. Specialistisch advies op het gebied van bodem, lucht, geluid, asbest en externe veiligheid, voor 12 Drentse gemeenten en de Provincie Drenthe.
Bestuurlijk belang	Lid van AB en DB, besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	Vanaf 2016 werkt de RUD-Drenthe op basis van de 'Drentse Maat' als minimaal uitvoeringsniveau. Deze maat staat voor één uniform uitvoeringsniveau in Drenthe. Het bereik van de 'Drentse Maat' is in eerste instantie beperkt tot de kerntaken en bijbehorende producten binnen de milieuvergunningverlening, milieutoezicht en -handhaving en betreft circa 60% van de totale omvang van het werkpakket van de RUD-Drenthe. Na 2018 vindt er een evaluatie plaats van de 'Drentse Maat'.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), GR, Groningen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
82,5	9.252	9.692	204.516	151.806	nihil

Doel	Versterken van de economische positie van Noord-Nederland, voor 12 gemeenten en 2 provincies.
Bestuurlijk belang	Adviesrol.
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.
Ontwikkelingen	Vreemd vermogen betreft in beheer gegeven middelen, geen bezit van SNN. Het verwachte resultaat over 2018 resultaat is elk jaar nihil bij SNN. De onttrekking aan de vooruit ontvangen uitvoeringskosten is € 440.000. Deze voorziening bestaat uit eenmalige middelen, waaruit de exploitatie van het SNN (met name uitvoeringsinstanties EFRO) jaarlijks worden aangevuld. Indien SNN een beter exploitatieresultaat realiseert dan verwacht, betekent dit een lagere onttrekking aan die voorziening, en daarmee verdere verlaging van het meerjarig (2013) tekort in de meerjarenplanning van het SNN.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD), GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
2.709	2.152	1.946	22.397	21.220	0

Doel	Brandweezorg en hulpverlening bij brand en rampen en geneeskundige hulpverlening bij calamiteiten voor 12 Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang	Lid van het AB en DB, besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	Vanwege een groter aantal inzetten en een stijging van de personeelskosten is er een negatieve eindejaarsverwachting voor de VRD. De stijging van de personeelskosten zit in de cao-ontwikkelingen, de invoering van IKB en een stijging van de pensioenpremie.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen

Verkoop Vennootschap bv, Den Bosch

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
0	100	60	0	0	- 40

Doel	Maximalisatie van de uiteindelijke verkoopopbrengst; en optimalisering met betrekking tot de risicoafdekking.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal. Gemeente Assen bezit 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.
Ontwikkelingen	<p>In 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Desondanks dient de vennootschap in principe nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten. Het bestuur van de vennootschap is wel in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p> <p>De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's, die beperkt zijn tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van totaal € 20.000.</p>
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Vordering op Enexis bv, Den Bosch

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
0	35	27,5	356.260	356.260	- 7,5

Doel	Bundeling van belangen in de bruglening aan Enexis.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.
Financieel belang	Dividend uit deelneming in het aandelenkapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.
Ontwikkelingen	De totale lening bedroeg € 1,8 miljard, af te lossen in vier tranches. Deze vierde tranche ad € 350 miljoen mag niet vervoegd worden afgelost en loopt tot 30 september 2019. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de vierde tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Het risico is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van totaal € 20.000.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

NV Waterbedrijf Drenthe, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018*
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	37.274	42.087	130.067	131.304	p.m.*

Doel	Nutsvoorziening, gewaarborgde levering van water
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, samen met Provincie een 11 gemeenten, stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders. Gemeente Assen bezit 147 van de 1.946 geplaatste aandelen.
Financieel belang	Deelneming in kapitaal
Ontwikkelingen	De governance structuur van het bedrijf is aangepast en er heeft een juridische splitsing van het bedrijf plaatsgehad in wettelijke en niet-wettelijke taken. De wettelijke taken zijn als resultaat daarvan met terugwerkende kracht tot 1 januari 2016 ondergebracht in de WMD Drinkwater bv. Voor de niet-wettelijke taken zijn in afzonderlijke bv's gevormd. Samen vormen deze eenheden de holding nv Waterbedrijf Drenthe. Het financieel beleid is de eerstkomende jaren gericht op het weer op peil brengen van de weerstandscapaciteit.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Ad * De met betrekking tot de vermogenspositie opgenomen cijfers hebben betrekking op de jaarrekening 2016 van het bedrijf. Mogelijk over 2018 te ontvangen uitkeringen zijn pro memorie opgenomen.

Werkplein Drentsche Aa, GR, Assen

ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2018
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-7.331	0	0	6.849	6.548	0

Doel	Uitvoering Participatiewet voor drie Drentse gemeenten
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.
Ontwikkelingen	Het resultaat 2018 is nihil omdat de lasten verrekend worden met de gemeentelijke bijdrage (totaal 11.132) De verwachting is dat, ondanks een aantrekkende economie en dalende werkloosheid, het aantal personen dat een beroep doet op de Participatiewet zal toenemen. Dit wordt ook veroorzaakt door de taakstelling van gemeenten op het gebied van statushouders. De verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en de verkorte duur van de WW zorgen er voor dat personen langer in de bijstand blijven. Uit de verkenning van het CPB 2018-2021 blijkt dat de koopkracht van uitkeringsgerechtigden af neemt, waardoor problematische schulden toenemen. De verwachte gemeentelijke bijdrage Assen voor 2018 is begroot op € 7.331.000 (2017 € 10.017.000). Deze daling, ondanks een verwachte stijging van het aantal (bijstands)uitkeringen en indexering, wordt met name veroorzaakt door de fors hogere rijksuitkering BUIG.
Verwachte veranderingen in het belang	Geen.

Paragraaf 07

Grondbeleid

Algemeen

Het gemeentelijke grondbeleid is ondersteunend aan de beleidsdoelstellingen die de gemeente Assen heeft voor onder meer woningbouw, werken, infrastructuur en het realiseren van maatschappelijke voorzieningen. Hoofddoelstelling van het grondbeleid is het realiseren van de ruimtelijke opgaven die Assen zichzelf stelt. De invulling van deze ambities staat nader beschreven bij de programma's Wonen in Assen, Werken in Assen en Aantrekkelijk Assen.

De volgende documenten zijn daarbij voor ons leidend: strategienota Ruimte 2016, Woonvisie Assen 2016 (inclusief behoefteonderzoeken), afstemming binnen de regio Groningen-Assen (inclusief behoefteonderzoeken), de actuele grondprijzenbrief, richtlijnen van de commissie BBV en uiteraard de vastgestelde bestemmingsplannen voor alle gebiedsontwikkelingen.

Herzien van de grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie) worden jaarlijks bij de begroting herzien en aan de raad voorgelegd. Deze herziening vindt plaats op basis van meest actuele en vastgestelde beleidsmatige uitgangspunten.

Bij de jaarafsluiting worden op basis van diezelfde uitgangspunten, alle grondexploitaties administratief

herzien om aansluiting te krijgen met de feitelijke realisatie van het afgelopen jaar.

De gehanteerde uitgangspunten zoals grondbeleid, grondprijzen, programmering, financiële parameters, vennootschapsbelasting, beheersmaatregelen BBV worden achtereenvolgens nader toegelicht.

Grondbeleid

De huidige tijd vraagt om een meer gefaseerde en marktgerichte gebiedsontwikkeling. Naast actief grondbeleid wordt ook faciliterend grondbeleid nadrukkelijk overwogen. De huidige tijd vraagt niet meer om een algemene beleidsnota, maar om maatwerk per opgave. In ons collegeprogramma hebben we bijvoorbeeld nieuwe ontwikkelstrategieën vastgesteld voor Kloosterveen, het werklandschap Assen-Zuid en het Havenkwartier.

Recent is ons ruimtelijk beleid en daarmee ook het grondbeleid herijkt met de strategienota Ruimte 2016. Een juiste keuze voor het grondbeleid verschilt per situatie en is mede afhankelijk van de behoefte aan wonen en werken en de financiële armslag van ons grondbedrijf. De volgende tabel geeft een overzicht van het gehanteerde grondbeleid per vastgestelde grondexploitatie.

Gemeentelijk grondbeleid bouwgrond in exploitatie (BIE) en strategische gronden	
Terrein	Gemeentelijk grondbeleid
Veemarktterrein	Actieve grondverwerving, uitvoering en gronduitgifte op basis van een ontwikkelovereenkomst met derden. De vastgestelde grondexploitatie is nog gebaseerd op het bestemmingsplan uit 2006. Een deel van het evenementenplein zal echter behouden blijven, conform het raadsbesluit 'Uitvoeringskrediet Veemarktplein' (15 juni 2017). De mogelijkheid tot woningbouw op noordelijke deel van het veemarktterrein vergt nog besluitvorming door de raad. Dan zal ook de grondexploitatie gewijzigd worden vastgesteld. De concept grondexploitatie hiervan is opgenomen in het meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG).
Gasfabriek Witterstraat	Actief grondbeleid.

Gemeentelijk grondbeleid bouwgrond in exploitatie (BIE) en strategische gronden

Terrein	Gemeentelijk grondbeleid
De Haar / TRZ (strategische grond)	<p>Actieve grondverwerving, maar faciliterend grondbeleid bij concrete initiatieven van derden, zogenaamde uitnodigingsplanologie.</p> <p>Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE), maar strategische grond. Planuitvoering vergt nog besluitvorming door de raad. Met initiatieven voor onder meer een factory outlet center (FOC) en een IJscapex is het gebied volop in de belangstelling. Om dergelijke initiatieven te kunnen ondersteunen is in de begroting een post van €50.000 opgenomen voor het komende begrotingjaar. Daarnaast is in juni 2017 besloten om een voorbereidingskrediet van € 200.000 beschikbaar te stellen voor een bestemmingsplanprocedure van het IJscapex.</p> <p>Voor dit gebied was tijdelijk een tweede complex TRZ waarop de kosten voor planontwikkeling in het kader van de FlorijnAs werden verantwoord. Deze kan nu vervallen en bij de jaarrekening 2017 zullen we deze complexen weer samenvoegen.</p>
Prinses Irenestraat / Wanderlocatie	Actief grondbeleid; complex is in afrondende fase.
Citadel / TPG Rolderstraat	Actieve grondverwerving, uitvoering en gronduitgifte op basis van een ontwikkelovereenkomst met derden; complex is in afrondende fase.
Havenkade (strategische grond)	<p>Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van ontwikkelende derden.</p> <p>Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE), maar strategische grond. Een ontwikkelvariant is wel opgenomen in het meerjarenperspectief. Planuitvoering vergt nog besluitvorming door de raad.</p>
Oostergoo / Schakelterrein	Actief grondbeleid.
Hoekbree	Actief grondbeleid.
Peelerpark	Actief grondbeleid.
Groene Dijk	Actief grondbeleid.
Messchenveld 1A	Actief grondbeleid.
Werklandschap Assen-Zuid	<p>Actief grondbeleid.</p> <p>De ontwikkelstrategie, raadsbrief van 17 juli 2013, legt focus op gronden gelegen ten westen van Graswijk. De westelijke infrastructuur wordt bestemd maar pas gerealiseerd nadat tenminste één initiatiefnemer van enige omvang een overeenkomst heeft getekend. Op basis van de geprognostiseerde marktvrage voor de komende 10 jaar (strategienota Ruimte 2016) is het exploitatiegebied vooralsnog beperkt tot 17 hectare, waarvan 7 hectare uitgeefbaar.</p>
Kloosterveen 2012	<p>Actief grondbeleid</p> <p>Dit complex bevat twee gebied ontwikkelingen die nog in exploitatie zijn, te weten: buitenring Kloostereste (voorheen Kloosterveen 1) en Kloosterbos (voorheen Kloosterveen 2)</p>
Kloosterveen 2	<p>Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van ontwikkelende derden.</p> <p>Na het afsluiten van Kloosterhout en het opnemen van Kloosterbos in het bestemmingsplan Kloosterveen 2012, bestaat dit complex volledig uit agrarische gronden die nog tot ontwikkeling worden gebracht. De historische aanlegkosten van de tweede hoofdontsluiting zijn naar rato toebedeeld aan dit complex, conform het genomen bekostigingsbesluit op 20 februari 2003. Deze ontwikkeling vormt het logische vervolg op het gerealiseerde deel van Kloosterveen. Voor dit gebied zal een structuurvisie</p>

Gemeentelijk grondbeleid bouwgrond in exploitatie (BIE) en strategische gronden

Terrein	Gemeentelijk grondbeleid
	worden opgesteld in combinatie met Kloosterveen 3, zoals aangegeven in de raadsbrief van 1 oktober 2015.
Kloosterveen 3 (strategische grond)	Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van ontwikkelende derden. Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE). Het complex is opgenomen in het meerjarenperspectief. Planuitvoering afgestemd op de ontwikkeling van Kloosterveen 2 vergt nog besluitvorming door de raad.

Faciliterend grondbeleid

In deze collegeperiode is aantoonbaar afscheid genomen van het automatisme van actief grondbeleid. Minder actief grondbeleid zorgt voor een beperkter investeringsniveau en een kleiner risicoprofiel, maar ook voor een beperktere regie en zeggenschap bij de realisatie van gebiedsontwikkelingen. Bij faciliterend grondbeleid wordt de gemeentelijke sturing op de kaveluitgifte en de woningtypologie minder direct. Tevens vergt het kostenverhaal op derden en verevening tussen financieel voordelige en nadelige ontwikkelingen extra aandacht en expertise.

Programmering

Op 24 november 2016 heeft de raad de strategienota Ruimte 2016 vastgesteld. De nota hanteert bewust een korte horizon (10 jaar), omdat recente onderzoeken laten zien dat behoeften vaak sterk fluctueren.

We zijn wettelijk verplicht onze ruimtelijke keuzes te baseren op de actuele regionale behoefte. Daartoe is voor de toekomstige vraag naar ruimte een aantal scenario's doorgerekend. Basis voor de scenario's zijn de vier lange termijn scenario's van het Centraal planbureau en drie bevolkingsscenario's. Het woningmarktonderzoek door KAW en een economische behoeftebepaling door Bureau Louter en Grontmij vormen de basis voor de ruimtelijke vraag. Voor de periode 2015-2025 komt de strategienota tot een woningbouwbehoefte van 340 woningen per jaar, die daarna daalt naar 230 woningen per jaar voor de periode 2025-2035. Voor de gemengde bedrijventerreinen komt in het meest realistische scenario de behoefte uit op 2,25 hectare voor de periode 2015-2035.

Grondprijzen

Bij de bepaling van uitgifteprijsen wordt in beginsel uitgegaan van de marktwaarde van bouwrijpe grond. Om beleidsmatige redenen wordt bij sociale

woningbouw en maatschappelijke voorzieningen afgeweken van dit beginsel. Jaarlijks worden de gemeentelijke uitgifte prijzen geactualiseerd in de grondprijzenbrief.

In deze begroting zijn de uitgifteprijsen voor bedrijventerreinen niet verhoogd ten opzichte van 2017. De overige openbaar gemaakte verkoopprijzen (met name woningbouw) zijn verhoogd met de algemene prijsstijging zoals gemeten door het CBS (CPI alle huishoudens).

De woontoeslag op de woon-werk kavels op Groene Dijk is tijdelijk verlaagd met € 10.000, exclusief btw. Dit leverde in 2017 concrete interesse en de verkoop van een eerste kavel. In de voorliggende begroting is de kortingsregeling voor 2018 verlengd, om daarmee de ontwikkeling van Groene Dijk te blijven stimuleren.

Financiële parameters: rente, inflatie en onvoorzien

Het gemeentelijk grondbedrijf wordt gefinancierd vanuit de algemene dienst en er wordt geen gebruik gemaakt van projectfinanciering. Aan de bouwgrond in exploitatie (BIE) wordt daarom de daadwerkelijk betaalde rente over het vreemd vermogen toegerekend en er wordt geen rente toegerekend aan het eigen vermogen. De rekenrente komt daarmee op 1,5%. Dit is conform het voorschrift van de BBV.

De disconteringsvoet binnen het grondbedrijf is gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone, momenteel (maximaal) 2%. Dit is conform het voorschrift van de BBV.

Het is voor de hand liggend om bij de indexatie (prijsstijging) van kosten en opbrengsten eveneens aan te sluiten bij het meerjarig streefpercentage voor de inflatie binnen de Eurozone. De Europese Centrale Bank streeft immers naar een stijging van het algemene prijspeil dicht tegen de 2%. Daarom

hanteren we voor de stijging van de kosten een prognose van 2%. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe wordt, mede gezien de lage rekenrente van 1,5%, binnen het grondbedrijf voor de grondopbrengsten een indexeringspercentage van 0% aangehouden. In een grondexploitatie wordt over de nog te maken kosten gerekend met een percentage onvoorzien¹ van 10%. Gezien de onzekerheid over de gronduitgifte van bedrijfskavels, wordt op de bedrijventerreinen rekening gehouden met 5% onvoorzien gerekend over de opbrengsten. Indien er geen verkavelingsplan is vastgesteld (bijvoorbeeld werklandschap Assen-Zuid) wordt dit percentage verhoogd naar 10%. Bij project specifieke risico's kan in een grondexploitatie een ander percentage onvoorzien worden gehanteerd. In dergelijke gevallen zal dit expliciet kenbaar worden gemaakt.

Vennootschapsbelasting

Gemeenten en dus ook het gemeentelijk grondbedrijf hebben per 1 januari 2016 te maken met de vennootschapsbelasting. In 2016 is door Ernst&Young (EY) onderzoek gedaan naar de fiscale positie van het grondbedrijf. De conclusie van EY is dat het gemeentelijk grondbedrijf niet door de ondernemerspoort komt en daarmee niet vennootschapsbelastingplichtig is.

Beheermaatregelen BBV

Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) hanteert een richttermijn van 10 jaar voor de maximale looptijd, die voortschrijdend moet worden gezien en waarvan alleen gemotiveerd kan worden afgeweken. Voor de complexen Messchenveld 1a en Kloosterveen 2 is dit van toepassing. Voor het werklandschap Assen-Zuid is de grondexploitatie aangepast.

Werklandschap Assen-Zuid

In voorliggende begroting is gekozen voor een exploitatiegebied van 17 hectare, waarvan 7 hectare uitgeefbaar, passend bij de geprognosticeerde marktvrage voor de komende 10 jaar.

Voor de daarbuiten gelegen gronden worden voorlopig geen grondopbrengsten, maar ook geen investeringen in het bouw- en woonrijp maken geraamd. Reeds aangekochte gronden alhier kunnen (na 10 jaar) worden verkocht tegen de agrarische waarde (of verpacht bij zonnepark) indien er dan geen

---

¹ Het percentage onvoorzien kan worden berekend over kostensoorten die zijn opgenomen in artikel 6.2.4 van het besluit ruimtelijke ordening.

marktvrage meer bestaat naar deze bedrijfskavels. Dit zorgt voor een mogelijke beperking van het exploitatiegebied en daarmee ook van de looptijd.

Het daadwerkelijk te exploiteren gebied wordt jaarlijks op basis van de gerealiseerde uitgifte voortschrijdend gezien. Het vaststellen van een beheersmaatregel conform het BBV is daarmee niet nodig.

Messchenveld 1a

Met de verlaging van de uitgifteprognose voor bedrijfskavels is de looptijd van deze grondexploitatie opgelopen tot 23 jaar. Dit bedrijventerrein is nagenoeg volledig woonrijp gemaakt. Een gefaseerde aanleg van het terrein is daarmee niet meer mogelijk. Het verkooprisico bestaat derhalve uit het verkooptempo van de beschikbare bouw kavels.

De post onvoorzien kan worden aangemerkt als een beheersmaatregel voor het uitblijven van de opbrengsten na 10 jaar. Uiteraard zijn dan beperkte investeringen in de eventuele aanpassing van uitritten, nutsvoorzieningen (maatwerk) ook niet nodig. Deze beheersmaatregel heeft de raad vastgesteld met de begroting 2017.

Beheersmaatregel Kloosterveen 2

De voorliggende grondexploitatie heeft een looptijd van 11 jaar en wijkt, in beperkte mate, af van de richttermijn van 10 jaar uit het BBV. Indien blijkt dat er na 10 jaar geen markt meer is voor nieuwe woningen kan worden afgezien van investeringen in het bouw- en woonrijp maken van de betreffende kavels. Deze beheersmaatregel heeft de raad vastgesteld met de begroting 2017.

Grondexploitaties begroting 2018

Grondexploitaties die zijn opgenomen in het grondbedrijf zijn langjarige projecten. Beslismomenten zijn niet gekoppeld aan de jaarcyclus van de gemeentelijke begroting. De uitgaven binnen projecten vloeien voort uit in het verleden separaat door de raad vastgestelde grondexploitaties, zoals bijvoorbeeld: Hoekbree en Assen-Oost.

Bij deze begroting is daarom voor de raad een meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) gevoegd. Daarin staan voor de vastgestelde grondexploitaties de kerngegevens en de meest

actuele kosten- en opbrengsten prognoses. Het MPG bevat vertrouwelijke informatie en wordt niet openbaar gemaakt.

In de MPG vinden raadsleden alleen de projecten waarin de gemeente financieel participeert en niet de projecten die volledig door marktpartijen worden gerealiseerd, zoals bijvoorbeeld Woonpark Diepstroeten en TT-World. In een dergelijke situatie is

onze rol beperkt tot de planologische medewerking en eventuele vergunningen. De gemeente loopt hierbij dus geen financieel risico, maar kan beleidsmatig wel een belang hebben bij de realisatie ervan.

Hoewel de uitvoering van grondexploitaties niet direct is gekoppeld aan een begrotingsjaar, geeft onderstaande tabel een overzicht van concrete doelen voor het begrotingsjaar 2018.

Prognose 2018 bouwgrond in exploitatie (BIE)	
Terrein	Wat we gaan doen in 2018
Veemarktterrein	We willen een ondertekend akkoord sluiten met een ontwikkelaar. Het bestemmingsplan voor de woningbouw wordt aan de raad voorgelegd. De herziene grondexploitatie Veemarktterrein wordt aan de raad voorgelegd. Het bouwrijp maken voor de woningbouw wordt voorbereid.
Gasfabriek / Witterstraat	Het streven is om minimaal 6 van in totaal 13 kavels te verkopen.
Prinses Irenestraat / Wanderlocatie	Het projectgebied wordt afgerond en de grondexploitatie wordt per 31 december 2017 afgesloten.
Hoekbree	Het streven is om tenminste 18 woningbouwkavels te verkopen
Peelerpark	De pilot flexibilisering wordt ingezet. Het streven is om tenminste minimaal 0,7 hectare aan bedrijfskavels te verkopen.
Groene Dijk	De pionierskorting wordt voortgezet. Het streven is om tenminste minimaal 0,3 hectare aan bedrijfskavels te verkopen.
Messchenveld 1A	De pilot flexibilisering wordt ingezet. Het streven is om tenminste minimaal 1,4 hectare aan bedrijfskavels te verkopen.
Werklandschap Assen-Zuid	Indien er een verkoopovereenkomst kan worden gesloten met een initiatiefnemer zal een uitgewerkt bestemmingsplan aan de raad worden voorgelegd. Bij raadsbesluit van 2011 maakt de hoofdontsluiting onderdeel uit van het programma FlorijnAs. Het is echter niet meer waarschijnlijk dat de (volledige) aanleg hoofdontsluiting binnen de uitvoeringsperiode van het PFA valt. Zoals reeds aangekondigd in de voorjaarsnota 2017 stellen wij voor om de westelijke hoofdontsluiting weer op te nemen in grondexploitatie. De destijds beschikbaar gestelde dekking € 3,5 zal daartoe weer worden opgenomen in de reserve grondbedrijf.
Kloosterveen 2012	Kloosterbos: Het streven is om minimaal 5 kavels te verkopen. Buitenring Kloosterveeste: Het streven is om minimaal 5 kavels te verkopen.
Kloosterveen 2	De structuurvisie Kloosterveen wordt aan de raad voorgelegd. Het bestemmingsplan voor de eerste woningfase wordt aan de raad voorgelegd. Het bouwrijp maken van de eerste bouwkavels wordt voorbereid.

Financieel beleid

Het uitgangspunt is dat het grondbedrijf geen beslag legt op de algemene middelen. De financiering van gebiedsontwikkelingen, met strategische grondaankopen en onzekere kaveluitgifte, zorgt voor grote schommelingen in het eigen vermogen. Deze schommelingen moeten worden opgevangen.

De financiële grondslagen van het grondbedrijf zijn door de raad vastgesteld en gebaseerd op het Besluit begroting en verantwoording (BBV). In de financiële grondslagen zijn onder meer de waarderingsgrondslagen van de activa (bezittingen) vastgelegd.

In het BBV is ook bepaald dat verliezen worden genomen zodra die bekend zijn, en winsten verwerkt worden op het moment van realisatie. Onze interne rekenregel voor tussentijdse winstneming luidt: de nog te maken kosten moeten uit de resterende voordelige boekwaarde gedekt kunnen worden. Deze regel achten wij een goede invulling van de vernieuwde BBV-voorschriften.

Begroting 2018

De financiële positie van het grondbedrijf is veranderd door de realisatie van het afgelopen jaar en door wijzigingen in beleidsmatige en projectmatige uitgangspunten.

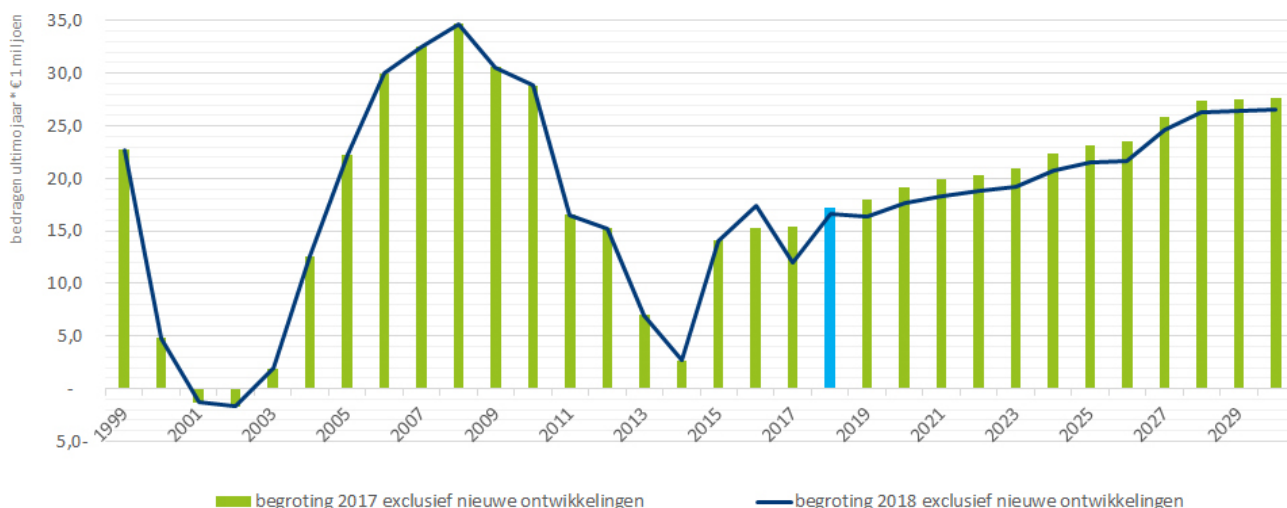
Voor de beschrijving van de vermogenspositie van het grondbedrijf maken we onderscheid tussen de algemene reserve en de weerstandsreserve van het grondbedrijf. De weerstandsreserve dient voor het opvangen van risico's in de reeds vastgestelde grondexploitaties en verworven gronden voor nieuwe

ontwikkelingen. Daarentegen kan de algemene reserve grondbedrijf worden benut voor nieuwe investeringen, het afdekken van onrendabele gebiedsontwikkelingen en het afdekken van de risico's van nieuw in exploitatie te nemen gebieden. Beleidsmatig gezien is het verloop van de algemene reserve het meest van belang.

Algemene reserve

De basis voor de begroting 2018 wordt gevormd door de jaarrekening 2016, actualisatie van vastgestelde grondexploitaties en nieuw genomen besluiten. De actualisatie zorgt voor een beperkt gewijzigd verloop van de algemene reserve grondbedrijf (blauwe lijn) zoals te zien in figuur A.

Het verschil ten opzichte van de begroting 2017 wordt met name verklaard door het opnemen van de hoofdinfrastructuur binnen de grondexploitatie Assen-Zuid (toename voorziening in 2017) en de overdracht van de beschikbare middelen uit de FlorijnAs in 2018.

Figuur A: Begroting grondbedrijf 2018; verloop algemene reserve

Weerstandsreserve

Voor de jaarlijkse bepaling van de weerstandsreserve grondbedrijf hanteren we de IFLO-norm (Financiën Lokale en provinciale Overheden) van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Onderbouwing hiervan gebeurt met een risicoanalyse op projectniveau. De weerstandsreserve is een aparte reserve en maakt geen deel uit van de algemene reserve grondbedrijf.

Uitvoeringskredieten

In het meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) is een actueel en integraal overzicht van de

grondexploitaties opgenomen. Het MPG is vertrouwelijk en de raad ontvangt het jaarlijks met de begroting. Gelijktijdig met de begroting worden de kredieten per raadsvoorstel in overeenstemming gebracht met het verwachte kostenniveau, zoals opgenomen in de meest actuele calculaties.

De geactualiseerde kredieten bestaan uit alle al gemaakte kosten, inclusief de strategische grondaankopen en de bijgeschreven rente. Ook alle geprognosticeerde kosten, inclusief de verwachte

prijsstijgingen en interne rekenrente zijn hierin opgenomen. De gerealiseerde winstnemingen worden niet meegenomen in het uitvoeringskrediet.

Nieuwe ontwikkelingen

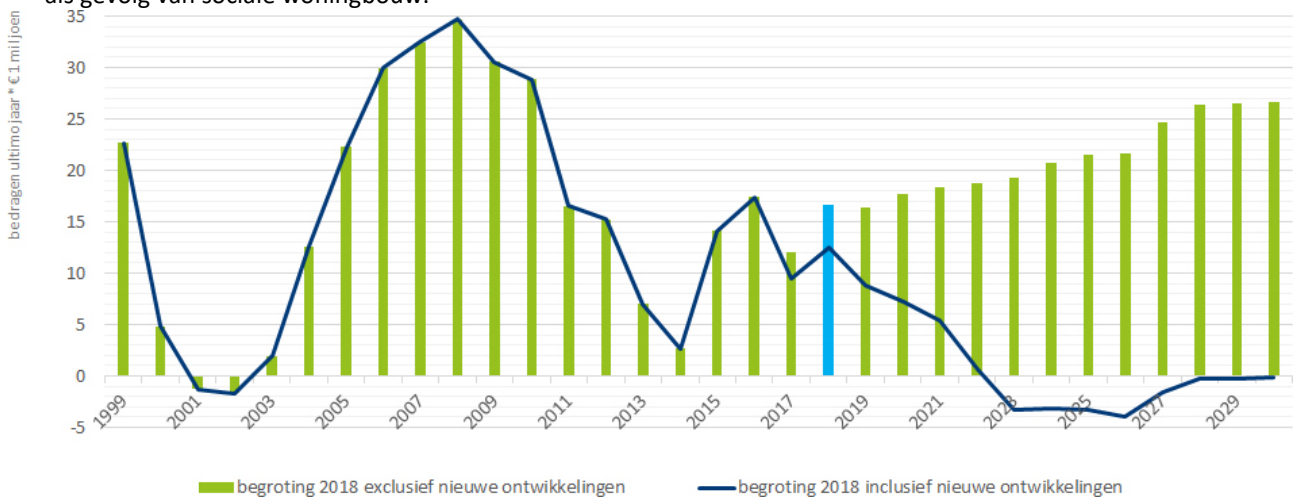
Naast de vastgestelde grondexploitatie bevat het MPG ook concept grondexploitatie, waarvoor mogelijk in de toekomst nog besluiten worden genomen. Meegenomen zijn:

- Concept grondexploitatie Kloosterveen 3.
- Herziene grondexploitatie Veemarkt met woningbouw op het noordelijk deel (initiatief Credo).
- Concept grondexploitatie Havenkwartier eerste fase.
- Extra tekorten bij toekomstige ontwikkellocaties als gevolg van sociale woningbouw.

- Kosten voor faciliterend grondbeleid voor de toeristische recreatieve zone (TRZ).

De provincie Drenthe werkt momenteel aan een oplossing voor de verkeersonveiligheid van de provinciale weg (N373) langs de Norgervaart. Ook wordt momenteel de aanpassing van het kruispunt nabij Norgerbrug onderzocht. Deze aanpassing zal ook een ontsluiting voor het toekomstige Kloosterveen 3 op de N371 moeten bevatten. Mogelijk wordt hierbij een bijdrage van de gemeente Assen verlangd. Hiermee is geen rekening gehouden in het meerjarenperspectief van het grondbedrijf.

In de onderstaande figuur B geeft de blauwe lijn het verloop van de algemene reserve inclusief het effect van de hierboven genoemde ontwikkelingen.

Figuur B: Meerjarenperspectief grondbedrijf 2018; verloop algemene reserve inclusief nieuwe ontwikkelingen

Risicoanalyse en prognose

De nieuwe ontwikkelingen zorgen voor een daling van de algemene reserve tot onder de nullijn. De beschikbare reserve is dus onvoldoende om tekorten en risico's van alle nieuwe genoemde ontwikkelingen te kunnen afdekken. De komende jaren zal daarom zorgvuldig onderzocht moeten worden welke ontwikkeling in welke vorm in de begroting meegenomen kan worden.

Financiële begroting

Samenvatting resultaten

1. Programmaplan
2. Lasten en baten per programma
3. Lasten en baten per programma en beleidsthema
4. Lasten en baten per taakveld

Samenvatting resultaten 01

Programmaplan

Programmaplan (bedragen * € 1.000)						
Onderdeel	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Programma's	-211.180	-172.123	-165.702	-169.165	-166.842	-167.376
Algemene dekkingsmiddelen	221.420	179.065	180.811	185.164	185.152	186.891
Kosten overhead	p.m.	-19.800	-20.612	-20.667	-20.886	-21.137
Heffing vennootschapsbelasting	-30	-30	-30	-30	-30	-30
Onvoorzien/incidenteel	0	-305	-1.167	-1.412	-1.856	-1.835
Totaal saldo van baten en lasten	10.211	-13.193	-6.700	-6.110	-4.462	-3.487
Mutaties in reserves						
Storting reserves	49.169	7.171	26.019	1.490	2.670	1.957
Beschikking reserves	55.575	21.304	33.341	8.473	7.161	5.667
Totaal mutaties in reserves	6.406	14.133	7.322	6.983	4.491	3.710
Resultaat	16.617	939	622	873	29	223

Samenvatting resultaten 02

Lasten en baten per begrotingsprogramma

Lasten en baten per begrotingsprogramma (bedragen * € 1.000)						
Programma	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Meerjarenprognose		
				2019	2020	2021
Saldo programma's						
Lasten						
Wonen in Assen	19.967	17.749	20.422	21.816	21.987	20.686
Werken in Assen	87.713	113.451	91.659	60.455	54.175	53.941
Meedoen in Assen	85.890	97.710	97.722	97.708	97.156	97.678
Aantrekkelijk Assen	15.442	15.147	15.165	15.189	15.205	15.377
Samen werken aan Assen	5.501	4.495	4.853	4.529	4.459	4.519
Bedrijfsvoering, directe taken	50.817	32.959	34.130	33.513	34.087	34.701
Vastgoed en Grondbedrijf	35.899	35.175	32.220	34.131	33.120	33.824
Totaal lasten	301.230	316.685	296.171	267.341	260.189	260.726
Baten						
Wonen in Assen	20.809	18.769	18.635	18.888	19.147	19.204
Werken in Assen	31.867	86.920	69.607	39.713	34.292	34.629
Meedoen in Assen	7.307	8.442	7.188	7.170	7.181	7.181
Aantrekkelijk Assen	3.176	2.023	2.491	2.491	2.491	2.439
Samen werken aan Assen	1.477	1.136	1.144	994	994	1.002
Bedrijfsvoering, directe taken	7.237	6.891	7.069	6.902	7.033	7.166
Vastgoed en Grondbedrijf	18.177	20.380	24.335	22.018	22.209	21.729
Totaal baten	90.050	144.561	130.469	98.176	93.347	93.350
Totaal saldo programma's	-211.180	-172.123	-165.702	-169.165	-166.842	-167.376
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	680	-752	3.895	924	1.649	2.026
Baten	222.101	178.314	184.706	186.088	186.801	188.917
Totaal alg. dekkingsmiddelen	221.420	179.065	180.811	185.164	185.152	186.891
Overhead						
Lasten	p.m.	21.114	21.818	21.876	22.097	22.351
Baten	p.m.	1.314	1.206	1.209	1.211	1.214
Totaal overhead	p.m.	-19.800	-20.612	-20.667	-20.886	-21.137
Heffing vennootschapsbelasting	-30	-30	-30	-30	-30	-30
Onvoorzien/incidenteel	0	-305	-1.167	-1.412	-1.856	-1.835
Totaal saldo van baten en lasten	10.211	-13.193	-6.700	-6.110	-4.462	-3.487
Mutaties in reserves						
Storting reserves	49.169	7.171	26.019	1.490	2.670	1.957
Beschikking reserves	55.575	21.304	33.341	8.473	7.161	5.667
Totaal mutaties in reserves	6.406	14.133	7.322	6.983	4.491	3.710
Resultaat	16.617	939	622	873	29	223

Samenvatting resultaten 03

Lasten en baten per programma en beleidsthema

Lasten en baten per programma en beleidsthema						(bedragen * € 1.000)
Programma / Beleidsthema	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo programma's						
lasten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.690	1.659	1.695	1.493	1.513	1.534
Openbare ruimte	11.952	10.631	13.895	15.332	15.505	14.132
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	206	900	326	383	313	315
Duurzaamheid	6.118	4.559	4.506	4.608	4.656	4.705
Totaal Wonen in Assen	19.967	17.749	20.422	21.816	21.987	20.686
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	55.909	54.027	53.089	52.994	52.669	52.423
Economische ontwikkelingen en innovatie	1.787	1.305	1.902	1.368	1.283	1.295
FlorijnAs	30.017	58.119	36.668	6.093	223	223
Totaal Werken in Assen	87.713	113.451	91.659	60.455	54.175	53.941
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	20.141	19.233	18.801	18.808	18.945	19.053
Wmo, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transities)	51.172	59.680	63.160	63.207	62.681	62.885
Mijn Buurt Assen	4.556	4.969	4.283	4.236	4.070	4.137
Meedoenbeleid	3.275	3.914	3.668	3.512	3.375	3.388
Sport	378	2.870	300	329	334	339
Schuldhelpverlening	799	801	829	843	857	872
Onderwijs	5.570	6.244	6.681	6.773	6.894	7.004
Totaal Meedoen in Assen	85.890	97.710	97.722	97.708	97.156	97.678
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	426	295	157	160	163	166
Cultureel Hart	9.828	9.886	10.025	10.189	10.335	10.432
Evenementen	1.235	1.227	1.238	1.072	906	915
Parkeren	550	224	573	572	574	574
Veiligheid	3.404	3.515	3.172	3.196	3.227	3.290
Totaal Aantrekkelijk Assen	15.442	15.147	15.165	15.189	15.205	15.377
Samen werken aan Assen						
Bestuur	3.566	2.733	2.693	2.723	2.734	2.745
Regionale samenwerking	177	134	310	319	324	326
Dienstverlening	1.758	1.628	1.850	1.487	1.401	1.448
Totaal Samen werken aan Assen	5.501	4.495	4.853	4.529	4.459	4.519
Bedrijfsvoering						
Kosten directe taken	50.817	32.959	34.130	33.513	34.087	34.701
Totaal Bedrijfsvoering	50.817	32.959	34.130	33.513	34.087	34.701

Programma / Beleidsthema	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	34.040	27.146	27.074	27.212	27.699	28.093
Grondbedrijf	1.859	8.029	5.146	6.919	5.421	5.731
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	35.899	35.175	32.220	34.131	33.120	33.824
Totaal lasten	301.230	316.685	296.171	267.341	260.189	260.726
baten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	2.271	1.424	1.424	1.424	1.424	1.424
Openbare ruimte	8.934	8.262	8.340	8.536	8.738	8.738
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	0	440	0	0	0	0
Duurzaamheid	9.605	8.643	8.871	8.928	8.985	9.042
Totaal Wonen in Assen	20.809	18.769	18.635	18.888	19.147	19.204
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	29.537	31.061	32.819	33.500	33.949	34.286
Economische ontwikkelingen en innovatie	90	120	120	120	120	120
FlorijnAs	2.240	55.739	36.668	6.093	223	223
Totaal Werken in Assen	31.867	86.920	69.607	39.713	34.292	34.629
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	261	0	0	0	0	0
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transities)	2.913	2.995	2.899	2.899	2.899	2.899
Mijn Buurt Assen	355	0	0	0	0	0
Sport	10	1.000	0	0	0	0
Schuldhelpverlening	-47	0	0	0	0	0
Onderwijs	3.814	4.447	4.289	4.271	4.282	4.282
Totaal Meedoen in Assen	7.307	8.442	7.188	7.170	7.181	7.181
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	22	25	25	25	25	25
Cultureel Hart	250	25	52	52	52	0
Evenementen	432	194	194	194	194	194
Parkeren	1.989	1.702	2.203	2.203	2.203	2.203
Veiligheid	483	77	17	17	17	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	3.176	2.023	2.491	2.491	2.491	2.439
Samen werken aan Assen						
Bestuur	240	0	0	0	0	0
Dienstverlening	1.237	1.136	1.144	994	994	1.002
Totaal Samen werken aan Assen	1.477	1.136	1.144	994	994	1.002
Bedrijfsvoering						
Inkomsten directe taken		724	660	674	687	701
Toerekening aan projecten, invest. en grondbedrijf	7.237	6.167	6.409	6.228	6.346	6.465
Totaal Bedrijfsvoering	7.237	6.891	7.069	6.902	7.033	7.166
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	15.117	15.437	15.904	15.901	15.899	15.896
Grondbedrijf	3.060	4.943	8.431	6.117	6.310	5.833
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	18.177	20.380	24.335	22.018	22.209	21.729
Totaal batens	90.050	144.561	130.469	98.176	93.347	93.350
Totaal saldo programma's	-211.180	-172.123	-165.702	-169.165	-166.842	-167.376

Programma / Beleidsthema	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene dekkingsmiddelen						
lasten						
Belastingheffing	125	193	130	142	155	158
Financiering/Belegging	316	144	398	408	418	428
Gemeentefonds	150	160	170	180	190	200
Overige algemene middelen	2.997	-627	2.850	-150	550	900
Voorzieningen	777	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	-3.684	-622	348	348	348	348
Saldo afrondingen	0	0	-1	-4	-12	-8
Totaal lasten	680	-752	3.895	924	1.649	2.026
batens						
Belastingheffing	16.194	16.375	17.084	17.538	18.000	18.470
Financiering/Belegging	19.963	4.389	4.927	4.839	4.574	4.477
Gemeentefonds	184.644	158.223	162.633	163.399	163.665	165.158
Overige algemene middelen	1.017	-673	62	312	562	812
Voorzieningen	283	0	0	0	0	0
Totaal baten	222.101	178.314	184.706	186.088	186.801	188.917
Totaal saldo algemene dekkingsmiddelen	221.420	179.065	180.811	185.164	185.152	186.891
Overhead						
lasten						
Bedrijfsvoering, kosten overhead (onderst. taken)	p.m.	19.021	19.422	19.671	19.890	20.134
Vastgoed, kosten overhead	p.m.	2.093	2.396	2.205	2.207	2.217
Totaal lasten	p.m.	21.114	21.818	21.876	22.097	22.351
batens						
Bedrijfsvoering, inkomsten overhead (onderst. taken)	p.m.	1.034	962	962	962	962
Vastgoed, inkomsten overhead	p.m.	280	244	247	249	252
Totaal baten	p.m.	1.314	1.206	1.209	1.211	1.214
Totaal saldo overhead	p.m.	-19.800	-20.612	-20.667	-20.886	-21.137
Heffing vennootschapsbelasting	-30	-30	-30	-30	-30	-30
Onvoorzien/incidenteel	0	-305	-1.167	-1.412	-1.856	-1.835
Totaal saldo van baten en lasten	10.211	-13.193	-6.700	-6.110	-4.462	-3.487
mutaties in reserves						
storting reserves	49.169	7.171	26.019	1.490	2.670	1.957
beschikking reserves	55.575	21.304	33.341	8.473	7.161	5.667
Totaal mutaties in reserves	6.406	14.133	7.322	6.983	4.491	3.710
Resultaat	16.617	939	622	873	29	223

Samenvatting resultaten 04

Lasten en baten per taakveld

Programma's en taakvelden

1. Wonen in Assen	4. Aantrekkelijk Assen	6. Bedrijfsvoering
0.2 Burgerzaken	0.63 Parkeerbelasting	6.81 Geëscaleerde zorg 18+
0.64 Belastingen overig	0.10 Mutaties reserves	7.2 Riolering
0.8 Overige baten en lasten	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.3 Afval
0.10 Mutaties reserves	1.2 Openbare orde en veiligheid	7.4 Mileubeheer
2.1 Verkeer en vervoer	2.2 Parkeren	7.5 Begraafplaatsen en crematoria
2.4 Economische havens en waterwegen	5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie	8.1 Ruimtelijke ordening
2.5 Openbaar vervoer	5.6 Media	8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	8.3 Wonen en bouwen
5.4 Musea	8.3 Wonen en bouwen	
5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie		7. Vastgoed en Grondbedrijf
7.1 Volksgezondheid	5. Samen werken aan Assen	0.4 Overhead, ondersteuning organisatie
7.2 Riolering	0.1 Bestuur	0.10 Mutaties reserves
7.3 Afval	0.2 Burgerzaken	1.1 Crisisbeheersing en brandweer
7.4 Mileubeheer	0.4 Overhead, ondersteuning organisatie	2.2 Parkeren
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0.61 OZB woningen	4.2 Onderwijshuisvesting
8.1 Ruimtelijke ordening	5.4 Musea	5.2 Sportaccommodaties
8.3 Wonen en bouwen		5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie
	6. Bedrijfsvoering	5.4 Musea
2. Werken in Assen	0.2 Burgerzaken	5.6 Media
0.10 Mutaties reserves	0.4 Overhead, ondersteuning organisatie	5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie
2.1 Verkeer en vervoer	0.61 OZB woningen	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
3.1 Economische ontwikkeling	0.8 Overige baten en lasten	6.81 Geëscaleerde zorg 18+
5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	0.10 Mutaties reserves	7.2 Riolering
6.3 Inkomensregelingen	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.3 Afval
6.4 Begeleide participatie	1.2 Openbare orde en veiligheid	7.5 Begraafplaatsen en crematoria
	2.1 Verkeer en vervoer	8.1 Ruimtelijke ordening
3. Meedoen in Assen	2.2 Parkeren	8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)
0.10 Mutaties reserves	2.5 Openbaar vervoer	
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.1 Economische ontwikkeling	8. Algemeen financieel beleid
4.1 Openbaar basisonderwijs	3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	0.5 Treasury
4.2 Onderwijshuisvesting	4.2 Onderwijshuisvesting	0.10 Mutaties reserves
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0.11 Resultaat v.d. rekening van baten en lasten
5.1 Sportbeleid en activering	5.1 Sportbeleid en activering	0.61 OZB woningen
5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	5.2 Sportaccommodaties	0.62 OZB niet woningen
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie	0.64 Belastingen overig
6.2 Wijkteams	5.4 Musea	0.7 Alg. uitkering en ov. uitk. gemeentefonds
6.3 Inkomensregelingen	5.5 Cultureel erfgoed	0.8 Overige baten en lasten
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5.6 Media	0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	6.3 Inkomensregelingen	
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	
7.1 Volksgezondheid	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	

Lasten en baten per taakveld

(bedragen * € 1.000)

Taakvelden	Realisatie		Begroting		Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
lasten							
0. Bestuur en ondersteuning							
0.1	Bestuur	3.436	2.616	5.251	2.786	2.798	2.807
0.2	Burgerzaken	1.679	1.605	5.424	5.003	4.978	5.090
0.4	Overhead, ondersteuning organisatie	4.025	2.838	20.224	20.203	20.365	20.571
0.5	Treasury	-3.375	-478	746	756	766	776
0.61	OZB woningen	189	190	1.099	1.098	1.128	1.149
0.63	Parkeerbelasting	87	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	58	85	61	62	63	64
0.8	Overige baten en lasten	54.747	53.699	4.187	1.442	2.596	2.935
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	30	30	30	30	30	30
0.10	Mutaties reserves	49.169	7.171	23.519	1.490	2.670	1.957
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	-1	-4	-12	-8
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning		110.045	67.755	60.540	32.867	35.382	35.371
1. Veiligheid							
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.679	3.815	3.905	3.940	3.992	4.056
1.2	Openbare orde en veiligheid	656	437	1.150	1.127	1.124	1.142
Totaal 1. Veiligheid		4.335	4.252	5.055	5.066	5.116	5.198
2. Verkeer, vervoer en waterstaat							
2.1	Verkeer en vervoer	34.845	62.402	46.131	16.886	10.960	9.592
2.2	Parkeren	4.441	6.156	6.318	6.302	6.317	6.333
2.4	Economische havens en waterwegen	246	194	190	190	190	190
2.5	Openbaar vervoer	151	494	126	84	44	44
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		39.683	69.246	52.764	23.463	17.511	16.160
3. Economie							
3.1	Economische ontwikkeling	1.610	1.237	2.132	1.604	1.539	1.558
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	43	80	271	269	273	277
Totaal 3. Economie		1.653	1.317	2.403	1.873	1.812	1.835
4. Onderwijs							
4.1	Openbaar basisonderwijs	3.026	3.204	3.155	3.137	3.148	3.148
4.2	Onderwijshuisvesting	11.364	9.139	9.793	9.828	10.222	10.509
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.952	2.357	3.016	3.069	3.150	3.231
Totaal 4. Onderwijs		16.342	14.700	15.964	16.034	16.520	16.888
5. Sport, cultuur en recreatie							
5.1	Sportbeleid en activering	378	2.870	473	500	508	516
5.2	Sportaccommodaties	4.977	4.471	5.509	5.505	5.511	5.518
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie, cultuurparticipatie	11.534	10.712	10.710	10.802	10.886	10.919
5.4	Musea	179	135	372	374	376	378
5.5	Cultureel erfgoed	0	0	6	6	6	6
5.6	Media	3.403	3.234	3.437	3.503	3.573	3.645
5.7	Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	4.654	4.503	9.437	9.084	8.862	8.985
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie		25.124	25.925	29.945	29.773	29.721	29.967

Taakvelden	Realisatie		Begroting		Meerjarenprognose	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	12.658	24.510	24.672	24.770	24.888	25.060
6.2 Wijkteams	5.136	1.003	2.259	1.466	873	880
6.3 Inkomensregelingen	40.796	40.600	41.264	41.708	41.983	42.308
6.4 Begeleide participatie	19.186	18.142	16.649	15.963	15.246	14.709
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.970	2.080	5.173	5.128	5.178	5.233
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.999	5.256	4.020	4.020	4.020	4.020
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	4.077	0	1.083	1.067	1.085	1.105
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	43.365	50.078	53.140	53.873	53.949	54.155
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	4.043	0	0	0	0	0
Totaal 6. Sociaal domein	136.230	141.668	148.260	147.995	147.222	147.470
7. Volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	2.235	2.301	2.523	2.635	2.635	2.635
7.2 Riolering	4.341	3.949	5.102	5.279	5.502	5.525
7.3 Afval	5.177	3.503	6.432	6.464	6.539	6.617
7.4 Milieubeheer	1.016	1.093	1.046	1.083	1.102	1.121
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	182	208	769	718	726	734
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	12.950	11.055	15.872	16.180	16.504	16.632
8. Volkshuisvest., ruimt.ordering en sted.vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	2.380	2.064	3.647	3.594	3.800	4.012
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)	1.859	8.029	5.602	7.368	5.878	6.197
8.3 Wonen en bouwen	507	423	1.979	1.958	1.992	2.029
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimt.ordering en sted.vernieuwing	4.746	10.516	11.228	12.920	11.671	12.237
Totaal lasten	351.109	346.433	342.031	286.171	281.458	281.759
baten						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	236	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	1.237	1.136	1.144	994	994	1.002
0.4 Overhead, ondersteuning organisatie	3.869	1.641	1.446	1.446	1.446	1.446
0.5 Treasury	19.963	4.389	4.927	4.839	4.574	4.477
0.61 OZB woningen	8.903	8.213	9.589	9.857	10.133	10.417
0.62 OZB niet woningen	6.819	7.667	7.030	7.206	7.382	7.558
0.63 Parkeerbelasting	1.690	1.702	1.866	1.866	1.866	1.866
0.64 Belastingen overig	537	739	709	719	729	739
0.7 Algemene uitkering en overige uitk.gemeentefonds	184.644	158.223	162.633	163.399	163.665	165.158
0.8 Overige baten en lasten	5.729	8.017	62	312	562	812
0.10 Mutaties reserves	55.575	21.304	31.941	7.873	7.161	5.667
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	289.203	213.030	221.347	198.511	198.512	199.142
1. Veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	226	75	35	35	35	35
1.2 Openbare orde en veiligheid	291	2	2	2	2	2
Totaal 1. Veiligheid	518	77	37	37	37	37
2. Verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	3.344	56.657	37.378	6.803	933	933
2.2 Parkeren	3.618	5.112	5.154	5.154	5.154	5.154
2.4 Economische havens en waterwegen	22	16	16	16	16	16
2.5 Openbaar vervoer	0	220	0	0	0	0
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	6.984	62.005	42.548	11.973	6.103	6.103

Taakvelden	Realisatie		Begroting		Meerjarenprognose	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
3. Economie						
3.1 Economische ontwikkeling	90	120	120	120	120	120
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	95	116	116	116	116	116
Totaal 3. Economie	185	236	236	236	236	236
4. Onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	2.952	3.204	3.155	3.137	3.148	3.148
4.2 Onderwijshuisvesting	1.371	619	863	863	863	863
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	863	1.243	1.134	1.134	1.134	1.134
Totaal 4. Onderwijs	5.185	5.066	5.152	5.134	5.145	5.145
5. Sport, cultuur en recreatie						
5.1 Sportbeleid en activering	10	1.000	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	2.358	2.336	2.417	2.417	2.417	2.417
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie, cultuurparticipatie	4.357	4.218	3.621	3.621	3.621	3.569
5.4 Musea	0	0	294	294	294	294
5.6 Media	712	697	740	740	740	740
5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	1.020	455	522	522	522	522
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	8.458	8.706	7.594	7.594	7.594	7.542
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.237	1.346	1.490	1.490	1.490	1.490
6.2 Wijkteams	27	0	1.400	600	0	0
6.3 Inkomensregelingen	29.259	31.061	32.819	33.500	33.949	34.286
6.4 Begeleide participatie	231	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	820	1.213	900	900	900	900
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	44	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	2.351	1.978	2.286	2.286	2.286	2.286
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	6	0	0	0	0	0
Totaal 6. Sociaal domein	34.975	35.598	38.895	38.776	38.625	38.962
7. Volksgezondheid en milieu						
7.2 Riolering	6.409	6.335	6.401	6.597	6.799	6.799
7.3 Afval	9.605	8.571	8.799	8.856	8.913	8.970
7.4 Milieubeheer	0	72	72	72	72	72
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	591	691	710	710	710	710
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	16.605	15.669	15.982	16.235	16.494	16.551
8. Volkshuisvesting, ruimt.ordering en sted.vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordering	1.213	768	1.156	1.156	1.156	1.156
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)	3.060	4.943	8.431	6.117	6.310	5.833
8.3 Wonen en bouwen	1.341	1.275	1.275	1.275	1.275	1.275
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimt.ordering en sted.vernieuwing	5.614	6.986	10.862	8.548	8.741	8.264
Totaal baten	367.726	347.373	342.653	287.044	281.487	281.982
Resultaat	16.617	939	622	873	29	223

Financiële begroting

Toelichting financiële begroting

1. Hoofdpijnen financieel beleid
2. Wijziging besluit begroting en verantwoording (BBV)
3. Kaders, richtlijnen ambities en bezuinigingen
4. Analyse begrotingsresultaat 2017 en prognoses 2018-2020
5. Incidentele lasten en baten 2017-2020
6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2017-2020
7. Gepronosticeerde balans
8. Overzicht EMU-saldo 2016-2020
9. Gemeentelijke reservepositie
10. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen
11. Gemeentefonds
12. Overzicht investeringen

Toelichting financiële begroting 01

Hoofdpijnen financieel beleid

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de beleidslijnen en spelregels die we in ons financieel beleid en bij de samenstelling van de begroting en meerjarenprognose hanteren. We geven uitleg over het resultaat van de begroting 2018, de nieuwe meerjarencijfers, en over de belangrijkste achtergronden daarvan.

We lichten de opbouw en het verloop van de gemeentelijke reservepositie toe, en besteden aandacht aan de meerjarige opbouw en omvang van de uitkering uit het gemeentefonds. Verder bevat dit hoofdstuk de informatie en de financiële overzichten die op grond van het vernieuwde Besluit begroting en verantwoording (BBV) in de financiële stukken gepresenteerd moeten worden. Deze dienen ter verbetering van het financiële inzicht in en de transparantie voor de raad.

Beleidslijnen en spelregels

Het financiële beleid van de gemeente Assen is gericht op duurzaamheid, stabiliteit en continuïteit. We zorgen voor jaarlijks sluitende begrotingen en een solide reservepositie. Er is ruimte om financiële tegenvallers die zich in de beleidsuitvoering voordoen op te vangen. We wegen voor beleidsuitvoering de benodigde inzet van middelen in totaalverband af.

In de verdere uitvoering van het financiële beleid staan de volgende beleidsdoelen centraal:

- ✓ Besteding en beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht.
- ✓ Er is sprake van duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over de huidige en toekomstige generaties.
- ✓ Het financieel beleid, het beheer van de middelen en de administratie voldoen aan eisen die wet- en regelgeving daaraan stellen.
- ✓ Er is sprake van repressief financieel provinciaal toezicht.
- ✓ De presentatie van het te voeren beleid en van de daarvoor in te zetten middelen is eenduidig en transparant.
- ✓ Er is actueel inzicht in de risico's die de financiële positie van de gemeente kunnen bedreigen.
- ✓ Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op peil en voldoet aan de daarvoor vastgestelde normering.
- ✓ Niet of niet langer voor beleidsuitvoering benodigde middelen vloeien terug naar de algemene middelen en/of naar de algemene reserve.
- ✓ Onderhoudsvoorzieningen zijn afgestemd op en toereikend voor, actuele en toekomstige onderhoudsopgaven.
- ✓ De tarieven van de belastingen worden jaarlijks aangepast aan de inflatie.
- ✓ De tarieven voor de overige gemeentelijke heffingen en rechten (leges) zijn maximaal 'kostendekkend'.
- ✓ De uitkeringen uit het gemeentefonds sluiten aan bij circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken.
- ✓ Er is continu inzicht in de liquiditeitspositie en de financieringsbehoefte.
- ✓ De gemeentelijke grondexploitatie is financieel zelfstandig.
- ✓ De beleidsuitvoering in het sociaal domein verloopt binnen de daarvoor van het Rijk overkomende middelen.
- ✓ Er is sprake van een gezonde op de gemeentelijke opgave afgestemde schuldpositie.
- ✓ Het aantrekken en/of uitzetten van financieringsmiddelen geschiedt efficiënt, risicomijdend en uitsluitend voor de uitoefening van de publieke taak.

Toelichting financiële begroting 02

Wijziging Besluit begroting en verantwoording

In maart 2016 heeft het kabinet het vernieuwde BBV gepubliceerd. Hoofddoelen van de vernieuwde begrotings- en verantwoordingsvoorschriften zijn verdere versterking van de positie van de raad, meer transparantie en verbetering van onderlinge vergelijkbaarheid. Dit door uniformering van kostenbegrippen en kostentoeelingen. Daarnaast speelt onmiskenbaar ook de bij het Rijk bestaande behoefte aan meer eenduidigheid en onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten op de achtergrond mee. In de programmabegroting 2017 is een start gemaakt met de uitwerking van deze maatregelen. Verdere uitwerking volgt in 2018.

Hoofdpunten BBV

Hieronder in het kort als reminder een overzicht van de belangrijkste wijzigingen en vernieuwingen die op grond van aangepaste regelgeving aan de orde zijn.

- ✓ Invoering van een uniforme indeling van de begroting/rekening taakvelden.
- ✓ Uniforme basisset beleidsindicatoren en financiële kengetallen (bron 'waarstaatjegemeente.nl').
- ✓ Verbetering van beleidsinformatie over verbonden partijen.
- ✓ Uniformering en inzicht in gemeentelijke overhead.
- ✓ Vernieuwing van de accountantscontrole.
- ✓ Aanpassingen in het stelsel van baten en lasten
- ✓ Transparante berekening van kostendeckende tarieven.
- ✓ Invoering van de vennootschapsbelasting en aanscherping van regelgeving grondexploitatie.

De nieuwe voorschriften gelden niet alleen voor de gemeenten; ze zijn eveneens van toepassing op gemeenschappelijke regelingen. Omdat de voorbereidingstijd voor gemeenschappelijke regelingen te krap was, is het startjaar voor deze organisaties vastgesteld op 2018.

Notities van de commissie BBV

Vrijwel gelijktijdig met de vaststelling van nieuwe begrotings- en verantwoordingsvoorschriften heeft de commissie BBV, als leidraad voor de verdere uitwerking, over een aantal specifieke onderwerpen notities opgesteld en uitgebracht. Deze notities

bevatten praktische handvaten en bestaan uit richtinggevende 'adviezen' en zogenaamde bindende 'stellige uitspraken'. Hiermee kunnen of moeten gemeenten bij de uitwerking van de stelselwijzigingen rekening houden. De notities hebben betrekking op de gemeentelijke grondexploitatie, de rentemethodiek en het omslagstelsel en de gemeentelijke overhead. De in de notities opgenomen stellige uitspraken hebben een bindend karakter.

Financiële stelselwijzigingen

Om de stuurinformatie voor de raad te verbeteren, bevatten de nieuwe voorschriften tevens wijzigingen in het stelsel van baten en lasten. De belangrijkste daarvan zijn:

- ✓ De invoering van een uniforme set taakvelden met daaraan gekoppelde budgetten.
- ✓ Vereenvoudiging van de rentesystematiek en het renteomslagstelsel.
- ✓ Het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte.
- ✓ Het definiëren en standaardiseren van de gemeentelijke overhead.

De implementatie van deze wijzigingen verloopt niet budgettair neutraal. Ze zijn van invloed op de opbouw en samenstelling van de programmabudgetten, op de tarieven van de gemeentelijke heffingen, en op de samenstelling en versleuteling van de gemeentelijke overhead. Het gaat om ingrijpende aanpassingen die, hoewel ze zuiver financieel-technisch van aard zijn, toch van invloed zijn op de einduitkomsten van lopende en komende gemeentebegrotingen. De eerste uitwerking heeft, samen met de dekking van de daaruit voortvloeiende financiële effecten in de begroting 2017, haar beslag gekregen. De verdere invulling en verfijning vindt plaats in de begroting 2018.

Om gemeenten meer tijd te geven de beleidsmatige en financiële impact van alle maatregelen op een rij te zetten, goed te doorgronden en te verwerken is het implementatiejaar voor een aantal onderdelen doorgeschoven van 2017 naar 2018. Dit hangt samen met de door de commissie gepresenteerde 'Notitie rente 2017' en de complexiteit van de achterliggende materie.

De op de gemeentelijke grondexploitatie betrekking hebbende notities zijn reeds met ingang van 2016 in werking getreden. De gevolgen van die wijzigingen worden voor het eerst in de jaarrekening 2016 zichtbaar.

Overzicht verwerking maatregelen vernieuwd BBV

Hieronder geven we in kort bestek aan hoe we tot nu toe in de praktijk invulling hebben gegeven aan de nieuwe voorschriften.

Maatregelen vernieuwd BBV	Wijze van invulling in de begroting
Indeling budgetten op basis van uniforme taakvelden.	De budgetverdeling op basis van voorgeschreven uniforme taakvelden is als bijlage aan de begroting toegevoegd. De bestaande programma- en productindeling is gehandhaafd als basis voor allocatie, autorisatie en verantwoording.
Presentatie uniforme basisset beleidsindicatoren.	De voorgeschreven beleidsindicatoren uit 'waarstaatjegemeente' zijn per begrotingsprogramma zichtbaar gemaakt.
Presentatie uniforme set financiële indicatoren.	De verplichte financiële indicatoren maken vanaf 2017 onderdeel uit van de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en jaarrekening.
Verbetering van beleidsinformatie verbonden partijen.	In de betrokken begrotingsprogramma's is een eerste aanzet gegeven voor het verbeteren van de informatie, en in de komende begrotingen wordt verder invulling gegeven aan het verbeteren van de informatie. De raad heeft in mei 2017 de 'kadernota governance verbonden partijen' vastgesteld.
Uniformering en verbetering inzicht in gemeentelijke overhead.	Omvang en samenstelling van de gemeentelijke overhead worden op basis van de definities in het BBV in de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting en jaarrekening zichtbaar gemaakt.
Vereenvoudiging van de rentesystematiek en het omslagstelsel (treedt vanaf 2018 in werking).	De calculatierente voor in- en externe financiering is aangepast aan de marktsituatie. Het interne rente-omslagpercentage is verlaagd van 5% in 2016 naar 2,2% in 2017 en 2018. De bestedingsplannen van de amortisatiereserves zijn aangepast aan het verlaagde renteniveau Er wordt geen bespaarde rente meer berekend over voorzieningen. Het berekenen van rente over het eigen vermogen wordt voortgezet (zie toelichting bij onderdeel kaders en richtlijnen). De rentesystematiek voor de grondexploitatie is aangepast.
Verbetering van het zicht in het Emu-saldo.	Er is een meerjarige berekening van het verwachte gemeentelijke Emu-saldo (2017-2021) in de begroting opgenomen. De geprognosticeerde meerjarige begin- en eindbalans zijn aan het financiële hoofdstuk van de begroting toegevoegd.
Transparante berekening kostendekkende tarieven.	De paragraaf Lokale heffingen bevat informatie over de mate van kostendekkendheid van de tarieven. Verdere verfijning volgt in de begroting 2018 en in het kader van de vaststelling van de nieuwe tarieven voor 2018.
Activeren van investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte.	Voor de periode 2017-2020 geplande investeringen in de openbare ruimte worden vanaf 2017 geactiveerd. De kapitaallasten zijn opgenomen in de begroting en meerjarenprognose. In de begroting 2018 vindt nadere afbakening plaats van het budget dat noodzakelijk is voor jaarlijks onderhoud.
Aanscherping regelgeving grondexploitatie	Bij het opmaken van de jaarrekening 2016 is rekening gehouden met de gewijzigde regelgeving.

De verdere uitwerking en verfijning van een aantal van de hiervoor genoemde maatregelen krijgen in deze begroting 2018 zijn beslag. Het betreft het continueren van de calculatie van rente over het eigen vermogen, de nadere afbakening van het volume voor investeringen met een maatschappelijk nut en voor het jaarlijks wegonderhoud en de bepaling van de mate van kostendekkendheid van de gemeentelijke heffingen en tarieven. Elders in de begroting zijn deze punten verder uitgewerkt en toegelicht.

Financiële gevolgen maatregelen vernieuwd BBV

Een aantal maatregelen uit de nieuwe voorschriften heeft direct dan wel indirect effect op de opbouw en samenstelling van de programma- en productbudgetten, alsmede op het eindresultaat van de begroting als geheel.

Toelichting financiële begroting 03

Kaders, richtlijnen ambities en bezuinigingen

Voorjaarsnota 2017 als referentiekader

De financiële kaders, de begrotingspositie en de meerjarenprognose zijn bij de voorjaarsnota 2017 voor het laatst getoetst en geactualiseerd. In dit hoofdstuk wordt steeds de vergelijking gemaakt tussen het beleid en de cijfers die in de voorjaarsnota 2017 door de raad zijn vastgesteld.

Samenvattend beeld voorjaarsnota 2017

In de voorjaarsnota 2017 is gemeld dat de beleidsuitvoering op koers lag. Tevens is een aantal ontwikkelingen gesignaleerd die van belang zouden kunnen zijn voor het beleids- en begrotingsproces 2018. De actualisering van de financiële positie gaf aan dat zowel de begroting 2017 als het meerjarenbeeld voor de periode 2018-2020 vrijwel sluitend zouden blijven.

De nog voor 2018 openstaande bezuinigingsopgave is in de aanloop naar de voorjaarsnota op haalbaarheid beoordeeld. De uitkomst daarvan was tweeledig. Daaruit bleek dat de op de beleidsvelden rustende taakstelling van € 3,9 miljoen vanaf 2018 volledig structureel kan worden gerealiseerd. Bij de bezuinigingen op de bedrijfsvoering is het beeld minder gunstig. Daarvan gaf de rapportage aan dat van de taakstelling van € 2,4 miljoen met moeite ten hoogste € 1,6 miljoen als reëel haalbaar kon worden aangemerkt. De raad heeft naar aanleiding van dit signaal besloten om de nog bestaande bezuinigingsopgave in de bedrijfsvoering van € 2,4 miljoen naar € 1,6 miljoen structureel af te schalen,

waardoor het financiële beeld 2018-2020 over de gehele linie met circa € 0,8 miljoen verslechterde. Besloten is de dekking van dit nadeel te betrekken bij de voorbereiding van de begroting 2018 en het op te stellen beleids- en dekkingsplan 2018-2020.

De inhoud van de meicirculaire bevatte als gevolg de demissionaire status van het kabinet weinig nieuws. Wel van belang voor de eigen financiële positie was de in de circulaire verwerkte bijstelling van de accessen en de ontwikkeling van de integratie-uitkering sociaal domein. De bijstelling van de accessen is over de gehele linie positief en aangepast aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven in 2016 en de rijks voorjaarsnota 2017. De oplopende inflatie is voornaamste oorzaak van de bijstelling van de accessen. De bijstelling van de macrobudgetten in het sociaal domein zijn eveneens positief. Ook deze zijn grotendeels terug te voeren op reguliere loon- en prijsbijstelling en op toekenning van volumemiddelen.

De raad heeft de voorjaarsnota 2017 vastgesteld met inbegrip van het amendement betreffende de beschikbaar stelling van een aanvullend budget van € 1 miljoen voor de verstrekking van zonnelingen.

Financiële vooruitzichten 2018-2020 voorjaarsnota

De afsluitende financiële eindresultaten van de voorjaarsnota 2017 luiden, rekening houdend met het afschalen van de bezuinigingsopgave, als volgt.

Eindresultaten voorjaarsnota 2017		(bedragen * € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2017	2018	2019	2020	
Eindresultaten begroting 2017-2020 november 2016	3	165	65	65	
Amendement boventrendmatige OZB-verhoging	-240	-480	-480	-480	
Amendement zonnelingen	-1.000	-	-	-	
Actualisering programmabudgetten en prognoses	-12.130	2.545	2.538	2.858	
Actualisering budgetten en prognoses Algemene dekking	-924	-1.544	-1.758	-1.953	
Actualisering inzet reserves	14.385	-15	-10	-5	
Amendement zonnelingen; extra inzet reserves	1.000	-	-	-	
Afschalen taakstelling bedrijfsvoering	-155	-818	-870	-777	
Geactualiseerde resultaten 2017-2020	939	-147	-515	-292	

Aanpak opbouw budgetten en financiële prognoses 2018-2021

De verbetering van de kwaliteit van de planning- en control producten, en de over het beleid en de financiën te presenteren informatie, is een continu proces. De in 2017 door de raad nieuw vastgestelde planning- en controlcyclus vormt hiervoor vanaf 2018 de basis. Verder zijn de door de raad voor dit doel vastgestelde verbeterplannen en de aanbevelingen van de accountant en de provinciale toezichthouder daarvoor input.

We houden rekening met eisen die wet- en regelgeving aan vorm, inhoud en kwaliteit van de gemeentebegroting en aan de jaarrekening en jaarverslag stellen. Belangrijke kaders in dat verband zijn de Gemeentewet, de Wet financiering decentrale overheden (Fido) het besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de jaarlijkse kaderbrief van de financieel toezichthouder. Uitgangspunt blijft beleidspresentatie op basis van de drie W-vragen. Die luiden: Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? en Wat gaat dat kosten?

Vanaf 2015 hanteren we een sterk vereenvoudigde begrotingssystematiek. De opbouw van de programma- en productbudgetten vindt sindsdien 'top down' plaats. Het vertrekpunt is aanvaard beleid tot en met de voorjaarsnota met de daarbij behorende mutaties in de jaarschijven van de dan lopende meerjarenprognose. Waar nodig vindt actualisering plaats op basis van externe ontwikkelingen en eigen besluitvorming. Ook het doorrekenen van loon-, prijs-, en volumeontwikkelingen is onderdeel van dit proces. De zo opgebouwde budgetten zijn basis voor bespreking, vaststelling, autorisatie en het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid. Voor het opstellen en actualiseren van de nieuwe meerjarenprognose geldt een vergelijkbare aanpak.

Voor het overige zijn de budgetten in de programmabegroting 2018 en financiële prognoses voor 2019-2021 gebaseerd op de financiële beleidslijnen en de spelregels uit het collegeprogramma 'Mijn Assen'. De beleids-, bezuinigings- en dekkingsmaatregelen uit de beleidsnotitie 'Minderen met Maat' maken daar onderdeel van uit.

De budgetten voor de gemeentelijke bedrijfsvoering worden sinds 2015 vanuit een oogpunt van transparantie centraal geraamd en verantwoord binnen het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering. Met uitzondering van de gemeentelijke inzet die benodigd

is voor realisatie van specifieke investeringsprojecten en voor de gemeentelijke grondexploitatie, vindt er sindsdien geen toerekening van de kosten van de bedrijfsvoering meer plaats aan de beleidsprogramma's, beleidsvelden en de beleidsproducten.

Financiële en fiscale spelregels

De financiële spelregels die we in 2018 hanteren voor de opbouw en samenstelling van de product en programmabudgetten en de nieuwe financiële prognoses zijn ongewijzigd ten opzichte van 2017. Die luiden als volgt:

- ✓ Het aanvaarde beleid met bijbehorende budgetten tot en met de voorjaarsnota 2017.
- ✓ Top down opbouw van de product- en programma- en bedrijfsvoeringsbudgetten.
- ✓ Ruimte uitvoering ambities collegeprogramma 2014-2018 jaarschijf 2018 in totaal € 1,55 miljoen.
- ✓ Ruimte ambities Mid Term Review 2017-2018 € 15,6 miljoen eenmalig en € 0,26 miljoen structureel.
- ✓ Beschikbaarstelling van middelen voor uitvoering MTR-projecten op basis van separate raadsvoorstellen.
- ✓ Toepassing beleids-, reken- en spelregels conform het vernieuwde BBV.
- ✓ Voeding en inzet van reserves op basis van besluiten en spelregels uit de 'nota Reserves en voorzieningen'.
- ✓ Op het vernieuwde BBV afgestemde en bijgestelde jaarlijkse onttrekkingen aan de amortisatiereserves.
- ✓ Ramingen en prognoses algemene uitkering (waaronder integratie-uitkering sociaal domein); meicirculaire 2017.
- ✓ Inventarisatie en aanpak acute risico's met dreigende financiële tegenvallers.
- ✓ Bezuinigingsopgave programma's en beleidsvelden; jaarschijf 2018 in totaal € 4,9 miljoen.
- ✓ Bezuinigingsopgave bedrijfsvoering; jaarschijf 2018 van € 1,25 miljoen na afschaling.
- ✓ Financieel kader sociaal domein; budgettair neutraal binnen overkomende rijksmiddelen.
- ✓ Loonontwikkeling 2018; 4,0 % (ten opzichte van het niveau in maart 2017 en inclusief 1% stijging ABP-premie).
- ✓ Prijsontwikkeling 2018; 1,2 % (inclusief nacalculatie 0,2%).
- ✓ Loon- en prijsontwikkeling prognoses 2019-2021; jaarlijks respectievelijk 2% en 1,7%.
- ✓ Rentevisie en rentepeil conform 2017; interne omslagrente 2,2%; financiering grondexploitatie 1,5%.
- ✓ Jaarlijkse indexatie amortisatiereserves 2,2%.
- ✓ Ramingen en prognoses bijdragen

gemeenschappelijke regelingen, conform (meerjaren-) begrotingen van de betreffende gemeenschappelijke regelingen.

- ✓ Aanpassing tarieven Onroerendezaakbelasting per 1 januari 2018; 1,5 % (juniraming 2017 CPB); periode 2019-2021 jaarlijks 1,7%.
- ✓ Overige heffingen en tarieven; kostendekkend anders trendmatig 1,5 % (juniraming 2017 CBP).
- ✓ Reële grondslagen en raming afdracht vennootschapsbelasting 2018.
- ✓ Geactualiseerde rentevisie, -calculatie en -omslag met inachtneming van het vernieuwde BBV.

In verband met de afloop van de bestuursperiode 2014-2018 zijn bij de voorbereiding en de beleidsinvulling 2018-2021, en de daarbinnen nog op te lossen beleidsknelpunten, de volgende aanvullende spelregels van kracht:

- ✓ Alleen oplossen knelpunten in het aanvaarde beleid; geen nieuwe beleidsinitiatieven.
- ✓ Geen nieuwe structurele lasten in de begroting 2018 en/of ongedekte lasten in de meerjarenprognose 2019-2021.
- ✓ Geen bezuinigingsmaatregelen of taakstellingen die doorwerken naar de volgende bestuursperiode.
- ✓ Noodzakelijk te treffen financiële maatregelen direct en in een keer oplossen in 2018.
- ✓ Uitgangspunt binnen bestaande budgetten op basis van 'oud voor nieuw'.
- ✓ Geen extra lastenverzwaring voor de burger.

Uitvoering collegeprogramma 2014-2018

In de nota Minderen met maat zijn afspraken gemaakt over de in de lopende bestuursperiode te realiseren ambities, en de daarvoor beschikbaar te stellen middelen. Daarbij is bewust gekozen voor een tijdgebonden aanpak en een daarop afgestemde tijdelijke inzet van middelen. In de uitwerking betekent dit dat betrokken activiteiten aan het eind van de periode worden afgebouwd en in principe stoppen en dat beschikbare budgettaire ruimte en de daarvoor vastgestelde dekkingsmaatregelen vanaf dat moment weer komen te vervallen.

Ambitiemiddelen Minderen met Maat 2014-2018

In de bestuursperiode 2014-2018 is jaarlijks € 1,55 miljoen beschikbaar voor uitvoering van het collegeprogramma Mijn Assen. Hierover zijn bij de aftrap van deze periode afspraken gemaakt. De betrokken programmabudgetten zijn hierop afgestemd. De verdeling van de ambitiemiddelen over de begrotingsprogramma's is als volgt door de raad vastgesteld.

Ambities en beleidsintensiveringen 2014-2018				
Omschrijving / jaar (bedragen* € 1.000)	2017	2018	2019	2020 e.v.
Programma Wonen in Assen				
Verkeersveiligheid	65	65	33	-
Versterking openbaar vervoer	85	85	43	-
Versterking duurzaamheidsfonds	113	113	56	-
Inzet opbrengst Attero voor duurzaamheid	-113	-113	-56	-
Programma Werken in Assen				
Stimulering economische ontwikkeling	100	100	50	-
Cofinanciering regionaal economisch beleid	113	113	56	-
Inzet opbrengst Attero voor economisch beleid	-113	-113	-56	-
Programma Meedoen in Assen				
Jongeren denktank	30	30	15	-
Meedoenbeleid	300	300	150	-
Gebiedsgericht werken	600	600	300	-
Gebiedsgericht werken (cofinanciering)	-300	-300	-150	-
Vrijwilligersbeleid	135	135	-68	-
Programma Aantrekkelijk Assen				
Evenementen	250	250	125	-
Marketing	100	100	50	-
Programma Bedrijfsvoering				
Arbeidsplaatsen voor BBL-ers	150	150	75	-
ketenregisseur mensenhandel	40	40	20	-
Totale beschikbaar in 2016-2020	1.555	1.555	853	-

In de begroting 2018 is het ambitiebudget 2014-2018 van € 1,55 miljoen voor het laatst in de volle omvang beschikbaar. In 2019 is nog 50 % beschikbaar en vanaf 2020 vervalt het budget geheel.

Dat betekent dat er bij ongewijzigd beleid vanaf dat moment binnen het dan geldende financieel kader geen financiële ruimte meer beschikbaar is voor bekostiging van de ambities uit het collegeprogramma Mijn Assen 2014-2018.

Dekkingsmaatregelen ambitiemiddelen 2014-2018

Het voor uitvoering van het ambitieplan 2014-2018 heeft de raad een aantal specifieke en eveneens tijdgebonden dekkingsmaatregelen vastgesteld. Die bestaan uit het tijdelijk afzien van het indexeren van de bestemmingsreserves, het tijdelijk verlagen van de incidentele ruimte in de begroting en het eveneens tijdelijk schrappen van de stelpost 'bijzondere

bijstand'. Dit pakket maatregelen heeft een tijdelijk karakter en loopt eveneens gefaseerd vanaf 2019 af. In de begroting 2018 en in de meerjarenprognose is hier als volgt invulling aan gegeven.

Dekkingsmaatregelen ambities 2014-2018				
Omschrijving / jaar (bedragen* € 1.000)	2017	2018	2019	2020 e.v.
Afzien indexatie bestemmingsreserves	550	550	275	-
Afvoeren deel incidentele ruimte	500	500	250	-
Afvoeren stelpost bijzonder bijstand	450	450	225	-
Totale beschikbaar in 2016-2020	1.500	1.500	785	-

Beleidsintensiveringen begroting 2017 en de mid term review

Met de vaststelling van de begroting 2017 heeft de raad aanvullend op de ambities uit de nota Minderen met maat financiële ruimte vrijgemaakt voor het oplossen van de volgende beleidsknelpunten en invulling van openstaande beleidswensen.

Ook is ruimte beschikbaar gesteld voor realisatie van de ambities die zijn voortgekomen uit de mid term review 2017-2018.

Beleidsinvulling begroting 2017				
Omschrijving / jaar (bedragen* € 1.000)	2017	2018	2019	2020 e.v.
Afvoeren taakstelling afvalinzameling	500	500	500	500
Beschikbaarstelling ondersteuning evenementen (TT)	190	190	190	190
Op peil brengen budgetten combinatiefunctionarissen	80	80	80	80
Verbetering brandveiligheid panden	32	32	32	32
Opnemen risicobuffer	-	300	300	300
Extra middelen informatiebeveiliging	180	180	180	180
Uitvoering verbeterplan financieel beheer	300	-	-	-
Totale beschikbaar in 2016-2020	1.282	1.282	1.282	1.282

Voor realisatie van de ambities en plannen die zijn opgenomen in de mid term review 2017-2018 zijn de volgende budgetten en dekkingsmiddelen vastgesteld:

Middelen en dekking mid term review							(bedragen *€ 1.000)
Omschrijving	Inves- tering/ kosten	REP- middelen	Incidentele dekkingsbronnen			Algemene reserve	Structurele ruimte
			Grond- bedrijf	Derden	Beheer- fondsen		
Ambities economie, sport c.a.	9.800	6.000	1.000	600	-	2.200	-
Intensivering duurzaamheid	1.000	-	-	500	150	-	50
Verbetering veiligheid	800	-	-	800	0	200	60
Impulsen gebiedsgericht Werken	4.000	-	500	-	1.550	-	150
Totaal ambities 2017-2018	15.600	6.000	1.500	1.900	1.700	2.400	260

Van het totaal van de voor de uitvoering van de mid term review beschikbaar gestelde middelen ad € 15,6 miljoen is € 13,5 miljoen eenmalig. Dekking van dit deel van de kosten vindt plaats uit de inzet van de nog vrij besteedbare REP-middelen (€ 6,0 miljoen), de gemeentelijke grondexploitatie (€ 1,5 miljoen), uit cofinanciering door derden (€ 1,9 miljoen) de inzet van eigen beheerfondsen (€ 1,7 miljoen) en de algemene reserve (€ 2,4 miljoen). Voor dekking van de lasten voortvloeiende uit het resterende deel van de geplande investeringen ad € 2,1 miljoen is vanaf 2017 structurele ruimte in de begroting beschikbaar van € 260.000.

Ruimte voor nieuwe ambities 2018 - 2022

Voor de aard en strekking van de beleidsknelpunten, -wensen en ambities waarover we in de begroting 2018 afspraken met de raad willen maken verwijzen we naar het beleidsdeel van de programmabegroting.

In het kader van de onderhandelingen over een nieuw bestuursprogramma voor de periode 2018-2022 zullen hernieuwde afspraken moeten worden gemaakt over de omvang van de middelen en de dekkingsmaatregelen die mogelijk nodig zijn voor de in die bestuursperiode mogelijk nieuw te realiseren beleidsdoelen en beleidswensen. De programmabegroting 2018 en de meerjarenprognose 2019-2022 voorzien daar op dit moment niet in. Het komende bestuur zal hier eigen beleidsafwegingen en

keuzes in moeten maken. Dat geldt zowel voor wat betreft de omvang van de voor dit doel in te zetten middelen als voor de dekking ervan.

Bezuinigingen Minderen met Maat

De in de bestuursperiode 2014-2018 structureel in te vullen bezuinigingsopgave is in basis vastgesteld op € 5,8 miljoen. Ze betreffen programma's en de beleidsvelden zowel als de bedrijfsvoering. Ten behoeve van de realisatie van de ambities uit het collegeprogramma Mijn Assen is daarnaast een pakket van € 1,5 miljoen aan tijdelijke dekkingsmaatregelen vastgesteld. Deze maatregelen hebben een overwegend financieel technisch karakter.

Op basis van tussentijdse voortgangsrapportages en besluitvorming is de structurele opgave op een aantal onderdelen verzacht en naar beneden bijgesteld. De belangrijkste bijstellingen betroffen de verzachting van de bezuinigingen op het beheer van de openbare ruimte onder meer in verband met de invulling van de sociale opgave, het afvoeren van een deel van de op de bedrijfsvoering rustende bezuinigingen en het afstel van de geplande extra verhogingen van de onroerende zaakbelastingen.

Als gevolg van deze aanpassingen is de bezuinigingsopgave die in de bestuursperiode 2014-2018 geëffectueerd dient te worden uitgekomen op ruim € 4,7 miljoen structureel.

Bezuinigingen 2014-2018					
Omschrijving / jaar (bedragen* € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Wonen in Assen					
Woningbouw	37	37	37	37	37
Beheer openbare ruimte (na bijstelling)	880	880	880	880	880
Meedoen in Assen					
Jeugdzorg	150	150	150	150	150
Mijn buurt Assen	50	50	50	50	50
Onderwijs	30	30	30	30	30
Sport	154	180	180	180	180
Bedrijfsvoering					
Anders organiseren (na bijstelling)	356	1.018	1.293	1.293	1.293
Efficiencykorting	500	750	750	750	750
Overhead	300	300	300	300	300
Vastgoed en grondbedrijf					
Verzekeringen	50	50	50	50	50
Beheer wijkgebouwen	79	79	79	79	79
Beperken schoonhouden	100	100	100	100	100
Differentiatie onderhoud	300	300	300	300	300
Verhoging huuropbrengsten	100	100	100	100	100
Algemeen financieel beleid					
Boven trendmatige verhoging Ozb (na bijstelling)	-	-	-	-	-
Afzien inflatiecorrectie	450	450	450	450	450
Tijdelijk voor uitvoering Mijn Assen.					
Tijdelijke verlaging incidentele ruimte	500	500	250	-	-
Inzet stelpost bijzondere bijstand	450	450	225	-	-
Tijdelijke afzien indexatie reserves	550	550	275	-	-
Totale bezuinigingsopgave 2014-2018	5.036	5.974	5.499	4.749	4.749

Van de bezuinigingen die nu nog openstaan en vanaf 2018 en 2019 moeten worden gerealiseerd is in het kader van de voorjaarsnota 2017 vastgesteld dat deze haalbaar en uitvoerbaar zijn. Het gaat om het laatste deel maatregelen in de bedrijfsvoering en om de laatste tranche van de verhoging van de sporttarieven. Daarmee is de bijgestelde bezuinigingsopgave vanaf 2019 zeker gesteld dan wel volledig afgerond. De tijdelijke dekkingsmaatregelen worden eveneens volgens plan uitgevoerd.

Onvoorzien/incidenteel

De budgetten voor onvoorziene en incidentele uitgaven zijn voor 2018 geraamd op € 0,4 miljoen en € 0,8 miljoen. De omvang van de incidentele ruimte wordt ieder jaar opnieuw bepaald. Dit gebeurt op basis van de voor het betreffende jaar gecalculerde stand van de reserves en de op basis daarvan ten gunste van de begroting komende rente over het eigen vermogen (bespaarde rente). Om te grote structurele afhankelijkheid en jaarlijkse schommelingen in het begrotingsbeeld te voorkomen is de toerekening van deze rentecomponent aan het resultaat van de begroting in eerdere bestuursperiodes gemaximeerd en bepaald op € 1,3 miljoen structureel.

In het kader van de dekkingsmaatregelen die voor de bestuursperiode 2014-2018 door de raad zijn vastgesteld is dat maximum tot en met 2019 tijdelijk met een € 1,0 miljoen verhoogd. Het surplus wordt afgeroomd en als budget 'incidentele ruimte' in de begroting opgenomen. Die aanpak levert voor 2018 een ruimte op van € 0,8 miljoen. Deze ruimte kan gedurende het begrotingsjaar als eenmalig dekkingsmiddel voor beleids- en begrotingsdoeleinden worden ingezet. Het op basis van het huidige beleid en voor de komende jaren geplande verloop van de ruimte ziet er als volgt uit.

Geprognosticeerd beloop incidentele ruimte 2018-2021				
Omschrijving / jaar (bedragen* € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Totaal toe te rekenen rente eigen vermogen	3.990	3.900	3.734	3.637
Af:				
Inzet t.b.v. indexatie amortisatiereserves	- 925	- 1136	- 1065	- 997
Structurele bovengrens	-1.215	-1.215	-1.215	-1.215
Tijdelijke dekkingsmaatregelen 2014-2018	-1.050	-525	-	-
Geprognosticeerde ruimte 2018-2021	800	1.024	1.450	1.425

Rentecalculatie en -verdeling

Het rentepeil en de interne renteverdeling zijn ingaande de begroting 2017 geactualiseerd en aangepast aan: de gewijzigde omstandigheden op de geld- en kapitaalmarkt, aan de op basis daarvan in de jaren 2015-2017 geëffectueerde herstructurering van de leningenportefeuille en aan het vernieuwde besluit begroting en verantwoording. Resultaat van deze ontwikkelingen is dat de gemiddelde omslagrente vanaf 2017 verlaagd is van 5 % naar 2,2 %.

Bij de verlaging van de omslagrente ging het om een zuiver technische, op de interne financiële huishouding gerichte operatie die, om ongewenste begrotingseffecten te voorkomen, geen externe doorwerking in de zin van verlaging van huur- en grondprijzen of van andere externe tarieven mocht en mag hebben. Dit te meer daar aanpassing van omslagrente op zich al nadelig doorwerkt in de afschrijvingsmethodiek, in de grondslagen van de gemeentelijke heffingen en in de inzet van gemeentelijke reserves.

De nadelige budgettaire effecten van de verlaging van de renteomslag die als gevolg hiervan met ingang van

2017 in de begroting zijn verwerkt bedroegen in totaal circa € 3,0 miljoen structureel.

Mede om die reden zijn ten opzichte van 2017 geen verdere wijzigingen meer in het rentebeleid doorgevoerd. Dat impliceert dat we deze bestuursperiode vanuit een oogpunt van financiële continuïteit en om verdergaande nadelige budgettaire consequenties zoveel mogelijk te voorkomen vasthouden aan het calculeren en budgetteren van zogenoemde bespaarde rente over het beschikbare eigen vermogen en de voorzieningen.

In de medio 2016 door de commissie BBV gepresenteerde notitie Rentebelief is de gemeenten vanuit een oogpunt van vereenvoudiging en transparantie in overweging gegeven af te zien van het calculeren van rente. De commissie gaat daarbij wel voorbij aan de financiële gevolgen die dat kan hebben. Het gaat hier dan ook slechts om een aanbeveling. Gemeenten mogen de bestaande praktijk voortzetten, mits de te calculeren rente niet hoger is dan het gewogen samenstel van de externe rentelasten over het totaal van de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen.

Samenvattend zijn voor 2018 de volgende rente-uitgangspunten gehanteerd:

Rente-uitgangspunten 2018			
omschrijving/begrotingsjaar	2016	2017	2018
calculatierente interne financiering	4,5%	2,2%	2,2%
calculatierente externe financiering tot kasgeldlimiet	3,0%	2,1%	2,0%
calculatierente externe financiering boven kasgeldlimiet	4,5%	2,1%	2,0%
Indexatie amortisatie reserves algemene dienst	4,5%	2,2%	2,2%
Indexatie overige bestemmingsreserves	-	-	-
renteverrekening met Grondbedrijf	4,5%	1,5%	1,5%
calculatierente interne doorbelasting	5,0%	2,2%	2,1%

Gevolgen verscherpte accountantscontrole

Gemeenten zijn en worden in toenemende mate geconfronteerd met zowel vernieuwde en aangescherpte begrotings- en verantwoordingsvoorschriften (BBV) als met op aandring van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) verscherpte accountantscontroles. Deze hebben financiële stelselwijzigingen en stringenter toepassing van bestaande wet- en regelgeving tot gevolg.

Uit de door de accountant uitgevoerde controles is gebleken dat er op diverse onderdelen verbeterlagen nodig zijn in de Asser planning- en controldocumenten, het financieel beheer en de bestaande interne controleaanpak, waaronder het sociaal domein. Ook is gebleken dat de raad de behoefte heeft om zijn kaderstellende en controlerende rol verder en beter in te vullen. De hiermee verband houdende aanpassingen hebben invloed op de bestaande financiële aanpak, de inrichting van de interne (financiële) processen en procedures en op kwaliteit en borging van het interne toezicht op de naleving daarvan. Daar waar het gaat om de invoering van het vernieuwde BBV is tevens sprake van bijkomende budgettaire effecten.

Om in de noodzakelijke verbeteringen te kunnen effectueren is een financieel verbeterplan vastgesteld. De uitvoering van dat plan strekt zich over meerdere jaren uit en vergt extra inzet van menskracht en financiële middelen. In verband daarmee is in het kader van de beleidsinvulling voor 2017, gespreid over de jaren 2017 en 2018 een totaalbudget van € 0,6 miljoen voor dit doel beschikbaar gesteld. De tweede tranche van € 0,3 miljoen maakt onderdeel uit van de begroting 2018. Verwachting is dat ook na 2018 nog extra inzet van middelen noodzakelijk zal zijn.

Vennootschapsbelasting

Activiteiten die de gemeente als ondernemer verricht vallen vanaf 2016 onder de heffing van de vennootschapsbelasting. Indien met de uitvoering van die activiteiten (fiscale) winst wordt behaald, is daarover vennootschapsbelasting verschuldigd.

Het maken van winst is in Assen geen op zichzelf staand beleidsdoel. Het maakt geen onderdeel uit van de maatschappelijke effecten die onze gemeente met het beleid wil bereiken. Als daar onverhoopt wel sprake van zou zijn, is het slechts een bijkomend effect van het gemeentelijk beleid. Om die reden is er in principe dan ook niet, of in het andere geval slechts marginaal, sprake van belastingdruk door vennootschapsbelasting.

Uit inventarisatie is gebleken dat slechts een klein aantal van de Asser bedrijfsactiviteiten onder de heffing van de vennootschapsbelasting zouden kunnen vallen. Op basis daarvan is een eerste inschatting gemaakt van mogelijke omvang van de door Assen af te dragen belasting. Die omvang is louter als aanname bepaald op € 30.000. Indien daartoe op basis van voortschrijdend inzicht aanleiding is, vindt in de komende kaderbrief 2018 zo nodig bijstelling van deze raming plaats.

Loon-, prijs- en volumeontwikkeling

In de opbouw van de producten en de programmabudgetten en in de bedrijfsvoering 2018, is rekening gehouden met de financiële gevolgen van loon-, prijs- en volumeontwikkelingen.

Loon- en prijsontwikkeling

Op basis daarvan is de gemeentelijke loonsom nominaal met 4% aangepast ten opzichte van het niveau van februari 2017. Deze aanpassing is noodzakelijk om de gevolgen van de in de loop van 2017 nieuwe cao-gemeenten op te vangen. De in de nieuwe cao opgenomen loonmaatregelen resulteren in een structurele stijging van het salarisniveau met ruim 3%. Verder is, louter als aanname, rekening gehouden met een stijging van de pensioenpremies met circa 1%. De loonontwikkeling voor de periode 2019-2021 is geprognosticeerd op jaarlijks 2%.

Uitgangspunt voor de prijsindex in de begroting 2018 is de ontwikkeling van het prijspeil bruto binnenlands product van het Centraal Plan Bureau (CEP 2017). Op basis daarvan is de prijsbijstelling 2017-2018 bepaald op 1,2 % netto. Voor wat betreft de prijsontwikkeling 2018-2021 is in de prognoses voor de product- en programmabudgetten gerekend met een jaarlijks stijgingspercentage van 1,7 %. Deze aanname sluit aan op de uitgangspunten die het Rijk voor de betrokken jaren voor de prijsontwikkeling in het gemeentefonds hanteert.

Loon en prijsontwikkeling 2018-2021

omschrijving/begrotingsjaar	2018	2019	2020	2021
Loonontwikkeling	4,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Prijsontwikkeling	1,4%	1,7%	1,7%	1,7%
Prijsontwikkeling (nacalculatie)	-0,2 %	p.m.	p.m.	p.m.

Loon- en prijsontwikkeling verbonden partijen

De met de gemeente verbonden partijen zijn in april 2017 geïnformeerd over de loon- en prijsontwikkeling waarmee ze bij hun opstelling van hun begroting en/of hun subsidieaanvraag maximaal rekening kunnen houden. Deze indexpercentages komen overeen met de uitgangspunten die voor de eigen begrotingsbijstelling 2017-2018 worden gehanteerd. Dat betekent dat deze partijen voor wat betreft de loon- en prijsontwikkeling respectievelijk uit kunnen gaan van respectievelijk 4 % en 1,2 %. Het betreft inschattingen die tot doel hebben tot een reëel mogelijke begroting subsidieaanvraag voor 2018 te komen. Waar nodig en afgesproken vindt achteraf bijstelling plaats op basis van de in 2018 feitelijke aan de orde zijnde salaris- en prijs- en volumeontwikkelingen.

Volumeontwikkeling

Vanaf 2015 is het volumebeleid hervat. Op basis daarvan worden relevante product- en programmabudgetten jaarlijks bijgesteld op basis van de in de betreffende sector verwachte volumegroei. Als aanname voor die groei is rekening gehouden met een jaarlijkse gemeentebrede lastenuitzetting van € 0,3 miljoen. Cumulatief is in de periode 2018-2021 in totaal € 1,3 tot 1,4 miljoen structureel aan ruimte in de meerjarenprognose ingepland om lasten van volumegroei op te kunnen vangen. De feitelijke bijstelling van de betrokken productbudgetten vindt plaats op basis van in een jaar aantoonbaar opgetreden volumegroei.

Verfijning maatregelen activeren investeringen maatschappelijk nut openbare ruimte

Gemeenten moeten op grond van het vernieuwde BBV hun maatschappelijke investeringen in de openbare ruimte (onder meer wegen, straten, pleinen en parken) vanaf 2017 activeren, dan wel de lasten daarvan in de tijd spreiden. De reden die het kabinet hiervoor aangeeft is dat de lasten van deze investeringen 'door die burgers en bedrijven moeten worden gedragen die daar daadwerkelijk profijt van hebben'. In de eigen begroting 2017 is hieraan een eerste invulling gegeven. Verdere uitwerking krijgt zijn beslag in deze begroting. Twee onderdelen zijn daarin met name van belang.

Onderhoudsbudget wegverhardingen

In de begroting 2017 is het volledige jaarbudget voor wegverhardingen van € 2,5 miljoen als vertrekpunt volledig geactiveerd, terwijl de daaruit voorvloeiende kapitaallasten van € 0,3 miljoen in de begroting zijn opgenomen. Nadere analyse geeft aan dat op deze aanpak een verfijning dient plaats te vinden. Een deel van het geactiveerde budget is namelijk bestemd voor regulier jaarlijks onderhoud en dient ook als zodanig in de jaarbegrotingen te worden geraamd. Deze kosten mogen niet worden geactiveerd. De omvang van het voor de periode 2018-2012 voor het jaarlijks onderhoud benodigde budget is op basis van de onderhoudsplannen bepaald op € 1,45 miljoen. Voor het beeld van de begroting 2018 resulteert deze bijstelling in een uitzetting van per saldo circa € 1,25 miljoen.

Activeren gemeentelijke cofinanciering FlorijnAs

De investeringskosten van de FlorijnAs worden grotendeels gedekt uit externe financieringsbronnen (onder andere RSP-gelden). Een deel van de totale investeringskosten wordt door Assen gedragen. Dat deel is vastgesteld op € 13 miljoen. Het gaat hierbij om de zogenoemde gemeentelijke cofinanciering. Voor dekking van dit gemeentelijk aandeel is op basis van voorafgaande besluitvorming binnen de reserve grote projecten ruimte gereserveerd. Aanvankelijk was het plan om het Asser aandeel in de investeringen daarmee eenmalig volledig te dekken.

Door de met ingang van 2017 van kracht geworden stelselwijziging is die financiële aanpak niet langer toegestaan. Reden daarvan is dat het hier gaat om investeringen met maatschappelijk nut in de openbare

ruimte, waarvan de levensduur zich over meerdere jaren uitstrekt.

Het nieuwe BBV schrijft voor dat deze kosten in dat geval over meerdere jaren gespreid (geactiveerd) moeten worden en niet, zoals aanvankelijk gepland, in een keer mogen worden afgedekt.

Voor de gemeentebegroting resulteert deze systeemwijziging dan wel het activeren van het aandeel in de investering FlorijnAs, uitgaande van een levensduur van 40 jaar, in een jaarlijks terugkerende last van rond € 0,5 miljoen. Deze last wordt binnen de begroting gedekt door een jaarlijks gelijkblijvende onttrekking uit de nieuw te vormen amortisatiereserve FlorijnAs van eveneens € 0,5 miljoen.

De instelling en voeding van de voor dit doel nieuw te vormen amortisatiereserve vindt plaats vanuit de middelen die als dekkingsbron voor de cofinanciering van de FlorijnAs in de reserve Grote projecten beschikbaar zijn. De omvang van die nieuwe reserve komt overeen met het gemeentelijk aandeel in de kosten en bedraagt derhalve eveneens € 13,0 miljoen.

Het gaat hier om een financieel technische stelselwijziging die met ingang van 2018 in de begroting is verwerkt en als geheel budgettair neutraal verloopt. Met deze aanpak stemt de raad impliciet in met de vorming van de amortisatiereserve FlorijnAs met een omvang van € 13 miljoen en het daarbij behorende amortisatieplan.

Financiële kaders sociaal domein

De financiële kaders waarbinnen uitvoering wordt gegeven aan de taken in het sociaal domein zijn ongewijzigd ten opzichte van 2017. Dat betekent dat de middelen die voor dit doel via het gemeentefonds van het Rijk beschikbaar komen daarvoor maatgevend zijn.

Taken in het sociaal domein hebben betrekking op de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de maatschappelijke opvang, de jeugdzorg en de uitvoering van de participatiewet. In 2018 is voor dit doel een totaalbudget van € 95,3 miljoen binnen de gemeentebegroting beschikbaar. Hierin is € 37,8 miljoen begrepen voor uitvoering van de taken die Assen als centrumgemeente uitvoert in het kader van het beschermd wonen. De budgetten zijn als vertrekpunt gebaseerd op de meicirculaire 2017. Op basis van de maatregelen in de september- en decembercirculaire vindt zo nodig bijstelling plaats.

Op basis van de bij de start vastgestelde normen is van het totaalbudget € 2,2 miljoen bestemd voor de bekostiging van de gemeentelijke bedrijfsvoering. Het gaat om 3 % van het overgekomen Wmo -budget en om 4,4 % van het budget jeugdzorg. De ervaringen tot nu toe geven aan dat deze normering te krap is en aangepast dienen te worden. Het voorstel daartoe is onderdeel uit van de beleidsinvulling voor de periode 2018-2021.

De reserve sociaal domein blijft ook in 2018 als vangnet en voor kostenegalitatie binnen het sociaal domein beschikbaar. Daarnaast wordt in het kader van de invulling van het beleid voor 2018 € 2,0 miljoen van de reserve ingezet voor dekking van de kosten van experimenten in het sociaal domein.

Realistisch ramen investeringslasten

In de begroting 2018 en de meerjarenraming is rekening gehouden met investeringslasten die als gevolg van reguliere vervangingsinvesteringen in de beleidsuitvoering en de bedrijfsvoering voor de periode 2018-2021 in de planning staan. Het daadwerkelijk effectueren van geplande investeringen vergt voorbereiding, kost tijd en kan er in resulteren dat plannings tussentijds moeten worden bijgesteld. Ervaring is dat de feitelijke uitgaven dan ook pas in de loop van het jaar of in het daaropvolgende jaar plaatsvinden. Om onnodig beslag op begrotingsruimte te voorkomen is in het dekkingsplan voor de begroting 2018 rekening gehouden met onderuitputting dan wel tijdelijke vrijval van investeringslasten. Deze is geraamd op € 0,3 miljoen. In de geactualiseerde meerjarencijfers voor 2019 tot en met 2021 is niet verder geanticipeerd op mogelijk nieuwe en/of verdergaande vrijval van investeringslasten. De situatie op dit punt wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld.

Kaders reserves en voorzieningen

Eind 2016 heeft de raad de nota Reserves en voorzieningen vastgesteld. Die nota bevat de beleidskaders voor vorming, voeding, inzet, opheffing en de classificatie van de verschillende gemeentelijke reserves. De in de begroting 2018 en de meerjarenprognose 2019-2021 geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn en/of worden daarop in de begroting 2018 of via tussentijdse wijziging van de begroting afgestemd.

Bijzonder aandachtspunt betreft de vanaf 2017 als gevolg van de renteherziening en de invoering van het BBV noodzakelijk geworden herziening van de bestedingsplannen van de gemeentelijke amortisatiereserves. Om te voldoen aan de nieuwe voorschriften is de aan deze reserves toe te rekenen rente vanaf 2017 over de gehele linie teruggebracht van gemiddeld genomen 4,5 tot 5% naar 2,2%. Deze aanpassing leidt, uitgaande van gelijkblijvende looptijden, enerzijds tot lagere jaarlijkse onttrekkingen aan die reserves en anderzijds tot een afname van de intern over deze reserves te calculeren rentelast. Voor de begroting als geheel verloopt deze aanpassing dan ook budgettair neutraal.

De als gevolg van de rentebijstelling door te voeren aanpassingen in de bestedingsplannen van de amortisatiereserves resulteren in de volgende bijgestelde jaarlijkse onttrekkingen aan die reserves met dien verstande dat de jaarlijkse onttrekking aan de reserve Btw-compensatiefonds door tijdsverloop vanaf 2018 stopt en de onttrekking aan de nieuwe amortisatiereserve FlorijnAs vanaf 2018 start.

Jaarlijkse inzet amortisatiereserves

omschrijving/begrotingsjaar	Rente oud	Rente nieuw	Inzet oud	Inzet nieuw
Bouwfonds stadhuis	5,5	2,2	758	505
Reserve btw-compensatiefonds (stopt vanaf 2018)	4,5	-	60	-
Reserve aftopping reserve MRI	5,0	2,2	890	764
Reserve Essent/De Nieuwe Kolk	4,5	2,2	528	448
Reserve wielerbaan	2,0	2,2	275	263
Reserve voorgezet onderwijs	2,0	2,2	239	239
Reserve MFA Assen-oost	4,5	2,2	148	135
Reserve De Nieuwe Kolk	5,5	2,2	2.256	1.757
Reserve brandweerkazerne	4,5	2,2	78	66
Reserve gebiedsgericht werken	2,2	2,2	34	34
Reserve Veemarktterrein	2,2	2,2	72	72
Reserve FlorijnAs (nieuw vanaf 2018)	-	2,2	-	477
Totale jaarlijkse inzet	-	-	5.338	4.760

Omdat de betrokken reserves door tijdsverloop uitgeput raken, moeten deze vanuit een oogpunt van financiële continuïteit vanuit andere bronnen worden aangevuld. Immers, op het moment dat de laatste onttrekking aan de reserves heeft plaatsgevonden, ontstaat een 'gat' in de begroting. Voor verdere toelichting op de stand van de gemeentelijke reservepositie wordt verwezen naar de betreffende paragraaf van het hoofdstuk Financiën van deze begroting.

Financiële kaders grondexploitatie en FlorijnAs

De budgetten voor gemeentelijke grondexploitatie en voor de uitvoering van de FlorijnAs zijn geactualiseerd en afgestemd op bij de opstelling van de begroting voor 2018 voorziene ontwikkelingen en in de planning staande werkzaamheden. De daaruit voor de begroting voortvloeiende budgetaanpassingen verlopen budgettair neutraal en hebben geen directe invloed op de einduitkomsten van de begroting en de meerjarenprognoses. Voor beide aandachtsvelden is financieel gezien sprake van een gesloten systeem.

De grondexploitatie is selfsupporting; er bestaat geen financiële afhankelijkheid met de exploitatie van de algemene dienst. De in het kader van de bezuinigingen uit de vorige bestuursperiode afgesproken inzet van middelen uit algemene reserve van het grondbedrijf van jaarlijks € 150.000 was van tijdelijke aard en is met ingang van 2018 beëindigd. Het totaal van de in begroting 2018 voor de grondexploitatie geraamde lasten en baten bedraagt € 9,7 miljoen.

De realisatie van de FlorijnAs-projecten voltrekt zich binnen de daarvoor bij aanvang van dit project vastgestelde budgettaire kaders. De voor dit doel in te zetten eigen middelen (cofinanciering) en de onder meer in de vorm van de RSP/Zuiderzeegelden beschikbaar komende externe financiering die Assen van het Rijk ontvangt, vormen een gesloten systeem. Ook de kosten van het projectbureau worden hierbinnen opgevangen. Het na afronding van de projecten ten laste van de gemeente blijvende deel van de totale investering van € 13 miljoen wordt vanaf 2018 geactiveerd. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten van € 0,5 miljoen worden gedekt door een overeenkomstige jaarlijkse onttrekking aan de amortisatiereserve.

Het totaal van de voor de realisatie van de FlorijnAs-projecten in te zetten middelen is geraamd op € 36,7 miljoen. De vanaf 2018 voor beheer en onderhoud van de projecten benodigde budgettaire ruimte van € 0,5 miljoen maken is opgenomen in budget voor het programma Wonen. Hierover heeft in het kader van de voorjaarsnota 2016 besluitvorming plaatsgehad.

Subsidieplafonds 2018

Op grond van juridische overwegingen is het noodzakelijk dat de raad jaarlijks een aantal met name genoemde subsidieplafonds vaststelt. Het doel is het betreffende jaarbudget juridisch af te grenzen en

om daarmee openeind constructies en onbedoelde budgettaire bijwerkingen te voorkomen. De betreffende subsidiebudgetten maken onderdeel uit van de budgetten in de programmabegroting 2018.

Subsidieplafonds 2018

Subsidieregeling	Bestemd voor/activiteit	In 2017 in te stellen plafond (in €)
Evenementen	Evenementen, cultuur, sport en/of toerisme	122.000

Met de vaststelling van de begroting 2018 stelt de raad tevens de bovenstaande budgetten als bovengrens voor de in 2018 ten behoeve van de genoemde activiteiten te verstrekken subsidies vast.

Toelichting financiële begroting 04

Analyse begrotingsresultaat 2018 en prognoses 2019-2021

Ontwikkeling begrotingsresultaat 2018

Programma	Prognose 2018 voorjaarsnota				Resultaat begroting 2018				Verschil	
	lasten	baten	resultaat	V/N	lasten	baten	resultaat	V/N	in €	V/N
Wonen in Assen	18.361	18.798	437	N	20.535	20.583	48	V	-389	V
Werken in Assen	91.001	68.591	-22.410	N	92.272	69.657	-22.615	N	-205	N
Meedoen in Assen	95.017	7.656	-87.361	N	97.723	8.624	-89.099	N	-1.738	N
Aantrekkelijk Assen	14.677	4.269	-10.408	N	15.165	3.998	-11.167	N	-759	N
Samen werken aan Assen	4.249	1.136	-3.113	N	7.353	1.144	-6.209	N	-3.096	V
Bedrijfsvoering	53.524	9.801	-43.723	N	53.552	8.406	-45.146	N	-1.423	N
Vastgoed en Grondbedrijf	32.808	20.245	-12.563	N	39.363	26.545	-12.818	N	-255	V
Algemeen financieel beleid	6.096	185.090	178.994	V	23.138	210.766	187.628	V	8.634	N
Totaal	315.733	315.586	-147	N	349.101	349.723	622	V	769	V

Analyse beloop begroting 2017 - prognose begroting 2018 (stand vjn 2017)

Programma (bedragen * € 1.000)	Begroting 2017	Mutatie vjn 2017	Mutatie mjp 2018	Volume	Bezuiniging	Prognose begr.2018
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
Wonen in Assen	17.749	-1.322	1.378	443	0	18.248
Werken in Assen	113.451	-2.270	-20.431	0	0	90.749
Meedoen in Assen	97.710	-3.605	658	65	-26	94.799
Aantrekkelijk Assen	15.147	-606	136	0	0	14.677
Samen werken aan Assen	4.495	-154	-95	5	0	4.249
Bedrijfsvoering	53.861	250	515	0	-1.100	53.524
Vastgoed en Grondbedrijf	37.268	-5.400	34	0	0	31.902
Algemeen financieel beleid	-417	291	278	20	0	171
Totaal lasten	339.262	-12.816	-17.528	533	-1.126	308.319
Baten						
Wonen in Assen	18.769	-481	-41	220	0	18.467
Werken in Assen	86.920	0	-18.442	0	0	68.478
Meedoen in Assen	8.442	-1.045	6	0	0	7.403
Aantrekkelijk Assen	2.023	-60	0	0	0	1.963
Samen werken aan Assen	1.136	0	0	0	0	1.136
Bedrijfsvoering	9.806	-150	146	0	0	9.801
Vastgoed en Grondbedrijf	20.660	-1.800	702	0	0	19.563
Algemeen financieel beleid	178.314	-13	-311	0	0	177.990
Totaal baten	326.069	-3.549	-17.939	220	0	304.801
Totaal saldo van baten en lasten	-13.193	9.267	-411	-313	1.126	-3.518
Mutaties in reserves						
Storting reserves	7.171	-4.517	4.542	0	0	7.196
Beschikking reserves	21.304	-15.147	4.410	0	0	10.567
Totaal mutaties in reserves	14.133	-10.630	-132	0	0	3.371
Resultaat	939	-1.363	-542	-313	1.126	-147

Analyse prognose begroting 2018 (stand vjn 2017) - begroting 2018

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2018	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2018
Lasten						
Wonen in Assen	18.248	67	1.848	260	0	20.422
Werken in Assen	90.749	13	396	500	0	91.659
Meedoen in Assen	94.799	125	2.051	1.400	-650	97.722
Aantrekkelijk Assen	14.677	136	352	0	0	15.165
Samen werken aan Assen	4.249	26	178	400	0	4.853
Bedrijfsvoering	53.524	0	-1.647	1.675	0	53.552
Vastgoed en Grondbedrijf	31.902	0	2.515	200	0	34.616
Algemeen financieel beleid	171	27	5.793	0	-900	5.092
Totaal lasten	308.319	395	11.487	4.435	-1.550	323.081
Baten						
Wonen in Assen	18.467	0	168	0	0	18.635
Werken in Assen	68.478	0	1.129	0	0	69.607
Meedoen in Assen	7.403	0	-215	0	0	7.188
Aantrekkelijk Assen	1.963	0	528	0	0	2.491
Samen werken aan Assen	1.136	0	8	0	0	1.144
Bedrijfsvoering	9.801	0	-1.770	0	0	8.031
Vastgoed en Grondbedrijf	19.563	0	5.015	0	0	24.579
Algemeen financieel beleid	177.990	0	6.716	0	0	184.706
Totaal baten	304.801	0	11.579	0	0	316.381
Totaal saldo van baten en lasten	-3.518	-395	92	-4.435	1.550	-6.700
Mutaties in reserves						
Storting reserves	7.196	0	15.823	3.000	0	26.019
Beschikking reserves	10.567	0	17.499	0	5.275	33.341
Totaal mutaties in reserves	3.371	0	1.677	-3.000	5.275	7.322
Resultaat	-147	-395	1.769	-7.435	6.825	622

Analyse prognose begroting 2019 (stand vjn 2017) - begroting 2019

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2019	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2019
Lasten						
Wonen in Assen	18.728	174	3.054	-135	0	21.816
Werken in Assen	59.226	26	1.701	-500	0	60.455
Meedoen in Assen	95.348	308	2.857	-800	0	97.708
Aantrekkelijk Assen	14.760	341	88	0	0	15.189
Samen werken aan Assen	4.298	60	522	-350	0	4.529
Bedrijfsvoering	53.624	0	85	-525	0	53.184
Vastgoed en Grondbedrijf	32.346	139	4.052	-200	0	36.336
Algemeen financieel beleid	839	29	1.839	0	-350	2.366
Totaal lasten	279.170	1.077	14.197	-2.510	-350	291.583
Baten						
Wonen in Assen	18.793	0	95	0	0	18.888
Werken in Assen	37.788	0	1.925	0	0	39.713
Meedoen in Assen	7.409	0	-239	0	0	7.170
Aantrekkelijk Assen	1.963	0	528	0	0	2.491
Samen werken aan Assen	994	0	0	0	0	994
Bedrijfsvoering	9.943	0	-2.079	0	0	7.864
Vastgoed en Grondbedrijf	19.445	0	2.819	0	0	22.265
Algemeen financieel beleid	178.427	0	7.161	0	500	186.088
Totaal baten	274.763	0	10.210	0	500	285.473
Totaal saldo van baten en lasten	-4.407	-1.077	-3.987	2.510	850	-6.110
Mutaties in reserves						
Storting reserves	2.393	0	2.097	-3.000	0	1.490
Beschikking reserves	6.285	0	6.865	0	-4.675	8.473
Totaal mutaties in reserves	3.892	0	4.768	3.000	-4.675	6.983
Resultaat	-515	-1.077	781	5.510	-3.825	873

Analyse prognose begroting 2020 (stand vjn 2017) - begroting 2020

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2020	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2020
Lasten						
Wonen in Assen	19.044	282	2.669	0	0	21.987
Werken in Assen	52.662	40	1.473	0	0	54.175
Meedoen in Assen	94.986	492	2.288	-600	0	97.156
Aantrekkelijk Assen	14.725	552	-72	0	0	15.205
Samen werken aan Assen	4.193	94	172	0	0	4.459
Bedrijfsvoering	54.264	0	-287	0	0	53.977
Vastgoed en Grondbedrijf	31.463	279	3.585	0	0	35.327
Algemeen financieel beleid	2.340	32	1.292	0	-150	3.535
Totaal lasten	273.677	1.771	11.119	-600	-150	285.821
Baten						
Wonen in Assen	18.995	0	152	0	0	19.147
Werken in Assen	33.143	0	1.149	0	0	34.292
Meedoen in Assen	7.416	0	-234	0	0	7.181
Aantrekkelijk Assen	1.963	0	528	0	0	2.491
Samen werken aan Assen	994	0	0	0	0	994
Bedrijfsvoering	10.095	0	-2.100	0	0	7.995
Vastgoed en Grondbedrijf	19.251	0	3.205	0	0	22.458
Algemeen financieel beleid	178.360	0	8.191	0	250	186.801
Totaal baten	270.217	0	10.891	0	250	281.359
Totaal saldo van baten en lasten	-3.459	-1.771	-228	600	400	-4.462
Mutaties in reserves						
Storting reserves	2.834	0	-165	0	0	2.670
Beschikking reserves	6.001	0	1.761	0	-600	7.161
Totaal mutaties in reserves	3.167	0	1.926	0	-600	4.491
Resultaat	-292	-1.771	1.698	600	-200	29

Analyse prognose begroting 2021 (stand vjn 2017) - begroting 2021

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2021	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2021
Lasten						
Wonen in Assen	19.044	411	1.242	0	0	20.686
Werken in Assen	52.662	65	1.214	0	0	53.941
Meedoen in Assen	94.986	644	2.059	0	0	97.678
Aantrekkelijk Assen	14.725	794	-141	0	0	15.377
Samen werken aan Assen	4.193	129	197	0	0	4.519
Bedrijfsvoering	54.264	30	541	0	0	54.835
Vastgoed en Grondbedrijf	31.463	452	4.126	0	0	36.041
Algemeen financieel beleid	2.340	38	1.491	0	0	3.891
Totaal lasten	273.677	2.563	10.728	0	0	286.968
Baten						
Wonen in Assen	18.995	0	209	0	0	19.204
Werken in Assen	33.143	0	1.486	0	0	34.629
Meedoen in Assen	7.416	0	-234	0	0	7.181
Aantrekkelijk Assen	1.963	0	476	0	0	2.439
Samen werken aan Assen	994	0	9	0	0	1.002
Bedrijfsvoering	10.095	0	-1.967	0	0	8.128
Vastgoed en Grondbedrijf	19.251	0	2.728	0	0	21.981
Algemeen financieel beleid	178.360	0	10.307	0	250	188.917
Totaal baten	270.217	0	13.013	0	250	283.481
Totaal saldo van baten en lasten	-3.459	-2.563	2.284	0	250	-3.487
Mutaties in reserves						
Storting reserves	2.834	0	-878	0	0	1.957
Beschikking reserves	6.001	0	-332	0	0	5.667
Totaal mutaties in reserves	3.167	0	546	0	0	3.710
Resultaat	-292	-2.563	2.830	0	250	223

Toelichting financiële begroting 05

Incidentele lasten en baten 2018 – 2021

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) dient de gemeentebegroting te voorzien in een overzicht van incidentele lasten en baten. Inzicht daarin is van belang voor de beoordeling van de soliditeit van de Asser begroting en vanuit die optiek ook noodzakelijk voor het financieel toezicht en de beoordeling van de begrotingspositie door Gedeputeerde Staten. Uitgangspunt is dat de structurele lasten in de begroting gedekt dienen te worden door structurele baten. Dat is ook een van de beoordelingscriteria om voor repressief financieel toezicht in aanmerking te komen.

Criteria

De begrotings- en verantwoordingsvoorschriften en de door de commissie BBV over dit onderwerp uitgebrachte 'notitie incidentele en structurele lasten en baten' voorzien niet in een eenduidige definitie van het begrip 'incidentele lasten en baten'. Om die reden hanteren we voor dit doel zelf de onderstaande criteria als basis van de in de begroting te presenteren inventarisatie:

- ✓ Lasten/baten die alleen in het jaar 2018, 2019, 2020 of 2021 voorkomen.
- ✓ Lasten/baten die zich maximaal gedurende drie jaar voordoen (2018-2020).
- ✓ Lasten/baten waarvan de eindigheid vastligt op basis van raadsbesluit en/of toekenningsbesluit, ook als de looptijd langer is dan drie jaar.
- ✓ Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves met een looptijd korter dan drie jaar.

Omvang

Op basis van de criteria hiervoor kan voor ruim € 28 miljoen van het totaal van de in de begroting 2018 opgenomen budgetten als 'incidenteel' worden aangemerkt. Bij de baten gaat het om een vergelijkbaar volume. De omvang van dit volume is sterk beïnvloed door eenmalige mutaties in, en onderlinge verschuivingen tussen, reserves.

Als gevolg daarvan neemt de omvang van de incidentele lasten en baten vanaf 2019 ook weer overeenkomstig af. Verder vervallen vanaf 2019 ook de middelen die in de periode 2014-2018 op projectbasis door de raad voor uitvoering van het collegeprogramma 'Mijn Assen' beschikbaar zijn gesteld. Dat geldt tevens voor de budgetten en dekkingsmaatregelen die in 2018 op eenmalige basis voor beleidsuitvoering in de begroting 2018 beschikbaar zijn. Inzet van incidentele budgetten en dekkingsmaatregelen na 2018 is verder mede afhankelijk van het beleid en de beleidsinvulling in de bestuursperiode 2019-2022. Hier is/kan nog geen rekening mee worden gehouden.

Het totaalbeeld van de incidentele lasten en baten voor de periode 2018-2021 ziet er, uitgaande van het in de huidige bestuursperiode aanvaarde beleid, als volgt uit:

Overzicht incidentele lasten en baten

(bedragen * € 1.000)

	2018		2019		2020		2021	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Wonen in Assen								
• Verkeersveiligheid	65	-	32	-	-	-	-	-
• Stimulering OV	85	-	43	-	-	-	-	-
• GAE	2.500	-	-	-	-	-	-	-
• Duurzaamheidsprojecten	113	-	56	-	-	-	-	-
• Reserve duurzaamheid	-	113	-	56	-	-	-	-
• Invoering omgevingswet	215	-	p.m.	-	p.m.	-	-	-
• Capaciteit RO	75	-	-	-	-	-	-	-
• Noorderbegraafplaats	45	-	-	-	-	-	-	-
Werken in Assen								
• Economisch beleid	113	-	56	-	-	-	-	-
• Reserve cofinanciering EZ	-	113	-	56	-	-	-	-
• Relatiebeheer	20	-	10	-	-	-	-	-
• Versterking TIP	30	-	15	-	-	-	-	-
• Reserve cofinanciering EZ	500	-	-	-	-	-	-	-
• Bedrijvenregeling	500	-	-	-	-	-	-	-
• Stadsbedrijvenpark	-	1.000	-	-	-	-	-	-
• Capaciteit EZ	75	-	-	-	-	-	-	-
Meedoen in Assen								
• Jongeren denktank	30	-	15	-	-	-	-	-
• Experimenteerruimte SD	2.000	-	-	-	-	-	-	-
• Harmonisatie psz/ko	-71	-	-71	-	-71	-	-71	-
• Reserve sociaal domein	-	2.000	-	-	-	-	-	-
• Vrijwilligersbeleid	135	-	68	-	-	-	-	-
• Meedoenbeleid	300	-	150	-	-	-	-	-
• Mijn buurt Assen	300	-	150	-	-	-	-	-
• Armoedebestrijding	18	-	-	-	-	-	-	-
• Sport (Gezond in de Stad)	120	-	120	-	120	-	120	-
Aantrekkelijk Assen								
• Evenementenbeleid	250	-	125	-	-	-	-	-
• Marketing	100	-	50	-	-	-	-	-
• Economische ontw.	50	-	25	-	-	-	-	-
• Ketenregisseur	40	-	20	-	-	-	-	-
Samen werken aan Assen								
• Verkiezingen	110	-	221	-	115	-	-	-
• Raadsexkursie	-	-	10	-	-	-	10	-
• Dienstverlening	142	-	-	-	-	-	-	-
• Overheidsparticipatie	200	-	-	-	-	-	-	-
• Zaakgericht werken	200	-	-	-	-	-	-	-
• Sociale media	50	-	-	-	-	-	-	-

Overzicht incidentele lasten en baten								(bedragen * € 1.000)	
	2018		2019		2020		2021		
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	
Bedrijfsvoering								-	
• Inzet BBL-ers	150	-	-	-	-	-	-	-	
• Verbeterplan fin.beheer	300	-	-	-	-	-	-	-	
• Friciekosten- en voorziening	p.m.	p.m.	-	-	-	-	-	-	
• Zaakgericht werken	75	-	-	-	-	-	-	-	
• Capaciteit sociaal domein	375	-	-	-	-	-	-	-	
• Reserve sociaal domein	-	375	-	-	-	-	-	-	
• Personele faciliteiten	80	-	30	-	-	-	-	-	
• Aanpassing stadhuis	200	-	-	-	-	-	-	-	
Algemeen financieel beleid									
• Versterking RGP	4.000	-	-	-	-	-	-	-	
• Inzet Essentreserve	-	4.000	-	-	-	-	-	-	
• Bijdrage grondexploitatie	3.500	-	-	-	-	-	-	-	
• Inzet reserve grote projecten	-	3.500	.	.	.	.	.	.	
• Amortisatiereserve FlorijnAs	13.050	-	-	-	-	-	-	-	
• Inzet reserve grote projecten	-	13.050	-	-	-	-	-	-	
• GF; cumulatierегeling	-	1.687	-	680	-	-	-	-	
• GF; gezond in de Stad	-	120	-	120	-	120	-	120	
• GF; armoedebestrijding	-	18	-	-	-	-	-	-	
• Algemene reserve CP	-	226	-	113	-	-	-	-	
• Idem; bijdrage GAE	-	2.500	-	-	-	-	-	-	
• Idem; aanvulling uit	71	-	71	-	71	-	71	-	
Dekking collegeprogramma									
• Vrijval kapitaallasten	p.m.	-	p.m.	-	p.m.	-	p.m.	-	
• Budget incidenteel	-500	-	-250	-	-	-	-	-	
• Stelpost bijzondere bijstand	-450	-	-225	-	-	-	-	-	
• Afzien indexatie reserves	-550	-	-275	-	-	-	-	-	
Totaal	28.611	28.702	445	1.025	235	120	130	120	

Toelichting financiële begroting 06

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2018-2021

In de begroting 2018 en de financiële prognoses voor 2019-2021 is op basis van besluitvorming rekening gehouden met een aantal structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de gemeentelijke reserves.

Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als structureel aangemerkt als het gaat om jaarlijks terugkerende onttrekkingen aan financieringsreserves dan wel dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings-)reserve die is ingesteld om gedurende een periode van minimaal drie jaar

structurele lasten te dekken. Onttrekkingen en toevoegingen die niet aan deze criteria voldoen worden in het kader van het financieel toezicht als incidenteel aangemerkt.

In de Asser situatie gaat in vrijwel alle gevallen om de inzet en voeding van de zogenaamde amortisatiereserves. Deze reserves zijn door de raad ingesteld als onderdeel van een kostendekkingsplan voor gemeentelijke investeringen. De uitputting ervan vindt plaats op basis van een vooraf vastgesteld plan en strekt zich uit over een lange periode.

Structurele mutaties in de reserves 2018-2021		(bedragen * € 1.000)			
	2018	2019	2020	2021	
Structurele onttrekkingen					
Reserve DNK	1.757	1.757	1.757	1.757	
Reserve VO	239	182	124	65	
Bouwfonds stadhuis	505	505	505	505	
Reserve MRI	765	765	765	765	
Reserve Essent/DNK	448	448	448	448	
Reserve wielervedbaan	263	263	263	263	
Reserve MFA-Assen oost	134	134	134	134	
Reserve brandweerkazerne	67	67	67	67	
Reserve gebiedsgericht werken	34	34	34	34	
Reserve Veemarktplein	72	72	72	72	
Reserve FlorijnAs	477	477	477	477	
Reserve SWF	1.218	2.252	2.100	538	
Reserve duurzaamheid	20	20	20	20	
Totaal structurele onttrekkingen	5.999	6.976	6.766	5.145	
Structurele stortingen					
Reserve DNK	250	250	250	250	
Bouwfonds stadhuis	153	166	179	193	
Indexatie bestemmingsreserves (indexatie)	925	1.136	1.067	997	
Totaal structurele stortingen	1.328	1.552	1.496	1.440	

De met ingang van 2017 in de begroting doorgevoerde verlaging van de interne omslagrente heeft zowel gevolgen voor de jaarlijkse voeding als voor de hoogte van de jaarlijkse onttrekkingen aan de

amortisatiereserves. Die nemen beide af. De amortisatieplannen van de betrokken reserves zijn hier, bij gelijkblijvende looptijden, met ingang van 2017 op aangepast.

Toelichting financiële begroting 07

Geprognosticeerde begin- en eindbalans 2018- 2021

Geprognosticeerde balans

bedragen x € 1000, per ultimo jaar	realisatie 2016	raming 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
------------------------------------	--------------------	----------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

A Vaste activa

0 Immateriële vaste activa	10					
1 Materiële vaste activa	397.271	407.439	413.674	414.775	409.116	406.231
2 Financiële activa	5.231	7.069	6.713	6.353	5.988	5.634
Totaal A Vaste activa	402.512	414.508	420.387	421.128	415.104	411.865

B Vlottende activa

1 Voorraden	24.321	19.864	18.832	22.051	23.331	22.138
2 Vorderingen	22.204	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
3 Liquide middelen	2.870	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4 Overlopende activa	16.560	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000
Totaal B Vlottende activa	65.955	46.864	45.832	49.051	50.331	49.138

Totaal activa	468.467	461.372	466.219	470.179	465.435	461.003
----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

C Vaste passiva

1 Eigen vermogen / reserves	188.684	155.563	145.132	139.031	134.478	130.992
2 Voorzieningen	28.095	27.816	26.491	27.827	28.643	27.045
3 Langlopende schulden	200.878	223.470	241.576	251.907	252.636	253.288
Totaal C Vaste passiva	417.657	406.849	413.199	418.765	415.757	411.325

D Vlottende passiva

1 Kortlopende schulden	17.530	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
2 Overlopende passiva	33.280	29.523	28.020	26.414	24.678	24.678
Totaal D Vlottende passiva	50.810	54.523	53.020	51.414	49.678	49.678

Totaal passiva	468.467	461.372	466.219	470.179	465.435	461.003
-----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Toelichting financiële begroting 08

Overzicht EMU-saldo 2017-2021

EMU saldo						
bedragen x € 1000, per ultimo jaar	realisatie 2016	raming 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	10.211	-13.193	-6.700	-7.510	-4.462	-3.487
Afschrijving tlv exploitatie	9.041	13.991	14.394	14.842	14.807	14.675
Toevoeging voorzieningen tlv exploitatie	8.408	2.166	2.556	2.789	2.795	540
Investerings geactiveerd	17.006	21.607	20.273	15.583	8.783	11.436
Desinvesteringen niet tlv exploitatie	1.222	-	-	-	-	-
Ottrekking voorzieningen tgv exploitatie	4.071	2.445	3.881	1.453	1.979	2.138
EMU saldo	7.805	-21.088	-13.904	-6.915	2.378	-1.846

Toelichting financiële begroting 09

Gemeentelijke reservepositie

Algemene beleidslijnen

Om slagvaardig te kunnen opereren en genoeg middelen te hebben om als weerstandsvermogen in te zetten bij onverwachte financiële tegenvallers beschikken we over een gezonde en effectieve reservepositie.

Er vindt geen onnodige of ongelimiteerde vastlegging van gemeentelijke middelen in reserves plaats. Niet langer voor het oorspronkelijk doel benodigde reservemiddelen vloeien terug naar de algemene reserve. De raad kan deze vervolgens herbestemmen voor realisatie van andere bestuurlijke doelen.

De gemeentelijke reservepositie wordt periodiek doorgelicht op doelmatigheid en doeltreffendheid. Onnodige reserves en voorzieningen heffen we op.

In 2016 is de beleidsnota Reserves en voorzieningen vastgesteld, waarin het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen is vastgelegd.

Spelregels en werkafspraken

De raad besluit tot het instellen en/of opheffen van (bestemmings-)reserves.

Reserves worden alleen gevormd voor realisatie van vooraf vastgestelde beleidsdoelen en/of projecten.

Besteding van reservemiddelen gebeurt op basis van vooraf door de raad vastgestelde beleidsregels.

Het besteden en voeden van reserves gebeurt via de begroting of aparte besluitvorming door de raad.

Reserves zijn niet bestemd voor dekking van structurele lasten. De raad kan hiervan afwijken.

Het indexeren van reserves met een vast percentage per jaar kan alleen door dit in een dekkings-/amortisatieplan vast te leggen. Alle andere reserves worden niet geïndexeerd.

Bij de vorming van reserves worden afspraken gemaakt over de bestuurlijke en ambtelijke beheers- en budgetbevoegdheden.

Rapportage en verantwoording over besteding, resultaten en het beheer over de reserves vindt plaats via de planning- en controlcyclus.

Tekorten in de gemeentebrede exploitatie worden vereffend via de algemene reserve. Binnen de reserve wordt daarvoor een buffer van € 100 per inwoner als ondergrens aangehouden.

De algemene reserve is daarnaast, als andere middelen daartoe ontbreken, beschikbaar voor dekking van lasten van bestuurlijke beleidsprioriteiten.

Onder- en overbesteding in de jaarbudgetten voor jeugdhulp en Wmo worden in 2015-2017 via de 'reserve sociaal deelfonds' vereffend.

De risico's op de gemeentelijke grondexploitatie worden middels aparte voorzieningen en weerstandsvermogen afgedekt.

Prognose, budgetten

Voor alle reserves en voorzieningen is een prognose opgesteld van het meerjarig verloop.

Per reserve en voorziening zijn per jaar de stortingen en onttrekkingen geraamd. De verdeling over de jaarschijven maakt onderdeel uit van de begroting, maar is van de reserves niet altijd in de beleidsprogramma's opgenomen. Bij de beleidsprogramma's zijn alleen kosten en verrekening reserves opgenomen indien er op voorhand duidelijkheid is over het jaar van mutatie zoals bijvoorbeeld bij amortisatiereserves. Bij bijvoorbeeld verrekening met projecten is het jaar van mutatie niet op voorhand duidelijk en in dit geval zijn zowel de kosten als de verrekening van de reserve vooralsnog niet opgenomen in het beleidsprogramma. We komen hier op terug in de kaderbrief of de najaarsnota.

Totale reserves en voorzieningen		(bedragen * € 1.000, per ultimo jaar)				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene reserves	11.826	19.973	20.441	20.773	20.873	21.167
Bestemmingsreserves	160.241	135.591	124.692	118.259	113.606	109.826
Voorzieningen	28.096	27.817	26.492	27.828	28.645	27.047
Totaal	200.163	183.381	171.625	166.860	163.124	158.040

Prognose reserves en voorzieningen

(bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Index	Saldo 31-12-2016			Mutatie 2017			Saldo 31-12-2017			Mutatie 2018			Saldo 31-12-2018	
		Index	Saldo	Index	Storting	Onttrekking	Index	Saldo	Index	Storting	Onttrekking	Index	Saldo	Index	Saldo
Algemene reserve															
Algemene reserve algemene dienst	0,0%	11.826	-	16.981	9.773	19.034	-	71	225	18.880					
Resultaatbestemming boekjaar	0,0%	-	-	939	-	939	-	622	-	1.561					
Amortisatiereserves															
Bouwfonds nieuwbouw stadhuis	2,2%	3.819	84	140	505	3.538	78	153	505	3.265					
Reserve BCF	2,2%	59	1	-	60	-	-	-	-	-					
Reserve aftopping MRI	2,2%	7.396	163	-	765	6.795	149	-	765	6.180					
Reserve opbrengst Essent-aandeel DNK	2,2%	5.670	125	-	448	5.346	118	-	448	5.016					
Reserve nieuw zwembad (tbv wielerved) (baan)	2,2%	3.142	69	-	263	2.947	65	-	263	2.749					
Reserve gebiedsgericht werken	2,2%	-	-	550	-	550	12	-	34	528					
Reserve voortgezet onderwijs	2,2%	1.003	22	-	300	725	16	-	239	502					
Reserve MFA Assen Oost	2,2%	1.443	32	1.262	681	2.056	45	-	135	1.967					
Amortisatie Mien Ruysweg 1 (brandweerkazerne)	2,2%	799	18	-	67	750	16	-	67	699					
Reserve De Nieuwe Kolk	2,2%	19.079	420	250	1.757	17.991	396	250	1.757	16.880					
Reserve Vee marktplein	2,2%	-	-	1.372	-	1.372	30	-	72	1.330					
Amortisatiereserve FlorijnAs	2,2%	-	-	-	-	-	-	13.050	477	12.573					
Egalisatiereserves															
Reserve gemeentelijk sociaal deelfonds	0,0%	6.897	-	997	997	6.897	-	-	-	6.897					
Reserve straten- en wegenbeheer	0,0%	6.557	-	-	183	6.374	-	-	1.218	5.156					
Reserves grondexploitatie															
Algemene reserve grondbedrijf	0,0%	17.398	-	-	5.340	12.058	-	4.594	-	16.651					
Weerstandsvermogen grondbedrijf	0,0%	11.113	-	312	-	11.425	-	-	1.309	10.115					

Prognose reserves en voorzieningen

(bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Index	Saldo 31-12-2016		Mutatie 2017		Saldo 31-12-2017		Mutatie 2018		Saldo 31-12-2018
		Index	Saldo	Index	Storting	Index	Saldo	Index	Storting	
Reserves overige specifieke beleidstaken										
Reserve Jaarovergang (budgetoverheveling)	0,0%	-	2.976	-	2.976	-	2.976	-	-	-
Reserve opbrengst Essent-aandelen	0,0%	29.989	-	-	-	29.989	-	-	4.000	25.989
Reserve garantstelling ijsbaancomplex	0,0%	-	2.500	-	2.500	2.500	-	-	-	2.500
Reserves openbaar basisonderwijs	0,0%	29	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve speelvoorzieningen 12+ (sport en spel)	0,0%	350	-	-	-	248	-	-	102	146
Reserve Maatschappelijke opvang	0,0%	1.892	-	450	1.000	1.342	-	-	-	1.342
Reserve Wet inburgering	0,0%	532	-	-	-	532	-	-	-	532
Reserve beeldende kunst	0,0%	1.017	-	36	355	698	-	-	605	92
Reserve stimulering economische beleid	0,0%	114	-	113	50	176	-	113	50	239
Reserves meerjarige projecten										
Reserve woninggebonden subsidies (BWS)	0,0%	128	-	-	128	-	-	-	-	-
Reserve grote projecten	0,0%	15.345	-	-	387	14.958	-	4.000	17.300	1.658
Reserve verkeersmaatregelen	0,0%	86	-	387	387	86	-	250	250	86
Reserve herziening bestemmingsplannen	0,0%	623	-	-	70	553	-	-	370	183
Reserve Besluit Locatiegebonden Subsidie (BLS)	0,0%	560	-	-	-	560	-	-	-	560
Reserve duurzaamheid	0,0%	835	-	198	745	287	-	113	20	379
Reserve Groenontwikkeling	0,0%	573	-	-	52	521	-	-	521	-
Reserve woningbouw/stedelijke vernieuwing	0,0%	701	-	-	50	651	-	-	172	479
Reserve RSP gelden - FlorijnAs	0,0%	23.094	-	40.807	60.235	3.666	-	4.010	7.676	-
Voorzieningen										
Voorziening frictiekosten personeel	0,0%	2.771	-	-	1.000	1.771	-	-	1.000	771
Voorziening pensioenverplichtingen bestuurders	0,0%	4.016	-	-	-	4.016	-	-	-	4.016
Voorziening rioolbeheer	0,0%	8.673	-	622	-	9.295	-	522	-	9.817
Voorziening rioolbeheer derden	0,0%	2.339	-	-	-	2.339	-	-	-	2.339
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	0,0%	856	-	-	605	251	-	-	251	-
Voorzieningen grootonderhoud	0,0%	9.441	-	1.544	839	10.145	-	2.034	2.630	9.550

Toelichting financiële begroting 10

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Algemene beleidslijn

Op grond van artikel 20 lid 2 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV) dient in de toelichting op de begroting afzonderlijk aandacht te worden besteed aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Het gaat hierbij om aanspraken op uitkeringen van huidige en voormalige bestuurders en medewerkers van de gemeente. Dit hoofdstuk bevat het overzicht daarvan voor het jaar 2018.

Wachtgelden, WW- en andere uitkeringen aan voormalige gemeenteambtenaren**Wachtgelduitkeringen**

Dit zijn de wachtgeldverplichtingen voor medewerkers die voor 2003 ontslag hebben gekregen om redenen anders dan reorganisatie. De hiervoor noodzakelijke middeleninzet zal geleidelijk vervallen omdat de wachtgeldregeling voor ambtenaren is afgeschaft. Nog bestaande wachtgelduitkeringen zijn of worden in 2018 volledig afgewikkeld.

Werkloosheidswet

Sinds 2003 vallen gemeenten onder de Werkloosheidswet. Gemeenten zijn 'eigen risicodragers'. De als gevolg hiervan voor de gemeenten optredende financiële gevolgen zijn afhankelijk van de tijdsduur en het beroep dat op deze regeling moet worden gedaan. Op basis van lopende verplichtingen is in de begroting 2018 een budget geraamd van € 0,25 miljoen structureel.

Frictievoorziening

Voor dekking van de kosten van personele frictie, die zijn ontstaan als gevolg van bezuinigingen en organisatieontwikkeling in de vorige bestuursperiode, is een voorziening getroffen van € 6,0 miljoen. Eind 2016 was hiervan nog € 2,8 miljoen beschikbaar. Het gaat hierbij om personeel vallend onder de noemer 'van werk naar werk'. De omvang van deze personele frictie en de daaruit voortvloeiende verplichtingen worden permanent gemonitord. De voorziening wordt zo nodig op de lopende verplichtingen bijgesteld. De kosten van het herplaatsbare personeel zijn voor 2018 geraamd op € 1,6 miljoen.

Gemeentelijke FPU-plus

Op basis van cao-afspraken uit voorafgaande jaren bestond voor medewerkers onder voorwaarden recht op een FPU-uitkering. Inmiddels zijn deze uitkeringen vervallen. Nog op grond van de oude regeling bestaande financiële verplichtingen zijn inmiddels volledig afgewikkeld.

Wachtgelden/pensioenen voormalige collegeleden

Voor voormalige leden van colleges van burgemeester en wethouders zijn de volgende rechtspositionele regelingen en financiële verplichtingen van belang.

Wachtgeldrechten en -uitkeringen voormalige collegeleden

In de begroting 2018 is het totaal van deze wachtgelduitkeringen geraamd op circa € 0,3 miljoen. Als de omvang en de samenstelling van het bestand de komende jaren gelijk blijven, dalen de financiële verplichtingen geleidelijk.

De omvang van mogelijke nieuwe wachtgeldaanspraken is niet vooraf in te schatten. Tussentijds vertrek van collegeleden, verkiezingen en resultaten van collegevorming en –wisseling kunnen daarop van invloed zijn. Zo nodig worden de budgetten in de begroting aan de veranderde omstandigheden aangepast. Voor dekking van toekomstige verplichtingen in verband met overlijden is een overlijdensrisicoverzekering afgesloten.

Waardeoverdracht opgebouwde pensioenrechten

Wethouders kunnen de waarde van opgebouwde pensioenaanspraken overdragen. De omvang ervan is afhankelijk van de tijd dat zij wethouder zijn geweest. De mate waarin, en het moment waarop, van de mogelijkheid tot waardeoverdracht gebruik wordt gemaakt, zijn niet te plannen. De omvang van de lopende pensioenaanspraken inventariseren we jaarlijks. De actuele waarde van de pensioenrechten van de zittende en oud-wethouders bedraagt begin 2018 € 4,0 miljoen. Voor risicoafdekking is een overeenkomstige voorziening beschikbaar.

Rechtspositionele regelingen gemeentelijk personeel

Invoering individueel keuzebudget (IKB)

In het cao-akkoord 2013-2015 zijn afspraken gemaakt over de invoering van een individueel keuzebudget (IKB). Het IKB biedt medewerkers de mogelijkheid om zelf te bepalen op welke momenten en voor welke doelen ze hun 'keuzebudget' willen besteden en willen laten uitbetalen. Dat kan maandelijks maar ook op andere momenten in het begrotingsjaar. Dit maakt maatwerk op individuele basis mogelijk. Het IKB is een stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden. Het IKB is met ingang van 2017 operationeel.

Het IKB bedraagt voor de individuele medewerker 16,3% van het salaris. Het gaat hierbij om de optelsom van de vakantie-uitkering van 8%, de eindejaarsuitkering van 6%, de levensloopbijdrage van 1,5% en de inzet van bovenwettelijk verlof van 0,8%. Het IKB wordt gedurende het kalenderjaar maandelijks door de medewerkers opgebouwd. Keuzes kunnen alleen worden gemaakt tot het bedrag van de opgebouwde IKB-rechten. Het in de loop van het jaar nog niet uitgekeerde deel van het keuzebudget wordt uiterlijk in december van het betreffende jaar aan de betrokken medewerkers afgewikkeld. Anders dan in de 'oude' situatie is er dus geen sprake meer van de jaargrens overschrijdende verplichtingen.

In die zin is hier dus geen sprake meer van de term arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Van de in totaal voor 2018 geraamde gemeentelijke loonsom van € 42,0 miljoen valt in totaal € 5,9 miljoen onder het IKB.

Overige personele faciliteiten

Tegemoetkoming aanvullende verzekering voormalig IZA-verzekerden

Gemeentelijk personeel dat voorheen voor ziektekosten bij het IZA was verzekerd heeft recht op een tegemoetkoming in de meerkosten van een aanvullende ziektekostenverzekering. De hoogte hiervan is afhankelijk van de inschaling van de medewerker. De tegemoetkoming wordt jaarlijks in december aan het personeel uitbetaald. Hiervoor is circa € 0,1 miljoen in de loonsom en in de begroting opgenomen.

Persoonsgebonden budget

In het kader van de secundaire arbeidsvoorwaarden hebben medewerkers op dit moment recht op een zogenaamd persoonsgebonden budget (PGB). Besloten is om het PGB voorlopig nog geen onderdeel te laten uitmaken van het IKB. Het blijft daarnaast als bron voor medewerkers inzetbaar. Ter uitvoering van deze regeling is een budget is € 0,25 miljoen in de begroting beschikbaar.

Toelichting financiële begroting 11 Gemeentefonds

Algemene lijn

De raming van de algemene uitkering 2018 en de prognoses voor de periode 2019-2021 zijn bepaald op basis van de informatie en de maatregelen in de meicirculaire 2017.

In verband met de demissionaire status van het kabinet is de inhoud van de meicirculaire beleidsarm. Het betreft veelal uitwerking van maatregelen die al vastliggen op basis van eerder genomen besluiten en afspraken en maatregelen die voortvloeien uit de verdeelsystematiek. Van belang zijn de bijstelling van de accessen en de ontwikkeling van de integratie-uitkering sociaal domein. De bijstelling van de

accessen is afgestemd op de werkelijke uitgaven in de rijksrekening 2016 en op de in de rijksvoorjaarsnota 2017 op basis van het huidige rijksbeleid voorziene doorontwikkeling daarvan. De bijstellingen van de macrobudgetten in het sociaal domein, zijn grotendeels terug te voeren op reguliere loon- en prijsbijstelling en op toekenning van volume middelen.

Ontwikkeling accessen 2017-2021

Het kabinet prognosticeert in de meicirculaire 2017 voor het lopende jaar en de komende jaren de volgende accessen:

Accessen 2016-2021				(bedragen *€ 1 miljoen)	
Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Stand septembercirculaire 2016	188	420	400	429	340
Stand meicirculaire 2017	257	670	523	428	391
Accessen in %	1,5%	4,0%	3,0%	2,4%	2,2%

De accessen 2016-2021 zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2016 over de gehele linie naar boven bijgesteld. Hoofdoorzaak is de door het kabinet verwachte groei van de rijksuitgaven als gevolg van hogere loon- en prijsontwikkeling dan waarmee tot nu toe werd gerekend.

Aanleiding zijn de bijgestelde inflatieprognoses uit het Centraal Economisch Plan 2017. Verder werkt de stijging van de ABP-premies door in de accessen. De bijstelling van de accessen houdt dus vooral verband met nominale ontwikkelingen; het gaat niet direct om reële verbeteringen.

De bijstelling op macroniveau bedraagt in 2017 € 44 miljoen en loopt op tot € 535 miljoen in 2021. Omdat er in 2016, anders dan in de rijksnajaarsnota werd verwacht, geen sprake was van onderuitputting, blijft een korting op het gemeentefonds op basis van de 'trap op trap af' afspraken achterwege.

De prognoses van de eigen algemene uitkering zijn nog gebaseerd op de accessen in septembercirculaire 2016. De nieuwe cijfers resulteren in een bijstelling van de algemene uitkering oplopend van circa € 0,3 miljoen in 2017 tot € 2 miljoen vanaf 2021.

De middelen die via de accessbijstellingen beschikbaar komen zijn primair bestemd voor dekking van de budgettaire effecten van eigen loon- en prijsstijging. In de uitvoering van de begroting 2017 en de voorbereiding van die voor 2018 wordt zichtbaar in hoeverre ze daarvoor daadwerkelijk ingezet moeten worden. Hieruit zullen in ieder geval de budgettaire effecten van de nieuwe Cao-gemeenten afgesproken salarisaanpassing van 3,25 % en de verdere optrekking van de pensioenpremies gedekt moeten worden.

Overige ontwikkelingen

Betalingen aan derden

Vanaf 2018 vinden er in het gemeentefonds geen rechtstreekse betalingen en reserveringen voor derden meer plaats. Deze afspraak raakt onder andere de Vereniging van Nederlandse gemeenten, het Kwaliteitsinstituut Nederlandse gemeenten en de Waarderingskamer. Deze organisaties moeten hun financiering vanaf 2018 zelf en rechtstreeks met de deelnemers regelen. Het gaat, ook voor de eigen begroting, om een budgettair neutrale verlegging van geldstromen. In VNG-verband zijn afspraken gemaakt om dit in goede banen te leiden. De algemene ledenvergadering heeft hier in juni mee ingestemd. De

betaling van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Vereniging van Nederlandse gemeenten wordt vanaf 2018 beëindigd. De betreffende middelen, ad € 25 miljoen, worden aan het gemeentefonds toegevoegd. Assen ontvangt hiervan € 80.000 tot € 90.000. Een bedrag van die omvang wordt vanaf 2018 als (extra) bijdrage aan de Vereniging van Nederlandse gemeenten (voeding van het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering [GGU]) in de begroting opgenomen.

Schaal- en efficiencykortingen

Van de in de afgelopen jaren door het Rijk opgelegde kortingen staat op dit moment alleen de korting in verband met gemeentelijke schaalvergroting nog in de planning. Deze korting loopt jaarlijks structureel op en komt op macroniveau uiteindelijk (vanaf 2025) uit op € 975 miljoen structureel. Voor Assen betekent de korting dat de algemene uitkering jaarlijks blijvend met circa € 0,24 miljoen wordt verlaagd. De uiteindelijke omvang ervan op basis van het huidige kabinetsbeleid zal voor Assen circa € 4,0 miljoen structureel gaan bedragen. Op dit moment is daarvan, in het kader van de bezuinigingsopgave 2014-2018, € 1,0 miljoen gedekt. Voor de nog komende kortingen van € 3,0 miljoen zal vanaf 2019 in de begroting dekking moeten worden gevonden.

Plafond btw-compensatiefonds (BCF)

De omvang van het btw-compensatiefonds is in het kader van de rijksbezuinigingen gemaximeerd. Onder- en overschrijdingen van het plafond worden via het gemeentefonds vereffend. Tot nu toe is sprake van onderschrijdingen en dus van een positief effect op het gemeentefonds. De verwachting is dat dit effect in 2017 circa € 137 miljoen zal bedragen. Ook voor de periode 2018-2021 worden nog onderschrijdingen voorzien. Inschatting is dat deze in 2018 € 120 miljoen zal gaan bedragen. Het Asser aandeel daarin, zou als de verwachtingen uitkomen, circa € 0,4 a € 0,5 miljoen bedragen. Gelet op de aantrekkende economie en het als gevolg daarvan te verwachten extra beslag op het btw-compensatiefonds kan aan deze middelen slechts tijdelijk financiële zekerheid worden ontleend.

Ontwikkeling van de uitkeringsbasis 2017/2018

Als gevolg van autonome ontwikkelingen (groei) in de omvang van de verdeelmaatstaven verslechtert de uitkeringsbasis van het gemeentefonds. Gelijkblijvende middelen moeten over grotere aantallen worden verdeeld. De hierdoor optredende verschuiving in de toedeling van de middelen werkt

nadelig door in de hoogte van de uitkeringen. Voor Assen resulteert de werking van dit mechanisme vanaf 2018 in een structureel nadeel van € 0,6 tot € 0,7 miljoen. Dit effect is deels in de eigen meerjarencijfers ingecalculerd. De inschatting van het als gevolg hiervan in 2017 optredende effect valt licht minder (€ 0,15 miljoen) ongunstig uit dan ingeschat.

Afloop akkoord verhoogde asielinstroom

Het tussen VNG en kabinet gesloten akkoord over de financiering van de extra kosten van de verhoogde instroom van asielzoekers eindigt m.i.v. 2018. De middelen die in 2016 en 2017 voor dit doel als decentralisatie uitkering binnen het gemeentefonds waren gelabeld worden vanaf 2018 weer via het accres aan het fonds toegevoegd. Het gaat om een totaalbedrag van € 190 miljoen. Inschatting is dat Assen hiervan jaarlijks circa € 0,7 miljoen ontvangt. Hiermee is in de begroting 2017 rekening gehouden. Op grond van het in januari tot en met april van dit jaar geplaatste aantal statushouders is dit jaar tot nu toe € 0,2 miljoen van deze middelen aan Assen toegekend. In 2016 gaat het om ruim € 0,7 miljoen. De uitkering die Assen over 2016 ontvangt op grond van de 'bed, bad en broodregeling' bedraagt € 53.000.

Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP)

De meicirculaire bevat geen informatie over de omvang van de Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn-gelden die in 2017 via het gemeentefonds aan Assen worden uitgekeerd. Verwachting is dat hierover in de septembercirculaire definitief uitsluitsel volgt. De Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn-gelden zijn bestemd voor financiering en kostendekking van de FlorijnAs.

Macronorm onroerendezaakbelasting (OZB)

In het kader van de door het kabinet aangekondigde herziening van het belastingstelsel loopt onderzoek naar mogelijke verruiming van het gemeentelijk belastinggebied. Daarbij wordt ook gekeken naar de instrumenten die ingezet kunnen worden voor een beheerste ontwikkeling van de gemeentelijke lasten. Nut, functie en toekomst van de macronorm onroerendezaakbelasting worden hierin meegenomen. Tot die tijd wordt op de bestaande voet doorgegaan. De macronorm is voor 2018 bepaald op 3,1% (2017= 1,97%).

Overige maatregelen

Naast de meer beleidsmatige aanpassingen bevat de circulaire specifieke maatregelen op diverse deelterreinen. Die zijn grotendeels terug te voeren op eerder gemaakte afspraken en genomen besluiten. Het gaat onder meer om de bijstelling van de armoede-impuls, aanpassing van de Waardering onroerende zaken-parameters en de Waardering onroerende zaken-waarden, de breedtesportimpuls,

actualisering van de integratie-uitkeringen voor de Wet maatschappelijke ondersteuning en maatschappelijke opvang, informatie over nieuwe en/of wijzigingen in bestaande decentralisatie en integratie-uitkeringen, bijstelling van suppletieregelingen, en aanpassing van verdeelmaatstaven voor de aantallen inwoners, woningen, minderheden, bijstandsccliënten en statushouders.

Algemene uitkering 2018

De uitkering die we op grond van de meircirculaire voor het jaar 2018 verwachten en in de begroting hebben opgenomen is voorlopig geraamd op € 162,3 miljoen (exclusief Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn-gelden voor de FlorijnAs). De opbouw en het verloop van die uitkering zien er als volgt uit:

Algemene uitkering 2018		(bedragen x € 1.000)
Omschrijving mutaties		Toelichting
Stand voorjaarsnota 2017 (exclusief RSP-gelden)	158.221	Raming tot en met decembercirculaire 2016
Bijstelling accessen (trap op trap af)	2.717	Bijstelling 2016, 2017 en 2018
Overige algemene bijstellingen	567	Bijstelling plafond BCF; VNG-betalen
Afloop versnelde instroom asielzoekers	713	Tijdelijk voor 2016 en 2017
rijksbezuiniging schaalkorting	-225	Door- en olopemde efficiencykorting
Gevolgen landelijk volume groei	-419	Ontwikkeling landelijke uitkeringsbasis
Gevolgen lokale volume groei	493	Inwoners, woningen, bijstandsccliënten etc.
Afloop cumulatierегeling nadeelgemeenten	-813	Overkoepelende compensatie 3D's en herijking
Ontwikkeling IU sociaal domein	1.645	Afloop in verband met vastgestelde rijksbezuinigingen
Integratie Wmo/MO	183	Verschuiving HHT-middelen naar Wmo
Afloop overgangsregelingen	-140	Afloop grootonderhoud gemeentefonds
Bijstelling DU en IU- uitkeringen	-792	Diverse maatregelen waaronder afloop HHT-regelng
Taakmutaties et cetera	156	Diverse maatregelen en bijstellingen
RSP-gelden 2017 FlorijnAs	p.m.	Omvang wordt in de loop van 2017 vastgesteld
Totale uitkering 2018	162.306	Voorlopige stand

Prognose integratie-uitkering Sociaal Domein

De aanvankelijk voor 2018 voorgenomen overheveling van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering is op verzoek van de Vereniging van Nederlandse gemeenten uitgesteld en doorgeschoven naar de volgende kabinetsperiode. De integratie-uitkering blijft dus in 2018 nog in zijn huidige vorm bestaan. Het macrobudget sociaal domein bedraagt in 2017 en 2018 circa € 9,8 miljard. Assen ontvangt hiervan de komende jaren de volgende bedragen:

Integratie-uitkering Sociaal Domein 2017-2021 meicirculaire 2016					(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/mutatie	2017	2018	2019	2020	2021
Wmo-eigen taken	10,0	10,2	10,0	10,1	10,1
Wmo- beschermd wonen	36,7	37,8	38,6	38,6	38,6
Jeugdzorg	19,8	20,1	20,2	20,3	20,4
Participatie-re-integratie	3,6	3,6	3,7	3,8	4,0
Participatie- WSW	14,5	13,2	12,4	11,5	11,1
Totaal integratie uitkering	84,6	84,9	84,9	84,3	84,3

De macrobudgetten zijn geactualiseerd en afgestemd op de afspraken die daarover in de afgelopen maanden tussen het kabinet, de Vereniging van Nederlandse gemeenten en zorgpartijen zijn gemaakt. Daarnaast zijn de budgetten aangepast op basis van loon- en prijsontwikkelingen. Als uitkomst van de doorgevoerde mutaties neemt het macrobudget in 2017 met € 232 miljoen toe. Bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) vinden daarnaast toevoegingen plaats in verband met volumegroei, extramuralisering en de Werk inkomen en zorg (Wiz)-indiceerbaren. Voor 2018 bedraagt de bijstelling van het macrobudget als gevolg daarvan € 290 miljoen.

Met ingang van 2017 vindt de toedeling van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)-middelen plaats op basis van het kenmerk 'betalende gemeente' in plaats van 'woongemeente'. Achtergrond is beperking van administratieve lasten en voorkoming van onderlinge verrekeningen tussen gemeenten. Het is nog niet duidelijk hoe de verlegging van de geldstromen voor Assen in de nieuwe situatie exact gaat verlopen. Verwachting is dat een nog nader te bepalen deel van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)-deel van de integratie-uitkering vanaf 2017 aan de gemeente Hoogeveen wordt uitgekeerd. Daardoor zal het Asser aandeel overeenkomstig afnemen. De verlegging van de geldstroom verloopt budgettair neutraal.

Het onderzoek naar een passend objectief verdeelmodel voor 'beschermd wonen' is gaande. De bestaande verdeling van de middelen voor Maatschappelijke opvang en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)-begeleiding wordt daar ook bij betrokken. Invoering van een nieuw model wordt niet eerder dan in 2020 voorzien.

Rekening houdend met het vervallen van de geldstroom voor de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) resulteren de bijstellingen van de in de meicirculaire gepresenteerde bijstellingen van de macrobudgetten voor Assen in 2017 in een verhoging van de integratie uitkering sociaal domein met € 1,5 miljoen. Die komt daarmee (na aftrek van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)) uit op € 70,1 miljoen. Voor 2018 zal de uitkering naar raming circa € 71,7 miljoen bedragen.

Prognose algemene uitkering 2019 - 2021

Op basis van de meicirculaire 2017 en eigen aannames zijn voor de algemene uitkeringen 2019-2021 de volgende inschattingen gemaakt en in de meerjarenprognose opgenomen. De algemene uitkering 2018 van € 162,3 miljoen is daarbij het uitgangspunt.

Meerjarenprognose algemene uitkering 2019-2021		(bedragen x € 1.000)		
Omschrijving/mutatie ten opzichte van voorafgaand jaar	2019	2020	2021	
Raming/prognose voorgaand jaar	162.306	163.073	163.339	
Accessen	1.974	1.625	1.464	
Lokale volume-effecten	210	210	210	
Landelijke volume-effecten; ontwikkeling uitkeringsbasis	-564	-376	-329	
Integratie-uitkering sociaal deelfonds (per saldo)	24	-588	-54	
Gevolgen aanpassing verdeelsystematiek	-1.037	-708	-	
Bijstellingen taakmutaties en bestuurlijke afspraken	384	373	542	
Rijksbezuiniging schaalkorting	-225	-270	-340	
Prognose algemene uitkering 2019-2021	163.073	163.339	164.832	
Mutatie per jaar	767	266	1.493	

Cumulatieregeling nadeelgemeente 2017-2021

De herijking van het gemeentefonds en de invoering van de objectieve verdeelmodellen in het sociaal domein hebben voor een aantal gemeenten geleid tot forse nadelige herverdeel-effecten. Assen behoort ook tot die groep. Het nadeel van beide operaties bedraagt voor Assen circa € 70 per inwoner. Het kabinet heeft om de ergste financiële pijn voor de grote nadeelgemeenten te verzachten een tijdelijke overgangs-/vangnetregeling in het leven geroepen. De regeling heeft een tijdelijke looptijd en stopt met ingang van 2020 weer. Het kabinet gaat ervan uit dat de betrokken gemeenten dan voldoende tijd hebben

gehad om in hun beleid op gewijzigde financiële omstandigheden in te spelen.

De middelen die op grond van de cumulatieregeling beschikbaar komen zijn niet geoormerkt. De raad heeft bij de behandeling en vaststelling van de begroting 2017 besloten de middelen als algemeen dekkingsmiddel te bestemmen en in te zetten.

Assen ontvangt op grond van de regeling in de periode 2017-2020 de volgende tijdelijke financiële tegemoetkomingen.

Cumulatieregeling sociaal domein en herijking gemeentefonds		(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	
Asser aandeel cumulatie-regeling	1.687	680	-	-	
Mutatie ten opzichte van voorafgaand jaar	- 813	- 1.007	- 680	-	

Toelichting financiële begroting 12

Overzicht investeringen

Investeringsoverzicht		(bedragen * € 1.000)				
	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	
Programma Bedrijfsvoering						
Materieel	1.400	15	1.131	64	883	
Ict	1.617	1.159	629	700	1.243	
Kantoorinventaris	61	86	0	421	0	
Overige	27	0	0	16	0	
Totaal programma Bedrijfsvoering	3.104	1.260	1.760	1.201	2.126	
Programma Samen Werken aan Assen						
Bestuur	101	85	0	58	0	
Publiek	0	152	70	0	0	
Basisregistraties	7	25	44	0	0	
Totaal Samen Werken aan Assen	108	262	114	58	0	
Programma Aantrekkelijk Assen						
Parkeren	150	0	0	0	0	
Evenementen	118	0	0	0	0	
Veiligheid	-137	0	0	0	0	
Totaal programma Aantrekkelijk Assen	131	0	0	0	0	
Programma Wonen in Assen						
Wegen	1.287	3.061	3.149	770	1.635	
Verkeersregelinstallaties	95	324	45	285	128	
Kunstwerken	820	13.264	357	228	648	
Gladheid	0	110	89	0	0	
Openbaar vervoer	4.103	0	0	0	0	
Recreatie	0	0	0	0	0	
Spelen	0	0	0	0	0	
Riolering	3.785	413	5.393	5.166	6.659	
Watergangen	0	230	1.616	169	71	
Waterwegen	0	0	0	0	0	
Begraven	67	0	0	0	0	
Markten	15	0	0	0	0	
Huishoudelijk afval	1.100	50	2.077	50	50	
Bedrijfsafval	35	35	35	35	35	
Overig	93	0	0	0	0	
Totaal programma Wonen in Assen	11.400	17.487	12.761	6.703	9.226	
Vastgoed						
Programma Wonen in Assen	27	0	0	0	0	
Programma Aantrekkelijk Assen						
<i>Parkeren</i>	281	0	0	0	0	
<i>Cultuur</i>	1.054	0	391	27	0	
Programma Meedoen in Assen						
<i>Binnensport</i>	771	16	0	0	0	
<i>Buitensport</i>	484	1.241	495	500	85	
<i>Onderwijs</i>	5.156	0	62	160	0	
<i>Multifunctionele accommodaties</i>	584	8	0	134	0	
<i>Strategische eigendommen</i>	5	0	0	0	0	
Programma Bedrijfsvoering	-24	0	0	0	0	
Totaal vastgoed	8.338	1.264	948	821	85	
Totaal investeringen	23.080	20.273	15.583	8.783	11.436	

Verloop overzicht activa 2018 (bedragen in € * 1,000)

Programma	Vorig dienstjaar		Oorspronkelijk		Oorspronkelijk		Totaal		Boekwaarde		Toegerekende		Totaal
	Oorspronkelijk bedrag	Vermeerderingen/ Verminderingen	Bedrag investering	Vermeerderingen/ Verminderingen	Bedrag investering	Vermeerderingen/ Verminderingen	Afschrijving begin	Afschrijving einde	begin van het dienstjaar	einde van het dienstjaar	rentelasten	kapitaallasten	
Wonen in Assen	52.173	17.227	69.400	17.487	86.887	18.790	2.161	50.610	65.936	1.214	3.375		
Werken in Assen			-		-								
Meedoen in Assen	9.407		9.407		9.407	8.658	-	750	750	1	1		
Aantrekkelijk Assen	1.859	100	1.959	-	1.959	1.301	69	658	589	10	79		
Samen werken aan Assen	3.090	101	3.191	262	3.453	2.836	141	355	475	11	152		
Bedrijfsvoering	24.802	3.077	27.879	1.260	29.138	19.281	2.679	8.598	7.179	171	2.850		
Vastgoed en grondbedrijf	391.579	6.131	397.710	1.264	398.975	70.481	8.988	327.230	319.506	6.440	15.428		
Algemeen financieel beleid	16.673	2.190	18.863		18.863	11.793	356	7.069	6.713	103	459		
Totaal verloop	499.584	28.826	528.409	20.273	548.682	133.140	14.394	395.270	401.148	7.950	22.345		

Programmabegroting Assen 2018

Ondertekening

Aldus vastgesteld door de raad van gemeente Assen,
in de openbare vergadering van donderdag 9 november 2017.

, voorzitter

, griffier

- mijn Assen -

Bijlagen

1. Productramingen 2018
2. Analyse beloop begroting
3. Overzicht subsidies tot en met € 50.000

Bijlage 1

Productramingen 2018

Wonen in Assen (bedragen * € 1.000)						
Beleids thema / Beleidsproduct	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Meerjarenprognose		
				2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Woningbouw/woonplan						
Ruimtelijke ordening	1.605	1.517	1.552	1.348	1.366	1.385
Monumentenzorg	5	13	13	13	13	13
Wonen	-14	6	6	6	6	6
Bouwzaken	95	122	124	126	128	130
Openbare ruimte						
Wegbeheer	2.031	931	3.548	4.752	4.649	3.180
Verzorging infrastructuur	2.745	2.953	3.606	3.659	3.702	3.766
Groenbeheer	2.409	2.340	2.418	2.448	2.478	2.509
Rioolbeheer en waterzuivering	4.587	4.123	3.991	4.185	4.387	4.387
Begraven	136	191	237	192	192	192
Beheer en exploitatiebuitenruimte	43	94	95	96	97	98
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer						
Verkeer	55	400	210	308	279	281
Openbaar vervoer	151	500	116	75	34	34
Duurzaamheid						
Milieubeleid	1.016	1.093	882	922	938	954
Huishoudelijk afval	4.579	2.896	3.043	3.093	3.116	3.139
Bedrijfsafval	523	570	581	593	602	612
Totaal lasten	19.967	17.749	20.422	21.816	21.987	20.686
baten						
Woningbouw/woonplan						
Ruimtelijke ordening	952	174	174	174	174	174
Bouwzaken	1.319	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
Openbare ruimte						
Wegbeheer	366	82	82	82	82	82
Verzorging infrastructuur	738	616	628	628	628	628
Groenbeheer	389	174	174	174	174	174
Rioolbeheer en waterzuivering	6.430	6.351	6.417	6.613	6.815	6.815
Begraven	565	679	679	679	679	679
Beheer en exploitatiebuitenruimte	445	360	360	360	360	360
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer						
Verkeer	0	220	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	220	0	0	0	0
Duurzaamheid						
Milieubeleid	0	72	72	72	72	72
Huishoudelijk afval	8.231	6.938	7.166	7.216	7.273	7.330
Bedrijfsafval	1.373	1.633	1.633	1.640	1.640	1.640
Totaal baten	20.809	18.769	18.635	18.888	19.147	19.204

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal saldo van baten en lasten	842	1.020	-1.787	-2.928	-2.840	-1.482
mutaties in reserves						
storting reserves	2.238	1.485	113	57	0	0
beschikking reserves	893	1.632	1.948	2.982	2.830	1.268
Totaal mutaties in reserves	-1.344	147	1.835	2.925	2.830	1.268
Resultaat	-502	1.167	48	-3	-10	-214

Werken in Assen (bedragen * € 1.000)						
Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)						
Inkomenswaarborg	36.519	35.657	36.387	36.978	37.370	37.661
Activering en uitstroom	19.390	18.370	16.702	16.016	15.299	14.762
Economische ontwikkelingen en innovatie						
Economische ontwikkelingen	1.787	1.305	1.902	1.368	1.283	1.295
FlorijnAs						
FlorijnAs	30.017	58.119	36.668	6.093	223	223
Totaal lasten	87.713	113.451	91.659	60.455	54.175	53.941
baten						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)						
Inkomenswaarborg	29.140	30.882	32.819	33.500	33.949	34.286
Activering en uitstroom	396	179	0	0	0	0
Economische ontwikkelingen en innovatie						
Economische ontwikkelingen	90	120	120	120	120	120
FlorijnAs						
FlorijnAs	2.240	55.739	36.668	6.093	223	223
Totaal baten	31.867	86.920	69.607	39.713	34.292	34.629
Totaal saldo van baten en lasten	-55.847	-26.531	-22.052	-20.742	-19.883	-19.312
mutaties in reserves						
storting reserves	5.743	252	613	57	0	0
beschikking reserves	33.294	2.413	50	50	0	0
Totaal mutaties in reserves	27.552	2.161	-563	-7	0	0
Resultaat	-28.295	-24.370	-22.615	-20.749	-19.883	-19.312

Meedoen in Assen

(bedragen * € 1.000)

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)						
Lokaal jeugdbeleid	1.474	1.156	424	431	438	445
Transitie Jeugdzorg	18.667	18.077	18.377	18.377	18.507	18.608
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie						
Gezondheidszorg	2.225	2.301	2.523	2.635	2.635	2.635
Beleid WMO	273	125	1.525	725	125	125
Uitvoering WMO	12.471	15.669	15.879	15.767	15.858	16.076
Verslavingszorg en Maatschappelijke opvang	4.177	4.434	4.585	4.586	4.587	4.588
Beschermd wonen	32.027	37.151	38.648	39.494	39.476	39.461
Mijn Buurt Assen						
Wijkzaken	365	494	330	181	32	33
Maatschappelijke dienstverlening	2.945	2.931	3.056	3.145	3.115	3.167
Asielzoekers en nieuwkomers	519	761	140	142	144	146
Minderhedenbeleid	45	45	26	26	26	26
Welzijnswerk	606	673	666	677	688	700
Vrijwilligerswerk	76	65	65	65	65	65
Meedoenbeleid						
Meedoenbeleid	3.275	3.914	3.668	3.512	3.375	3.388
Sport						
Sport	378	2.870	300	329	334	339
Schuldhelpverlening						
Schuldhelpverlening	799	801	829	843	857	872
Onderwijs						
Huisvesting onderwijs	1.232	1.271	1.346	1.390	1.434	1.478
Schoolbestuurlijke taken	2.979	3.204	3.155	3.137	3.148	3.148
Lokaal onderwijsbeleid	950	915	859	868	877	886
Uitvoering lokaal onderwijs	409	854	1.321	1.378	1.435	1.492
Totaal lasten	85.890	97.710	97.722	97.708	97.156	97.678
baten						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)						
Lokaal jeugdbeleid	25	0	0	0	0	0
Transitie Jeugdzorg	236	0	0	0	0	0
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie						
Beleid WMO	2	0	0	0	0	0
Uitvoering WMO	1.221	1.213	900	900	900	900
Verslavingszorg en Maatschappelijke opvang	15	-218	-1	-1	-1	-1
Beschermd wonen	1.675	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Mijn Buurt Assen						
Wijkzaken	32	0	0	0	0	0
Asielzoekers en nieuwkomers	295	0	0	0	0	0
Welzijnswerk	27	0	0	0	0	0

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sport						
Sport	10	1.000	0	0	0	0
Schuldhelpverlening						
Schuldhelpverlening	-47	0	0	0	0	0
Onderwijs						
Schoolbestuurlijke taken	2.952	3.235	3.186	3.168	3.179	3.179
Lokaal onderwijsbeleid	427	405	341	341	341	341
Uitvoering lokaal onderwijs	436	807	762	762	762	762
Totaal baten	7.307	8.442	7.188	7.170	7.181	7.181
Totaal saldo van baten en lasten	-78.583	-89.268	-90.534	-90.538	-89.975	-90.497
mutaties in reserves						
storting reserves	11.065	3.050	0	0	0	0
beschikking reserves	0	1.585	1.435	635	35	35
Totaal mutaties in reserves	-11.065	-1.465	1.435	635	35	35
Resultaat	-89.648	-90.733	-89.099	-89.903	-89.940	-90.462

Aantrekkelijk Assen (bedragen * € 1.000)						
Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Aantrekkelijke binnenstad						
Stedelijke vernieuwing	426	295	157	160	163	166
Cultureel Hart						
Bibliotheekvoorziening	2.665	2.730	2.795	2.862	2.930	3.000
Schouwburg	4.331	4.370	4.412	4.460	4.486	4.514
Kunstbeoefening en bevordering	100	78	79	80	81	82
Creative en culturele vorming	2.731	2.708	2.739	2.787	2.838	2.836
Evenementen						
Evenementen	1.235	1.227	1.238	1.072	906	915
Parkeren						
Betaald parkeren	550	224	573	572	574	574
Veiligheid						
Openbare orde	500	392	335	320	304	309
Openbare veiligheid	2.904	3.123	2.837	2.876	2.923	2.981
Totaal lasten	15.442	15.147	15.165	15.189	15.205	15.377

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
baten						
Aantrekkelijke binnenstad						
Stedelijke vernieuwing	22	25	25	25	25	25
Cultureel Hart						
Creative en culturele vorming	250	25	52	52	52	0
Evenementen						
Evenementen	432	194	194	194	194	194
Parkeren						
Betaald parkeren	1.989	1.702	2.203	2.203	2.203	2.203
Veiligheid						
Openbare orde	291	2	2	2	2	2
Openbare veiligheid	191	75	15	15	15	15
Totaal baten	3.176	2.023	2.491	2.491	2.491	2.439
Totaal saldo van baten en lasten	-12.267	-13.124	-12.674	-12.698	-12.714	-12.938
mutaties in reserves						
storting reserves	194	0	0	0	0	0
beschikking reserves	2.872	2.306	1.507	1.507	1.507	1.507
Totaal mutaties in reserves	2.678	2.306	1.507	1.507	1.507	1.507
Resultaat	-9.589	-10.818	-11.167	-11.191	-11.207	-11.431

Samen werken aan Assen						
(bedragen * € 1.000)						
Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Bestuur						
Bestuursorganen	2.537	1.721	1.638	1.638	1.638	1.638
Bestuursondersteuning gemeenteraad	634	613	642	665	669	673
Bestuursondersteuning B&W	395	399	413	420	427	434
Regionale samenwerking						
Bestuurlijke samenwerking	177	134	310	319	324	326
Dienstverlening						
Publiekszaken	1.376	1.363	1.630	1.289	1.200	1.219
Informatiebeheer/basisregistraties	382	264	220	198	201	229
Totaal lasten	5.501	4.495	4.853	4.529	4.459	4.519
baten						
Bestuur						
Bestuursorganen	239	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning gemeenteraad	-3	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning B&W	4	0	0	0	0	0
Dienstverlening						
Publiekszaken	1.229	1.136	1.136	994	994	994
Informatiebeheer/basisregistraties	8	0	8	0	0	8
Totaal baten	1.477	1.136	1.144	994	994	1.002

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal saldo van baten en lasten	-4.024	-3.359	-3.709	-3.535	-3.465	-3.517
mutaties in reserves						
storting reserves	0	0	2.500	0	0	0
beschikking reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	0	0	-2.500	0	0	0
Resultaat	-4.024	-3.359	-6.209	-3.535	-3.465	-3.517

Bedrijfsvoering (directe en ondersteunende taken)				(bedragen * € 1.000)		
Beleidsthema	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Bedrijfsvoering						
Kosten directe taken	50.817	32.959	34.130	33.513	34.087	34.701
Kosten overhead (ondersteunende taken)		19.021	19.422	19.671	19.890	20.134
Totaal lasten	50.817	51.980	53.552	53.184	53.977	54.835
baten						
Bedrijfsvoering						
Inkomsten directe taken		724	660	674	687	701
Inkomsten overhead (ondersteunende taken)	7.237	1.034	962	962	962	962
Toerekening aan projecten, investeringen en		6.167	6.409	6.228	6.346	6.465
Totaal baten	7.237	7.925	8.031	7.864	7.995	8.128
Totaal saldo van baten en lasten	-43.580	-44.055	-45.521	-45.320	-45.982	-46.707
mutaties in reserves						
beschikking reserves	223	0	375	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	223	0	375	0	0	0
Resultaat	-43.356	-44.055	-45.146	-45.320	-45.982	-46.707

Vastgoed en Grondbedrijf

(bedragen * € 1.000)

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
saldo van baten en lasten						
lasten						
Vastgoed						
Vastgoed		27.146	27.074	27.212	27.699	28.093
Vastgoed, kosten overhead	34.040	2.093	2.396	2.205	2.207	2.217
Grondbedrijf						
Bouwgrondexploitatie	1.859	8.029	5.146	6.919	5.421	5.731
Totaal lasten	35.899	37.268	34.616	36.336	35.327	36.041
baten						
Vastgoed						
Vastgoed		15.437	15.904	15.901	15.899	15.896
Vastgoed, inkomsten overhead	15.117	280	244	247	249	252
Grondbedrijf						
Bouwgrondexploitatie	3.060	4.943	8.431	6.117	6.310	5.833
Totaal baten	18.177	20.660	24.579	22.265	22.458	21.981
Totaal saldo van baten en lasten	-17.723	-16.608	-10.037	-14.071	-12.869	-14.060
mutaties in reserves						
storting reserves	4.234	227	4.747	167	1.532	886
beschikking reserves	3.428	3.829	1.966	1.402	1.005	1.073
Totaal mutaties in reserves	-805	3.602	-2.781	1.235	-527	187
Resultaat	-18.528	-13.006	-12.818	-12.836	-13.396	-13.873

Algemeen financieel beleid

(bedragen * € 1.000)

Beleidsthema / Beleidsproduct	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenprognose		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Saldo van baten en lasten algemene dekkingsmiddelen						
lasten						
Belastingheffing						
Belastingheffing en invordering	125	193	130	142	155	158
Financiering/Belegging						
Beleggingen	11	8	7	7	7	7
Financiering en liquiditeit	305	136	391	401	411	421
Gemeentefonds						
BTW-compensatiefonds	150	160	170	180	190	200
Overige algemene middelen						
Overige alg dekkingsmiddelen	2.997	-627	2.850	-150	550	900
Voorzieningen						
Mutaties voorzieningen	777	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen						
Resultaat rente omslag	-3.684	-622	348	348	348	348
Saldo						
Saldo afrondingen	0	0	-1	-4	-12	-8
Totaal lasten	680	-752	3.895	924	1.649	2.026
baten						
Belastingheffing						
Belastingheffing en invordering	16.194	16.375	17.084	17.538	18.000	18.470
Financiering/Belegging						
Beleggingen	10.720	565	507	507	507	507
Financiering en liquiditeit	9.243	3.824	4.420	4.332	4.067	3.970
Gemeentefonds						
Algemene uitkering	184.644	158.223	162.633	163.399	163.665	165.158
Overige algemene middelen						
Overige alg dekkingsmiddelen	1.017	-673	62	312	562	812
Voorzieningen						
Mutaties voorzieningen	283	0	0	0	0	0
Totaal baten	222.101	178.314	184.706	186.088	186.801	188.917
Totaal saldo van baten en lasten alg. dekkingsmiddelen	221.420	179.065	180.811	185.164	185.152	186.891
mutaties in reserves						
storting reserves	25.696	2.157	18.046	1.209	1.138	1.071
beschikking reserves	14.864	9.539	26.060	1.897	1.784	1.784
Totaal mutaties in reserves	-10.832	7.382	8.014	688	646	713
Resultaat algemene dekkingsmiddelen	210.588	186.447	188.825	185.852	185.798	187.604
Heffing vennootschapsbelasting	30	30	30	30	30	30
Onvoorzien/incidenteel	0	305	1.167	1.412	1.856	1.835
Resultaat algemeen financieel beleid	210.558	186.112	187.628	184.410	183.912	185.739

Bijlage 2

Analyse beloop begroting

Analyse beloop begroting 2017 - prognose begroting 2018
(stand voorjaarsnota 2017)

(bedragen * € 1.000)

Programma / Beleidsthema	Begroting 2017	Mutatie vjn 2017	Mutatie mjp 2018	Volume	Bezuiniging	Prognose begr.2018
saldo van baten en lasten						
lasten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.659	-187	-4	0	0	1.468
Openbare ruimte	10.631	-339	1.376	320	0	11.988
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	900	-605	1	0	0	295
Duurzaamheid	4.559	-191	6	123	0	4.497
Totaal Wonen in Assen	17.749	-1.322	1.378	443	0	18.248
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	54.027	110	-1.262	0	0	52.874
Economische ontwikkelingen en innovatie	1.305	0	-97	0	0	1.207
FlorijnAs	58.119	-2.380	-19.071	0	0	36.668
Totaal Werken in Assen	113.451	-2.270	-20.431	0	0	90.749
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	19.233	-150	-67	0	0	19.016
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	59.680	36	857	0	0	60.572
Mijn Buurt Assen	4.969	-685	8	0	0	4.292
Meedoenbeleid	3.914	-250	0	0	0	3.664
Sport	2.870	-2.549	-101	0	-26	194
Schuldhelpverlening	801	0	2	0	0	803
Onderwijs	6.244	-7	-42	65	0	6.258
Totaal Meedoen in Assen	97.710	-3.605	658	65	-26	94.799
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	295	-140	0	0	0	155
Cultureel Hart	9.886	-75	126	0	0	9.938
Evenementen	1.227	-47	1	0	0	1.181
Parkeren	224	0	10	0	0	234
Veiligheid	3.515	-344	-1	0	0	3.169
Totaal Aantrekkelijk Assen	15.147	-606	136	0	0	14.677
Samen werken aan Assen						
Bestuur	2.733	0	-98	0	0	2.634
Regionale samenwerking	134	0	-1	5	0	138
Dienstverlening	1.628	-154	3	0	0	1.477
Totaal Samen werken aan Assen	4.495	-154	-95	5	0	4.249
Bedrijfsvoering						
Bedrijfsvoering	53.861	250	515	0	-1.100	53.524
Totaal Bedrijfsvoering	53.861	250	515	0	-1.100	53.524

Programma / Beleidsthema	Begroting 2017	Mutatie vjn 2017	Mutatie mjp 2018	Volume	Bezuiniging	Prognose begr.2018
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	29.239	-2.400	77	0	0	26.916
Grondbedrijf	8.029	-3.000	-43	0	0	4.986
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	37.268	-5.400	34	0	0	31.902
Algemeen financieel beleid						
Onvoorzien/incidenteel	305	654	-48	10	0	921
Belastingheffing	193	-50	0	10	0	153
Financiering/Belegging	144	0	10	0	0	154
Gemeentefonds	160	0	10	0	0	170
Heffing vennootschapsbelasting	30	0	0	0	0	30
Overige algemene middelen	-627	-220	305	0	0	-542
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	-622	-93	0	0	0	-715
Totaal Algemeen financieel beleid	-417	291	278	20	0	171
Totaal lasten	339.262	-12.816	-17.528	533	-1.126	308.319
baten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.424	0	0	0	0	1.424
Openbare ruimte	8.262	0	-48	97	0	8.311
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	440	-440	0	0	0	0
Duurzaamheid	8.643	-41	7	123	0	8.732
Totaal Wonen in Assen	18.769	-481	-41	220	0	18.467
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	31.061	0	629	0	0	31.690
Economische ontwikkelingen en innovatie	120	0	0	0	0	120
FlorijnAs	55.739	0	-19.071	0	0	36.668
Totaal Werken in Assen	86.920	0	-18.442	0	0	68.478
Meedoen in Assen						
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	2.995	0	0	0	0	2.995
Sport	1.000	-1.000	0	0	0	0
Onderwijs	4.447	-45	6	0	0	4.408
Totaal Meedoen in Assen	8.442	-1.045	6	0	0	7.403
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	25	0	0	0	0	25
Cultureel Hart	25	0	0	0	0	25
Evenementen	194	0	0	0	0	194
Parkeren	1.702	0	0	0	0	1.702
Veiligheid	77	-60	0	0	0	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	2.023	-60	0	0	0	1.963
Samen werken aan Assen						
Dienstverlening	1.136	0	0	0	0	1.136
Totaal Samen werken aan Assen	1.136	0	0	0	0	1.136
Bedrijfsvoering						
Bedrijfsvoering	9.806	-150	146	0	0	9.801
Totaal Bedrijfsvoering	9.806	-150	146	0	0	9.801

Programma / Beleidsthema	Begroting 2017	Mutatie vjn 2017	Mutatie mjp 2018	Volume	Bezuiniging	Prognose begr.2018
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	15.717	-1.800	0	0	0	13.918
Grondbedrijf	4.943	0	702	0	0	5.645
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	20.660	-1.800	702	0	0	19.563
Algemeen financieel beleid						
Belastingheffing	16.375	0	289	0	0	16.664
Financiering/Belegging	4.389	0	0	0	0	4.389
Gemeentefonds	158.223	262	-450	0	0	158.035
Overige algemene middelen	-673	-275	-150	0	0	-1.098
Totaal Algemeen financieel beleid	178.314	-13	-311	0	0	177.990
Totaal baten	326.069	-3.549	-17.939	220	0	304.801
Totaal saldo van baten en lasten	-13.193	9.267	-411	-313	1.126	-3.518
mutaties in reserves						
storting reserves	7.171	-4.517	4.542	0	0	7.196
beschikking reserves	21.304	-15.147	4.410	0	0	10.567
Totaal mutaties in reserves	14.133	-10.630	-132	0	0	3.371
Resultaat	939	-1.363	-542	-313	1.126	-147

Analyse prognose begroting 2018 (stand voorjaarsnota 2017) - begroting 2018 (bedragen * € 1.000)

Programma / Beleidsthema	Prognose begr.2018	Prijscom- pensatie	Actualisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2018
saldo van baten en lasten						
lasten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.468	12	1	215	0	1.695
Openbare ruimte	11.988	38	1.824	45	0	13.895
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	295	3	28	0	0	326
Duurzaamheid	4.497	14	-4	0	0	4.506
Totaal Wonen in Assen	18.248	67	1.848	260	0	20.422
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	52.874	0	215	0	0	53.089
Economische ontwikkelingen en innovatie	1.207	13	181	500	0	1.902
FlorijnAs	36.668	0	0	0	0	36.668
Totaal Werken in Assen	90.749	13	396	500	0	91.659
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg (incl. transitie Jeugdzorg)	19.016	11	-85	0	-140	18.801
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	60.572	1	1.698	1.400	-510	63.160
Mijn Buurt Assen	4.292	42	-49	0	0	4.283
Meedoenbeleid	3.664	0	3	0	0	3.668
Sport	194	2	103	0	0	300
Schuldhelpverlening	803	8	18	0	0	829
Onderwijs	6.258	61	363	0	0	6.681
Totaal Meedoen in Assen	94.799	125	2.051	1.400	-650	97.722
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	155	2	0	0	0	157
Cultureel Hart	9.938	98	-9	0	0	10.025
Evenementen	1.181	5	50	0	0	1.238
Parkeren	234	0	339	0	0	573
Veiligheid	3.169	32	-28	0	0	3.172
Totaal Aantrekkelijk Assen	14.677	136	352	0	0	15.165
Samen werken aan Assen						
Bestuur	2.634	6	54	0	0	2.693
Regionale samenwerking	138	1	171	0	0	310
Dienstverlening	1.477	19	-47	400	0	1.850
Totaal Samen werken aan Assen	4.249	26	178	400	0	4.853
Bedrijfsvoering						
Bedrijfsvoering	53.524	0	-1.647	1.675	0	53.552
Totaal Bedrijfsvoering	53.524	0	-1.647	1.675	0	53.552
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	26.916	0	2.356	200	0	29.470
Grondbedrijf	4.986	0	160	0	0	5.146
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	31.902	0	2.515	200	0	34.616

Programma / Beleidsthema	Prognose begr.2018	Prijscor- pensatie	Actualisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2018
Algemeen financieel beleid						
Onvoorzien/incidenteel	921	26	220	0	0	1.167
Belastingheffing	153	2	-25	0	0	130
Financiering/Belegging	154	0	244	0	0	398
Gemeentefonds	170	0	0	0	0	170
Heffing vennootschapsbelasting	30	0	0	0	0	30
Overige algemene middelen	-542	0	4.292	0	-900	2.850
Saldi kostenplaatsen	-715	0	1.063	0	0	348
Saldo afrondingsverschillen	0	0	-1	0	0	-1
Totaal Algemeen financieel beleid	171	27	5.793	0	-900	5.092
Totaal lasten	308.319	395	11.487	4.435	-1.550	323.081
baten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.424	0	0	0	0	1.424
Openbare ruimte	8.311	0	29	0	0	8.340
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	8.732	0	139	0	0	8.871
Totaal Wonen in Assen	18.467	0	168	0	0	18.635
Werken in Assen						
Werkgelegenheid (incl. transitie Participatiewet)	31.690	0	1.129	0	0	32.819
Economische ontwikkelingen en innovatie	120	0	0	0	0	120
FlorijnAs	36.668	0	0	0	0	36.668
Totaal Werken in Assen	68.478	0	1.129	0	0	69.607
Meedoen in Assen						
WMO, gezondh zorg en vrijw werk (incl. transitie AWBZ/Wmo)	2.995	0	-96	0	0	2.899
Sport	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	4.408	0	-119	0	0	4.289
Totaal Meedoen in Assen	7.403	0	-215	0	0	7.188
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	25	0	0	0	0	25
Cultureel Hart	25	0	27	0	0	52
Evenementen	194	0	0	0	0	194
Parkeren	1.702	0	501	0	0	2.203
Veiligheid	17	0	0	0	0	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	1.963	0	528	0	0	2.491
Samen werken aan Assen						
Dienstverlening	1.136	0	8	0	0	1.144
Totaal Samen werken aan Assen	1.136	0	8	0	0	1.144
Bedrijfsvoering						
Bedrijfsvoering	9.801	0	-1.770	0	0	8.031
Totaal Bedrijfsvoering	9.801	0	-1.770	0	0	8.031
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	13.918	0	2.229	0	0	16.148
Grondbedrijf	5.645	0	2.786	0	0	8.431
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	19.563	0	5.015	0	0	24.579

Programma / Beleidsthema	Prognose begr.2018	Prijscom- pensatie	Actualisatie	Beleids- maatreg.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2018
<i>Algemeen financieel beleid</i>						
Belastingheffing	16.664	0	420	0	0	17.084
Financiering/Belegging	4.389	0	538	0	0	4.927
Gemeentefonds	158.035	0	4.598	0	0	162.633
Overige algemene middelen	-1.098	0	1.160	0	0	62
<i>Totaal Algemeen financieel beleid</i>	<i>177.990</i>	<i>0</i>	<i>6.716</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>184.706</i>
Totaal baten	304.801	0	11.579	0	0	316.381
Totaal saldo van baten en lasten	-3.518	-395	92	-4.435	1.550	-6.700
mutaties in reserves						
storting reserves	7.196	0	15.823	3.000	0	26.019
beschikking reserves	10.567	0	17.499	0	5.275	33.341
Totaal mutaties in reserves	3.371	0	1.677	-3.000	5.275	7.322
Resultaat	-147	-395	1.769	-7.435	6.825	622

Bijlage 3

Overzicht subsidies tot en met € 50.000

Betreft overzicht subsidiejaar 2018: Subsidies tot en met € 50.000, meerjarig 2015 tot en met 2018

- De bedragen op deze lijst zijn indicatief en worden, indien van toepassing, nog geïndexeerd.
- Alle subsidies op deze lijst zijn meerjarensubsidies, voor 2015, 2016, 2017 en 2018 en gekoppeld aan collegeperiode tot en met 2018.
- Voor alle subsidies op deze lijst geldt voor 2019: nog te besluiten.

Gezonde Leefstijl, budgetten afkomstig uit deelbegroting sport

Doel: Burgers met een fysieke beperking of chronische aandoening die minder beroep doen op de zorg.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
SC Bartje	€ 5.000	Sportactiviteiten bestemd voor Assenaren. Drempel laag houden om mensen met een fysieke beperking of chronische aandoening (blijvend) te laten bewegen (sporten).	Past binnen beleidsdoelstelling, kadernota sport en bewegen 2009-2016. Subsidies worden verstrekt vanuit de visie en missie uit de kadernota sport en bewegen 2009-2016, die respectievelijk luiden: 'Sport en bewegen maakt van Assen een vitale samenleving', dus willen wij 'Zoveel mogelijk Assenaren stimuleren om in beweging te komen en te blijven'. Met dit budget gebeurt dit voornamelijk door Assenaren voor Assenaren, waardoor via diverse lijnen wordt gewerkt aan de vitale samenleving.
Cordaad	€ 2.300		
Asser Boys	€ 1.500		
St Paardrijden Gehandicapten	€ 2.000		
Aqua '68	€ 1.500		

Jeugd, onderwijs

Doel: Stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Gezonde burgers die minder beroep doen op de zorg.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Speel-O-Theek	€ 11.000	Het uitlenen van speelgoed aan een brede doelgroep met oog voor ouders met weinig middelen. Speciaal speelgoed voor motorische ontwikkeling. Voorlichting op scholen en peuterspeelzalen/kinderopvang over het belang en mogelijkheden van speelgoed voor de sociale en motorische ontwikkeling van kinderen.	Stimuleren van de ontwikkeling en speelplezier van kinderen. Bevordert de ontwikkeling van kinderen waarvan de ouders te weinig inkomen hebben om dit te kunnen bekostigen. (Armoedebeleid) Mogelijkheid voor speciaal kinderspeelgoed. In Assen en omstreken zijn geen andere mogelijkheden aanwezig. (mogelijke regiofunctie) NB. Inclusief de huisvestingskosten € 10.000 per jaar.

Kunst en cultuur

Maatschappelijk effect: Assen is een aantrekkelijke stad om te wonen, te werken en te verblijven met een gedifferentieerde culturele infrastructuur. Meer bezoekers, inwoners, werkgelegenheid en onderwijs. Vergroten van bezoek en deelname aan culturele activiteiten.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Kamerkoor Arpeggio	€ 800	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij barokmuziek en koorwerken, onder meer door het organiseren van minimaal 2 openbare optredens /concerten in Assen.	Kamerkoor met circa 30 leden en dirigent, zingen van barok tot koorwerken uit de 20e eeuw, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Assen Filmclub	€ 814	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij het maken van films, onder meer door het organiseren van minimaal 2 openbare optredens/voorstellingen per week in Assen.	Het maken van onder andere speelfilms, documentaires, het op film vastleggen van de veranderingen in Assen, alleen of in groepsverband, past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Huus van de Toal	€ 1.000	Diverse publicaties, jaarlijks openbare activiteit in Assen, speciale aandacht voor een doelgroep en waar mogelijk samenwerking met lokale culturele verenigingen. Streektaalorganisatie die het actief en passief gebruik van de Drentse taal in de meest brede betekenis aanprijft. De missie is kortweg: het stimuleren van het Drentse door een hie koppel activiteiten te doen.	Wij zijn de hoofdstad van Drenthe. Omdat de Drentse taal levendig en behouden moet blijven.
Vocaal Ensemble Arioso	€ 1.000	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij renaissance- en barokmuziek, onder meer door het organiseren van minimaal 4 openbare optredens in Assen.	Koor met circa 16 leden, repertoire bestaat vooral uit renaissance en barokmuziek. Past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Blue Note Bigband	€ 1.500	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij jazzmuziek, onder meer door het organiseren van minimaal 3 openbare optredens/concerten in Assen waarvan 1 in het ICO.	Veelzijdig jazzorkest onder leiding van de bastrombonist van Koninklijke Militaire Kapel "Johan Willem Friso". Past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Creatieve Club Vincent	€ 1.700	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij cultuur, onder meer door het organiseren van schildercursussen en minimaal 4 presentaties in Assen.	Een vereniging voor amateurs op het gebied van de beeldende kunst (schilderen en tekenen) die hun hobby willen ontwikkelen, past in stimuleren van gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Theaterstichting Spakaat	€ 1.700	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij theater, onder meer door het ontwikkelen en uitvoeren van verschillende theateractiviteiten aan de Zuidhaege.	Spakaat ontwikkelt theaterproducties op een professioneel niveau en deze worden door amateurs uitgevoerd. De spelersgroep bestaat uit een vaste kern, telkens aangevuld met nieuwe spelers. Past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Mercurius Marching/Showband Assen	€ 2.000	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij de taptoe, onder meer door het organiseren van minimaal 7 openbare optredens/concerten in Assen.	De enige taptoeband in Assen (circa 30 leden), met blokfluitgroep en opleidingsgroep, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Vereniging Scheepskoor Bij Nacht & Ontij	€ 2.500	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij shanty's, scheeps- en havenliedjes, onder meer door het organiseren van minimaal 10 openbare optredens in Assen.	Scheepskoor van 24 mannen, met een repertoire van shanty's, scheeps- en havenliedjes, ballads en maritieme smartlappen. Past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Stichting Stienstraband	€ 2.694	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van verstandelijk gehandicapten bij muziek, onder meer door het organiseren van minimaal 5 openbare optredens/concerten in Assen.	Orkest van circa 40 verstandelijk gehandicapte mensen die op trommels spelen en zo'n 7 mensen die op andere instrumenten ondersteuning bieden, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur. Unieke profileringsmogelijkheid van deze doelgroep en de stad.
Au Bain-Marie	€ 2.952	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij kleinkunst en lichte muziek, onder meer door het organiseren van minimaal 2 openbare optredens/voorstellingen in Assen.	Koor van circa 12 zangeressen met een dirigente/arrangeur en pianiste, lichte muziek en kleinkunst, eigen arrangementen, past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Harmonieorkest Eendracht	€ 3.350	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij harmoniemuziek, onder meer door het organiseren van minimaal 5 openbare optredens in Assen.	Harmonieorkest met een A-orkest en een opleidingsorkest, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Gospelkoor El Elohim	€ 3.557	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij gospelmuziek, onder meer door organiseren van minimaal 5 openbare optredens in Assen.	Gospelkoor van circa 40 leden dat meewerkt aan kerkdiensten van verschillende gezindten en ook buiten de kerk en Assen optreedt, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Muziekkamer	€ 2.850	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij klassieke muziek, onder meer door het organiseren van tenminste 8 kamermuziekconcerten.	Organiseert klassieke kamerconcerten op karakteristieke locaties in Assen. Topkwaliteit van musici, sfeervolle ambiance, gevarieerde, vernieuwende programmering en aandacht voor educatie. Past in gedifferentieerde culturele infrastructuur.
A Bunch of Twolips	€ 3.830	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij a capella muziek door het organiseren van minimaal 6 openbare optredens/concerten in Assen, waarvan 1 in het ICO gebouw.	Gemengd a capella koor met circa 25 leden, past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Triantha Koor	€ 4.350	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij zang, onder meer door het organiseren van minimaal 3 openbare voorstellingen in Assen.	Oudste koor van Assen (voorheen "De Volksstem), past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Christelijke Oratoriumvereniging Assen	€ 5.000	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij de Matthäuspassion van Bach, onder meer door het organiseren van minimaal 2 openbare optredens/concerten in Assen.	Amateurkoor met circa 80 leden uit Assen en omstreken, dat de Matthäus-Passion van Bach centraal stelt, past in stimuleren van gedifferentieerde culturele infrastructuur.
Jeugdcircus Bombari	€ 6.700	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van jongeren bij het circus, onder meer door het organiseren van minimaal 3 openbare optredens in Assen.	Jeugdcircus, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur. Bevordert gezondheid jeugd en sociale cohesie.
Big band Moonlight	€ 7.374	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij bigbandmuziek, onder meer door het organiseren van minimaal 4 openbare optredens/concerten in Assen.	In 1982 opgericht in de traditie van de Amerikaanse bigbands, past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur .
Christelijke Muziekvereniging Oranje	€ 7.500	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij de fanfare, onder meer door het organiseren van minimaal 5 openbare optredens/concerten in Assen waarvan 1 in het ICO gebouw.	Fanfare met circa 50 muzikanten van 8 tot 80 jaar, past in stimuleren gedifferentieerde culturele infrastructuur.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Stichting Want2Swing	€ 7.500	Stimuleren van actieve en passieve betrokkenheid van inwoners bij bigbandmuziek, onder meer door het organiseren van minimaal 3 openbare optredens/concerten in Assen.	Want2Swing is de enige bigband in Nederland die in een unieke bezetting van trompetten, trombones, saxofoons, ritme én drie zangeressen de bühne betreedt, past in gedifferentieerde culturele infrastructuur en heeft bovenlokale uitstraling.
Garage TDI (voorheen NiZnO)	€ 14.528	Organisatie van participatie- en educatieve (theater)activiteiten voor jongeren en kinderen; Leveren van een bijdrage een cultureel imago (reuring) in Havengebied en Cultureel Hart.	Garage TDI speelt kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke voorstellingen op scholen, op festivals, in recreatiegebieden en in theaterzalen, met als belangrijkste doelgroep kinderen en jongeren tussen 4 en 21 jaar.

Welzijn

Doel: Zorg voor kwetsbaren in een actieve, bereidwillige samenleving waarbij eigen kracht voorop staat. Ondersteunen vrijwilligerswerk.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Hospice Alteveer	€ 5.000	Aantal gasten en aantal vrijwilligers.	Ondersteuning door vrijwilligers in het palliatieve proces voor mensen die niet thuis kunnen/willen sterven. Past binnen het beleid en het collegeprogramma Informele zorg in een actieve samenleving.
Tegen haar wil	€ 6.700	Rol en plaats nader te bepalen.	Zorg voor kwetsbaren. Belangrijke functie voor de slachtoffers van huiselijk geweld, aantal meldingen neemt toe.
Slachtofferhulp Noord Nederland	€ 16.845	Slachtofferhulp.	Zorg voor kwetsbaren (slachtoffers ongeluk, misdrijf). Slachtofferhulp is geen wettelijke taak maar de gemeenten worden geacht € 0,25 per inwoner te subsidiëren.
St. Assen voor Assen	€ 24.152	Aantal maatschappelijk betrokken activiteiten. Bijvoorbeeld organiseren beursvloer bemiddelingen en een aantal coachingactiviteiten voor jongeren.	Maatschappelijk betrokken ondernemen; Assenaren voor elkaar. Vergroot participatie in de lokale samenleving.
Humanitas	€ 28.555	Sociale redzaamheidsmatrix stijging aantal actieve bewoners samenwerking met zorgaanbieders en andere ketenpartners maatschappelijk veld.	Thuisadministratie, maatjesproject, autistensoos, project Leef (vrijwilligersorganisatie). Past binnen het beleid en het collegeprogramma; informele zorg in een actieve samenleving. Per 1 januari 2015 wordt dit vanuit Wmo bekostigd.
St. Contactpunt Mantelzorg	€ 7.000	Hogere score zelfredzaamheidsmatrix, stijging actieve bewoners, toename aantal mantelzorgers.	Deze organisatie gaat voor de nieuwe welzijnsorganisatie het onderdeel mantelzorg ondersteuning verder ontwikkelen en versterken.

Werk en Inkomen

Doel: Armoedebestrijding.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Voedselbank Noord- en Midden Drenthe	€ 3.600	Wekelijks een voedselpakket; Maximaal 3 jaar lang. Samenwerking met GKB/ISD.	Biedt acute (voedsel-)noodhulp aan inwoners die per week minder te besteden hebben dan de normen die de stichting en GKB/ISD hanteren. Continuïteit preventieve werking. Laatste 4 jaar betaald uit post bijzondere Bijstand. Er is te gevolge van ruimtelijke ontwikkelingen een vraagstuk ontstaan omtrent de huisvesting.
Stichting Uitkeringsgerechtigden beraad (UBA)	€ 5.000	Zet zich vrijwillig in voor de uitkeringsgerechtigden en minima: Ordent inkomsten en uitgaven; vraagt toeslagen, kwijtschelding et cetera aan voor klant; werkt nauw samen met GKB als klant traject bij GKB doorloopt (ketensamenwerking; voorportaal); werkt samen met Budgetsupport en Humanitas.	Preventie schuldhulpverlening. Helpt mensen met acute financiële hulpvragen. Werkt tevens aan financiële zelfredzaamheid. De genoemde activiteiten passen momenteel in het door de gemeente Assen gevoerde subsidiebeleid en de hiervoor door de raad beschikbaar gestelde gelden. Continuïteit preventieve werking. Laatste 4 jaar betaald uit post bijzondere Bijstand. Ten gevolg van vorming nieuwe welzijnsorganisatie is er een vraagstuk omtrent huisvesting ontstaan.

Totaal € 205.351